ELENCHI MOTUUM NUPERORUM IN ANGLIA.

PARS SECUNDA.

ELENCHI MOTUUM NUPERORUM IN ANGLIA.

PARS SECUNDA;

Simul ac

REGIS Effugii Mirabilis è Prælio *Wigorniæ* Enarratio.

Auctore

GEORG. BATEO M. D.

Regiæ Majestatis Protomedico, & Collegii *Londinensis* Socio.

Inextricabilis error.

Juxta Exemplar Londinense,

Impressum Amstelodami, 1663.

AUGUSTISSIMO

CAROLO SECUNDO,

Magnæ Britanniæ, Franciæ
& *Hiberniæ*

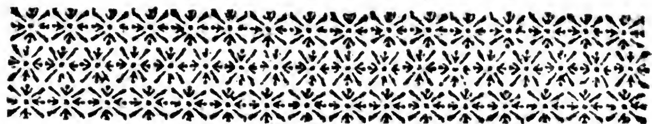
REGI,

DICAT DEDICATQUE
HOC OPUSCULUM

Servorum Humillimus,

GEORGIUS BATEUS.

* 3

EDWARDO

Comiti *CLARENDONII*,
Vicecomiti CORNBURII,
Baroni de *HINDONO*,

ET

Magno *Angliæ* Cancellario, necnon Florentiſſimæ *Oxonienſis* Academiæ.

P*Atiare precor*, Muſarum decus, & Reipublicæ columen, *etiam nomini tuo hoc munuſculum inſcribere. Nec enim mihi circumſpicienti occurrit inſignior poſt* Re-

 giam

giam *stirpem Patronus*, *qui operi obscuro & periculosæ aleæ pleno tutelam ac lucem fœneraret Alius*: *Nempe qui tum harum felicium* Mutationum *fuisti Instrumentum*, *tum rebus* mutatis, *Serenissimi* Regis *jussu*, *velut* Hercules Atlanti *succedaneus*, *supposuisti humeros. Condat igitur sub umbraculo tuo libellus*, *cujus Tu Argumenti magna ex parte conscius es*: *Tanquam non alienus meritò ad Te redit fructus operis*; *cui Egomet scribendo fuissem impar*, *nisi tuis auspiciis fretum tuæ Schedæ aliqua ex parte instruxissent. Compendio forte magis Tibi placebit*,

bit, qui rerum capita moneri contentus, ægre feres longo ſermone à Reipublicæ negotiis diſtrahi. Macte Regis *in decus* Populi*que ſalutem;* Illius *ſolium firmius ſtabilire,* & Hujus *munire libertatem: ut tandem vel Hoſtes leniti agnoſcant ſe ultra vota beatos, ac inter ferreas Parricidarum lancinationes & æquas miteſque* Regis *Manus immane quantum intereſſe ſentiant. Ita nuperæ rabiei pœnitebit* Anglos, *& Tibi congratulabuntur* Regiam Prærogativam *in tuto collocatam. Faxit Deus longe feliciterque vivas, & ſeræ poſteritati mittas*

Regis *Honorem*, Patriæ *commodum*, Ecclesiæ *pacem*, Tuíque *gloriam*.

Illustrissime Domine,

Honoris tui studiosissimus cultor,

GEORG. BATEUS M. D.

In-

Ingenuo Lectori.

PRodit in Scenam *Secunda pars Elenchi Motuum nuperorum in Anglia,* si non cujusmodi debuit, saltem ut potuit. Anni ferè duo effluxerunt, à quibus ab *Apoplexia* levi, *Paralysi* detineor (in quibus *Divinæ* manûs est cur agnoscam misericordiam, & amplectar justitiam;) & dum exspectarem ut peritior aliquis me operâ levaret, datâ exactâ præcedentium historiâ, nullus comparuit. Mihi incumbit igitur stare promissis, & obtorpentia membra provinciæ admovere semel susceptæ. Habes ergò *Libellum* subsicivis horis scriptum, qui *Motuum nostrorum progressus*, & *apices consiliorum*, quasi in brevi tabella perstringit; nec non *Regis* Serenissimi è ferro, medióque Parricidarum elapsi narrationem exhibet: quo Effugio, nec *Orbis* terrarum luculentius *Divini* favoris testimonium, vel quòd *Regum* astris supernè invigiletur, edere potuit. Res *bello* (quibus in præcedente Tractatu consultò temperavi, ob rationes in *Epistola* allatas)

*togâ*que geſtas *Hiberniæ*, *Scotiæ*, & *Angliæ*, ſeparatim diſpoſui, prout ordine deflagrârunt, quò pariter, atque in ſemet conſpectas certiùs colligas, æſtimes, & retineas; ut propemodum affirmare auſim nil admodum deeſſe ad juſtam hiſtoriæ ſeriem: certè levabitur aliquantiſper *Exterorum* de rebus noſtris cognoſcendi ſitis, donec largiorem hauſtum porrigi contingat. Scio in hoc partium ſtudio difficile eſſe placere omnibus: Si tamen nullas offucias veritati fecerim, (quod à me procul abfuturum ſanctè promitto) non metuo cenſorem. Si *Deus* mihi ulteriùs vitæ filum protrahere dignetur, Tertio Tractatu coronidem adjiciam. Valere te interim jubet

G. B.

Tacit.

Tacit. Annal. XVI.

Ut imperium evertant, Libertatem præ se ferunt; si everterint, Ipsi aggredientur.

Saluſt. ad Cæſarem.

Ex aliena libidine huc atque illuc fluctuantes agitantur; interdum alia, deinde alia decernunt: uti eorum qui dominantur ſimultas atque arrogantia fert, ità bonum malúmve publicum exiſtimant.

Ibid.

Trahunt, rapiunt, & tanquam in capta urbe libidine ac licentiâ ſuâ pro Legibus utuntur.

Horat. Od. l. 3.

Raró antecedentem ſceleſtum
Deſeruit pede pœna claudo.

ACT.

ELENCHI MOTUUM NUPERORUM

In

ANGLIA,

ANGLIA jam [a] potiuntur immanes *Regicidæ*, sed *Angliâ* solâ. *Scoti* in medio pendebant, etiamnum incerti, an *Regem Carolum Secundum* firmarent in imperio paterno, an ipsi *Autonomi* suam administrarent *Rempublicam*. *Hibernia* [b] ferè omnis *Regiarum* partium studiosa, intolerandum Pseudo-senatûs jugum erat penitus excussura. *Insulæ* [c] *Anglicanæ* ditionis, tum illæ in propinquo, *Jarseia*, (olim *Cæsarea*) *Mannia*, & *Sillinæ* (à veteribus dictæ *Sigdeles* & *Cassiterides*) tum in Novo terrarum Orbe *Barmuda*, *Camercanæ*, (sive *Antillas* sive *Caribes* appellare placuerit) uti & *Virginia*, *Novâque Angliæ*

[a] *Status rerum à Regicidio, in Anglia, Scotia,*

[b] *Hibernia,*

[c] *Insulisque Anglicanæ ditionis.*

(quas

(quas inductis olim coloniis *Anglia* locupletârat) omnino detrectant obsequium.

a *Regicidæ in Hibernos pessimè animati, Insularum commercia prohibent, & quorsum.*

Hibernia a primam belli feralis molem suſceptura eſt, eíque ſubjugandæ brevi vacabit, *Scotis* tantiſper ſibi relictis. Inſularum ſatìs habent in præſentiâ commercia inhibere; nè videlicet Saccari, Indici, Nicotianæ & Goſſipii proventus in *Anglia* proſtaret; aut ex *Anglia* veſtes illuc aliáque vitæ neceſſaria viciſſim immitterentur; futurum utique hoc artificio ſperantes, ut vel immodica mercium ſuarum redundantia, vel ſaltem indigentia noſtrarum, neceſſitatem imponeret protinus obtemperandi: nec omnino addubitatum, quin arreptâ occaſione tandem aliquando ſui juris facerent.

b *Demulcent Belgas,*

c *miſſo in Legatum Doriſlao;*

Intervenit autem opus futuris admolitionibus apprimè commodum, ſed levi negotio (ſic ſibi blandiebantur) impetrandum. Nullius gentis amicitia magìs opportuna & neceſſaria videbatur quàm *Batavorum*, ſive b viciniam ſpectes & locorum ſitum, ſive voluntates & ſtudia; nec deerat horum compellandi prætextus. Nimirum *Stricklandius*, ab initio turbarum uſque *Oratoris* aut *Internuncii* vice apud *Ordines Fœderatos* defunctus, perhumaniter exceptus. Itaque c & *Doriſlaum* (qui Parricidali contra Regiam Majeſtatem dicæ concinnandæ nuperrimam navârat operam) *Legati* titulo ornatum ad hoſce amandare viſum eſt, ut

ut a salutaret, gratias ageret, mutua polliceretur officia, rationémque adversus *Regem* processûs exponeret; simul & legum authoritatibus undique conquisitis, eundem speciosis coloribus adumbraret. Præterea in mandatis datum, de *Coalitione* (si opportunum viderit) injicere mentionem, offerre, ad illam hortari; quippe quæ utriusque gentis consensu si fieret, ridere poterunt omnes molitiones externas & insultus, imò & universi quaquà patet Orbis inter se partiri mercimonia.

a *& quorsum.*

Atqui b haud satìs feliciter cessit ista negotiatio; nimirum *Orangiæ Principe Belgis* præsidente, *populó*que eâ rabie ac furore ob fusum *Regium* sanguinem correpto, ut ægrè vindicatrices manus continerent. E *Scotis* autem nonnulli, (quibus tametsi procul agentibus confestim innotuit ejus adventus per citatos nuncios) c anteaquam solenniter audiretur, hospitium ingressi, multis confossum vulneribus *Dorislaum* trucidârunt, in tutum se priùs recipientes quàm deprehendi poterant. Sic *Regii* cruoris effusio cruentis punitur manibus; justóque Dei judicio, per hominum licèt injustitiam, redit in authorem scelus. Hujus d facinoris expiationem reposcunt multoties ab Ordinibus *Regicidæ*, conatu tamèn prorsus infructuoso.

b *at inauspicató:*

c *Legatus enim à Scotis nonnullis confoditur,*

d *idque impunè.*

Verùm e in *Anglia* nondum posuerant

e *Petitio Demo-*

 æstum

cratico-rum Regicidis exhibita,

æstum *Democratici*, paulò cautiùs jam se gerentes. *Walwinus*, *Princius*, *Lilburnius*, *Overtonus*, & ejusdem furfuris alii, *Petitionem* exhibent *Pseudo-senatui*, in qua complura justa, reíque publicæ proficua futura, conviciis, haudquaquam tamen falsis, intersperssa, proponunt. Quapropter a carcere plectuntur, paulùm macerandi, quoad ipsorum ferocientes animi frangerentur.

a *carcere multatur.*

Nihilominus b milites gregarii, qui sub *Ingolsbei* signis merebantur, *Oxoniæ* sediti0se se gerunt, Petitionis obtentu; *Pseudo-senatum abrogatum iri, suffectâ æquali Repræsentativâ*, contendunt; *Leges in linguam vernaculam transferendas, superfluis abolitis; tum ut Registrum fiat, in quo Bona omnia fundósque, tum Allodialia tum feudalia, in commentaria redigat Actuarius; ut unicuique constet, quid juris habeat quisque in rebus ab ipso occupatis; Intercidat Excisa, cum omni exactione illegitima.* Quibus superpondii loco adjiciebatur (ad Sectatores conciliandos, non quòd pœniteret Regicidii) ut *Carolus Secundus supremus fiat Regni arbiter.* Verùm Tribunus c illuc involans, paucis plumbo trajectis, nascentem tumultum tempestivo adhibito remedio extinxit.

b *Altera militum gregariorum*

c *in ovo supprimitur.*

Novum d tamen ex hisce scintillis malè extinctis erupit incendium; *Præfecti* siquidem *Exercitûs* sub *Fairfaxii* imperio acriorem adornant in ejusmodi scopum, tametsi

d *Tertia & acrior Præfe-*

etsi verbis discrepantibus, *Petitionem.* *Eorum Exercitûs:*

Adjiciunt priori, ut *abolitis aut aliò conversis Decimis, certiora stipendia Sacrorum Ministris erogentur; ut parciùs inter Senatores publicæ distrahantur pecuniæ, militibúsque numerentur sua stipendia.* Non ausus est hanc aspernari [a] *Pseudo-Senatus*; sed verba dat, ac (tot Programmatum quibus ista promiserat, tot criminationum quibus exprobrata est sublesta fides, sibi conscius) diem ex omni septimana unum hisce propositis pensitandis indulget: primò de *Gubernio* & *Repræsentativa*; ubi ad examen vocati *Status* omnes [b] & *Respublicæ*, à *Romana* ad *Ragusianam* usque, præstantissimam inveniendi sub prætextu, *Angliæ*que accommodatissimam, eventilantur. Nulla verò satìs exquisita deprehensa est, nulla quæ populi hujus ingenio congruere videbatur. Ità Penelopes instar, telam texendo retexendóque diem fallunt, quoad irrepserit oblivio, vel majoris momenti quidpiam intervenerit.

[a] *quam eludunt Parricidæ,*

[b] *magno conatu nihil agentes.*

Accidit circa idem tempus *Fairfaxio*, *Cromwellio*, cæterísque *Præfectis* Exercitûs per-ridiculum, (seriis intermiscere si fas sit istiusmodi nugamenta) quod tamen haud modicè conturbavit hosce Dominatores. Erat [c] in Exercitu homuncio, qui pridem coquinariam exercuerat: hic ad altiorem aspirans inter milites gradum, & inclarescere apud *Præfectos* percupiens, convi-

[c] *Coquus idem ac Signifer Fairfaxium,*

Cromwelium, & cæteros Præfectos ad prandium, ſed alieno nomine, invitat:

vio illos venuſto excipere ſecum ſtatuit, quod tamen pro re ſua tenui non eſſet nimis damnoſum. Eum ob finem uſurarias impetrat à Domina quadam unicum in diem ædes ipſius magnificas *Hammerſmithi* ad *Tameſin* ſitas, non ultra mille paſſus à ſtativis apud *Cheſwicum* diſtantes. Mox, & ejuſdem Ornatiſſimæ Fœminæ nomine, *Fairfaxium Præfectóſ*que obnixè rogat, prandere apud ipſam pro humanitate ſua nè abnuerent. Bellè omnia quadrabant ad fabulam. Prandium apparatur, ſpecie quidem magnificum, bellariiſque ſat multis adornatum. Radices a in laminas ſectæ, ſtriatæ, pectinatæ, patinam vel ambiunt vel implent; Lacticinia nebulis certant; Piſtoris luſus ſimilam in mille imagines figuraverat; etiam ſuberat minutal varium; apponebantur & offellæ, ſed *Gallicæ Scoticæ*ve; Piſces de proximo rapti; nec unius generis jus. Nuſquam deliciæ minoris conſtiterant, opere materiam ſuperante. Adeſt horâ præſtitutâ Archiſtrategus Præfectorum globo ſtipatus; *Dominá*que, quia ſponte non advenerat, accerſitur. Implet illa locum, nullam tamen oſtentans hilaritatem ob rei inſolentiam, tanquam domi ſuæ alieno convivio intereſſet. Sopitis ex parte ventriculorum latratibus, confabulari cœperunt liberè, atque de convivio percontari: Id ſcilicet innuebant, nuſquam mundiùs eſuri-

a ſed ſumptu ſplendido potiùs quàm caro:

tum,

tum, nec aliàs temerè conditiorem reperîsse famem. Gratias [a] porrò agunt nobili Fœminæ pro tam lautis dapibus. Illa nullas deberi sibi profitetur; nec ausam se adeò tenui & planè sordido apparatu tam eximiæ notæ hospites excipere. Hoc audito attoniti, coquum ad se confestim vocant. Adest ille peniculo pro vexillo humeros ornatus; qui fassus ipsum se parâsse prandium, ut arte, sic sumptu suo, hilares esse jubet, omnémque metum amoliri. Corripitur mox [b] nebulo, & in custodiam traditur, tam improbæ familiaritatis pœnas daturus. Desurgunt omnes prandio verè dubio pallidi & consternati; torqueríque sibi visi sunt mille quasi equuleis. Nausea hujus stomachum ciet, illum alvi tormina invadunt, alii aliis modis excruciantur. Tandem omnes sponte convalescunt à timore magìs quàm ab invaletudine; recreati, postquam nihil gravioris periculi subesse senserant. Miles, coquus [c] idem & convivator, opellâ simul & sumptu perditis, è carcere emittitur; plùs nimiò veritus, nè convivæ pariter faceti, novas corvis instructuri essent epulas.

Nescio an operæpretium [d] sit hîc referre, *Pannificiorum* ac *Lini* cum nostratibus commercium à *Gallo* tunc temporis interdictum; sed & reciprocâ indè apud *Regicidas* enatâ prohibitione, nè scilicet Vinum *Gallicum* [e] aut Holosericum prostaret in hisce ter-

a *at eo nomine suspicionem movet veneni,*

b *& custodia traditur.*

c *Amentu tandem absolvitur.*

d *Commercia quadam nostratibus à Gallis interdicta:*

e *Gallis*

ris venale. In *Flandriâ* quoque vetitum est (nostratium commodo) nè pyraticâ ereptæ naves, vel bona, in portubus publicentur.

à nostratibus.

Sed notatu dignum, severiorem in *Sacrorum Ministros* institutam esse per *Angliam* de novo Inquisitionem, Ecclesiæ reformandæ obtentu, & Orthodoxæ [a] Religionis introducendæ: at sævitum est in omnes, non modò qui mordicùs eandem tuerentur ad normam *Anglicanæ Reformationis*; verùm & qui bene vellent, aut cum ejusmodi viris consortii quid haberent: hominibus interim indoctis (de plerisque loquor) Secularibus, Opilionibus, reique literariæ rudibus, substitutis; iisdémque ad duo vel tria simul Sacerdotia (quod nefandum priùs clamitârant) evectis.

[a] *Sævitur in Ministros Ecclesiæ Anglicanæ,*

Una *Cambro-Britannia* [b] borealis esto Reformationis istius exemplar; utpote cujus centeni aliquot, & ex iis nonnulli viri graves (magna ex parte) probi & egregiè docti, è sedibus suis ejiciuntur; *Powello*, *Cradoco*, *Floido*, paucísque aliis ineruditis, vagis, & nullius certæ mansionis, itinerantibus Euangelistis, qui sæpiuscule concionantes (dicam? an è suggesto blaterantes?) opimos perciperent reditus: Decimarum autem reliquias vili elocabant *Commissarii* corvis istiusmodi saginandis, qui *Pseudo-senatui* ad Græcas (quod aiunt) Calendas redditurį erant ratiocinium. Cæterùm *Augmentationes*

[b] *præsertim Cambro-Britannos.*

tiones [a] (hæ ſunt rejectanei è decimis *Epiſcoporum* ac *Decanorum* fructus, qui neminem compererant Emptorem) diſtribuerunt ſuos inter Clericos *Regicidæ*; præſertim eos qui centum libras annuatim non numerabant. Sed & hoc non niſi durante placito, & ad tempus, ut eoſdem obnoxios haberent, atque tot hominum voces, ſtudia & conatus mercarentur; útque ſuſpectis hi viciſſim attentiùs invigilantes, delicta eorum, liberiora effata, & conſilia expiſcati deferant.

a *Reliqui foventur.*

Atque jam fervet *Anglia* [b] apparatu militari in *Hiberniam* emittendo; quò adnavigaturus *Archiſtrategi* ſive *Generalis* titulo decernitur *Cromwellius*. Ille delectu facto, properat ad oram maritimam; *Briſtoliám*que, *Ceſtriam*, & portum *Milfordii* militibus complendo, profectionem adornat. Igitur & in *Hiberniam* transfretandum eſt mecum Lectori, ut de *Incolis* judicium ferat; útque diverſa eorum ſtudia, & ad quos collimabant ſcopos, inſpicere poſſit, eóſque in ſuas claſſes dirimere.

b *Expeditio in Hiberniam imperante Cromwellio.*

Hiberniam [c] qui incolunt, vel *Primigenii* ſunt, vel *Inſititii*: hi rurſus vel *ab Antiquo*, vel *Nuperi*. *Primigenios* appello, qui primi mortalium Inſulam habitârunt, vel ab iis proſapiam traxêre: ſúntque vel *Nobiles* & *Generoſi*; vel *Glebæ adſtrictitii*, *Clerus Pontificius*, & *Epiſcopi Romani*; *Municipes* licet adjicere. Primigenii *Nobiles* ſive de integro gau-

c *Hibernorum in claſſes ſuas diſtributio. Hiberni Primigenii.*

gaudent avitis latifundiis; five devicti ab *Angliæ* Regibus, & in Rebellionis pœnam potiffimâ fundorum parte mulctati, fruuntur relictis, cæteróſque vili conducunt à *Proprietariis* annuo pretio. Hi autem ſaltibus inſident ac ſolitudinibus, ubi Glebæ adſtrictis dominantur ſatìs pro imperio; jugerúmque omnium & fundorum limites callent ad amuſſim; hâc ſpe freti, quòd futuris temporum mutationibus, quodcunque pro ſuo vendicant, ad ſe tanquam veros dominos poſtliminiò revertetur.

Titularis *Clerus* & *Epiſcopi* (nam nôſſe convenit *Romanæ* Superſtitioni mancipatis ſuum eſſe *Clerum*, ſuos *Sacerdotes*, ſuos *Epiſcopos* à *Pontifice* clàm ſuffectos, qui tamen bonis victitant ſolummodo erogatis) ſacra ſua clanculùm adminiſtrant ritu Romano, perinde acſi jure liceret, noſtríque mores non repugnarent; ſed reprimente ſemet *Regiâ Majeſtate*, Gentíſque duræ cervicis inolitis erroribus connivente. Nihilo feciùs intelligendum eſt, ubivis per *Hiberniam* ſparſum eſſe *Clerum Orthodoxum*, tam ex *Angligenis* quàm *Inquilinis Hibernis* conflatum; eóſque paſſim ac promiſcuè decimis gaudere. Verùm à prima *Rebellionis* flamma utrique tum *Angli* tum *Indigenæ* profligati receſſerunt.

Municipum pars maxima eſt, qui licèt *Anglicano* ſtemmate oriundi, partim tamen con-

connubio ſociante, partim in jus civitatis recepti, præ longa conſuetudine commercióque primævæ originis obliti, in gentilitios mores veſtitu, animo, & corpore tranſierunt.

Horum omnium a *Coryphæus* erat & caput (quamvìs exterus) *Joh. Baptiſta Renuncino, Princeps & Epiſcopus Firmæ, Nuncius Papalis*, qui cùm ad *Hibernos* proficiſcens pertranſiret *Galliam*, *Reginam Angliæ* præteriit ibidem inſalutatam; & apertè interminatus eſt, nolle ſe in *Hibernia* quenquam pati qui *Regi* bene volebat, vel *Anglicani* nominis aut rei ſtudioſus inveniretur.

a *Legatus Papalis Rebellium Coryphæus.*

Hi *Rebellionis* faces ſubdere, ſufflare, circumferre, &, nè ſemel ulcera coaleſcerent, modis omnibus procurare, rapinis, cædibus, ſceleribus omnia miſcere, regimen evertere, *Regi* abrenunciare, alium ex veteri ſtirpe adſcire, vel aliunde, ſive *Papam*, ſive *Hiſpanum*, eligere, vel *Rempublicam* novam ex *Clero* & *Nobilium Delegatis* componere. *Clanricardum*, b *Taffum*, aliósque paucos excipio; qui etiam ſi *Pontificiæ Religionis* obſtricti zelo, fidem tamen *Regi* ſuo illibatámque ſervârunt obedientiam.

b *Nobiles aliquot è Pontificiis fideles in Regem.*

Inſititios c omnes appello, qui *R. Pontifici* faventes, ab *Henricii II.* temporibus ex *Anglia* in *Hiberniam* migravere, ac perpetuâ ſucceſſione ad *Reginæ Elizabethæ* ſeculum uſque ſedes avitas occupavere. Hi etiam

c *Hiberni inſititii.*

cœptorum conſcii, ſive ut *Religonem Romanam* a ſartam tectam conſervarent, civiléſque Juriſdictiones ſimul & Immunitates adaugerent, ſive æſtu Rebellionis abrepti, ſive ſuæ incolumitatis & ſuorum in communi rapina tuendorum gratiâ, cæteris *Pontificiis* ſe jam comites adjunxere; qui tamen b adduci nunquam antè poterant ut ſe tam immani barbarie, tot cædibus inauditis polluerent, aut regimini ſubducerent *Anglicano*.

a *cur jam deſciverint*,

b *antè fidiſſimi.*

Qui nuper adventârant ab *Reginæ Elizabethæ* temporibus noviſſimis, ſive militiæ gratiâ, ſive incolendi (exceptis iis quorum oculos perſtrinxit authoritas *Parlamentaria*, vel quibus contermina *Scotia Presbyteriſſimum* affricuit) *Regi* fideles perſtitere.

Scotorum c (auſpice *Jacobo* Primo *Rege*) Colonia in *Ultoniam* introducta, ad quadraginta millia familiarum excreverat. Hi ſub initium turbarum, ceremonias contribulium ſecuti, *Parlamento* ſeſe addixerant. Verùm *Rege Carolo* d decollato, *Angliæ*que *Monarchiâ* funditùs everſâ, mentes alias induere, vindicias meditari, eáſque ſub *Ardeſii* Comite, Tribuno *Monroo*, *Audlæo Mervino*, *Roberto Stewardo* Equite, ſtrenuè moliri.

c *Scoto-Hiberni.*

d *jam Regi militant.*

Cootius e *Derriæ*, *Monckeus Dundalkiæ*, & inter primos *Joneſius Dubliniæ* Præfectus, *Pſeudo-Senatûs* cauſam tutabantur. At *O-Brian Inchiquinius*, *Momoniæ* Præpoſitus, cum

e *Cootius, Monckeus, & Joneſius ſtant pro*

cum toto eo districtu copiisque suis omnibus, qui *Regi* conjunctim & *Parlamento* fidem obsignârant, *Pseudo-Senatui* post patratum *Regicidium* abrenunciantes, non nisi à Regia parte sola se jam stare profitentur. Hactenus in discrepantibus *Hibernorum* studiis, variisque designationibus & propositis enucleandis, insudatum. Nunc utique dispiciamus, quali Orphei lyrâ, quo delinimento in unum convenerint.

Pseudo-Senatu: Inchiquinius pro Rege.

In [a] primo *Tractatu* narravimus, quomodo *Ormondiæ Marchio*, ob *Hibernorum* perfidiam, coactus est *Dubliniam* cum Præsidiis omnibus, & quicquid in fide permanserat, *Jonesio* consignare. Ab eo tempore *Nuncius Papalis* administrabat omnia, præterquam iis in locis qui sub *Jonesio*, *Cootio Monckeó*que *Pseudo-Senatum* defensabant. Ille universalem arripere authoritatem, [b] ille leges scribere, jura dare, instruere acies, bellum ordinare, pecuniam irrogare, omnia pro imperio absoluto & merè despotico. Sed odium simul & contemptum sibi conflavit; nec non unâ super aliam clade illatâ (præsertim profligatis à *Jonesio Prestoni* [c] copiis) vires ejus imminuebantur, potentia labefactata est. Quâ arreptâ occasione, *Clanricardus*, [d] qui uni præfuit exercitui in *Ultonia*, *Taffii*sque, qui alteri in *Momonia*, collatis cum *Inchiquinio* sententiis, consultissimum omnino censent, *Regium* denuò implorare auxilium,

[a] *Quomodo Regii conglutinati.*

[b] *Legati arrogantia exitio fuit.*

[c] *& Prestono clades illata.*

[d] *Unio Hibernorum in Regis gratiâ.*

lium, unionem ſancire, protinúſque mittere ad *Reginam* & *Walliæ Principem* [a] morituros quid fecerint; inducias malâ fide obſervatas haudquaquam diſſimulantes; faſſi etiam, quorum ſuaſu & crimine fractæ fuerint: rogant inſuper quàm humillimè, ut *Ormondiæ Marchio* cum ſuppetiis & authoritate tranſmittatur, ſpondéntque ſemet conditionibus *Regi* non ingratis ſub ejus vexillo militaturos, quoad *Pſeudo-Senatûs* devictæ copiæ penitus exterminentur, ipsíque de integro juxtà ac *Regia Majeſtas* pace priſtinâ perfruantur.

[a] *qui Reginam & Principem Walliæ ſupplices rogant Ormondii præſentiam cum ſuppetiis & authoritate.*

Hæc ità fieri, & in ſuum caput, ſuam dominationem cudi fabam hanc ſubolens *Nuncius* [b] *Papalis*, ulteriorem tractatum interdixit, dira contra-ſatagentibus interminatus; tandémque propoſiti tenacioribus tritum iſtud intentat *Excommunicationis* telum. At brutum fulmen non niſi ludibrio fuit; nam movent adverſùs, & in *Gallovidiam* compulſum [c] obſidione cingunt: dum interim *Baro O-Brian Inchiquinius*, *Owenum Row Onealium* cum ſuis ſuccurrere parantem diſtinens, auxiliares manus omnino prohibet. Tum *Papæ Nuncius*, [d] de ſalute tandem deſperans, diſceſſum pepigit inglorium.

[b] *Frendet Nuncius;*

[c] *& obſidione cinctus*

[d] *abſceſſum paciſcitur.*

Eâ [e] jam difficultate extricatus, ad *Corcagium Ormondiæ Marchio*, documentis & authoritate *Regiâ* ſuffultus, brevíque pòſt *Kilkenniam*, ſive *Fanum Canici* concedit, ubi ge-

[e] *Ormondio Kilkenniam adveniente,*

generalis *Hiberniæ* celebrabatur Consessus; atque post longiusculam utrinque disceptationem, ad *Articulos* Concordiæ sat multos deventum; quorum hæc summa erat.

ubi generalis Hibernorum Consessus, in Articulos deventum Concordiæ.

Præmissâ ipsorum Recognitione, quâ *Majestatem Regiam* supremum *Hiberniæ* Moderatorem venerantur, *Ejúsque* defendendi gratiâ velle se quælibet extrema lubentes experiri, usque ad bonorum pariter ac vitæ dispendium, profitentur; *Religionem suam Hibernis Rex sartam tectam præstabit. Intra duos menses, si Delegatis aut Commissariis (qui numero quindecim assignabantur) visum fuerit, Parlamentum indicitor, in quo Pontificiis integrum erit haud minùs quàm cæteris liberè suffragari; ejusdémque Scita tenebitur ipse Rex ratihabere, modò non sint oneri Protestantibus. Singula obliterabuntur & in cassum cedent Decreta & Sancita, quæ dedecori & opprobrio verti possint Hibernicæ genti, ab Augusti primo 1641. Omnes processus, dicæ & condemnationes ab eo tempore deleantur funditùs; & in suorum quæ ablata fuerant bonorum possessionem redeant Hiberni. Omnia amoveantur impedimenta quæcunque à Consessu Parlamentario arcere consueverant Pontificios. Omnia Debita in eodem sunto & reputantor statu quo fuerint Anno 1641. nec eorum obtentu quispiam obnoxius sit vel Judiciis vel Sententiis. Fundi Baronum & Nobilium in Comitatu Thomondiæ, Clarâ, Tipperariâ, Limericensi,* Kil-

Kilkenniâ, & Wickloviâ, possessoribus adjudicantor avitis; & siquid labis inerit, novis stabiliuntor Scitis: Hospitia recipiendis Juri Municipali studentibus erigantur ubicunque Proregi videbitur opportunum; necnon Gradus ibidem in Legibus, sicut apud Anglos, capessuntor. Loca honorifica, tituli, muniáque quæstuosa pateant æquali jure tum Pontificiis tum Protestantibus. Armorum usus juxtà ac exercitium, imperium & præfecturæ, penes eosdem sunto; atque durantibus bellis, præstò sint Hibernorum ad militiam pedestrem quindecim millia, equitum autem duo millia. Pupillorum abrogator Curia, duodecim librarum millibus, compensationis vice, fisco Regio immittendis. Nemo Nobilium capax esto jure Delegato suffragari; teneantúrque Nobiles intra quinque annos proximè sequentes latifundia sibi comparare, Baro ad ducentas libras annuatim, Vice-comes ad quadringentas, Comes ad sexcentas, Marchio ad octingentas, Dux ad mille. Liberum esto tractare de independentiâ Senatûs Hibernici cum Parlamento Anglicano. A sacris Regni consiliis qui fuerint, nullis immisceant sese negotiis forinsecis, præter publicis. Titulorum lites regni Judicibus, ad quos attinet de iisdem cognoscere, permittendæ. Cassa pronuncientur Statuta de Lana extra Hiberniam exportanda, item de Sevo, aliisque bonis. Qui prætextu quocunque in Ultonia plectebantur à Jacobi Primi tempore, illis secundùm æquum & bonum compensator.

Mu-

Municipes & Cives Corcagiæ, Youghaliæ, & Duncannoniæ in possessiones suas, quibus ineunte bello exuebantur, modò de fidelitate sua promittant vadimonia, nec incommodo sint Præsidiis, omnino restituuntur. Anteactorum fiat amnestia vel oblivio, exceptis quæ barbariem atque inhumanitatem redolent criminibus. Magnatum nulli vectigalia locare liceat. Ferantur adversus Monopolia leges. Curiæ, quam Cameram castrensem appellant, jurisdictionis modus imponatur. Scitum abrogetur, quo nè Equi caudis alligatos traherent ligones cautum est, straménve comburatur ad avenam separandam. Lites maritimæ in Cancellaria Hiberniæ determinantor. Conticescant in posterum omnes molestiæ ortæ ob defectum tituli, si fundos quocunque jure ab antiquo domini possederint. Remittatur etiam & fœnus omne à primo Turbarum anno ad hoc usque tempus, & per annos proximè sequentes non excedat vicesimas per annos singulos. Pecunias, quantæ suffecerint, in bellum expendendas, tam maritimum quàm terrestre, irrogabunt Commissarii sive Delegati; sive per modum Excisæ, sive alium quemcunque, prout sibi reique publicæ commodum censuerint. Eirenarchis jus & fas esto, lites infra decem solidorum valorem dirimere. Pontificiæ professionis Præfecti, præfecturis quas jam in Stativis obtinent porrò gaudeant. Navium captarum decimæ Merciúmque Impositiones penes illos permaneant quibus concessæ sunt, quoad ulteriùs de

de hisce omnibus decernatur. Commissio Audiendi & determinandi, Assizarum, & Carceris laxandi (parcant Jurisperitorum manes si vocabulis ipsorum vim tulerim; in foro Anglicano Normannicè sic sonant, Oyer and Terminer, Grand Assizes, and Gaol-delivery) *potestatem habeant secundùm latas leges Homicidia, Furta, Rapináque puniendi, usque ad insequentis Maii vigesimum. Tribunalia stabiliantur secundùm placita Commissariorum vel Delegatorum, in rebus sibi ipsis propriis. Sacerdotibus Romanis modestè se gerentibus nulla prorsus molestia inferenda; sed pensionibus, quibus eosdem sustentant Seculares, & septis gaudeant, quibus vetusta Cœnobia & Abbatiæ dirutæ includuntur. De cætero, Regis arbitratui (prout Parlamento visum fuerit) obtemperabitur.* Hisce conditionibus exsequendis quindecim circiter *Commissarios* aut *Delegatos* præfecere *Pontificii*, ut *Regem* inter & populum quasi totidem intercederent *Mediatores*, & rata proposita reportarent.

Tanti constitit *Regi* cum *Rebellibus* pacem componere, satìs quidem fragilem & fugacem. Atqui durum Necessitatis telum ad quidvis persuadet, etiam ad indecora cogit, multoties & ad inhonesta. Nihilominus articulis istis *Prorex* astipulatur, ceu nolens volens: Pax quoque à Præconibus confestim promulgatur.

a *Reclamant*

Verùm noluit a hisce pactis *Owenus Row Oneale,*

Oneale, &c, qui ab ejus partibus præſertim ſteterant, *Hiberni primigenii*, adeò placidè acquieſcere, obtento, quòd *non ſatìs cautum eſſet ſuæ Religioni.* Reclamant conſimiliter *Joneſius* aliíque, tum ob conceſſiones prælargas, &c (utì ferebant) planè nimias; tum quia cum *Rege* inirentur.

Owenus Row Onealius, Joneſius, aliique pauci.

Comes autem *Ardeſius*, cum cæteris *Scotis*, qui *Pſeudo-Senatum* deteſtati, *Regiis* ſolummodo partibus adhæreſcebant, *Præſidiis* & *Caſtris* quæ in *Ultonia* è contrario ſtabant expugnandis gnaviter incumbunt.

Proregi deinceps a *Generali* cura ingens. Arma, Viri, Stipendia, Commeatus, & bellicus apparatus deficiunt; quæ tamen ſingula inter diſcrepantes ſtudiis, & ſentientes diverſa, odiiſque gliſcentes mutuis, eveſtigiò comparanda. *Angli* quidem ex ſe prompti ad omnia pericula ſubeunda; ſed pauci ii, & quibus malè cum *Hibernis* conveniret; nimirum ob veteres atque jam longævas inimicitias: nec minùs virtutem eorum ſuſpectantes quàm fidem, ſub iiſdem ſignis militare detrectant. *Hiberni* magna ex parte fallaces, ſanguinarii, fœdifragi, diverſis micantes inter ſe factionibus, alter in alterius viſcera ferrum immittere, quàm cum hoſte communi congredi, paratiores. Veruntamen ſuâ præſentiâ, ſumptu, prudentiâ, ſolertiâque, ſeptem vel octo fidis *Ductoribus* adjutus, difficultates feliciter ſuperavit.

a Prorex, idémque Generalis Dux belli, Ormondius opus arduum aggreditur,

vit. *Hiberniæ* comperit exhausta armamentaria, vacuatos loculos, *Municipes* (penes quos gazæ totius *Regni*) non nisi malignè parcéque elargiri; *Clerum Romanum* obstare ac occultis cuniculis officere.

a & exercitum tandem conscribit,

Igitur [a] exilem initio conscripsit exercitum, dein majorem nactus, accurrente ad suppetias *Inchiquinio*, cæterísque *Anglis* commilitonibus. *Stipendiis* autem ipse *Prorex* in primis mensibus de proprio vel de mutuo prospexit. Sic militibus & commeatu satis instructus, progreditur per *Comitatum Reginensem*, [b] ad *Jonesium* rectà contendens, castráque aliquot obiter expugnat ad *Owenum Row Onealium* spectantia, è quibus nominatissima erant *Kildaria* & *Tuboium*

a ducitque contra Jonesium Dubliniæ Præfectum:

Certus jam hujusce profectionis *Jonesius*, ad *Naum* oppidulum obviàm ibat *Proregi*: verùm per Exploratores edoctus numerosiore stipatum exercitu adventare quàm cui par esset ipse profligando, suorúmque militum dubius, *Dubliniam* protinus revertitur. Pertransit interim *Liffium* flumen *Prorex*, ubi celebrato inter *Legatum*, *Inchiquinium*, *Taffum*, *Dillonem*, *Prestonum*, omnésque castrorum Præfectos, concilio, quidnam porrò agendum consulitur; An [c] *Dubliniam* obsidione premerent; an aliò conversi circumjacentia captarent oppida; an Civitati è propinquo potiùs imminerent, aliis locis unà prospectantes. Dubii adhuc men-

c quem locum post habitam consultationem vi-

mentis, *Dubliniam* pergunt ſpectatum, in arena (quod aiunt) conſilium inituri. Quos *Joneſius* extra muros cum exercitu, ſed ſub muralium tormentorum tutelâ, opperiebatur. Utrinque acies inſtructa eſt; verùm abſque omni velitatione. Apud *Finglaſſiam*, tribus indè lapidibus diſſitam, à *Prorege* pernoctatum. Sequenti manè, [a] bello inidonei quotquot aderant è *Pontificiis Dubliniæ*, tam maſculi quàm fœminæ, ex urbe extruduntur; defenſioníque ſuperfluus equitatus *Droghedam* (quam & *Pontanam* vocant) ad *Boinæ* fluvii fauces amandatur, qui & hoſtem à tergo poſſit infeſtare, & commeatui immittendo proſpicere.

Hoc ſimulac *Proregi* innotuit, mittitur *Legatus Baro Inchiquinius* [b] ad equeſtres *Joneſii* turmas confeſtim perſequendas, oppidáque (ſi anſa contigerit) quaquaverſùs expugnanda. Interim ſua caſtra dirimere non videtur ità conſentaneum, ſed prope *Dubliniam* integra ſervare vallo aggeribúſque munita, commeatum intercipere, cives militéſque ad transfugium ſollicitare: cui ſanè milites facilem aurem præbituros, rebus in creperis, opportunitate viciniæ datâ, premente inſuper annonariæ intra civitatem rei penuriâ, nullus dubitabat; præſertim cùm & ſibi pleroſque gregarios milites, qui Urbem tenebant, ſacramentum antè dixiſſe noverat. Quam ſententiam & facto

ſitat primò,

a Joneſio defenſionem omnimodam apparante, miſſis Droghedam ſuperfluis Equitibus;

b quos inſequitur illicò Inchiquinius,

facto comperit non inutilem; quippe duo circiter millia furtim, & ut cuique fugæ copia affulsit, arreptâ occasione dilapsi, ipsius in castra transierunt. Imò *Jonesio* non defuit tentando, pollicitationibus aliis super alias adductis. Ille verò, artem arte ut eluderet, gravissimas interminatus transfugis pœnas, velle se conditionibus haudquaquam inhonestis concedere simulans, nunc hanc, nunc illam tergiversationi moram prætexit, nonnunquam in ancipiti positus videtur; clanculùm interea monens *Pseudo-senatum* & *Archistrategum*, quantis circumcludatur discriminibus, & ut maturent auxilia obnixè rogans. Interim circuit ille mœnia, opera lustrat, si quid uspiam labefactatum est restituit, sepimentis transversis, loricis, aggeribus, sudibúsque humo infixis omnia corroborat. Impetu etiam in hostium stativa prope *Finglassiam* facto, corripuit inter alios transfugas affinem proprium; quem, ad terrorem cæteris omnibus, nè partes desererent, incutiendum, suspendio necari jussit.

Cæterùm *Inchiquinius* unam *Jonesiani* equitatûs [a] cohortem nocturnis in stativis opprimit; proximo autem manè reliquas à *Cootio* juniore ductatas assequutus, levi negotio fundit; magnâque parte vel cæsâ vel captâ, ad *Droghedam* usque cæteros insequitur. Ibi tanta milites invasit Oppidanósque con-

[a] *partimque opprimit, partim fugit ad Droghedam usque,*

confusio ac terror, ut Septimanæ spatio in suam redigeret potestatem.

quam brevi spatio capit.

Per id tempus *Legato* subolet inter *Owenum Row Onealium Monckeúm*que *Dundalkiæ* pactum, de commeatu, pulvere tormentario, glandibus & pecuniâ tradendis, quibus *Derriæ*, à *Barone Ardesio* cum *Scotis* clausæ, subveniretur; & exinde in *Lageniam Momoniám*que *Oweno* irrumpendum esse; ut istiusmodi machinamento ab obsidione *Dubliniæ Proregem* divelleret. Huic [a] negotio cum quingentis pedestris militiæ atque trecentis equitibus præficitur *Farellus*. At reducem in via præstolatus adoritur *Inchiquinius*, & ordinatâ acie subigit, potitúrque prædâ. Exhinc virium accessione fortior, *Dundalkiam* obsidet; quam, frustrà renitente *Monckeo*, milites intra biduum cum bellico apparatu tradunt: mox etiam adblandientem sequens fortunam, & Victoriis uti malens quàm frui, *Viride Castrum*, *Neurium*, *Trimmiúm*que redigit in potestatem. Quibus perfunctus negotiis, ad *Proregem* revertitur, milite, pecuniis, & commeatu multò auctior, relictis ubicunque triumphârat præsidiis.

a Farellum quoque obsessæ Derriæ opem parantem in via subigit; Dundalkiam expugnat, aliáque oppida: victórque revertitur ad Proregem.

Enimvero, quoniam *Oweni Row Onealii* facta hîc mentio est, illius pertexere priùs oportet insigne facinus quàm *Dubliniensis* historiæ filum protrahamus ulteriùs. *Baro Ardesius* cum *Præfectis* militem *Anglicanum* è tota

è tota exterminârat *Ultonia*; solâ restante, quæ negotium facesseret, sub *Carolo Cootio* seniore *Derriâ*. Civitas est super *Logiam* sita, ubi coit in arctum ac breviores inter cancellos resorbetur lacus, terram circumjacentem commendantibus pascuis, & undam piscaturá. Olim *Tribuni Docwraii Angli* sub auspiciis Colonia illuc introducta est; atque à *Londinensibus* immissa postmodum numerosior altera, *Londino-Derriæ* nomen imposuit: quæ præ loci amœnitate tantam allexit incolarum frequentiam, ut inter *Ultonienses* meritò audiat nobilissima. Huic ultimo in loco subigendæ gnaviter incumbit *Ardesius*; non tamen per impetum subitarium, non per appropinquationes & cuniculos, verùm a extructis aut captis circumcirca propugnaculis, ut intercepto terrâ commeatu, maríque subvectionibus, tandem aliquando ad deditionem propelleretur. Et sanè; rei annonariæ penu exhausto, cæterísque deficientibus necessariis, summas propemodum ad angustias deventum esset, nisi *Owenus Row Onealius* extremum jam trahenti spiritum in ipso temporis articulo subvenisset. Ille, quanquam ab *Inchiquinio* nuperâ acceptâ clade probè mulctatus, properat nihilominus cum quinque peditum millibus, equitibus quadringentis, ad eripiendam ex hostium faucibus civitatem; & eripuit quidem satìs feliciter ac oppor-

a *Londino-Derria in angustias redacta ab Ardesio*.

portunè. Nam cùm adventantem subindicâsset fama properantior, *Ardesio* consultius videbatur [a] exercitum suum confestim subducere, quàm ausu temerario contra hunc hostem certaminis aleam subire, obsessis *Anglis* consociatum; relictis tamen, ubicunque par erat, præsidiis, quæ Oppido injicerent habenas & repagula, quoad *Oweno* recedente postliminiò renovare possent obsidionem. At *Owenus*, obsessis unà moventibus lacertos, omnia quaquaversus expugnat munimenta, & plenariæ libertati palpitantem restituit *Londino-Derriam*.

[a] *liberatur ab Oweno Row Onealio,*

Nunc autem, cujusmodi præmium à *Pseudo-senatu* reportavit adeò grandi facinore dignum, admonendi sunt lectores. Fœdus [b] icerat ipse cum *Cootio Monckeó*que de ope *Derriæ* ferenda *Pseudo-senatûs* nomine; ídque pactis, utrinque subsignato diplomate, quæ missa sunt in *Angliam*, ut Senatoriis comprobarentur calculis. Literæ insuper in *Oweni* gratiam exaratæ, *quàm justus audiat ille hostis, veríque satelles rigidus; quàm constans animi, promissíque tenax; quantum denique causæ ipsorum, si adlubesceret, profuturus*, abunde testabantur. Hominem quoque vanâ spe saginant ambo, quasi de *Pseudo-senatûs* consensu non esset omnino dubitandum.

[b] *qui fœdus icerat cum Cootio Monckeóque à Pseudosenatu confirmandum.*

Incubuit hisce [c] Conditionibus pensitandis *Pseudc-senatus*, donec *Ormondianæ* cladis

[c] *Ignominiose tamen*

rejicitur. fieret certior, & de *Cromwellii* successibus admoneretur. Atque tum demum suas sibi res habere jubet *Owenum Row Onealium*; *Cootio Monckeóque* gratias agens, qui *Parlamento* fidem præstiterant illibatam.

b *Obsidioni Dubliniæ seriò incumbitur.* Sed inhibitâ longiori evagatione, ad *Dubliniam* [a] se revocat stylus, & *Inchiquinium*; qui negotiis ultra spem confectis, laureâ redimitus caput revertitur ad *Finglassiam*, ubi *Prorex* castra firmaverat. Ibidem, communicato cum *Primoribus* consilio, *Dubliniam* obsidione cingere decretum est; ultima tamen primùm experiri, ut *fame* sui juris facerent, potiùs quàm *vi* & *impetu*; nè Civitas illa *Regia*, totiúsque *Hiberniæ* caput, à furibundo Marte discerperetur, aut in cineres abiret; amicis pariter ac inimicis eâdem deletis internecione. Itaque visum est ex utraque parte urgere; atque in hunc finem, *Barone Dillone* (qui *Instructor* exercitûs) boreali & citeriori *Civitatis* plagæ, cum quingentis equis duobúsque peditatûs millibus, excubiis relicto, ipse *Prorex* cum cætero exercitu, flumine superato, ad alteram partem Australem castrametatur.

b *Suppetias ex Anglia* Sed ecce, dum in transitu sunt *Rathmines* petituri, (ubi trajectus fluminis brevior, &, extructo propugnaculo, subvectionibus impediendis opportunior) naves ex *Angliæ* in conspectum veniunt, suppetias [b] obsessis allaturæ; in quibus advectabantur *Tribuni* militum,

litum, *Reinoldus* Equitatûs *Ductor*, *Venabliúsque*, qui non ſuo tantummodo præerat Peditatui, ſed & conſcriptæ nuper ſub *Monckeo* Legioni, aliiſque. *Ceſtriæ* portu ſolverant ſani omnes; & ſecundo uſi vento, cum impedimentis & commeatu *Dubliniæ* applicant. Unà delati *Prævaricatores* a haud pauci, qui protinus ad caſtra *Proregis* aufugientes, haud plures militum, tutandæ *Dubliniæ* cauſâ, illuc adnavigaturos pro comperto narrant; integrum verò Exercitum *Anglicanum* ad *Momoniam* vela facturum; ubi multos liquebat amicos, & ex *Inchiquinii* militibus, qui novis rebus ſtudebant, haud paucos intermiſceri.

ferunt Reinoldus Venabliúſque.

a *Prorex certior factus à transfugis Cromwellium ad Momoniam vela facturum,*

Iſta ſimulac inaudierat *Prorex*, b mittit illicò ad *Momoniam Inchiquinium*, cum Peditatûs parte ſelectiori & Equitatu penè integro, ut obviàm iret, firmaret *Provinciam*, à dubiis & ſuſpectæ fidei præcaveret. Ipſi interea conſtitutum erat, collectis vaſis, ad duas vel tres finitimas ſtationes militem recipere, validíſque circundare munimentis, unde ſibi invicem auxiliari è re natâ liceret; hoſti invigilare, nec non cibaria urbi alendæ deſtinata bonis avibus intercipere.

b *mittere illuc ſtatuit Inchiquinium cum parte maxima copiarũ; cum reliquis invigilare Dubliniæ, ac cibamenta intercipere.*

Aſt eo momento, *Ductores*, c bolum ſibi è faucibus ereptum iri ægrè ferentes, inſuſurrant, obſervâſſe ſe hoſtium equos extra ur-

c *Ductores, ſpe prædæ allecti, veniam priùs impetrant obſeſſos coarctandi,*

urbem depascentes; atque si *Castellum* quoddam demolitum (quod *Bagotts wreath* appellabatur, intra plumbeæ glandis jactum à mœnibus dissitum) novâ munitione (quod unâ nocte facile factu) firmaretur, [a] interdici posse hostem tum pascuis tum commeatu; quibus deficientibus, tradendam necessariò intra Septimanæ spatium *Dubliniam*. Hoc igitur, antequam discederent, ut liceat tentare enixè obtestantur.

[a] *castellum quoddam prope mœnia firmando.*

Arridet [b] observantibus consilium; nec diu fuit, quin *exercitus* educeretur in aciem, delectúsque fieret fossorum ad opus: reparare castra, altiùs erigere, aggere vallóque communire jubentur, ponè in procinctu attendere peditatus equitatúsque. Intempestâ nocte supervenit *Prorex*, opus penè consummatum ratus: at nondum cœptum animadvertens ob errorem & deviationem, acerrimè objurgatis operariis, novóque *Inspectore* præposito, accendit ad negotium; tum recedens ad stativa, permansit in excubiis totâ nocte, primóque manè mandavit ut in armis invigilaret exercitus, & staret in procinctu, dum ipse lassum corpus lectulo reclinet. Horulâ vixdum elapsâ, dormientem exuscitat bombardarum fragor; exiliítque protinus quid rei foret inspecturus. Eheu! serò animadvertit, negligentiùs custodiis incubuisse milites; & interea temporis irrupisse [c] *Jonesium* in *Castrum*

[b] *Placet consilium.*

[c] *Sed opere*

strum illud semi-reparatum; atque *Capitaneo* qui præfuit custodiæ primo insultu prostrato, suos omnes in fugam ignominiosam conversos. Quibus inter hostes tam bellè succedentibus, audaciâ (uti assolet) cum rebus prosperis crescente, turmatim irruunt ex urbe non milites duntaxat universi, nimirum equitum mille ducenti peditúmque quatuor millia, sed & magna pars civium immista; palantésque [a] *Regis* copias ferociùs insequuntur, dum horrore, fragore, fugâ, strage cæsorum, confunderentur omnia. *Prorex* inter hasce deplorandas rerum suarum inclinationes, quum extensâ manu, exerto gladio, vocéque adhortatoriâ, sistere fugientes, ordinésque restituere frustrà pertentâsset, per confertos hostes dilabitur cis *Liffium* flumen, *Dillonémque* incitat, ut laboranti Exercitui opem ferat præsentaneam, hostésque jam cædendo fessos & prædabundos opprimat. Verùm & illos qui nondum conspexerant hostem, panico terrore consternatos, abjectis armis, in pedes se conjecisse deprehendit.

nondum peracto, irrumpit ex improviso Jonesius,

a fusisque copiis omnibus obsidentium, aut fugatis, ingenti potitur victoriâ.

In hac tragica conflictatione opulentissima diripiuntur castra, & quæ per anni ferè spatium sudore multo curâque intensissimâ coacervata fuerant, ictu oculi disperguntur. Tria hominum millia ferrum absumpsit; bis mille & centeni milites gregarii, centum & quinquaginta *Ductorum*, sive majores sive mino-

minores, capti; Armorum plus octo millibus; tentoria, machinæ belli, impedimenta omnia, commeatus, & bellici virium apparatus rapaces hostium in manus incidêre.

Clades immensa quidem, & quæ *Regiæ* apud *Hibernos causæ vulnus* intulit planè *immedicabile*. *Regius* a miles, qui monitis in fuga datis auscultârat, ad *Droghedam* se confert. *Prorex*, b ut laceras redintegraret copias, ad *Kilkenniam* (seu *Fanum Canici*) proficiscitur (valido *Bellisani* castro, sub obtentu expugnatæ *Dubliniæ*, in via dedi jussö, deditóque.) Ibidem *Conventui Generali* (qui sessionem etiamnum continuabat) ostenso qualem jacturam fecerat, postquam de supplementis egerat & re pecuniariâ, iter ad *Droghedam* c arripit cum trecentis equitibus: atque hoc perquam opportunè; *Jonesius* etenim citatis equis illuc advenerat, ut civitatem nuperrimæ cladis famâ perculsam, & confusione militis titubantem, sola triumphatoris præsentia debellaret. Sed d *Jonesium* abigente *Proregis* adventu, confestim evanuerunt & metus & periculum.

a *Pars militum Regiorum fugit in Droghedam.*

b *Prorex Kilkenniam;*

c *mox Drogedam visitat,*

d *eámque liberat à metu Jonesii:*

Trimmium, *Neurium*, *Dundalkiam*, & loca finitima e communit, locatis (ubi opus erat) præsidiis validissimis; lustrat omnia, ordinat, ac defensionem pro virili parat; certus obviandi, modò isthæc procederet, *Cromwellio*; dum equitatu suo locis periclitantibus auxiliare-

e *alia quoque loca communit.*

liaretur, atque ſub exitum brumæ pedeſtrem exercitum de novo conſcriberet.

Verùm & illa de ſpe decidit. *Cromvellius* etenim a, læto victoriæ nuncio accepto, *Milfordiæ* portu ſolvens, ut hoſtem urgeret jam perterrefactum, ipsíque cordis penetrali vulnus infligeret, rectà *Dubliniam* petit, navibus ferme centum circumſtipatus, quà celocibus, quà onerariis; eámque, miſſâ prorſus *Momoniâ*, menſe *Auguſti* tenuit, anno milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo nono. Ubi milite, cum omni bellico apparatu & impedimentis, expoſito, *Armiluſtrium* primò inſtituit, neque pauciores enumerat quindecim b millibus, maxima ex parte, veteranorum; quippe qui ſatius arbitrabatur virtute quàm numero præpollere, atque validas manus, non multa capita circumducere. *Joneſium* pro *Legato* denunciat, pro *Inſtructore exercitûs Iretonum*, & *Reinoldum* denique pro *Magiſtro Equorum*, ſuis unicuique muniis aſſignatis. Ad *Cootium* ſeniorem in *Derriam* tranſire *Venablium* jubet navali itinere, cum una Equitatûs Legione duabúſque Peditatûs. Ipſe c decem millia rectà *Droghedam* ducit, poſteaquam *Aiſcovio* Claſſis præfecto maritimorum curam demandârat.

In hoc *Oppido* militiæ ſuæ veteranæ florem, *Anglos* d pleroſque, repoſuerat *Prorex*, iiſque præfecerat *Arthurum Aſtonum* Equitem

a *Interea Cromwellius miſſâ prorſus Momoniâ, Dubliniam appellit,*

b *cum quindecim millibus Veteranorum,*

c *è quibus decem millia Droghedam ipſe ducit;*

d *quam tenebat*

Arthurus Astonus cum flore militiæ Regiæ. tem Auratum, domi forísque militiæ clarum, sed cui fortuna ferè novercaretur. Atque hîc loci statuit *Cromwellius* primam belli aleam pertentare. *Astonus* è contra *Anglos* distinere, & continuâ Victoriarum serie ovantes aëris inclementiâ, vigiliis & inediâ frangere; dein equitatui *Proregis* & (brevi reparando) peditatui lacessendos exponere, donec *Regii*, metum dediscentes, auctis copiis, *Cromwellianos* provocare auderent, collatísque signis de rerum summa concertare.

Sed frustrà sibi pollicetur hosce montes; nec enim fossis & vallis, aut per lentas appropinquationis & cuniculorum moras aggreditur *Cromwellius*: [a] verum à parte boreali, suggesto tormentario protinus exstructo munitóque, librantur machinæ, quibus flammas & fulmina evomentibus, duobus in locis muri dehiscunt. Insultum ille continuò postulat, ut sibi aditum patefaciant pugnaci dextrâ. Sed cùm primâ & secundâ vice res improsperè cessisset, ille ipse cum [b] *Iretono* ducens aggressores, iras animósque repulsâ duplicante, viam in oppidum, quam non inveniunt, faciunt, omnésque obviàm factos absque mora vel commiseratione contrucidant. Pars militum cum *Præfecto* aufugere illico ad castrum, arte sitúque validissimum, sed quibus immiscuerant sese *Cromwelliani*; pars verò muros scan-

[a] *Cromwellius extemplò intonat in mœnia:*

[b] *ipse ducens Aggressores viã aperit in urbem, omnésque obvios vitâ exuit.*

ſcandentes, non ſine *Præſidiariorum* operâ & adjumento, internecione ad unum omnes delentur. Quidam *Templum* ingreſſi, ceu victimæ pro Divini Numinis aris immolantur: haud pauci è ſublimi, quò ſe miſelli receperant, fœni pulveríſque pyrii accenſorum fumo deturbantur. Uni ſoli deſperatio ſaluti fuit, utpote qui è ſummitate Templi, metu flammæ, ſe præcipitem conjiciens, in medios hoſtes illæſus, niſi quòd ipſi crus fractum, decidit: atque hunc ob rei infrequentiam vitâ donârunt. Cæteri murorum propugnaculis inhærentes, hoſtilem Clementiam fruſtrà invocârunt. Omnes [a] ubique locorum proſternuntur; nihil *ſtola* proderat, nihil *penates*; imò nec ſexûs habito multo diſcrimine. Triduum furori Mavortio indultum eſt, militibus, oppidaníſque qui arma geſtaverant, è latibulis extrahendis, nec non diripiendæ civitati: imò quinto ab impreſſione prima die ex angulis furtim proreptantes, exutâ omni humanitate, *Libitinæ* pariter conſecrantur.

[a] *Miſeranda facies captæ Urbis.*

Virorum [b] circiter quatuor millia eâ (non dicam pugnâ, ſed) Lanienâ periêre. Sic actum eſt intra exiguum Septimanæ ſpatium illa ipſa de Civitate, quæ *Rebellium Hibernorum* fremitus, iras & inſultus, integro ſuſtinuerat triennio.

[b] *Cæſorum numerus.*

Iſtâ Civitate hunc in modum captâ & ex-

expilatâ, de *Regia causa* planè *conclamatum est* apud *Hibernos*: cætera siquidem præsidia tantâ exinde consternatione territabantur, ut & in ipso *Cromwellii* nomine impallescerent. Oppida [a] locáque defensioni abunde parata, vel non omnino, vel saltem frigidè defenduntur. *Dundalkiæ* in fugam tremebundi sese proripiunt præsidiarii, relictis ponè præ festinatione machinis æneis. *Neurius*, *Castrum-Viride*, *Trimmium*, ut & alia nonnulla, leviori cum dehonestamento se tradunt, ultróque cedunt hostium arbitrio.

[a] *Circumjacentia Præsidia, vel deserta, vel facilè dedita.*

Lentè progrediuntur interea *Proregis* delectus; *Anglis* [b] ad contrarias partes sparsim deficientibus, quippe quibus indesinenter adblandiretur fortuna, & apud quas popularium suorum maximam aspectabant frequentiam. At sive disciplinæ severitate, sive *Ductorum* exemplo & imperio, discors aliquandiu concordia servata est; complures tandem tergiversantur & valedicunt: pauci tamen [c] extitere, quos pudor & reverentia *Ductorum* & sensus honesti animo infixus intra fidelitatis cancellos continebant.

[b] *Prorex deseritur à plurimis Anglorum militum,*

[c] *at non omnibus tamen.*

Simul [d] *Hiberni* in diversa dissiliere: quibusdam *Proregem* aversantibus, ut *Calvinistam*, cujus auspiciis Divina nunquam afflârat indulgentia; nonnullis haud dissimulanter gratulantibus improsperam *Dubliniæ* pugnam, *Droghedæ*que multò magis, in qua è *Regiis Anglis*que plures interempti; unde spe-

[d] *Hiberni malè in illum animati.*

ſperabant, vel à *Romano-Catholicis* pendendi, vel potiùs regimen immutandi, neceſſitatem omnino ſubſecuturam. Pecunias Ærario (prout in ſe receperant) inferendas vel prorſus denegant, vel cunctanter immittunt *Municipia*. Ipſi etiam *Romano-Catholici Conſeſſûs* & *Delegatorum* operam ſúſque déque habent. *Titularis Clerus* & (qui jurabant in verba) *Cathari Pontificii* nullis obnoxii eſſe volunt perſolutionibus. Cùm autem pro temporis, locorum vel perſonarum ratione paulò forſan ſeveriùs exigerentur, conclamant illicò ruptam fidem, violatos Pacis articulos, & ſub æqualis dominii prætextu puram putam invaſiſſe Tyrannidem. Simul gliſcebant in militibus ſtudia partium & ſimultates; nonnullis *Romano-Catholicos*, aliis *Regio-Catholicos* conſectantibus; quibuſdam inſuper, militiam pertæſis, pronum erat cum *Pſeudo-Senatu* litem componere. Nihilominus exercitum conſcripſit *Prorex* [a] qualemcunque; non ejuſmodi ut auſit cum *Cromwellio* ſigna conferre; qui tamen è longinquo conſpiciendum ſe præbeat, carpátque paulatim vires ipſius, & cibatum ſæpiuſculè intercipiat.

[a] *Exercitum tamen conſcribit.*

Gnarus harum rerum *Cromwellius* noluit otiari, commodíſve ſuis indormire; verùm occaſionem capillitio proripiens, *Dubliniæ* [b] *Huſonum* præficit, unáque jubet, cum auxiliaribus quas adjunxit copiis, vici-

[b] *Huſono Dubliniæ præpoſito*,

niam totam infestare, nemini quiete datâ. Ipse autem à latere *Dubliniam* a prætergressus, versus *Wexfordiam* castra movet.

a *Cromwellius Wexfordiam ducit,*

Modica ea Civitas, quam ab antiquo *Menapii* (*Modenæ* sub nomine) occupârunt. *Glana* fluvius ripas præterfluens, portum reddit navium stationibus peridoneum; imò & commeatui rebúsque bellicis in *Hiberniæ* viscera immittendis, ipso *Dubliniensi* b commodiorem. Hujus deditione postulatâ; non immorigerum se primò simulat Gubernator *Synottus*; terendo tantummodo tempori, quoad auxiliares quingentos sub Tribuno *Butlero* recepisset. Tum, spe traditionis abjectâ, *Cromwellius* extemplò adoritur; Castrúmque c quod mœnibus imminebat (non sine proditionis aliqua suspicione) primùm occupat; exinde in Civitatem & muros atrociùs intonans, (tam subito infortunio perculsis *Præsidiariis*, & stationes derelinquentibus) civitatem d corripit. Conglobatis tamen ad forum *Wexfordianis*, ceu sanguine ex corde post leve deliquium impetuosiùs effuso, tanquam pro aris & focis ardentissimè pugnatum est: sed impari congressu; nam universos Victoris gladius absumpsit: atque adeò serum luunt in Oppidi defensionem adventum; quod, factâ direptione, Tribuni *Shelburnii* curæ demandatur.

b *deditionémque imperat:*

c *mox impetu facto, Castrum primò,*

d *dein & Oppidum expugnat.*

Devictâ hunc in modum *Wexfordiâ*, circum-

cumjacentia ultrò ſe tradunt, *Wicklovia*, *Arklovia*, & nominatu vix dignum *Eniſcorven*, *Fuernéſ*que. Jámque medius aderat *November*, quum cœli inclementia tempeſtáſque jugi pluviâ irrigua ſuadebant. milites, fluxu alvi aliíſque caſtra inſequentibus malis laborantes, hybernis ſtativis refocillare. Attamen *Cromwellius*[a] novas meditatur victorias, & *Roſſium* continuò ducit. Oppidum præterlabitur *Briga* flumen (vulgò *Barrow* appellatum) tuta navibus 800 metretarum (*Tonnas* dicunt) ſtatio, quibus & ipſa mœnia pertingere licet, quatuor ſupra *Waterfordiam* lapidibus *Suiro* in *Brigam* influxuro ſitum. Huic præerat Baro *Taffus*;[b] & ex adverſa ripa ſtabant cum exercitu *Prorex*, *Clanricardi*, *Ardeſii*, & *Caſtri-Portus* Comites; qui, adſpectante *Cromwellio*, mille quingenta capita immittunt ad ſuppetias. Ille verò nihilo ſeciùs aggreditur, & ſex aut ſeptem tormentorum fragore Gubernatoris emollit animum; qui tradito cum tormentis Oppido, diſceſſum ad *Kilkenniam* c pactus, *Anglis* circiter ſexcentis in contraria caſtra tranſeuntibus, cum mille & quingentis eò migrat. Nefandum planè ſcelus, nullâ excuſatione diluendum; niſi integros prælio ſervaret milites, *Cromwelliúm*que ſaltem multitudine præſidiorum diſtraheret; copiis ipſius jam imminutis, & ægrè ducentibus ilia, præ laſſi-

[a] *Hinc Roſſium ducit, (ægro licèt ac imminuto exercitu)*

[b] *cui præerat Taffus, receptis jam modò mille quingentis auxiliaribus:*

[c] *poſt primam tamen aggreſſionem tradit Oppidum; migrátque Kilkenniam cum mille quingentis.*

lassitudine, dysenteriâ, & ob defectum hybernorum detritis.

a *Pax Proregem inter & Owenum, qui mox fato concessit.*

Sub id tempus, interventu *Danielis Onealii*, firmata pax erat a *Proregem* inter & *Owenum Row Onealium*, cæteróſque *Hibernos Pontificios*, iisdem ferè conditionibus quas *Pseudo-senatui* suprà retulimus oblatas, & rejectas; junctæque utrinque copiæ in unum coaluerant. At *Owenus* fato propediem concessit.

b *Principes Rupertus & Mauritius cum sex navibus oris invigilant Hibernicis,*

c *& insequente Blakio fugiunt in portũ Kingsaliæ.*

Nec b silentio prætereundum est, ausos istâ tempestate Principes *Rupertum* & *Mauritium*, non nisi senis navibus (è classe illa quæ duobus retrò annis à *Pseudo-Parlamento* defecerat residuis) infestare maria, oris *Hibernicis* invigilare, milites hinc indè & commeatum immittere, hostiúmque quoquo modo suppetias interturbare. Verùm insequentibus c eos cum instructiore classe *Blakio Pophamióque*, ad portum *Kingsaliæ* refugiunt; & exinde (nautis feriantibus, & ad contraria signa indies allectis) ut suæ ipsorum quodammodo consulerent incolumitati, à superventura, quam præsagire poterant, *Momoniæ* defectione præcaventes, útque liberi maris uterentur opportunitate, d faventibus vento æstúque, per mediam hostium classem erumpunt; duorúmque solummodo navigiorum jacturâ, è nassa illa se extricantes, versus *Portugalliam* vela dirigunt.

d *obsessi per medios hostes elabuntur, ad Portugalliã navigaturi.*

Sed

Sed hæc extra callem. Redeo ad *Cromwellium*, cujus Victorias non ea erant *Brigæ* fluenta quæ suis ripis terminarent. Nam ponte [a] sublicio è cymbis asseribúsque contabulatis, ad *Rossium* conjungit utramque ripam; *Estionegio* priùs capto, oppidulo quidem, sed mœnibus circundato, ejusdem fluminis margine citeriore posito, supra *Rossium* milliaribus quinque. Dein transmissâ per pontem equitatûs magnâ parte cum expedito peditatu, *Carycium* sui juris facit, [b] oppidum in *Suiri* fluvii ripa, supra *Waterfordiam* octonis milliaribus; fluvióque mox trajecto, *Passagium* capit, propugnaculum sanè munitissimum, cum quinque tormentis, duobus infra *Waterfordiam* milliaribus situm, ubi *Suiro* cum *Briga* sociales undas ad mare volventibus, difficiles in urbem redduntur subvectiones. Imo & ipsam aggredi ausus est *Waterfordiam*, quanquam [c] irrito conatu; castrúmque *Duncanoniam* ad *Brigæ* ostium boreale, sed improsperé.

[a] *Estionegio capto Cromwellius Brigam flumen trajicit ponte sublicio.*

[b] *Carycium expugnat, & Passagium.*

[c] *Waterfordiam aggreditur, sed frustrá.*

Atque [d] jam tandem stativa meditatur *Cromwellius* militibus reficiendis, quorum non ampliùs quater mille sanos numerabat. *Prorex* è contrà octo millia, quanquam magna ex parte belli inexpertorum, opportunè tamen disposita. Quid verò faceret, aut quò pergeret, haud satis liquidò constabat. Nec enim *Dubliniam* repetere, tam longè dissi-

[d] *Jam tandem cogitat de Stativis.*

dissitam, licebat absque præliandi necessitate; neque hîc loci, nisi summo cum incommodo, hybernare; hostibus undique circumpositis, qui continenter lacesserent, & commeatum interciperent.

a *Tota opportunè deficit Momonia:*

Ista [a] dum animo versaret, exoptatissima obtigit, atque diu à *Cromwellio* sperata, integræ quæ *Regi* adhærescebat *Momoniæ* ad partes *Pseudo-senatûs* defectio. Spem hujus olim excitârant milites quidam confœderati, si quando affulgeret occasio; atque jam, incumbente confiniis *Cromwellio*, *Brigâ*que flumine superato, cùm viderent in propinquo suppetias, promissum facinus haud verentur aggredi.

b *Proditione olim attentatâ Toughaliæ,*

Toughaliæ olim [b] comparuerunt primæ incendii stricturæ; quam *Prætor* & cives haud pauci, conspirantibus duobus *Tribunis* aliisque *Ductoribus*, pacti sunt *Cromwellio* in manus tradere. Proditionem subolens Baro *Inchiquinius*, comprehensos illicò *Prætorem* & milites, *Corcagiæ*, *Toughaliæ*, *Kingsaliæ*que carceribus diribitos inclusit, usque dum in rebelles vacaret enucleatiùs inquirere. Sed malè cessit istud custodiæ genus, dum scintillas eò latiùs dispergeret. *Corcagiæ* siquidem [c] *Tribuni* negligentiùs quàm par erat custoditi, ductores alios post alios in sceleris consortium pertrahunt; absentéque *Inchiquinio*, dum stationibus oscitantiùs inhærerent milites, derepentè corripiunt oppidum.

c *jam Corcagiæ peractâ;*

dum. Indè in *Youghaliam*, *Kingſaliam*, *Bandon-pontem*, *Mallovium ſive Mayollam* & alia loca diffunduntur igniculi, donec ſubitò ſupervenientes Baro *Broghilius*, Tribunus *Pharius*, nec non plures à *Cromwellio* immiſſæ copiæ, pabulum incendio latè ſubminiſtrant.

Corcagiæ [a] diripiuntur *Inchiquinii* bona; cujus nec uxori ſtolæ verecundia privilegio fuit, nec ſoboli ætas malitiæ expers; nam omnes in cuſtodiam ſimul traditi, nec niſi per modum Cambii (quod brevi pòſt contigit) libertate donati. Hîc demum ineunte *Decembri* milites [b] ſuos in ſtativis repoſuit *Cromwellius*, & *Proregis* fefellit exſpectationem, qui *Dubliniæ* viam interceperat, cum exercitu duplò numeroſiori. Nec pigebit hîc loci *Joneſii* obitum adnotare, nam idem circa tempus contigit; qui lauream, quam à *Rebellibus* in *Hibernia* pridem devictis reportârat, *Regicidarum* ad ſuprema uſque tutando cauſam fœdè commaculavit.

Prorex [c] autem, ut tempeſtatibus pro virili obniteretur, *Concilium* indicit *Generale*, diſſidiáque hoſti publico perquam grata & lucroſa graviter perſtringens, *Clerum*, *Nobiles* & *Generoſos* ad pacem invicem ſervandam adhortatur, monſtratis quo pacto fieri id poſſet rationibus. Hinc omnes pœnitentiam ante actorum ſimulare, dextras jungere ſociales, mutuáque officia polliceri; *Proregis* inſu-

[a] *ubi incarcerantur Inchiquinii Uxor & liberi,*

[b] *militéſque in ſtativis reponit Cromwellius. Joneſius moritur.*

[c] *Prorex indicit concilium generale, ſuadétque diſſidentium unionem: quam ſimulant omnes.*

insuper jussa à contemptu vindicare, militum stipendia procurare, de stationibus & belli rationibus decernere, Municipes præsertim *Limericenses*, *Waterfordienses*, & *Galvienses* ad obsequium & ordinem suadere.

Animum exinde recolligit *Prorex*, & reficiente militem suum in hybernis *Cromwellio*, a *Passagium* & *Wexfordiam* recuperare instituit; quorum alteri negotio destinatur *Farellus* cum copiis *Oweni Row Onealii*, alteri *Inchiquinius*, *Armstrongius* & *Treverus*. *Farellus*, clàm ducens ad *Passagium*, dum aliis struit insidias, ipse labitur in decipulum. Nam re statim à *Cromwellio* perspectâ, Tribunus b *Zankius* à tergo insequitur, territat, fugat, captísque ducentis, trecentos Orco demittit, neminem relicturus cladi superstitem, ni semet *Farellus* in ipso temporis articulo, lembis, cymbis, lintribúsque in obversam ripam tumultuosè contulisset.

a *Passagium recuperare instituit per Farellum;*

b *qui à Zankio intercipitur & fugatur,*

Hoc infortunio liquidò comparuit quo animo essent *Waterfordienses*; c dum obnixiùs efflagitante *Farello*, cymbarum, quibus abundabant, usum fugientibus abnegarent; nec intra oppidum dignarentur periclitantes recipere, imò nec parti cuilibet copiarum extra mœnia hybernandi veniam darent, oblatâ licèt optione, quascunqne copias, Tribunos quoscunque deligendi; nec denique stipendia victui & necessariis comparandis numerarent.

c *frustrà Waterfordiensium ope imploratâ.*

Haud

Haud melioribus avibus expeditio cessit *Wexfordiana*; eò siquidem ducens *Inchiquinius*, cùm [a] jam non nisi quinis abesset milliaribus, sinistro suo fato in *Nelsonum* incidit, exercitûs Instructorem, cujus erat tractui isti invigilare: hunc adortus est *Inchiquinius*; quorum etsi fugerent aliqui, à reliquis tamen condocefactus est, non adeò levi negotio *Wexfordiam* posse subigi; movénsque ad *Arkloviam Husonus*, nè pergeret ultrà, perterrefecit. insuper inter milites malè conveniebat.

a *Inchiquinius Wexfordiam recuperaturus, à Nelsono præpeditur.*

Eâdem [b] circiter tempestate, partim è *Bristoliensi* portu, partim è *Milfordiensi*, peropportundè recipit *Cromwellius* & suppetias & commeatum. Quibus abundè refocillatus, sub exitum *Februarii* convasatis omnibus, instituit in hostica profectionem. Placet autem partitis copiis in diversum ire, ut hostem dubium quò tenderet reddat. Præcedit ipse cum ferentario equite & peditatûs parte per *Mayollam* superiorem viam in Comitatum *Tiperariensem*. Aliâ *Iretonus* & *Reinoldus* cum equitatu gravis armaturæ & copiis pedestribus, machinis majoribus & commeatu, *Carycium* incedunt. *Broghilius* Baro cum aliqua equestrium parte retrorsum invigilat, *Momoniám*que ceu domum custodit, hinc & indè movens, & in omnia intentus, nè quis fortè hostium à tergo infestet. *Ingolsbeius* in mandatis habuit, selectâ manu

b *Suppetiis ex Anglia receptis, Cromwellius in hostica proficiscitur partitis copiis.*

prope

prope *Limericum* excubare; ubi trecentos *Inchiquinii* equites, una cum Tribunis tribus aliiſque Ductoribus, in ſtativis corripuit; è quibus Tribunos duos ſclopetarii pilâ trajiciendos damnavit *Broghilius*.

[a] *Plurima præſidia facilè occupat.*

Cromwellius [a] caſtrum *Cahirum*, edita in rupe *Suiro* circumfluo exſtructum, ut & *Kiltenon*, *Goldenbridge*, *Clogen*, & *Roghillium* caſtra expugnans, ad *Calanum* ſubſtitit, ejuſdem cum fluvio nominis oppidum; ubi cum altera exercitûs parte conveniunt *Iretonus* & *Reinoldus*; pluribus in via caſtris devictis, uti *Arkenone*, *Dundro*, *Knoctoverio*, *Bullinardo*, aliiſque. *Calanum*, tribus caſtris circumſeptum, fugante centum & viginti equites *Reinoldo*, unius dieculæ ſpatio ſub ditionem redigunt; victoſque morte plectunt univerſos; exceptis *Butleri* copiis, qui ante fragorem auditum tormentorum imperati deditionem fecerunt. Ex eo *Fetheredam* occupant, *Sanctique Thomæ* quod vocant oppidum, & loca circumpoſita. Ad hæc, *Huſonum* è [b] *Dublinia* obviàm vocat *Cromwellius* cum additamento militum, quotquot vel propinquæ ſtationes vel *Wexfordia* ſubminiſtrare poterant: horum autem tria millia & quingenti numerabantur. Ille, captis obiter *Belliſano* & *Kildariâ*, viam ad *Lechliniam* emetitur; quâ ſine difficultate ſub jugum miſſâ, *Brigam* flumen pertranſit, atque *Cromwellio* adunatur. Cujus in coalitionis primitias, (jám-

[b] *Huſonum cum ſuis copiis ad ſe vocat.*

(jámque adimplebant peditum ſedecim, equitúmque ſex millia) *Goram* a oppidum impugnant; quæ, ſive ſuis viribus præfiſa, ſive *Ormondianâ* ſub *Hammondii* ductu Legione freta, malo ſuo fato auſa eſt obniti. Sed cùm aliquantiſper conquaſſarentur mœnia, ſeditioſè tumultuantibus præſidiariis, confeſtim tradita; nec aliam Victor, præter *Tribuni Ductorúm*que glande plumbeâ trajectionem, vindictam popoſcit.

a *junctim Goram expugnant.*

Dehinc itur ad *Kilkenniam* b, quam *Neorus* fluvius interſecat, municipium peramœnum, & inter *Hiberniæ* mediterranea facilè primum; ſed idem fons & caput infandæ Rebellionis; *centrum* jure dixerim, è quo *Proditiones* omnes & conſilia *Regi*, *Patriæ*, *Religioní*que funeſtiſſima, ceu lineæ totidem emanârunt; *Concilii* magni *Delegatorum* hucuſque ſedes, qui jam, capitibus imminente periculo, in *Athaloniam* aufugerant, ad *Sineon* flumen *Connaciæ* conterminam, negotiis ſuis exinde ſecuriùs conſulturi. *Tripartita* ea Civitas; primâ cis flumen parte, ſecundâ cum Caſtro ex adverſo poſitâ, tertiâ mœniis interpoſitis diviſâ. Copias huc admovet *Cromwellius*, atque pro more militari deditionem imperat: abnuente *Præfecto*, non ultrà moratus vim parat, obſervatóque ad civitatem oppugnandam loco commodiſſimó, protinus adferuntur operæ, atque à ſuggeſto è tormentis muralibus

b *indè Kilkenniam, concilii Delegatorum ſedem, proficiſcuntur.*

libus detonatur in mœnia. Ibi *Præfectus*, discriminis jam admonitus, confestim jubet ex adverso duos aggeres cum sepimentis, ex palis telluri infixis, vallis extrà objectis, excitari, machináſque obverti in introitum: adſtabant etiam ponè denſati militum ordines, qui exciperent. Muri labefactantur, & conſpectui nova patent munimenta. Igitur ad facilitandum aggreſſum, circumflexo itinere jubet *Ewerſium*, alterum in oppidum huic adjunctum cum millenis militibus eâdem operâ inſultum facere. Pugna committitur, conatu ſanè majori quàm ſucceſſu; quippe in quâ obſeſſores repulſam patiuntur, ſeptuaginta plùs minùs amiſſis, & interemptis ſimul duobus Tribunis aliiſque Ductoribus. Veruntamen oppido potitur *Ewerſius*, quod etiamſi ab altero dividuum, eidem ſaltem coarctando, diſtrahendiſque præſidiariis, inſerviturum. Poſterâ nocte, cis flumen alius *Ductor* mittitur cum manu militum, ut inalbeſcente cœlo aliud in oppidum irrumpat; quo cum triginta hominum jactura effecto, dum ignem portæ injicere tentabat, ad viam in Civitatem ſupra pontem patefaciendam, quinquaginta plùs minùs, glandibus expoſiti, concidêre. Tandem *Gubernator*, omni a ex parte oppugnationem fieri, & in vanum ſuppetias exſpectari videns, pactis hiſce Articulis Civitatem

a *quà ſtrenuè colluctata ta*-

tem in hostiles manus unà cum Castro consignat. *Tradantur Cromwellio tormenta, cum armis, omnique bellico apparatu. Civibus universis aliisque vel ibidem commorari, vel aliò migrare, pro libitu suo fas esto. Militi cum Ductoribus licitum sit armatis, cum supellectile, Athaloniam proficisci. Duo millia librarum à Civibus Cromwellio persolvantur.* Atque ità, octiduo (nec enim diutiùs obsidio ista perduraverat) legem sibi comperit impositam *Kilkennia*, quæ per annos haud paucos legem omnibus præscripserat. *dem cedit, pactis articulis.*

Proximè succedit in scenam belli *Clonmellium*,[a] nobile municipium, sat frequens incolis, & mœnibus circundatum, quatuor leucis à *Waterfordia*, *Suiro* adjacens. Hoc *Hugo Boy Oneale*, duobus millibus peditum circumstipatus & centum equitibus, tutabatur. Auxerat viri famam sedulitas; quippe qui receptacula, cum sublunaribus vallis, transversisque sepimentis ad hostes averruncandos fabricârat. Huc jam belli molem transfert *Cromwellius*. At positis castris, & probè communitis, aliò mittit equitatûs millia duo cum quingentis, ductoribus *Reinoldo*,[b] fratréque nuper extincti *Jonesii Theophilo*, ad *Proregis* delectus interturbandos, & oppida simul pro data occasione ubivis perdomanda.

a *Obsidio Clonmellii.*

b *Reinoldus mittitur ad interturbandos Proregis delectus,*

Inaudierat enim *Proregem*, concelebrato *Nobilium* & *Antistitum Hibernorum* Concilio apud

apud *Baltimorum* in Occidentali *Midia*, statuisse, ut ex una parte, nimirum Aquilonari, lacesseretur *Cromwellius*, & frequentatis incursionibus inquietaretur, dum interim delectus ipse faceret majores, provinciarúmque vires consociaret: ex altera, videlicet Australi, *Rossiensis* Episcopus obsessis *Clonmelliensibus* opitularetur, vel saltem *Cromwellium* aliquatenus distineret. Verùm *Reinoldus*, equitatu multò superior, *Proregem* a antevertit, & quasi indagine quâdam irretitum exagitans, intuta reddit omnia; nec antè destitit, quàm in *Connaciam Castriportûs* Comitem omnésque Castrorum Præfectos depulisset. Insuper, auctarii loco, prope *Trimmium*, *Balahusium* cepit; nec non *Fineagium* ad deditionem impulit, aliáque loca circumvicina.

a *prospero cum successu.*

Sed *Anglorum* cervicibus major tempestas ingruebat ex *Momonia*; *Rossiensis* etenim Episcopus, b ægrè ferens tot bellatorum qui *Clonmellii* obsidebantur vicem, cum quatuor millibus peditum & trecentis equitibus insurgit ad vindicias. At commodùm occurrens *Broghilius* cum mille ducentis peditum equitúmque mille quadringentis (quorum ipse partem habuit, partem recepit à *Cromwellio*) levi negotio fundit universos fugátque; cæsis aut mutilatis septingentis, captísque centum, & inter illos *Episcopo*; quem, ob infulam in sagum versam, gladiique

b *Episcopum Rossiensem Clonmellio auxiliaturum capit atque arbore suspendit Broghilius.*

diique pro ſpirituali militaris prenſationem, *Broghilius* ignominioſo necavit ſuſpendio, coram *Caringdredo*; quod præſidium, ipſius auſpiciis nuperrimè in *Momonia* captum, noluit antè tradere *Capitaneus*, quàm triſti hoc ſpectaculo perterrefactus.

Procedit interea *Clonmellii* obſidio; quam etiamſi peranimoſè ſuſtinebant præſidiarii, hoſtémque ſemel ferociùs irruentem, perempto Tribuno *Culhamio*, [a] aliiſque compluribus, repuliſſent; veriti tamen, cùm nulla ſubſidii ſpes illuceſceret, *Cromwellii* ſub cruentis manibus tandem ſe caſuras Victimas, mediâ nocte convaſatis omnibus, deſerunt oppidum, fugâque ſibi conſulunt. *Prætor* & Cives, defenſoribus orbati, omiſſâ transfugii militaris mentione, armiſtitium petunt; atque ſub conditione ſervandorum à direptione larium, & vitæ licentiâ ſingulis indultâ, portas haud illubenter adaperiunt. Prodente fraudem diluculo, ringitur *Cromwellius*, mittítque turmas quæ à tergo inſequantur. At evaſerant [b] priùs in tutum, tumulos & impedita locorum noctu transgreſſi; paucos tamen, aut vulneribus, aut quâcunque cauſâ tardatos, aſſequuti *Cromwelliani* abſque miſeratione contrucidant. Poſtea, quæ [c] *Duncannoniam*, *Waterfordiam* & *Carlovium* circumſtabant oppidula expugnantur; ut ea validiora præſidia in arctum redacta, ſi non vi & impetu, ſal-

[a] *Præſidiarii, deſerto Clonmellio, nocturnâ fugâ ſibi conſulunt:*

[b] *quos fruſtrà inſequitur Cromwellius.*

[c] *Plura Oppidula levi negotio ſubjugat.*

tem inediâ & marcore aliquando frangerentur.

Nec impari successu residuas *Hiberniæ* plagas persultant *Præfecti Cromwelliani.* *Cootius* enim [a] senior, *Venablio* associatus, in *Ultonia* (ut primaria solummodo munimenta recenseam) *Culmorum, Doneum, Enis* castrum in lacu *Suillio* situm, *Colranum*, Salmonum capturâ nobile, super *Banam* fluvium opportunè locatum, *Armacham*, & (deletis quà *Scotis*, quà *Hibernis*, quos ad obsidionem solvendam ter mille & quadringentos ducebat *Monrous Scotus*) *Knockfergum, Belfastum, Castrum Jordanum, Carlingfordiam*, *Margraffiam*, *Monagham*, *Liskelagham*, expugnavit. Tandem [b] *Ever-macmahonem* profligavit Episcopum *Clogeri*, qui *Nobilium Ultoniensium* calculis *Onealio* demortuo succenturiatus, quatuor millia peditatûs & quingentos equites moderabatur. At commisso prælio fracti omnes, & infulatus ille *Ductor* laqueo strangulatus. De exercitu isto adnotatu hoc dignum, è solis conflatum esse *Pontificiis*, qui sibi palmam eò fidentiùs pollicebantur. *Charlemontium* plurimâ sanè molestiâ constitit, nec tandem nisi optimarum conditionum compotes abscedere *Præsidiarii*. *Husonus* [c] etiam *Kilmalocum* devicit, *Haristonum*, *Naum*, *Fossam nigram*, *Rabrigam*, *Talloem*, *Atheum*, *Dermitii castrum*, &, quæ suprà nominavimus, *Kil-*

dariam,

[a] *Cootii senioris facinora in Ultonia.*

[b] *qui Episcopum Clogeri, Ductorem exercitûs, capit, & suspendio enecat.*

[c] *Husoni Victoria.*

dariam, Bellisanon & *Lechliniam*. Mitto consultò *Tekrohanam*, & alia quæ *Reinoldus* & Præfecti alii ex Occidentali plaga *Lageniæ* perdomuerunt.

Mensis jam inibat Maius, cùm *Cromwellius*, [a] anno vix dum elapso, mirâ armorum felicitate per tres *Hiberniæ* Provincias victricia signa extulerat, planè ceu fulmen alterum Belli; de quo verè dici poterat (imò & cum laude, si ad *Principis* sui nutum dimicâsset) *Veni*, *Vidi*, *Vici*: jámque ad alia castra & novos labores adversùs *Scotos* evocatur; cujus vestigia premere festinabit calamus, posteaquam rerum *Hibernicarum* reliquias, non nisi summos perstringens apices; uno sub intuitu contemplandas posuero.

[a] *Cromwellius, Hiberniâ ferè intra annum devictâ, domum revocatur, ad expeditionem Scoticam capessendam.*

Igitur maturans iter *Cromwellius*, [b] in Ducem *Hibernici* belli generum reliquit *Iretonum*; qui haud ultrà moratus *Waterfordiam* circumcinxit, aliáque duo simul castra, *Carlovium*, necnon *Duncannoniam*. *Waterfordiam* tenebat *Prestonus*, præfectus militum; gravatè satìs gubernans tot munitionibus circumdatam civitatem, liberatione nullatenus exspectandâ. Attamen ille altiore primùm cothurno incedere videbatur, conditionesque haud absimiles postulat. Quibus ab hoste despectis, quando aggere vallóque inclusum semet conspicatur, suggesta tormentaria statui, librari machinas, & exinde intonari, demissiùs paulò se gerit, istísque tan-

[b] *Generum suum Iretonum Hibernico bello præficit: cui obsessa Waterfordia se dedit, pactis articulis;*

tandem assentitur Articulis: *Naves, tormenta, bellicus apparatus cum publico commeatu cedant Reipublicæ. Gubernator, omnes Tribuni, minoresque Ductores & milites, cum equis, recinentibus tympanis, inflatis tibiis, vexillis undantibus, onustis globulo sclopetis & incensis funalibus, Athaloniam cum salvo* (quod vocant) *conducto proficiscantur.* Oppidanorum *pars ægra vel mutilata, usque dum convaluerint, ibi loci commorentur. Trans mare familias suas asportaturis trimestre spatium concedatur. Domi permansuri immunes ab injuria sunto. Bona Prestoni, vel hîc vel alibi apud Carlovium quæcunque, liceat ejus famulis convasare ac deferre.* Eodem ferè [a] modo & iisdem legibus è *Carlovio* & *Duncannonia* mille & quingenti sub ductu junioris *Prestoni* (nam senior morbo decubuit) exiere.

Sed ad *Proregem* redeat oportet historiæ filum: Cui sicuti priùs omni ratione *Clerus* obstiterat *Pontificius* [b]; ità ruentibus jam rebus, & in pessum quotidie divergentibus, contemptum prælicenter & effusè cumulant. Etenim tumultuantur jam palàm, aliósque consimili tumultuandi libidine inficiunt. Barone coram O-*Brian Inchiquinio Proregem* criminantur, ceu rerum *Hibernicarum* perturbatorem, quo diutiùs ad clavum sedente, confestim omnia collapsura; ipse verò si manum solus gubernaculis admovere dignetur, quem fortem, vigilan-tem,

[a] *pari modo etiam Carlovium & Duncannonia.*

[b] *Clerus Pontificius pessimè in Proregem animatus, è quo Inchiquinium abalienare conantur,*

tem, fidum, fortunatúmque *Ductorem* comperissent, *antiquâ Regum prosapiâ* oriundum, ejus in obsequium juraturos omnes pollicentur, ejus imperio lubentissimè parituros. *Proregi* [a] vicissim in aurem insusurrant, *Inchiquiniam*, perduellem olim acerrimum, nondum veteris inimicitiæ posuisse memoriam; nec velle animitùs eorum causam defensitare, adversùs quos ferrum distringere tamdiu consueverat. Hujus in abdicationem si *Prorex* consenserit, *Hibernos* in unum coalituros, dictis ipsius apprimè morigeros. Ità nefario conatu, dum, utrique ex æquo infensi, utrumque sugillant, dissidiis incumbunt proseminandis.

[a] *uti & ab Inchiquinio Proregem.*

At [b] *Prorex*, *Episcopos* & *Primores* conveniens, hortatur seriò, ut *consopitis tandem aliquando privatis litibus odiísque, aut ipsi ad consopiendum relictis, in commune consulant, redeant in gratiam, defensioníque magìs efficaci unanimes compareant. Reputent, quanto in discrimine versentur omnes, tribus propemodùm jam devictis Provinciis, ultimâ mox prædæ futurâ. Sin* [c] *minùs ad salivam faceret ipsius regimen, obessétque patriæ defensioni, maturaret ille discessum lubens, alteri onere commendato.* (Impetrârat clanculùm abscendendi copiam, *Rege* apud Insulam *Jarseiam* etiamnum agente, rerúmque summam *Clanricardo* detulerat.) Hisce [d] auditis, omnes dolorem altum simulare, omnes ipsius

[b] *Prorex ad concordiam hortatur & obsequium,*

[c] *imperio semet abdicaturus, in commune bonum.*

[d] *Hiberni dolorem si-*

mulant in præsentia, ipsius arbitrio acquieſcere velle, ſuſpiciones mutuas ablegare, ad obſequium denique ſuadere Municipia. Recedunt vultu alacres & lætabundi, quaſi *abundè factum eſſet ſatìs*; reipſâ tamen veſaniæ ſuæ certi ac tenaces: Adeò pro comperto eſt, *quos perdere vult Deus, eoſdem & dementare.*

[a] *mox tamen de novo calumniantur,* *Municipes* [a] etenim & *Clerus Pontificius* factâ privatim coalitione, conciliabula celebrare, infaméſque libellos procudere, quibus virus acerbitatis evomentes *Proregem* calumniantur *ceu ignavum, meticuloſum, & proditorem*; *Diplomata vitio vertentes Reformatæ Religionis Ductoribus indulta*; *militiámque ſtomachantes hominibus ineptis, ſcortationi, aleæ, helluationi, & impietati mancipatis concreditam.* Epiſcopi *Corcagienſis*, *Tuamenſis*, *Clonfertenſis*, Clericíque cæteri abrogatum pronunciant [b] gubernium, & Excommunicationis fulmini obnoxios *Proregis* ſectatores. Igitur & exercitum diſſipari antè jubent quàm de novo proſpici poterit conſcribendo. *Prorex* nihilominus, ut fidas *Regiæ Majeſtati* pro virili ſuo aſſervaret, Comitis *Clanricardi* curæ demandavit [c] copias, *Deputati* ſeu *Proregis* titulo inſigniti; qui junctis omnium qui *Regi* adhæreſcebant ſuffragiis cooptatus, in ſe recepit armorum imperium. Inſtituto mox Armiluſtrio, novi delectus fiunt, exercentur in re militari, impedimenta bellica apparan-

[b] *ejuſque gubernium abrogatum pronunciant.*

[c] *Cedit igitur, & Clanricardum ſibi ſubſtituit: qui novo*

parantur, classicum de novo canitur, etiam *Clero* ardore magno insufflante, operâque adjuvante populo.

facto militum delectu,

Sub id ferè temporis *Iretonus* ad hyberna *Dubliniæ* se receperat, ut futuro de bello rebúsque aliis cum *Procuratoribus* Reipublicæ consultaret; *Axteliúmque* jusserat *Kilkenniæ* præfectum invigilare Præsidiis *Athaloniæ* circumvicinis. Incidit ille fortè fortunâ, dum officio fungitur, in hostiles *Clanricardi* copias; quæ *Sineon* [a] flumen *Athaloniæ* pertranseuntes, nonnulla ceperant *Iretoni* Præsidia; plura, nisi commodùm adventâsset, expugnaturæ. Involant in *Axtelium*; qui longè impar numero, recessit aliquantisper, quoad à *Wexfordia* locísque aliis auxiliare supplementum nactus, suis octingentis (nec enim plures numerabat) mille trecentos adjunxisset: dein retroversus substitit. At cùm velitari cœptum, etiamsi quinque millia peditum implerent *Hiberni*, cum quadringentis equitibus, non ausi tamen belli aleam pertentare, versus *Sineon* flumen se recipiunt, binísque paludibus [b] apud *Milechum* circumpositis delitescunt, sudibus & palis, terrâ superingestâ cespitibúsque, gemino quasi muro, communiti. Cæterùm *Angli* (uti Solertiæ nihil impervium) perrumpentes obstacula, strenuè illos è stationibus expulêre, quingentis partim occisis, partim in flumine demersis.

a movet prosperè lacertos, donec Axtelius, qui post primum congressum recesserat, ad supplementa comparanda,

b binis paludibus communitum è stationibus expulit, & profligavit.

mersis. Hâc acceptâ clade, satius visum est per inhorrescentem jam hyemem intra *Sinei* fluenta, vastósque lacus, & *Curluvios* montes militem continere, quàm hostem, cui è successu crescebat indies audacia ulteriùs provocare.

Demirari pronum erit Lectoribus, adeò meticulosos & pusillanimes per totam hujus Belli seriem *Hibernos*, [a] quasi è Viris degenerâssent in fœminas, nullibi non amissâ fœdè victoriâ, quanquam pro aris & focis decertabatur. Sed exuet facilè stuporem, quisquis æquâ lance momenta rerum pensitaverit. Ex una [b] siquidem parte comperiet *Anglos* bellico apparatu, omnibúsque prælio necessariis instructissimos, præterea & unanimes, & bellandi gnaros, nec non armorum continuâ felicitate (utì assolet) præfidentes: *Hibernos* ex altera ferè inermes, telis & apparatu plerumque destitutos, malè insuper inter se cohærentes, factionibus miserum in modum divulsos, & militiæ rudes, necnon inclementiâ novercantis usque Fortunæ quasi elumbatos. Adde, quòd nec *Peditatu* nec *Equitatu* nostratibus pares (quantumvìs in exteris regionibus animosi:) Gregario militi nescio an abdita paludum & saltuum, perfugio opportuna, & probè perspecta, fugiendi libidinem præproperè injiciant, an ex vi diuturnæ consuetudinis, assueta plagis terga non

[a] *Hiberni cur adeò pusillanimes.*

[b] *Comparantur cum Anglicano milite.*

non poterint non & *Anglis* obvertere. Cæterùm, *Equitatum* quod ſpectat, longo ſuperamus intervallo (præterquam quòd noſtri duplo ſuperiores numero) ſeu equos intueare, ſeu inſeſſores. *Equi* inceſſu quidem molli præcedunt; at mole corporis, virium lacertis, animíque vigore, una ipſorum turma tribus propemodùm *Hibernicis* præpollet, ordinéſque diſturbat efficacius. *Inſeſſores* autem conferre gradum, ſclopos è propinquo ad pectus exonerare, gladiis exertis cominùs depugnare. Hinc ad primum in omni conflictatione inſultum fugam auſpicantur *Hiberni*, nec intuitum noſtrorum, nedum hinnitum, ferunt. Parcat candidus lector, quòd apologiam hanc pro gente *Hibernica*, ceu laciniam operi attexuerim: nunc ad rerum geſtarum enarrationem redeo.

Rigente a jam brumâ, tempeſtivè acceſſit à *Duce Lotharingiæ* Procurator, Epiſcopus *Sanctæ Catharinæ*; qui ſex millia nummorum ſecum attulit in pignus affectûs, (pollicitus & ampliorem ſummam, ſi convenerint in tractatu) grandem Regno, incolis, & *Regi* præ ſe ferens obſervantiam. Conditionum capita quibus calamitoſis auxiliaretur, iſta propoſita: *Dux denis peditum, quinis equitum millibus circumſtipatus, cum triginta navibus, Protectoris titulo in Hibernia militabit. Eboraci Dux hujus filiam*

a *Tractatus cum Duce Lotharingiæ.*

 ducet

ducet uxorem. Limericum & Galviam, cum apparatu, machinis, tormentis & commeatu bellico penès eundem sunto. Cautionis ergô quædam consignentur oppida in pecuniarum erogandarum fidem. Incolis curæ sit, nè Connaciam ingrediatur hostis, usque dum ipse adventaverit. Hisce super Articulis disceptatum est, an & pactum, nescio; abscessítque Legatus Dominum suum commonefacturus. At [a] impar ille *Atlas* ruenti cœlo; tantúmque temporis tractando insumptum, ut præterlapsa subveniendi opportunitas calvum objectaret occipitium.

[a] *sed infructuosus.*

Vernare jam annus occeperat; sed Autumnum sentire videbatur status *Hibernicus*, falce mox demetendus. Quod solum potuit, caudâ minatur *Clanricardus*, & nonnullos profert exspirantis *Hiberniæ* quasi convulsivos motus, membrorúmque vibrationes, veluti cùm supremum exhibet fulgorem Lucerna mox emoritura. Circumspicit [b] ille omnia, quà irrumpi ab hoste potuit in *Connaciam*; ad *Sinei* fluminis trajectus omnes custodem disponit militem, pariter ac ad *Raurim* fluvium, & *Curluvios* montes, quà patebat cunque transitus.

[b] *Clanricardus transitum omnem in Connaciam hosti præripit.*

Interea *Iretonus Cootium* evocat ex *Ultonia* cum duobus millibus equitatûs totidémque expediti peditatûs, ut sibi prope *Galviam* adunaretur. Hic, ut hostem eluderet,

deret, iter se ad *Slego* facturum simulat, ibíque substitit, quasi Castrum obsessurus; donec eò vim totam *Hibernorum* attraxerat: indè subitò retroversus, a per *Curluviorum* montium juga transitum invenit haudquaquam difficilem. Nunc autem, quem sibi aditum in *Connaciam* patefecit *Iretonus* narrare convenit. Ille (relictis in *Momonia* *Broghilio*, ex opposita *Limerici* parte *Inglosbeio*, *Husono* in *Midia* Occidentali, *Venablio* in *Cava*, *Zankio* in *Tipperaria*) copias ducit ad *Sineon* flumen, & in tribus simul locis *Killaloë* non sine proditionis suspicione transgreditur, cymbis immisso peditatu, equitibúsque magna ex parte tranantibus: classicum interim in *Athaloniam* recinente *Husono*, quasi mox invasuro. *Clanricardi* ex omni loco ejiciuntur copiæ; dein per pontem è trabibus tabulatis & asseribus stratum, tormenta, machinas, aliáque transmittit impedimenta; nec ultrà moratus, ex condicto convenit *Cootium*.

a *Cootius tamen per dolum ingreditur, Curluvios montes supergressus, Iretonus Sineon flumen tribus in locis superat.*

Impare b congressui hoste, capitur *Athalonia*, *Portumnus*, *Regia*, & minora quælibet circùm præsidia. Tum dividuo exercitu ducunt, hic *Galviam* versùs, ille *Limericum*. *Farellum* c cum exercitu trium vel quatuor millium in loca inaccessa citra *Galviam* depulerat *Cootius*: hanc itaque jam ausus accedere propiùs, penès stativa figit, vallo & aggere munita, deditionémque imperat.

b *Capitur mox Athalonia, cum præsidiis aliis.*

c *Abacto procul Farello, Galviæ imminet Cootius.*

perat. Respondetur, *Conditionibus pro tota simul Hibernia scriptis ipsam haud illubenter auscultaturam.* Cùm verò non nisi *privatas & peculiares* concedere dignaretur, utrinque ad bellum accingitur.

Interea munitionibus undiquaque cingebatur *Limericum*, [a] obstructo etiam flumine *Sineo*. Per tres circiter septimanas exspectabat *Muskerii* opem, quem observans *Broghilius* tempestivè repulerat, extinctis dissipatisve copiis. Effulminatur itaque continuis tormentorum displosionibus; opera promoventur ad Civitatem usque. Nec minus intra muros periculi quàm extra; peste nimirum inter Oppidanos diu sæviente, gliscentibúsque, ceu alterâ graviori peste, dissidiis intestinis. Pars oppidum ocyùs tradendum suadent; pars, extrema omnia priùs toleranda. Vincente [b] quæ deditionem suaserat sententiâ, deventum ad Articulos; quibus nondum consignatis, panduntur portæ, pignorique ad demerendos hostium animos Castrum conceditur. *Milites arma tradant, & quò lubet abscedant, exceptis qui Anglorum innocuo sanguine manus polluerant. Arma, tormenta, commeatus, omnísque apparatus bellicus, Victoris in possessionem cedant. Commigrandi jus esto, tempore ad sarcinas colligendas indulto, navibúsque ad transvehendas quócunqme cupierint. Detineantur viginti quatuor, clementiæ victoris relinquendi.*

[a] *Limericum obsidet Iretonus;*

[b] *pactisque (sed nondum consignatis articulis) capit.*

quendi. Sic urbs ea cecidit, elegans quidem & opulenta, maris commercio fluminis *Sinei* interventu frequens, munimentis firmissima; at potentiâ suâ, divitiis & opibus ferociens: quæ si non fecerat à commilitonibus divortium, si non obstinato collo Gubernatorum jussa detrectaverat, non adeò levi temporis & cruoris impendio in hostiles manus incidisset. Episcopus [a] *Fernensis* aliique multi suspendio plectuntur. Episcopus autem *Limericensis*, larvâ tectus, fugâ subduxit caput imminenti periculo.

a *In Episcopum Fernensem aliosque laqueo animadvertit.*

Sed [b] victori fatalis extitit hic locus; nam *Limerico* cadente commoritur *Iretonus*; de quo, quia ex humili origine ad imperii apicem emicuit, haud pigebit hæc paucula in medium dare. *Oxonii* in Collegio *Sanctæ Trinitatis* rudimenta liberalibus posuit Artibus, progressu facto non contemnendo: postea *Juris Municipalis* incubuit studio in Hospitio quod vocant *Templi*; quo primoribus labiis degustato, à teneris unguiculis errores edoctus *Anabaptisticos*, Fanaticis operam suam collocavit in concinnanda contra Sacrum *Episcopatûs* Ordinem *Petitione*; quam postea *Penningtonus*, cum ingenti turba è *Londinensium* fæce comitatus, *Senatui* obtulit, ad istiusmodi molitiones tunc temporis perattento. Haud multò pòst, gliscentibus indies turbamentis, asseclam semet *Cromwellio* præbuit in Insula *Eliensi*,

b *Iretoni obitus & character.*

primò in hospitium ejus admissus, dein sub *Cromwellio* totius Insulæ factus moderator, mox etiam gener adscitus. Posito ibi tyrocinio, corpus voluntariâ humi-cubatione, inediâ, vigiliis & exercitiis ad bellum induravit, anteaquam ad arma decretoria perventum; usque dum gradatim ad summum armorum imperium proveheretur. Tunc individuus ipsius comes extitit; præsertim in *Declarationibus*, *Articulis*, *Epistolis* & *Tractatibus* adornandis operâ navatâ. Idem laboris inter militiam improbus, perdius, pernox, agere galeatus, ocreatus; etiam circa res civiles ordinandas ad multam noctem vigilare solitus. Tandem exstimulante *Cacodæmone*, primas tulit in horrenda *Regii* sanguinis effusione, ob hoc inauditum scelus diris omnibus & apud seram posteritatem devovendus. In *Hibernia Catabaptistis* & Fanaticis præstò semper fuit, horum consiliis innixus; hisce tam in militaribus quàm civilibus adhibuit suffragium; hisce oppida, conciliabula, & castra quoque adimplevit. Peste tandem extinguitur, ipse Patriæ suæ *pestis* teterrima.

Eo attamen amoto, perinde Bellum procedit. Quippe *Cootius*, [a] unanimi *Ductorum* consensu, à *Limerico* ducit *Galviam* ad obsidendam; quam jam arctè terrâ maríque circumvestiunt, *Clanricardo* discedendi copiam adepto: nec diu [b] fuit quin se hosti trade-

a *Galvia premitur à Cootio*,

b *capitúrque*.

traderet, Conditionibus *Limericanis* non dissimilibus. Atque itâ *Galvia*, emporium totius *Hiberniæ* nobilissimum, operibus munitissimum, structurâ, divitiis, incolarum frequentiâ, maris liberi commercio perinsigne, hostium jugo cervicem præbuit, quibus antea reprimendis *Proregi* abnuerat auxiliatricem manum admovere. Sed quasi non satìs foret à Belli fulmine animadversum, diviniori perculsa telo, intra annum unum & semissem, grassante [a] peste, duodecim incolarum millia inhumavit.

Occasum jam [b] plenarium passa est *Hibernia*; & deinceps arbitria *Procuratorum* pro Legibus erant; qui *Jonesius*, *Corbetus*, *Ludlous* & *Weaverius* vocitabantur. Hisce visum est, statim ab ipsis novi imperii primordiis, Abactores (*Torios* vocant) comprimere. Genus latronum, qui semper *Hiberniam*, etsi non eâ multitudine, infestârant. Nec res nova Barbaris gentibus, quoties duriùs à Provinciarum *Præfectis* tractatæ, vel aliàs ære dirutæ fortunarum naufragium fecerint, Legibus se statim eximere, labores in agro exercendo recusare, artes fastidire. Proinde ad Montes, deserta, paludes, ut quamque regionem ingenium loci munivit, refugiunt, bellum [c] reliquis mortalibus indicunt, rapto victitant. Hujusmodi *Bagaudis* olim insessæ *Alpes*; nec dissimiles *Bandolieros* formidant *Pyrenæorum* accolæ; Montana

[a] *Peste quoque absumitur.*

[b] *Hiberniam jam ex toto devictam gubernant quatuor Procuratores: qui primò Torios latrones comprimunt,*

[c] *hostes publicos.*

tana *Pannoniæ* pariter *Martolossis* infestata; sic etiam *Cosaki* in solitudines submoti *Polonis* imminent. Verùm nè longiùs pravi moris exempla quærantur, consimiles exhibet in proximo sita *Scotia* prædones, quos *Equites Sylvanos* nuncupant, (ut infrà patebit.) Nam & hi in speluncis & abditis sylvarum noctu delitescunt; interdiu verò in viatores vel aliis negotiis districtos ex improviso involant, vitaque pariter ac pecuniâ spoliant. Quoties autem complures in unum coaluerint, ausu nefando vicos incendunt & populantur, saltus & latibula continuò repetentes. Piraticam dixeris exercere terrestrem; quippe qui lacus intererrant, & pro innata genti fugacitate, putre solum & malefidam paludis glebam suspenso pede pervolantes, alienigenarum fortè subsequentium vestigia fallunt. Hos itaque jubent, quibus jam vacabat, milites, dispertitis huc illuc manipulis, quasi indagine cinctos venari & occidere. Quo facto, vel se mutuò produnt, vel confugia latebrásque adeò intuta comperiunt, ut biennii spatio pessimi isti generis humani hostes omnino disparuerint.

a *Consultatur de successore Iretoni demortui.*

Deputatus [a] interea, qui successor *Iretoni* ad clavum sedeat, rebúsque præsit *Hibernicis*, à *Pseudo-senatu* disquiritur; calculíque omnium in uno conveniunt b *Lamberto*.

Verùm

b *Lambertus eligitur Hiberniæ Deputatus*:

Verùm dum ille trajectum parat, majore quàm pro ratione temporis pompâ, sive *Procuratorum* [a] obtigerit monitu, (qui reverâ tunc dierum Paritati studentes, ægrè ferebant istiusmodi præeminentiam) sive astu *Cromwellii*, cujus ad nutum res *Hibernicæ* administrabantur (& ille nuperrimè filiam suam, *Iretoni* Relictam, Tribuno *Fleetwodio* privatim desponsârat) retracto à *Pseudo-senatu* diplomate, [b] jubetur *Procuratoris* instar, misso *Deputati* titulo, *Hiberniam* capessere. Quod cùm Vir dominationis appetentissimus, ac promisso honore decedere nescius, indignum reputaret, intérque belli inexpertos partiri exercitûs imperium adhuc indignius, *Hiberniæ* moderamini satius duxit omnino abrenunciare. *Fleetwodius* [c] igitur, easdem conditiones amplexus, matrimonio cum Vidua prædicta celebrato, transit in *Hiberniam*, primarium inter *Procuratores* locum occupaturus.

[a] *qui, retracto, dum moram traheret, diplomate,* [b] *jubetur Procuratoris officio tantummodò fungi.*

[c] *Abnuente Lamberto mittitur Fleetwoodius.*

De homine autem ut meliùs constet, lucísque aliquid subsequentibus accedat, paucula hæc præmittenda duxi. Equestri [d] familiâ oriundus, ac è multis fratribus natu minimus, ut honestâ sibi ratione victum conquireret, addixit se studio *Juris Municipalis*; quoad effervescente Belli civilis incendio, sacramento militari obstrictus, sub *Essexiæ* Comite sagum induit, ceu miles honorarius. Postmodum ab uno munere ad aliud

[d] *Ejus character.*

evectus

evectus usque in *Tribunitium*, ad filiæ *Cromwellianæ* nuptias (utì modò memoratum) viduæ viduus aspiravit. Religionem quod spectat, severioris disciplinæ juxta normam ab incunabulis educatus est; *Anabaptismi* si non professor strenuus, at saltem fautor benevolus credi voluit; neque solummodo ut Scenæ inserviret, ac reciproco frueretur adjumento, sed intùs & in cute. Homo ut ipse minimè fallax, ità nec præacutus alieni consilii rimator habitus: quibus artibus apud plebem militarem gratiosus est factus; nec ideo tamen potentioribus suspectus. Cætera non illaudatus, nisi quòd armis adversùs *Regem* suum impiè gestatis, horrendo perduellionis crimine sese commaculârat.

a Copiarum Hibernicarum sparsæ reliquiæ Broghilio se dedunt, atque Ludloo, transfretandi licentiâ

Integrâ jam *Hiberniâ* potitur *Pseudo-senatus*, exceptis huc illuc dispersis copiis, quæ passim loca inscrutabilia & obscura sectabantur: quarum pars maxima a *Momoniæ* insidebant, sub auspiciis *Sullivani O-Beare*; aliquot *Ultoniæ*, sub *Farelli*. Illi tandem *Broghilio* submittere; sed eâ lege, ut licentiam transfretandi concederet, navibus in hunc finem à *Pseudo-senatu* parandis: hi Tribuno *Ludloo*, iisdem pactis Articulis. Tota postmodum natio militaris eorum exemplum est secuta, & ad viginti sex millia trans mare inermis abscessit (nonnulli ad *Hispanum*, ad *Gallum* alii, quocunque allubescebat

bat cæteri) *Anglis* navigia subministrantibus; adeò ut intra octo menses viris bellatoribus, utpote *Anglicani* jugi impatientibus, *Hibernia* omnino vacua facta est.

priùs impetratâ.

Excelsum a dehinc erigitur *Judicii tribunal* sub *Cokio*, adjectis quatuor aut quinque Leguleiis, & plerisque cujuslibet sectæ Generosis, è Provinciis in quibus Consessus iste celebrabatur; ut severa fieret in primæ *Rebellionis* compertos *Inquisitio*, nec mitior animadversio. Nemini vitæ gratia facta qui manus *Anglorum* sanguine cruentârat. Sed istiusmodi hominum non ultra ducentos universa suppeditare potuit *Hibernia*; tantam gladius aut pestis devastationem effecerat; aut denique malè sibi conscii, abeuntibus cæteris sub larva immisti, semet opportunè subduxerant; aut saltem testes desiderabantur ex *Anglis* Laniënæ superstites.

a *Primæ Rebellionis anthores judicio sistuntur:*

Atqui unum vel alterum commemorare fas esto è Rebellibus pervicacissimum; utì b *Philemonem Onealium*, à *Pontifice* scilicet *Romano* Comitis *Ultoniæ* titulo insignitum, & *Lucam O-Töolium*. Venditaverat mendax fama, horum fidei commissam à *Rege Carolo* Primo exuscitandæ *Rebellionis* licentiam, ut *Parlamentum* in seditionem proclive aliàs distinerent. Quem rumorem planè futilissimum, ut Invidiam in *Regem* Optimum cumularent, solerter nimis *Parlamentarii* disseminârant; neque

b *præsertim Philemon Onealius, & Lucas O-Toolius:*

sanè

ſanè huic Calumniæ refragabantur tunc temporis *Hiberni*. Hujus poſtulatur uterque. Verùm [a] etiamſi diuturnioris vitæ præmiique ſuperadditi ſpes fieret affirmantibus, *Regem* tamen, imprecati ſibi diras omnes, abſolverunt; & ſuſpendio *Rebellionem* ac *Homicidium*, juſtiſſimo Dei judicio, manibus tamen injuſtis, expiârunt. Adeò *firmo pede*, licèt aliquoties *claudo*, *ſceleſtos à tergo Nemeſis inſectatur*.

a *qui mox emorituri Regem liberant à rumore futiliſſimo.*

Sub illa tempeſtate [b] *Peſtis* etiam latè dominabatur in *Hibernia*, quaſi ad rabiem Gentis corrigendam non ſufficeret ultio humana, niſi Divina quoque ſuperveniret. Hæc omnium prorſus funeſtiſſima quas per annos quinquaginta retroactos protulit memoria, in univerſam graſſata Gentem; adeò ut in ipſa [c] *Dublinia* (mirum dictu) præterquam uni domui non parceretur. Atque ut ingeminata peſte plecterentur, profanum vulgus in Deum pariter ac homines licentiùs quàm priùs unquam, abjecto omni verecundiæ ſenſu, debacchabatur; utì *Thucydidis* temporibus, cùm Divinæ Legis & humanæ repagula juxtà contemnerentur.

b *Peſtis per Hiberniam graſſatur,*

c *præſertim Dubliniæ:*

Haud [d] multò antè, ſi non eodem tempore, dira Fames immiſſa cœlitùs, reíque annonariæ tam gravis inopia, ut (horreſco referens) uteri ſui præchara pondera ventriculis intumularint famelicæ matres; nec ab humana carne potuerit (utì de *Sagunto* traditur)

d *dira etiam & fames.*

ditur) inexorabilis inedia sibi temperare.

Cæterùm [a] *Hibernis* potissimùm incubuerunt ista mala. Non est dissimulandum, in *Anglos* juxta ac *Hibernos* Taxationem prægrandem triginta sex millium librarum per mensem irrogatam; eámque in *Hibernos* cùm tot latifundia jacerent possessoribus exuta, cúmque nec agricolæ suppeterent colendis arvis nec jumenta; præsertim ob *Toriorum* redundantiam, qui fructus passim & segetes abripiebant: adeò ut spe satorum fraudati, fugam eligerent quidam prædiorum domini; alii non sufficere messem pani necessario sumptibúsque domesticis conquererentur; haud pauci jus hæreditarium venderent duorum triúmve annorum redituum compendio. Interea [b] *milites*, qui viginti millia numerabantur, iique asymboli, & magnam partem *Catabaptistæ*, illo quod in *Hibernia* receperant ex ære, adjectis ex *Anglia* stipendiis, soli commodè vivunt, atque *Ductores* divitias accumulant.

a *Taxationibus onerantur Angli juxta ac Hiberni.*

b *Milites interim commodè vivunt, atque ditescunt Ductores.*

Omne Jus [c] ferè arbitrarium, pro libitu quatuor aut quinque Judicum administratum; utì etiam *Procuratoribus* visum *Præfectisque* Exercitûs; nonnunquam & militibus, præsetim *Anabaptistis* quorum adversùs salivam si quid forum adjudicaverit, rumpi protinus exclamant fidem, divina & humana jura violari.

c *Jus ferè omne arbitrarium.*

Ea [d] tempestate corripiuntur ex improviso

d *Correpta sunt*

bito à Rebellibus quædam Propugnacula recuperat Reinoldus.

ſo à *Rebellibus* propugnacula duo vel tria prope *Galviam* apprimè fortia, *Enisbuffen, Ernescrought*, atque *Arran*, videlicet inter *inſulas*, quas mare lancinavit innumeras. At eoſdem *Reinoldus*, mille quingentis militibus per trabes illatis, in deditionem redegit, conceſſa in alias terras migrandi copia.

a *Res Agraria, ſeu Partitio fundorum Hibernicorum, in Rebellionis pœnam.*

b *Regii complures eodem in luto hærent.*

Tandem a deventum ad fundos & poſſeſſiones *Hibernorum* diſpertiendos, ut portionem quiſque recipiat, quam ſive militando lucratus, ſive ſubſcripta & perſolutâ, compeſcendæ *Rebellionis* ergô, 1642. pecunia, publica fide pignori data, mercatus fuerat. Verùm prima publicatione plures ejuſdem criminis inſimulantur; utì *Ormondiæ* b Marchio, Baro *Inchiquinius*, & quotquot à *Regiis* partibus ſteterant, primæque *Rebellionis* impetuoſo torrenti remoram injecerant: quanquam horum fidèi virtutíque quicquid in *Hibernia* reſiduum erat omnino deberetur, hærent in eodem luto nihilominus, tum hæreditatibus, tum vitâ ſimul exuendi: nec ullis decretum eſt parcere quibus obtigerant invidenda patrimonia; ut abunde ſuppeteret, quo lucrionum omnium inexplebilis Voracitas impleretur. Imò ſi quem vel uno die à *Pſeudo-ſenatûs* obſequio defeciſſe comperierint, non mitiorem quàm Sequeſtri pœnam infligunt; nec veniâ donant, niſi poſt biennialium redituum perſolutionem.

c *Pontificii Optima-*

Pontificii c *Optimates*, reverâ omnes qui vel ab

ab initio *Rebelles*, vel *Regis* gratiâ postmodum arma gestaverant, Majestatis damnantur, bonis omnibus in fiscum redigendis, vitaque ipsa, modò deprehendi potuerint, eripienda. Neutris a faventes, tum *Hiberni Pontificii* tum *Angli*, quinta parte mulctantur in ærarium publicum immittenda.

tes damnantur læsæ Majestatis.

a *Neutri, quintâ parte mulctantur.*

Verùm b publicas expensas ad levandas, graviter inter milites novitios, qui duce *Cromwellio* nuper *Hiberniam* appulerant, & veteranos, qui ad recèns ortę *Rebellionis* extinguendam flammã *Parlamento* militaverant, altercatum est. Hosce exauctorare novitii modis omnibus enitebantur, utpote *Anabaptistæ* & *Sectarii* pleriq; ac fraudare profectò decreverant stipendiis, & promissâ fundorũ portione. Sed nolentibus ità dimitti Veteranis, post multam utrinq; disceptationem, c in istos amicè deventum est Articulos; nimirum, *ut Sacramento soluti dimidiam stipendiorum partẽ reciperent omni mense quoad fundi distribuerentur, tunc temporis portione fundorum debitâ fruituri*. Hoc placuit, & quadantenus præstitum.

b *Lis inter milites novitios & veteranos de præda dividenda,*

c *tandem sopita.*

Sæpenumero insudatum est in dirimendis & appropriandis *Hibernorum* agris: convenêre *Mathematici*, collatísque sententiis divisere; sed *rudi* (quod aiunt) *Minervâ*; æstimio scilicet generali quidam, ex Intuitu alii & Circumferentia. Neutro d modo ad dimidium fit satìs Creditoribus; donec deventum ad *Gulielmum Pettie*, *Medicinæ Doctorem*,

d *Modus dirimendi fundos*

sed

excogitatus à Gulielmo Pettie, Medicinæ Doctore,

sed & in re Geometrica versatissimum, jam *Regiâ* Munificentia *Equitis* titulo condecoratum. Ille tredecim intra menses *Hiberniam* totam (quantum ad latifundia publicata) in se recepit geometricè metiri, singulísque assignare suam portionem: & revera perfecit. Sortitus enim varios ad instrumenta conficienda, eósque peritissimos, artifices, opus metatorium in quinque vel sex partes diremit, unicuique accommoda subministrans instrumenta; docuítque sagaciores homines suæ quemque parti incumbere: ille autem ab unoquoque allata per se & sedentarius potuit componere, & de eo judicium ferre. Isto pacto ad quinque milliones aut suprà jugerum *Anglicanorum* commensuravit; atque ope Catenæ aliorúmque organorum centum millia milliarium percurrit, quantum orbi terrarum quinquies ambiendo sufficeret. Sic tota in suas partes diribita est *Hibernia*, & quilibet suum dimensum sortilegio obtinuit.

a Sectariis turmatim accurrentibus, Cromwellius evocat ex Hibernia Fleetwoodium,

Jam autem ad opima a *Hiberniæ* spolia, pingue veluti ad Cadaver, ex omni plaga *Sectarii* vultures gregatim advolant, & Locustarum instar grassantur in omnes quaquà patent Provincias. Cujus rei admonitus *Cromwellius*, ne fortè in seditionem desineret istiusmodi confluxus, præsertim cùm in munia quæstuosa simul & militaria quæcunque insinuare semet *Anabaptistas* & *Sectarios* conspica-

ſpicaretur, (maximam partem *Democraticos*, ejúſque ſublimitati & Præeminentiæ ex occaſione reluctaturos) ut ſerpentem in ovo comprimeret, aliud quaſi agens, ad infringendam iſtorum potentiam, generum ſuum *Fleetwoodium* ex *Hibernia* [a] domum evocat, obtentu conſilii ejus in propinquo meliùs communicandi; reâpſe verò, ut hominis inſtitutis & motibus invigilaret, atque dempto Capite & Patrono, *Democraticorum* admolitiones & conſilia interverteret.

[a] *utpote animo in illos nimis propenſo:*

Igitur *Fleetwoodii* loco mittit in *Hiberniam* *Henricum* [b] filium, è binis natu minorem; neque tamen utì *Succeſſorem*, ſed *Vicarium Procuratoris*, nec non *Majoris Generalis* titulo cohoneſtatum, vel *Inſtructoris Exercitûs*: peractóque hunc in modum biennio, poſtquam juvenilis prudentiæ ceperat experimentum, ad altiorem gradum evexit. Gravatè tulit initio *Henricus*, honore ſe Tituli defraudatum, cùm Poteſtate donaretur; ſuſurríſque Paraſitorum exſtimulatus petiit abs patre, ut *Hiberniam Deputati* nomine adminiſtraret. Sed abnuente non ſine jurgiis *Cromwellio*, votum hoc intempeſtivum in ovo ſupprimitur. Cùm autem imperii clavum ſolus teneret, bini *Procuratores* alii, ſive (appoſitè magìs loquendo) *A ſecretis conſiliis*, prioribus adjunguntur, *Hammondius* & *Goodwinus*.

[b] *mittitque filium ſuum Henricum, primò utì Vicarium.*

Ille *Divina* [c] officia, etſi non in priſtinum

[c] *Qui Religio-*

D nito-

nis curam imprimis habet, nitorem, aliquatenus tamen restituere inprimis satagebat; Fana paulatim Sacricolis reddens & Suggesta, ab *Anabaptistis* hactenus ex toto occupata. Imò & infantem proprium recèns natum solenni lustrari Baptismo præcipit in Ecclesia Cathedrali, (quod eâ tempestate spectatu rarum) additâ insuper & festivitate. Porrò [a] Concionatores ab omni contumelia molestísque *Sectariorum* interpellationibus vindicantur inter mysteria celebranda. *Dubliniensis* [b] Academia, quæ diu neglecta squalebat, è tenebris jam attollit caput, ipso *Henrico* in *Cancellarii* vel *Patroni* munus ascito; nec non Exercitia Literaria (sed ad *Presbyterismi* modulum efformata) Gradúsque in Artibus & Professionibus decernuntur: & (quod Scholaribus acceptissimum) dono Collegio dedit *Archiepiscopi Armachani Usserii* (non sine honore nominandi) Bibliothecam proprio sumptu comparatam.

a *Concionatorum,*

b *& Academiæ;*

Nec [c] minùs *res Civiles* ordinare quàm *Ecclesiasticas*. Justitia jam in tribunalibus (quantum per tyrannidem potuit, violentóque sub imperio licuit) emicare cœperat. Constructa in Civitatibus ferè ad superbiam ædificia; rura pascuis scatent; segetibus prægravantur novalia. Effloresçit insuper [d] Mercatura; sevo, coriis, carne conditâ sale, salmonibus item salsis & infumatis, ambrâque griseâ huc illuc distrahendis.

c *nec non rerum Civilium, Justitiæ,*

d *& Mercaturæ;*

Hen-

Henricus etiam accessum singulis indulgere æquè liberum, & petendi facultatem; imò [a] *Regios* inter aliquot beneficentiæ suæ radios interspergere, cápite diminutos & sequestro syderatos aliquantulùm sublevare, indictæ pecuniæ dimidiâ parte condonatâ, superadditis & verborum blandimentis, & colludendi secum licentiâ; mensæque suæ sæpiusculè participantes oblectare.

[a] *Regiis viris paulò indulgentiùs habitis.*

In *Cancellarii* apud *Hibernos* munus, *Fleetwoodio* [b] mediatore, sufficitur *Steelius*, qui *Sectariorum* vacillantes animos paulùm refocillavit; spe tamen illâ propediem evolutus, adventu *Berrii* in *Scaccarii* præfecturam, *Pepii*que in summi Justitiarii cathedram; utroque partibus *Henrici* mordicùs adhærescente. In concilio *Broghilii*, *Cootii*, *Hillii*que adjutus operâ, in exercitu eorundem, & *Morgani* aliorúmque, Rempublicam pro præsenti rerum statu probè administravit.

[b] *Ejus adjutores & Consiliarii.*

Eâ [c] circiter tempestate, *Parlamentum* indicitur *Londini*, è tribus gentibus conflandum, triginta ex *Hibernia* Senatoribus accitis. Illic *Hiberni Pontificii* perduellionis postulati, pronuntiantur rebelles, ideóque à jure possessionum & hæreditatum excidisse: qui ut palàm fierent, imperatur omnibus *Papismi* [d] suspectis severum *Renunciationis* juramentum; cujus in executione clementem se præstitit [e] *Henricus*, naróśque vel ad examen vocare, vel ejusdem tentaminis

[c] *Parlamentum indicitur à Cromwellio Londini.*

[d] *Papismum ejurare jubentur Hiberni.*

[e] *Henrici hac*

ex parte clementia. nis aleam ſubire voluit. Sed latifundiorum indicta olim & cœpta partitio jam ad complementum perducitur.

a *Hibernis de novo injungitur in Connaciam transplantatio;* Ad praxin etiam de novo revocatur [a] *Hibernorum* omnium in *Connaciam* Tranſplantatio; *Spenceri*, qui dialogiſticè ſcripſit de rebus *Hibernicis*, inventum: indè *Iretoni* olim in mentem venit, qui modis omnibus inſtando commendavit. Jam autem univerſi jubentur, rebus ſuis convaſatis, mutare ſolum, & in eam Provinciam commigrare, ubi pro arbitrio *Delegatorum* fundi hæreditariorum vice aſſignandi, ſervatis tantummodo Munimentis, Civitatibus, Oppidis & Trajectibus, in uſum *Anglorum*, & quæcunque intra lapidis unius ſpatium oræ maritimæ adjacebant. [b] Nimirum ea Provincia maximam partem *Sineo* flumine circumfluo, lacubúſque immenſis, & *Curluviis* montibus à cæteris diſterminata, ſpem omnem denuo inſurgendi contra *Anglos* & potentiam præſcindebat. Non niſi glebæ adſtrictitiis parcitur; & aliquibus quos vel favor vel neceſſitas popularis gratos fecerat, manendi gratia conceſſa eſt. *Iretonus* ad hæc uſque tempora ſi vixiſſet, neceſſitatem impoſuerat Agricolas, Mechanicos & Quæſtuarios ex *Anglia* comparandi, qui mercedem operis multò ampliorem repoſcunt quàm *Hiberni*.

b *ejúſque cauſa quanam fuerit:*

c *aſtu tamen* At [c] Deus bone! quot aſtus & fraudes, quot

quot tricas & inventa *Hiberni* ad hujus mandati aculeum & vim eludendam excogitârunt? adeò ut, præter ſimpliciores & honeſtiores, vix quempiam pertingeret. Imò pudet erubeſcendam inſtitorum noſtratium oppreſſionem & avaritiam propalare; qui ſi in paulò innocentiores dolóque vacuos inciderent, eoſdem vel tædio vel technis & impoſturis ludificantur, donec nihilo fundos emunxerint, quos aliis caro venundant; criminíque his vertitur ſuſpicio, ſcilicet *Hibernos* in novam *Rebellionem* brevi ruituros, quoniam hæreditatibus tam vili ceſſerint. *eluditur à compluribus.*

Alia minoris momenti miſſa conſultò facimus, nè in immenſum excreſcant quibus obiter vacamus. Præfectis exercitûs *Richardum* de faſtigio ſuo quà vi quà dolo deturbantibus in *Anglia*, & *Pſeudo-ſenatu* à mortuis poſt quinquennium reſuſcitato, ſingulorum oculi in *Henricum* [a] convertuntur. Creditum à nonnullis authoritatem eum ſuam defenſurum, fratríſque vindicaturum. Alii *Regiæ* cauſæ ſimul & favori velificaturum ſperabant, *Claſſe* præſertim ſpem pinguem uberémque non obſcurè faciente; nec non Exercitu Regnóque *Hibernico* ad hujuſcemodi molitionem promovendam ſat parato. Nec auſim ego talia propoſita dejerare. Sed rebus in creperis deficiente *Broghilii* Barone, nec non *Cootio*; *Steelio* &

[a] *Henricus fratri ſibique malè conſulens,*

Tomlinsono veteribus interpellantibus, novísque Delegatis *Wallero* & *Corbetto* continenter sollicitantibus, se tandem tradit [a] *Pseudo-senatûs* arbitrio, remeátque in *Angliam*, regiminis sui in alieno foro ratiocinium redditurus.

[a] *Pseudo-senatui redivivo tradit fasces.*

Hiberniæ hucusque immorati sumus, ut rem simul omnem istius *Regni* non interrupto narrationis filo pertexeremus. Jam retracto ad annos superiores calamo, redeundum est ad *Democraticos*, qui *Angliam* post patratum *Regicidium* pro libitu subter *Oligarchicos* moderabantur. Hi novi homines plerosque suæ sortis in quæstuosa simul & honorifica munia promovebant. Quod adeò [b] gravatè fertur à *Londinensibus*, ut *Prætor* & *Senatores* petitum venerint *Pseudo-senatum*, ut *Cives primarii*, *aut horum saltem nonnulli*, *in Commune* (quod vocant) *Concilium Civitatis denuo immittantur.* Hi circa trecenti fuere, quos vel *Ætas* provectior, vel saltem commendabat *Opulentia*: sed anno superiore quamplurimos horum suffragandi jure privârat *Pseudo-senatus*, indignósque censuerat qui civica quælibet munera sustinerent; non aliam ob causam, nisi quòd *Petitioni* pro Pace cum *Rege* ineunda subscripserint; suadente etiam numerosiore sanioréque parte *Parlamenti*. Verùm hoc *Prætoris* & *Senatorum* postulatum (etiamsi defectum ingenuorum, & vel mediocris.

[b] *Petitio Magistratuum Londinensium ad Pseudo-senatum, pro Civibus suis suffragandi jure spoliatis*

diocris fortunæ hominum, ad civica munia cum laude sustentanda seriò inculcarent) cum [a] contemptu rejicitur: nec nisi à proletariis & nullius pretii homuncionibus tractari avebant rerum habenas; utpote qui fas & nefas pro dominorum arbitrio metirentur.

a *cum comtemtu rejicitur.*

Dum [b] ea *Londini* geruntur, non indormiebat suæ Causæ CAROLUS *Secundus* neque grassantibus per *Angliam* Parricidis sibi defuit, sed omnem volvit lapidem, nihilque pro humanis viribus & ingenio reliquit intentatum, quò res collapsas repararet, publicam libertatem assereret, simul ac expiato parricidio, Hæreditatem suam avitam assequeretur.

b *Regis Caroli Secundi molimini pro seipso & subditis,*

Principum [c] ac *Regum* exterorum invocatur fides; quibus æquè singulis incumbit, pro vicaria Supremi *Numinis* authoritate, communíque officio, asylum oppressis patefacere; sed & *Regibus* patrocinari præ cæteris mortalium, tum *cognationis* intuitu, tum *contagionis* metu, nè scilicet in proprios ipsorum Subditos horrendum serperet *Rebellionis* exemplar; ut & ipsi pares in angustias fortè conjecti, pares vicissim suppetias reportarent.

c *Exteros Principes opem rogando*

Ad *Germaniæ* [d] *Imperatorem*, nec minùs *Principes*, ad *Ottomannicum*, & *Moscoviæ* Magnum Ducem, *Poloniæ*, *Daniæ*, *Sueciæ*que *Reges*, ad *Venetorum* Rempublicam *Belgarum-*

d *per varios Legatos:*

*rúm*que Fœderatos Ordines *Legati* decernuntur. In [a] *Hispaniam* (unde præcipua spes affulgebat) Dominus *Edwardus Hide*, (qui *Scaccariæ* olim, jam *Cancellariæ* publicæ præest, & Comitis *Clarendoniæ* titulo illustris, gravissimis Regni negotiis sub *Rege* cum omnium laude & admiratione perfungitur) cujus juvenili & vivido senile illud *Cottingtoni* ingenium animari poterat. Inter [b] *Gallos*, præter *Legatum* peculiarem, *Reginam* Matrem, *Ducém*que *Eboracensem*, sui *Rex* ipse negotii procurator.

[a] *præsertim Hispanum, per Hide nunc Angliæ Cancellarium;*

[b] *& Gallum per seipsum.*

Sed [c] proh dolor! irrito ferè ubique successu; quorundam suppetias nimiâ locorum intercapedine præpediente; aliorum sive rei familiaris angustiis, sive seditione domesticâ, seu denique à vicinis periculo. Neminem pertingebat alienæ calamitatis aut sensus aut miseratio. Barbarè [d] se gessit Aula *Ottomannica*, utpote quæ sordido exigui æris lucello corrupta, Proxenetarum *Pseudo-senatûs* in manus tradidit Legatum *Henricum Hide*, meritis ornatissimum; qui in *Angliam* delatus, ob fidem intemeratam, nullo legis avitæ obtentu, coram *Peristylio Regio Londini* decollatur.

[c] *Exiguo tamen ubique successu:*

[d] *Ottomanno Legatum Hide (Cancellarii fratrem) Pseudo-senatui tradente; à quo Londinum adductus decapitatur:*

Gallia e pollicitationibus prædives, ingentium suppetiarum spe vanâ lactat, quamdiu opis aliquid à *Regis Angliæ* subditis emungi potuit; præsertim à *Jacobo Duce Eboracense*,

qui

[e] *Gallo vanâ spe diu lactante,*

qui *Anglos* & *Hibernos* *Gallorum* sub vexillis in *Flandria* ducens, complura & nobilissima edidit virtutis specimina: Donec *Dunkerkæ* (quam obsessam tenebant *Hispani*) sublevandæ gratiâ, classem *Gallicam* sub *Vendomii* Duce *Blakius* in fugam conjecerat. Dein *Burdexium* de Pacis conditionibus ineundis *Londinum* amandârunt, dum *Parricidæ* feciale bellum indicturum [a] exspectarent: arctóque pôst fœdere inito, in sinu gaudebant *Regiam* delusam *Majestatem*, & *Rebellium* furori haud exiguum adjectum sufflamen.

a fœdúsque tandem cum Parricidis ineunte:

Hispanus [b] indoluisse *Regicidio* videbatur; sed *Angliæ* de controversiis non esse suum causatus intra oleas determinare, nec extra ditiones proprias volupe sibi erat alienis immisceri negotiis; cæterùm suis in regionibus *Regi* quicquid exhiberi benevolentiæ poterat, præstò foret. Tamen nonità multò pôst occiso *Aschamo*, (quod brevi dicturus sum) primus hic *Regum* orientem *Reipublicæ* Solem venerari jubet umbratilem Legatum *Don Alonso de Cardenas*, *Parricidis* omnia fausta precari, sartam tectam *Regna* inter sua novámque *Rempublicam* fidem servandam impetrare; & in *Aschami* nefarios occisores ipsum severè animadversurum pollicetur.

b Hispano negotiis alienis implicare sese detrectante, novámque Rempublicam Anglicanam ante omnes salutante,

Quî [c] autem factum, ut magnus gravissimi *Regis* animus tam inopinato casu, vo-

c quibus præcipuè de

causis ad hoc instigato:

luntatem prodente magìs quàm mutante, in diversa raperetur, causæ sunt non obscuræ. Nam præter avitas paternásque cum *Regina Elizebetha* inimicitias, peculiares adversùs *Carolum* ipsi *Philippo* offensiones inciderant. Altissimum infixerat vulnus Soror ejus in nuptias sollicitata; ad conspectum colloquiúmque quæsita, *Gallicanæ* tamen *Principi*, lectissimæ licèt Fœminæ, posthabita. Deinde vetus offensa mordebat animum, quòd splendidam à Duce *Bragantino* legationem noster omnium *Regum* primus admiserit, honorificè exceperit, denique negotiis feliciter absolutis ovantem dimiserit. Huc accessit ante paucos annos infelix *Don Oquendæ* casus, cujus sub ductu naves complures viris armísque refertas in militiæ *Flandricæ* supplementum, cùm in portus *Anglicanos* ab insequentibus *Belgis* compulsæ fuissent, ab iisdem sub sociali Castello laceratas, demersas, incensas, aut captas, classe nostrâ minaciter increpante magìs quàm validè submovente, criminatus est. Quæ iræ neque cum *Rege* mortuo sopitæ, sed hactenus Filio nocent. Restat ut novi amici in præmium societatis ultro delatæ quandoque *Indias Occidentales*, id est, Imperii *Hispanici* viscera, bello non antè denunciato furtim petant. Quorum ut frustratum circa *Hispaniolam* ictum intuebitur, tum demum positis odiis *Carolum Secundum*

omni

omni officiorum genere promeritus, in *Regicidarum* perniciem alet.

Portugalliæ [a] Rex Generosam prodit mentem, (de quo infrà) si vires animo respondissent. At enim quid faciat nuperrimus Imperii proprii vindex, & in trepido solio vixdum bene collocatus? Certè ipsi vel integro & florenti Res arctior quàm quæ tanti Belli molem sustineat; nedum id temporis *Regem* manu reducat, quo hinc *Hispanum*, Aras & Focos acerrimè impugnantem, finibus patriis vix & ægrè prohibeat; indè *Belgam*, extremo Oriente & universo qui terrarum orbem claudit Oceano, sentiat infestum.

Sueca [b] primùm benevola, sed quæ tandem cum rebus mutavit animum. Dux *Oldenburgensis* [c] & militem & pecunias in *Regis* gratiam, naves insuper armáque commodavit *Montis-rosani* Comiti in *Scotiam* navigaturo. *Dania* [d], exhausto *Regii* Patris causâ ærario, novísque mox bellis implicanda, nil ultrà potuit. *Poloniæ Regi* [e], quò minùs elargiretur de proprio, *Cosaki* rebelles, &, quæ pacem infidam reddiderant, circumvicinæ gentes obstiterunt. *Scotici* tamen subditi, ejus accolæ regionum, jussi ferunt auxilia. *Moscoviæ* [f] item Imperator, Dux *Brandenburgensis*, *Moguntiæ* Archiepiscopus, aliíque *Germaniæ* Principes, animos in *Regem* sat pronos attestantur.

a *Portugallo parùm valente,*

b *Suecáque instabili.*

c *Dux Oldenburgensis suppetias aliquas tulit.*

d *Danus inops nummorum.*

e *Polonus turbamentis domesticis implicatur.*

f *Alii benevoli, sed haud multùm ad rem.*

Sed eheu! quid ista ad Classem adornandam? quid ad Exercitum conscribendum? quid ad arma, commeatum, impedimenta comparanda? paulò plus forsan quàm ut Legatorum in expensas & viaticum sufficeret, Aulicorum etiam pauperiem parumper sublevaret. Spes [a] omnis in fide Subditorum & benevolentia reponebatur; qui, (etsi *Parricidarum* sive lenocinia, sive res secundæ perstrinxerant oculos complurium; vel ambitio ad augustiora munia assurgendi, vel cupiditas aliena vili lûcrandi latifundia, plus quàm quinquaginta millia hominum in consortium reatûs attraxerat, quibus cunctabunda *Nemesis* tot annos impunitatem spondere videretur) innumeri tamen fidem [b] *Regiæ Majestati* servabant illibatam. Verùm attoniti repentino horrore *Regicidii*, jugibúsque *Parricidarum* victoriis obstupefacti, quid agerent aut quò se verterent nesciebant. Nondum erant confœderandi gnari, & insurgendi opportunitate destituebantur; invigilantibus per omnes Comitatus Parricidis, & in sequiorem sensum detorquentibus tum dicta tum facta Emissariis. Nihilo minùs *Regii* complures larvas induti, pelago trajecto, *Regem* interpellabant; aliíque huc à *Rege* adventantes, quid factu opus edocebant. Quod solum poterant, gradatim ferè omnes consilia impertiri, conferre, invicem hortari, machinari,

a *Spes Regis potissimùm in Subditis;*

b *quorum innumeri optimè quidem animati, sed viribus imbecilles.*

nari, ſupplementa erogare, ſcintilláſque fovendo flammas & incendia ſuſcitare, quæ hoſtes olim depopularentur. Nonnulli tamen, (duorum non pigebit meminiſſe) *Carolus Barclæus* & *Henricus Slingsbeius* Equites, capti delatorum ſedulitate; ſed uterque ſalvus evaſit: quamvìs hic denuò in naſſam illapſus fidem lueret, ſupremæ Curiæ judicio pœnâ affectus capitali.

Per a eos dies, *Aſchamus* iſte (quem paulò ſuprà memoravi) obſcuræ ſortis homuncio, ſcriptis in *Regem* & pro nefaria *Regiminis* mutatione libris inclareſcere cupiens, atque oſtentare dotes, (quem eò minùs decuit, quòd olim ſub Comite *Northumbriæ Ducis Glouceſtrenſis* juniora ſtudia moderaretur) ea b propter in *Hiſpaniam*, Internuncii nomina de rebus negotiaturus, unà cum *Riberâ Italico* Sacerdote interprete, delegatur. Sed tantum odii chartis in publicum emiſſis & ſuſcepto Negotiatoris officio concitârat, ut vindictam nonnulli toti ſpirarent, atque in cubiculum, quod *Madrito* habuit, ſubitò irruentes, contra fas & æquum cum Interprete *Ribera* fœdè jugulârunt. *Venetorum* Legatus homicidarum uni refugium præſtitit; alteri in fuga c comprehenſo jugulus in publico præſcinditur: cæteris, numero tribus, *Aſyli* (quò ſe receperant) religio patrocinatur, donec Eccleſiæ vacaverit de jure cognoſcere. Verùm comperendinando,

a *Aſchamus quis:*

b *Legatus à Pſeudo-ſenatu in Hiſpaniam, privatim confoditur unà cum Interprete.*

c *Homicidarum unus dat pœnas, in fuga deprehenſus.*

nando, in longum protractâ disceptatione, impunè tandem præ tædio dimittuntur.

Par est, æmuli *Portugalliæ* [a] *Regis* recitare benemerita; & quomodo Nostratis gratiâ *Parricidas* crabrones irritavit. Principes *Rupertus* & *Mauritius*, cùm fugerent ab *Hibernia*, patrocinium *Ulyssiponæ* compererunt: sed huc insecutus majore cum classe *Pseudo-senatûs* Thalassiarcha *Blakius*, navigia *Principum* in prælia postulat. *Portugallus*, hospitalitatis leges non ità violandas ratus, quoniam intutum foret palàm abnuere, tergiversando excusat, Principésque portu expellere detrectat. Quamobrem *Blakius*,[b] iræ plenus, circumvelitando oras legit, classémque tandem septem vel octo navium Saccaro onustarum corripiens, in *Angliam* mittit. Ipse interim *Principes* modò elapsos ad *Cartagenam* infra fretum *Gaditanum Hispaniæ* oppidum, sinu *Virgitano*, assecutus, in scopulos impegit; uterque tamen salvus evasit alterius navis adminiculo; unâque vel duabus aliis [c] comitantibus in *Indiam* Occidentalem vela faciens, sat supérque in *Hispanum* animadvertit.

At Mauritium *Ecnephias Typhon*, solitus in æstuosa plaga modis horrendis debacchari, unà cum navi nautísque, charissimi Fratris consortio avulsum, vorticosi maris fundo allisit. Subit hìc nostris calamitatibus ingemi-

a *Portugallo succensent Parricidæ quia noluit Rupertum & Mauritium è portu suo expellere cùm eos Blakius ad navale prælium postularet.*

b *Blakius igitur naves Lusitanicas saccaro onustas corripit, & in Angliā mittit.*

c *Principes ægrè elapsi ad Americam navigant: ubi infeliciter submersus Mauritius;*

miſcere, tam acerbo *Illuſtriſſimi Juvenis* funere nocentibus. Infelices *Anglos*, qui *Palatinas* reliquias cæco furore attrivimus! quódque *Auſtriacum* fefellerat gladium caput, *Britannicæ* diſcordiæ luctuoſo naufragio merſerunt. Querimoniis indulgerem, ſiquid pudor noſter ad defuncti gloriam proficeret, vel ad Familiæ ſuperſtitis ſolatium. Sed virum fortem muliebri ejulatu proſequi nefas; nec ambitioſam verborum pompam verus Dolor requirit, & magnus reſpuit. Liceat modò, quod ſolum poſſumus, turpem infelicis ſeculi notam lacrymis noſtris eluere; quorum criminis ingens ſanè corollarium, etiam Oceanus & alter Orbis *Regiæ* domûs clade funeſtus. *Rupertus* [a] verò, (quò magis gratulemur) non ſine ſumma difficultate, miſſis in *Galliam* bonis, eluctatur.

[a] *Ruperto ad Galliæ oras revertente.*

Ad *Portugalliam* [b] redeo, cujus *Legatum* Saccari nidor *Londinum* allexit. Nec permittere voluit Summus rerum Arbiter Deus tam inſignem Optimi *Regis* Conſtantiam de ſuis ipſius civibus damno redire. Quippe receptæ denuò naves; bellum deprecanti remiſſum; fœdus de integro percuſſum; & pax poſtea ſanctiùs culta. Damna quidem reſarcire dedignantur *Parricidæ*; rependent tamen, bellum geſturi *Belgicum Hiſpanicúmque*, maximo *Luſitanorum* commodo. Mitto gloriam raræ in *Regibus* erga collapſas *Re-*

[b] *Naves Luſitanicæ denuò reſtituuntur.*

gum

gum fortunas fidei. De reliquo nihil metuit, nè quod ipse vetus beneficium apud afflictum collocârat, *Rex* idem ad summum Imperii culmen evectus, & recenti affinitate devinctus, (ut est optimâ in bene de se meritos memoriâ) sibi suisque uberrimo cum fœnore non remetiatur.

Sed præ foribus nostris res agenda, & cum *Belgis* iterum. *Stricklandius* [a], diu ea in regione Oratoris vice perfunctus, nunc nauseæ est; nullámque ampliùs in consessu *Ordinum* sedem obtinens, domum revertitur, Cujus repulsam ut alterâ repensarent *Parricidæ*, *Joachimum ab Odenskirke* [b] *Belgarum* Oratorem ex *Anglia* jubent facessere; prætextu cessantis jam cum *Ordinibus* ob mortem *Regiam* negotiationis. At citò pòst, quasi facti pœniteret, *Schaepius* mittitur de Pacis rationibus tractaturus: quem etiamsi non nisi *Commissarium*, & ab una tantummodò Civitate, *Amstelodamo* scil. tractandi authoritatem nactum, honore tamen & titulo *Legati Pseudo-senatus* insignivit; binósque *Oratores* è contrà cum insigni & *Regio* apparatu demandandi captant occasionem, nimirum *Johannem Sanjonesium* e, unum è *Pseudo-senatu*, & præterea *Regii* banci Justiciarium; cui simul adjungunt *Gualterum Stricklandium*. Hisce datur in mandatis *de Pace conciliandа, ut & de utriusque gentis in unam coalitione, sub eadem politia, communica-*

tus

a *Stricklandius domum revertitur è Belgio haud reverenter habitus.*

b *Belgarum Orator arcetur ex Anglia.*

c *cui mox alius substituitur ab Amstelodamo,*

g *Sanjonesius unà cum Stricklandio legantur*

tis invicem habitationis, mercaturæ, portuúmque privilegiis, negotiari: at ista non nisi per gradus & pedetentim propalanda, modò populus pronus, iisque recipiendis idoneus videretur.

in Belgium insigni cum apparatu:

Sed ad Pacem firmandam non propendebant *Ordines*, donec rerum in *Scotia* successum deprehenderent. Ægrè tandem admissos [a] Legatos de die in diem ludunt, donec longis ambagibus concinnatos sub *Henrico* Septimo Pacis Articulos proponunt pensitandos; quos simul ac *Legati* rejecerint, alios excogitant horis terendis, quoad se ludificatos sentientes, abitum maturarent. Dum autem inter *Belgas* morarentur, necessum erat *Ordinibus* pro foribus ipsorum satellitium ponere: sed neque hoc pacto adeò immunes ab injuriis redditi [b], quin omni nocte fenestræ frangerentur, stercore polluerentur ostia vel postes, vel ipsi mormoluceis & nescio quibus terriculamentis conturbarentur. Fama etiam invaluit, adventâsse in *Sanjonesii* ædes affinem quendam, ut, mutorum more *Turcicorum*, nervo fauces elideret circa collum injecto; sed quia satis promptam fugæ, si facinus perpetrâsset, copiam non comperit, consultò abstinuisse. His malis exagitati, & nova in dies metuentes, neque quamdiu præstolantes quale responsum reportarent gnari, *Legati* [c] re infectâ digrediuntur.

[a] *qui tamen ab Ordinibus ludificati,*

[b] *& discriminibus in horas obnoxii,*

[c] *re infectâ redeunt.*

Quot

Quot verò a tumultus iſta repulſa concitavit! quas vindictas intra præcordia coquebant *Parricidæ*! certi, modò res in *Scotia* bene cederet, non priùs gradum aut arma ſiſtere quàm ferro conditiones extorſerint, quas per Legatos impetrare nequierant. Interea contenti per literas [b] *Repriſaliæ* aliorum manibus in præſentiâ ſuas rependere injurias; & ſtatuto cavere, nequid mercium in *Angliam* (ubicunque orbis terrarum creverint) adferatur, niſi ab indigenis nautis & navibus, vel ab *Anglis* convectum.

a Hinc fremere Parricidæ,

b Literáſque dare Repriſaliæ.

In *Sueciam* uſque navigemus; cujus *Regina* [c] nuncium ad *Parricidas* gratulatum nuper demandârat: ad hanc eapropter ſplendida Legatio per *Whitlockium* decernitur in reciprocum honorem, ad pacem inſuper cum ea impetrandam; cui perlubenter annuit. *Reginâ* verò [d] brevi poſtea de ponte deturbatâ, vel (ſi molliori appellatione uti liceat) ſeipſam abdicante, *Rex Sueciæ* reciprocâ legatione, nec minùs honorificâ, *Borellum* quendam tranſmittit ad *Cromwellium*, tunc temporis rerum habenas moderantem.

c Whitlockius ad Sueciam navigat cum ſplendida legatione.

d Quâ ſeipſam abdicante, Rex Borellum viciſſim tranſmittit ad Cromwelliū.

Inſulæ *Sillinæ* [e] ſive *Caſſiterides* opportunæ jacebant infeſtandis *Angliæ* commerciis. Ibi *Regii*, cum quatuor aut quinque navigiolis huc illuc vela facientes, haud parùm damni *Parricidis* intulerant; multò plus illaturi, modò *Belgis* oppignorari potuerint, (quod vulgò

e Expeditio ad Inſulas Sillinas perdomandas.

vulgò jactitatum.) Hanc ad ſpinam eximendam *Plimmuthæ* gnaviter apparatur, haud ultra quindecim leucas ab Inſulis diſterminatæ. Quare arreptâ opportunitate, noctu indè ſolventes, ſcaphis, cymbis & naviculis, quibus trecenti milites veherentur præter nautas, unà cum *Blakio* & *Pophamio*, comparatis, ſecundo uſi vento, poſterâ luce terram tenent. Inſulæ numero decem jacent conterminæ, niſi quòd exiguo ſpatio fretis æſtuoſis dirimantur, circumpoſitis brevibus ac ſcopulis tutæ. *Threſcoum* a & *Briarium* poſt tres horas capiunt jacturâ quindecim virorum: at è Præſidiariis, (depreſſâ in pofundum cymbâ,) quadraginta circiter merſi centum & viginti deditione recepti, quadraginta etiam plùs minùs tormenta, ad oram maritimam diſpoſita, (quæ ex duabus celocibus ità collocârant *Regii*.) Maris iracundia militum furori intercedens, quietem per biduum paci ſimillimam faceſſit. At die tertio, cùm Pontus miteſceret, effulminationibus continuis utrinque certatum, hinc è *Briario* & *Threſcoo*, indè ex *Sanctа Maria*, *Grimſbeio* portu dirimente cominùs prælium. Sed b Gubernator *Grenvillus* (*Bathoniæ* jam Comes) ſuppetiis caſſus, Inſulâ tandem cedit, conditionibus haud contemnendis.

a *Quarum duæ poſt trium horarum conflictationem captæ.*

b *Reliquæ tandem cedunt, pactis conditionibus;*

Brevi poſtea, ut victoriæ juges in gremia *Parricidarum* ſimul infunderentur, narratum

tum è *Camercanis* a Insulis, *Barbadam* harum ditissimam in *Aiscovii* potestatem semet consignâsse; cujus exemplo stabant cæteræ. Ille, octonis vel decem celocibus instructus, ad *Indias* Occidentales iter susceperat, insulas eas *Angliæ* sub jugo denuo missurus; & ex improviso adortus, vicena vel tricena navigia *Belgarum* corripuit, qui gemini Decreti cum contemptu commercia cum iis exercebant. In conspectu Insulæ vela faciens, obsessam sex menses tenebat, atque jam tandem, b seditione inter Insulanos obortâ, Baronem *Willobeium* (quem *Rex* eidem præposuerat) ad deditionem compulit.

Ea dum geruntur apud *Indos*, in *Anglia* de novo erigunt (uti placuit nominare) *Curiam Justitiæ* c supremam; non pro re natâ, sed per sex menses statariam; quæ, si citra flagrantem tyrannidis invidiam concoquatur, de die in diem prorogari potuerit. Huic à *Pseudo-senatu* præficitur *Keebelus*, aliíque, Assessoribus adjuti quinquaginta è Factionis popularibus. Hi magnam partem Armati, reum ut hostem ad Imperatoris nutum ferire impigri: reliqui universi novæ Reipub. clientes, quorum spes opésque omnes à *Parricidarum* favore penderent; nisi forsan unus aut alter zeli quàm judicii promptior. Cujus sub existimatione tam atrox & prioribus seculis sub longa *Regum* serie

a *uti & Barbada Novi Orbis Insula,*

b *ab Aiscovio per sex menses obsessa.*

c *Suprema Justitiæ Curia denuò erigitur, eáque stataria; præsidente Keebelo, assidentibus viris aut militaribus, aut factioni devotissimis,*

ſerie decurrentibus inaudita vis, ſpecioſo tamen Juſtitiæ nomine apud imperitum vulgus venditaretur. His *potentia ſiſtendi, inquirendi, & animadvertendi conceditur, ſine Appellationis copia, in unumquemque qui cum Rege, Regina, Duce Eboracenſi, vel Regiorum quocunque, vel Hibernis* [a] *commercii quid habuerit aut conſilii, dicto factóve ſublevârit, in ædes receperit, qui Caſtrum, Civitatem vel Navim tradiderit, aut iſtiuſmodi traditionem pertentaverit*, præter ejuſdem farinæ complura crimina. De conſtitutione fori ſi percontaris, & quâ fretum authoritate, nôris primò ſtatutum adverſûs *Regiam Majeſtatem* ab iis penès quos adeò nulla jus dicendi poteſtas fuit, ut ipſis nec per Leges noſtras nec mores vel vile mancipium damnare fas eſſet; exinde in *Nobiles*; poſtea pro re natâ in morem ſæpenumero receptum; jam verò defluxit in conſuetudinem. Si quem ſuſpicio vel metus machinationis contra ſtatum publicum urgeret, coram hoc ſupremo tribunali trahere hominem, ſiſtere, cauſidicis & leguleiis (qui gloriolæ aut lucelli cauſâ venundarent animas) arguendum objicere; & patroni expertem, confuſione ac metu perterrefactum, citra duorum teſtium probationem, nullo duodecim virorum judicio, (quod ſolum apud *Anglos* pollet) reum condemnare, quorſum non dicam, occidere?

[a] *Crimina de quibus forum iſtud cognoſcere tenebatur.*

Non

a *Miseranda rerum facies ad vivum depingitur.*

Non mediocri [a] sanè terrori fuit, cùm veluti gladius, è lacunari setâ tantùm equinâ appensus, in nudos omnium ubique civium vertices demitteretur. Id maximè temporis & deinceps, *Cromwellio* rerum potito, ingens delatorum examen locis publicis, privatis, sacris, prophanis inerrabat. Auscultabant in *Templis* [b], compotabant in *Oenopoliis*, ambulabant in *Foro*, accumbebant in *Popinis*, concertabant in *Hippodromis*, *Nobilium* servi corrupti, qui mensæ herilis arcana proderent; *Tabernarum* insigniorum domini (saltem ministri) mercede conducti, qui hospitum vino calentium libera colloquia vel præsentes, vel post parietem intergerinum latitantes, imbiberent. Cujusmodi subsessores auricularios, *Hiero Syracusanorum* Tyrannus emittere solitus, ὠτακουστὰς & ποταγωγίδας dictos. Denique carceribus intrusi, velut capti qui caperent. Nullus non [c] pagus dissidiis abundavit & insidiis. In ipsis *Civitatibus* solitudo, silentium, timor, tremor. *Rus* avidè expetebatur, non lautum & suburbanum, non vicinorum frequentiâ celebratum, sed siquod avium, incultum, vastum & desertum, ubi nec incurras in militem, nec metuas ab insidiatore; ubi ignores pariter & ignoreris: ipsa hominum fuga impensiùs placuit; Tuta enim magìs requirebantur quàm amœna. Omnis Societas, Vicinia, necessitudo infida. Si qui volun-

b *Delatorum plena omnia.*

c *Nihil tutum ab insidiatoribus,*

voluntatis essent à studiis pravis alienæ, tamen non rarò fallebant, cùm antea fallerentur. Adeò potenter omnia interturbârat turba paci gravis. Discurrunt ubique [a] cum oculis emissitiis curiosi speculatores; neque cùm otiosi sunt, nihil agunt. Strenuè potant, ut leni adhibito tormento, consilia penitus abstrusa & intima sensa eliciant. In dicta factáque inquirunt, & multò maximè vultum mentis indicem. Artes illis sunt rumores spargere & legere, spem hominum credulorum jacentem excitare, excitatam miris fabulis in altum extollere, quibus in fumum evanescentibus, projectioris in posterum fiant animi.

a quibus mille nocendi artes.

Præterea *Nobiles* diversas partes sequutos Sycophantiis clàm impetere undecunque arreptis, tantùm ut illis ægrè faciant; Moderatis suspiciones affingere; Operæ *Regi* quoquo modo datæ consiliíve cum ipso communicati compertos, vel gravi munere ferire, vel in jus vocare. Præter cæteros mortalium execrandi *Illices* [b], (𝔗𝔯𝔞𝔭𝔞𝔫𝔫𝔰 vulgò appellati) quibus studium fuit Cives paulò fervidiores, nec bilis purgatissimos, in fraudem capitalem impellere; impulsos in jus trahere; reos calumniis arcanis opprimere. Hoc artificio circumventi [c] *Chiliarchæ Andrews* cervix securim tinxit. Nec erubuit Præses *Bradshaw* pro Curia profiteri, se per literas suppositítias cum ipso *Regis* nomine collo-

b Nova exoritur stirps Illicum,

c Chiliarchæ Andrews inter alios mortifera.

collocutum. Sic & Patrimonio *Baronis Craven* a publicato fiscus crevit. Is turbarum civilium penitus immunis, nisi quòd latos in *Anglia* fundos possideret, agebat procul in *Belgio*. Quò immissus (quem tamen in finem haud affirmaverim) hoc de grege *Regiarum* partium desertor, *Auceps* nomine, tendit insidias. Testis singularis sufficit *Judicibus Sectoribus*, idem licèt infamis; postea hoc ipso in testimonio falsi convictus, autographo secùs quàm juraverat concepto, ante judicum oculos linguam venalem refellente. Hi sunt *Diplomatum* subjectores, sigilli *Regii* paracharactæ, syngrapharum falsarii, tyronum circumscriptores. Authoritatem b militis scribendi ipsi ultrò tibi conferre, ipsi collatam in exitium tuum vertere. Literas quibus res novæ designantur, non sine læsæ *Majestatis* (utì dicunt) crimine tibi in manus dare; postea te cum literis culpæ manifestarium militibus tradere, in forum novitium propellere, cæcæ morti addicere. Ipsi c autores facinoris & clandestini actores nè interpellari quidem, nedum sisti coràm in judicio. Quò magìs constet hæc scelera non esse privati ingenii, sed publicè deliberata, sed in officina *Politicorum* fabricata, sed satellitibus demandata; nempe qui (velut *Hyænæ* odorisequæ Leonibus sagacitate destitutis prædam venantur) id operæ darent, nè fortè crimina deessent

a *Horum fraude exutus est latifundiis omnibus Baro Craven,*

b *aliique in discrimen capitis adducti;*

c *dum nefarii autores in tuto delitescerent, utpote malas hasce artes à Parricidis edocti,*

deessent quæ suprema *Justitiæ Curiæ* vindicaret.

Scoti a quid agerent diu incerti, & varias in factiones discissi, tandem in *Monarchicum Regimen* conveniunt, CAROLUMQUE *Secundum in Titulum adsciscendum*. Pauci, quorum ad palatum *Democratia* vel *Oligarchia* saperet, ejusdem cum *Parricidis* sententiæ, celatum pectore venenum supprimentes, non ausi sunt tamen mentem proferre, nec obmutire. Sed quibus admitteretur pactis in imperii exercitium oppidò disceptabatur; nec unquam omnino convenit. *Montani* plerique, præter avitos & Legibus institutos, novis non implicandum Articulis strenuè contendunt. Alii, nimirum *Confœderati*, non nisi renovato ac subscripto *Fœdere* ac *Ligâ*, præmissis pœnitentiæ, *Patris* & *Matris* ob delicta, signis; exturbatis insuper è consortio & proscriptis omnibus qui Paternam ob causam gestaverant arma, vel *Confœderatis* nondum adjungerentur. Taceo cæteros, utpote paucos, quorum animos vel *Regicidarum* corruperant salaria, vel *Democraticorum* necessitudo veneno infecerat; illi siquidem ad severiora exstimulare, ut continuis scrupulis onerarent, omnémque reditum in gratiam *Regi* præscinderent. Tandem b aliquando, vincente mediâ parte, CAROLUS SECUNDUS, post factam à Fecialibus locis in præcipuis

a *Scoti consentiunt in Monarchiam, cámque penes* CAROLUM *Secundum, obmutescentibus qui contrà sentirent: Super conditionibus tamen dissidetur.*

b *Tandem Rex Scotiæ,*

E pro-

Angliæ & Hiberniæ promulgatur CAROLUS *Secundus; mittitúrque ad Regem Windramus à Delegatis Ordinum, ut commonefaceret, quibus admittendus foret pactis.*

b *Et sic se habebant.*

c *Rex perlectis*

proclamationem solennem, *Rex Scotiæ, Angliæ & Hiberniæ* denunciatur.

Cæterùm a diutiùs à *Delegatis Ordinum*, & *Conventûs Ecclesiastici Vicariis* (quibus res pensitanda & in formam concinnanda demandabatur) productâ disceptatione, tandem & ipsi decernunt, pertentando *Regis* animo *Windramum* mittere de *Libertono* Toparcham. Qui Literas perfert mœstitiæ plenas ob nefarium & horrendum *Regicidium*, Ipsíque *Scotos* omne obsequium detulisse narrat, *Regémque* Successorem promulgâsse, & subsequentibus pactis admissuros ut Sceptrum moderaretur.

Proposita sic se habebant. *Subscribat* b *Rex Ligæ & Fæderi solenni; Scitóque Parlamentario consentiat quo omnes adstringantur subditi; & ratihabeat quicquid hujus stabiliendi gratiâ perpetrârint. Subsignet Actis duarum Sessionum ultimarum Parlamenti; quibus Hamiltonii novissima in Angliam irruptio improbatur. Montis-rosani diplomata & auctoramenta revocet, quibus milites aut in Scotia conscribere, aut alibi conscriptos in Scotiam introducere permissum. Intercessionis juri renunciet. Pontificiorum neminem juxta suam Aulam sustineat. Locum denique indicat inter Belgas, ubi splendida Legatio convenire poterit, ad ista proposita & alia, & quæ itineri prævia forent, ratihabenda.*

Apud c *Jarseiam* vel *Cæsaream*, *Anglica-*

næ

næ ditionis Insulam, ista facta sunt Proposita, ubi *Rex* comitante Aulicorum globo tunc temporis intererat, qui receptis literis *Windramo* gratulatur; alióque nuncio, *Gulielmo Flemmingio*, ad *Scotiæ Nobiles* & *Ministrorum* cœtus haud multò pòst transmisso, cum reciprocis gratulationis officiis rescribit. Demum per [a] *Windramum*, post Epilogum, *Se boni consulere obsequia, & in Regicidas indignationem, hortatur ut Regni concordiæ pacíque in integrum restituendæ seriò incumbant; Se ob eum finem nulli defuturum officio; jubétque ad Brediam super ea re Legatos mittere, quibuscum instituat Tractatum plenaria de pace redintegranda.*

literis, rescribit ad Scotos per Flemmingium,

[a] *postea per eundem Windramum; Bredámque Belgarum constituit locum Tractatui concelebrando.*

Rex de istis pensiculatiùs deliberaturus, suorum [b] sententias privatim exposcit, scriptísque ad illos literis, quibus per negotia præsentibus esse non licuit. At, Deus bone! Quot capita, tot sententiæ; sed in duas præcipuas divisæ. *Hi* [c] suadent *Scotis nullatenus auscultandum, speciosis obsequii sub integumentis proditione latitante. Hujus exemplum Patrem objiciunt, promissionibus diu lactatum, donec in suorum fidissimos duriora statuere compelleretur, postea Factionis adversæ arbitrio permissum. Regiâ illum personâ vel larvâ potiùs induendum, dominii veræque authoritatis titulo sibi ipsis asservato. Quòd si obluctari contigerit in posterum, collúmve jugo subducere, Parricidis Anglis tradendum,*

[b] *Mox cum suis deliberat.*

[c] *Quorũ nonnulli horrent omnem cum Scotis concordiam;*

vel suis ipsius manibus occidendum. Montisrosano Comiti potiùs adhærescendum, quàm junctis Scotiæ viribus; utpote cujus in dubiis fidem, in difficilibus virtutem, in desperatis magnanimitatem & fortunam habuerat exploratam: suis & Amicorum viribus, exterorum suppetiis, Anglorum, Hibernorum, Scotorúmque auxiliis fretum, contra quorumcunque insultus & conamina solia sua conscensurum. Illi, a è contra, *Parlamentariam Authoritatem & potentiam Fœderatorum jactitare; Anglos, etiam qui Presbyterianismo studebant, clanculùm favere Scotis, etiamsi se non proderent in præsentiarum; Ad famam quoque spectare apud exteros, ut Titulus Regis Scotiæ venditetur* : *Reginam* b ad pacificationem cum *Scotis* hortari; qui primo licèt intuitu & congressu horridas & graves Unionis leges præscriberent, laxioribus tamen tractu temporis, diutinâ consuetudine officiísque frequentibus mitigatis Confœderatorum animis, & delinitâ ferociâ, *Regia Majestas* uteretur; sub specioso Divini cultûs velo & Religionis pallio commodis invigilare propriis, & tandem, temporibus accommodando, *Scotos* in ipsius placita sentiret procliviores. Sic inter *Scyllam Rex* positus & *Charybdin*, fluctuabatur aliquamdiu, cui adhæresceret dubius, pro re natâ in posterum velificaturus.

a *Alii Scotis auscultandum suadent*,

b *uti & Regina Mater.*

Misso in *Scotiam Windramo*, boni consulitur

litur responsum *Regium*, [a] lætáque affulget per omnem Gentem concordiæ spes. Scribit interim ad *Montrossium Regia Majestas*, (cui dederat olim invadendę *Scotiæ* diploma) Quid *Scoti* fecerant monens, quodnam ipse responsum indulserat, futurúmque *Bredæ* Tractatum de Pace concilianda: *ut ille nihilo minùs in scribendo milite pergeret, cùm viris quàm poterit plurimis in Scotia præstò futurus, quo tempore Scoti Tractatum auspicarentur. Sic etenim dubio procul molliores in eo futuros, quando cernerent armis injurias vindicaturum.* Jam autem exire *Jarseiâ* [b] visum est *Regiæ Majestati*, tum quia *Pseudo-senatum* inaudiverat expugnandæ Insulæ adornare classem, tum ut omnia in promptu sint subsecuturo Tractatui opportuna.

[a] *Rex Montrossium certiorem facit de Tractatu cum Scotis Bredæ celebrando:*

[b] *Mox egreditur Jarseiâ Insulâ.*

Interea deliberant [c] *Scotiæ Delegati* de Propositis & Pacificatoribus eligendis: ubi *Ecclesiastici*, omnis obliti modestiæ & æqui, rigida præter modum, difficilia, impossibilia statuunt; quibus laxandis & emolliendis conditionibus laborant *Laici*: tandémque in istam sententiam junctim descenditur. Pacificatores hi sunto; *Cassellii* & *Lothianæ Comites*, *Toparchæ Burlæi* & *Libertoni*: *Johannes Smithæus* & *Jeffreyus Dynastas* repræsentabunt; *Brodeus*, *Lausonus* & *Woodus*, *Clerum*. Proposita verò ejusmodi sunto. *Cavebitur edicto* [d], *nè quis ad Aulam accedat Excommunicationis fulmine syderatus. Fidem Regiam pro-*

[c] *Scotorum Delegati Pacificatores eligunt,*

[d] *& in Articulos con-*

sentiunt Regi proponendos. *promissione jam faciendâ Rex obstringat, subscriptâ manu & apposito sigillo, semet Nationale Fœdus approbaturum, triúmque Regnorum Ligam & Fœdus. Rata insuper omnia Parlamenti scita facturum, quibus Liga & Fœdus, Regimen Presbyterianum, Cultûs Directorium, Fidei Confessio & Catechismus imperantur; iisdémque suam intra Familiam usurum, nec ut à quopiam sive aboleantur, sive innoventur, permissurum. Præterea, in Civilibus omnibus Senatûs arbitrio subscripturum, in Sacris autem Cœtûs Ecclesiastici.* Hæc, post habitam Concionem, à *Comite Cassellii* apud *Bredam* nuncupantur. *Rege* a an quicquam haberent ultrà enarrandum sciscitante, *Nihil*, inquiunt; & postea, an ullâ sponsione vindicatum iri in Parricidas tenerentur, respondent, *Nullâ.*

a *Qui & Regi proponuntur Bredæ:*

De hisce consilium ineunte b *Regiâ Majestate*, Legati adveniunt alii ab iisdem, *Murrius* nempe Comésque *Carnworthii*, Additamenta paucula Propositis adjecturi; *ut scil. interdiceret Regia Majestas Montrossano & asseclis ingressu Regni; novissimáque Parlamenti scita suo assensu corroboraret.*

b *Mox & alia paucula per novos internuncios; præsertim in Montrossium.*

At *Montrossani* infortunium jam venit exponendum. Ille auctoramento *Regio* instructus, omnem movet lapidem inter *Suecos*, c *Danos*, *Polonos*, *Germanos*, & quicquid est *Hyperborearum* gentium; ut copiis, & pecuniæ, armorum, commeatûsque adminiculo in-

c *Deplorandum præcel-*

instructus, in *Scotiam* trajiceret. Nec moratus, (*Kingo* præ festinatione cum equitatûs manu in *Suecia* ponè relicto, qui sequi destinârat; *Ogilbeio* quoque in *Belgio* ad exauctoratos *Auriaci* milites colligendos, qui pecunias huic designatas interverterat) cum armis mille & quingentis quæ Regina *Sueciæ* ministraverat, quatuor navigiis, (è quibus periêre duo scopulis allisa) & quadringentis militibus tumultuariâ operâ conscriptis, Insulas *Orcadas* adnavigat; ibíque associatis mille circiter Insulanis (potissimâ ex parte piscatoribus) in terram se contulit ad oram *Caitnessiæ* extremam; anteactorum memoriâ alacer, & spe fretus, exercitum sese (accurrentibus undique ad signa qui olim *Regi* studebant) non contemnendum brevi comparaturum.

lentissimi Herois fatum memoratur; qui exiguâ manu stipatus, præmaturè terram Scoticam appelit.

Sed eheu! spes [a] ista fefellit *Montrossanum*. Alia mens erat fractæ jam cladibus Genti, alia conditio periculis defunctæ, & ad pacem compositæ, nec non Confœderatorum suppliciis coërcitæ. Fervebat tota Regio armorum apparatu, quamprimùm adventum ejus fama pervulgaverat; *Parlamentum* quoque sedere tum contigit, nec sine jussu *Regio*, septémque vel octo millia sub *Lesleii* auspiciis militum numerabat. Contribules pacem malebant qualiscunque à Dominis permitteretur, quàm incertam etsi gratiorem; & incommodâ potiùs quiete cum securitate frui,

[a] *Spe suâ miserè frustratus est; gente jam turbas pertæsâ, & ad pacem compositâ.*

 frui,

frui, quàm cum periculo ſortis mutationem turbamentis aucupari. Imò plures, profundere pro *Rege* vel animam parati, jam demum favorem *Parlamentarium* pacti, fidémque reciprocam & obſequium, eidem ſine ſclere non credunt poſſe renunciari.

a *Dambatham occupat, properatque ad trajectum præoccupandum.*

b *At præſtò erat cum trecentis equitibus Straughanus; qui perſpectâ opportunitate, ſtatim aggreditur, facilè fundit fugátque.*

Nil minus *Dumbathæ* a Caſtrum capit, animóque præſentiſſimo procedit ultrà; & ratus Comitem *Seaforthium* cum duobus quos *Regis* in gratiam ſcripſerat milibus conjunctum iri, ad trajectum difficilem & impeditum, quo capto faciliùs coadunari poterant, præoccupandum feſtinat. Sed objecit ſe in via *Straughanus*, b qui cum ſelectis trecentis equitibus à *Leſleio* præmiſſus, ut ſpecularetur, ſtativa perturbaret, progreſſui obſtaret, commeatum & milites ad ipſius caſtra confluxuros interciperet, datâque rei bene gerendæ anſâ, non laceſſeret modò, ſed etiam decerneret. Ille, cùm parùm compoſitos, laſſos, nec niſi pedites, & in loco plano atque campeſtri ſpectaret, factâ protinus impreſſione, belli aleam pertentat: eo utique ſucceſſu, ut milites *Inſulani*, arma ſimul & animos abjicientes, in pedes ſe proriperent; *Germanis* interim ſe defendentibus, donec nacti abſcedendi veniam transfretarent. Omnia impedimenta à *Straughano* capta, præcipuè *Labarum*, in quo *truncati capitis* effigies, ſtillante ſanguine, cum iſto ſymbolo, JUDICA ET VIN-

VINDICA [a] CAUSAM, DOMINE. Fugit Comes *Montisrosanus*, vestibúsque cum montano quodam commutatis, per tres dies quatuórve delituit, unico servo comitatus; donec Toparchæ *Aken* jejunio fractum se tradidit, qui etiamsi olim sub signis ejus meruerat, mutatâ jam cum fortuna fide, ad *Lesleium* deduxit, mille librarum lucro corruptus. Capti sunt etiam à *Straughano* Baro *Frendericus*, Tribuni *Hurrius*, *Franciscus Hayus* de *Dalgetie*, alius item *Hayus* de *Naghton*, *Sibaldus*, *Grayus*, *Spotswoodus*, aliíque plures.

[a] *Montrossius proripit se in pedes; & post triduum inedia penè exanimis, infido viro se tradens, ad Lesleium deducitur;*

At [b] triumphus agitur de *Montisrosano*, quem Jubetur Carnifex, jam distantem mille passibus ab *Edenburgo*, vincire obvium in sella, carróque superimponere, ut publicè conspicuus videretur, & pileo ejus ornatum jumento præequitare, ducens ad *Tolbutham*, publicam nocentium custodiam; multis qui spectatum venerant in lacrymas effusis, ad mutabilis fortunæ conditionem obrepente sensu.

[b] *Indè in hostium fauces, Edenburgi indignis modis habitus.*

Postero die apud *Parlamentum* capitis causam dicit. Objicitur, [c] *Aures Regias Parlamento cæterísque civibus rectè consulentibus eum præclusisse; Rebelles Hibernos in meditullium Regni bellaturos induxisse; Parlamentarios olim occidisse; Multa damna, devastationes & depopulationes Argathelii in terris commisisse; Ministros aliquot in primo conscensu ter-*

[c] *Posterâ luce in Comitiis atrocium criminum postulatur:*

ræ Scoticæ malè tractâsse; Secundâ vice militem exterum in patriam advexisse, ídque sine Commissione quantum aliis constabat; iniquum adversus omnes Confœderatos animum gestâsse; atque à Fœdere & Ligâ, quibus adstrictus esset, fœdè descivisse. Hisce [a] criminibus oneratur. At ille, defensionem sentiens nihil profuturam, breviter & generatam respondet; *Ad Invasionem, Regis per Commissionem intentatam constare satis; Nunquam se quidpiam admisisse, quod Regium non comprobaret mandatum, & sua recta Conscientia; Se Fœdere & Ligâ tam Regiæ Majestati obstrictum quàm populo.* Bis solummodo *Parlamento* coram sistebatur; tertiâ vice, pronunciante quâ potuit acrimoniâ & contemptu [b] Cancellario *Loudeno*, intrepidus absque omni consternationis indicio sententiam audivit, in hæc verba: *Crastino die, Martii vicesimo primo, Anno Domini supra millesimum sexcentesimum quinquagesimo, furcâ triginta pedes altâ suspendèris trium horarum spatio, unà cum libro & Declaratione. Tum super contabulato caput amputatum statuatur in summitate Tolbuthæ; Artus etiam detruncati quatuor Civitatum, Glascowæ, Sterlingæ, Dundeæ atque Abredonii supra portas. Truncus inter maleficorum cadavera sepeliatur, si non solvant te priùs Excommunicationis censurâ Ecclesiastici.* Non illi proficiunt veterum de stemmate Nobilium natalitia, non Heroica virtus, & Clementia

a *Quæ ille brevi responso diluit.*

b *Veruntamen à Cancellario Loudeno condemnatur, horrendum in modum vitâ exuendus.*

quâ

quâ in devictos usus est, non *Regium* Programma; quo fretus bellum susceperat. Nec veniam Ille omnino petiit, sed ingens animi, *tam honorificum duxit in Tolbutham caput erigi, ac in Camera Regia picturam suspici: optabátque* [a] *satis esse sibi carnis, quæ suspendi omnibus in locis posset, in monumentum fidei erga Regem invictæ.* Piè profectò & perquam animosè sustinuit, quâ publicè affectus est, ignominiam; tantâ Ministrorum redargutione, eâ Populi testificatione, & *divini Numinis* fervidâ invocatione, ut Ministris pudorem incusserit, Populo innocentiam vindicârit, Deo Pietatis sensum præbuerit. Aspectantium nemini non lacrymas elicuit; sola *Lorni* Baronis uxor non temperavit à risu: quando verò *Argathelii* patris caput (ut sunt fragiles & caducæ res hominum) eodem in loco tradetur amputandum, (quod non multos pòst annos obtigit) contristabitur. Alii tres aut quatuor Generosi, quorum operâ spes erat reparatum iri labascentes in *Scotia* res *Regias*, eâdem involuti ruinâ, extremo mulctantur supplicio.

Hujus mali atrocitas non citiùs in aures *Regias* [b] pervenerat, quàm præ doloris vehementia graviter afflictus, retulit accersito *Murrio*, sibi cordoliò esse, medio in *Tractatu* quo animos ad pacem propensos crediderat, optimorum subditorum sanguine sese *Parlamentum* polluisse; rationem fusi cruoris & totius

[a] *Crastino die summa cum immanitate tractatus, animam exhalat.*

[b] *Rex huic malo vehementer indolet, & cum Murrio expostulat:*

a *iram tamen premit alto corde.* totius tragœdiæ sibi reddi postulans. At a visum est iræ haud ultrà laxare habenas; continere potiùs ac premere, spe jam omni, nisi quæ à *Scotis* pendebat, penitus præcisâ.

Respondent *Scoti*, *Se in eadem perstare mente quâ animum erga Regiam Majestatem propensum testarentur; Pergratum illis, exaudire spem* b *pacis redintegrandæ factam; Nec illum movere debent obstacula primo auditu gravia; Nil cum Montisrosano actum cujus Regem ipsum pœnitere poterat, vel quod rectæ rationi foret incongruum.* Responsum hoc pluribus suffragiis in *Parlamento* obtinuit, (etsi reluctarentur triginta duo *Democratici*) *Iter in Scotiam acceleret; se totis viribus & omni conatu contra hostes tueri paratos & vindicare; quanquam literas interceperant ad Montrossanum datas; quas oblivioni tradere mallent quàm memorare.*

b *Scoti demulcent exulceratum Regis animum.*

Jam Principis c *Gulielmi Auriaci* aliorúmque adjutus consiliis, in tantillùm lenitos & glossematibus modificatos consentit *Scotorum* Articulos; & (plerisque necessariis cum famulitio valedicens; *Ecclesiasticis* etiam, quorum *Scotis* haudquaquam d gratum adventum crederet) unà cum *Delegatis*, diversis verò navibus, à *Schivelingâ Hollandiæ* solvunt, ad *Speam* fluvium vela vertentes. At paulò in altum provecti, ad *Regem* se conferunt *Delegati*, novis (uti asserunt) instructi documentis, orántque ut subscripto

c *Qui tandem Articulis assensum præbet.*

d *Atque unà cum Pacificatoribus, etsi diversâ nave, solvit in altum;*

pto nomine[a] ratam faceret *Ligam & Fœdus* trium Nationum, juxta quod receperant in nuper mandatis ab *Ordinibus*. Quippe Fœderi Nationali nomen dederat, pollicitus & huic Fœderi ſe non reluctaturum: permiſerat etiam aliis omnibus imponi; dixerátque Semet, modò liberet *Ordinibus* ea coram audiret per quæ minùs ſubſcriberet, obtemperaturum. Pupugit hoc valde *Regem*, atque ità diſcruciabatur animi, ut mox retroflectere atque in *Hollandiam* renavigare ferè ſtatuerat. Sed exoratus[b] tandem ſubſcripſit; & nè dubio foret locus, ad fidem hujus rei faciendam, quinque vel ſex teſtes adſciſcuntur, qui ſua ſubſcribunt nomina. Hoc malo perfunctum, jugia tempeſtatum pericula excipiunt, & Celoces *Anglicanæ* hâc præſtolantes, inter omnia formidandæ. Nam[c] qui à littore ſpeculabantur, haſce *Regiis* navibus immiſtas credebant, quamvìs revera ſe invicem non cernerent, nebulâ coopertæ. Per tot diſcrimina, Divini Numinis auſpiciis, *Speam* incolumes applicuere.

Populus[d] *Regis* adventu in *Scotiam* haud modicè lætatur; teſtantibus id plauſu, gratulatione, feſtivíſque ignibus. At *Delegati*, ut ſpecie honoris deducerent ad *Edenburgum*, ſubmovent viſitatum qui veniunt, & officii ergô veneraturos verbo tenus, pugnis & fuſtibus accedentes importuniùs malè mul-

a *à quibus inter navigandum novis impetitur Propoſitis, circa Fœdus trium Nationum.*

b *Cui reluctanter ſubſcribit, coram teſtibus,*

c *tandémque per diſcrimina complura Speam applicat,*

d *applaudente paſſim populo.*

a *Abredonii splendidè excipitur;*

b *pariter & Dundeæ.*

c *Edenburgum cùm ventum esset, solenniter denunciatur* Rex Scotiæ, Angliæ & Hiberniæ.

d *Ibi pro libitu Delegatorum temperatur:*

e *Ministris jugiter divexatus,*

mulctant. *Abredonii* [a] splendidis epulis excipitur, mille insuper & quingentis minis in amoris pignus donatis, quas ille inter egenos & tantùm non famelicos servos distribuit. Atqui hoc peperit edictum, quo de pecuniis cavetur, ut *si quibus Regis in gratiam quidpiam erogare videbitur, id omne non nisi ærario publico inferant. Dundeani* [b] quoque magnificè receperunt, excepto quòd membrum *Montisrosani* super *Comitiorum* Domûs parte suprema palo infixum ostentarent; novâque illum subscriptione ad novos Articulos *Ordines* urgerent. Postea *Edenburgum* [c] usque ventum; festis omnium acclamationibus salutatur; atque de novo *Rex Scotiæ, Angliæ & Hiberniæ* Fecialium præconio solenniter denunciatur.

Regia [d] *Majestas* ad *Delegatorum* quorundam temperatur arbitrium; accessus quibus illis libet indulgetur, submotis aliis omnibus. Satellitium ponitur, *Lorniæ* Barone, *Argathelii* filio, præfecto; à quo observantur aditus omnes, ut splendidam (verè dictam) custodiam invideat nemo. Mystæ interim [e] *Presbyteriani* nocte diéque criminibus inhærent; nunc *Patris* vitia, nunc *Matris* Idololatriam & Hæresin increpantes, utriusque collum obstinatum contra Reformationem, Christi Regimen, & Ecclesiam: Bella, cædes, sanguinem civilem, educationem & convictum inter *Episcopos*, nullo reli-

religionis sensu imbutos, hominésque prophanos, inhumaniter & omni abjecto verecundiæ sensu inculcant. Pœnitentiæ illum & Humilitatis documentis, Correptionibus & severis institutis in *Novam Creaturam* effingere satagentes, ut Crucem priùs ferat quàm Coronam induat, & per vallem *Bacha* ad fastigium *Regiæ Authoritatis* conscendat. Absurdè adeò singula, ut institutis suis dogmatibúsque nauseam ipsius crearent potiùs & æternam aversationem, quàm Assensum & stipulationem conciliarent. Crimine ab uno discas omnia. *Regem* vesperi in hortum deambulantem bini adeunt Ministelli, & objurgant perseverè, quòd ambulatione diem *Dominicam* prophanaverat; etiamsi duabus eo die interfuerat Concionibus, precibúsque tum matutinis tum vespertinis publicis, (præter privatas quibus continuò vacat Meditationes.) *Laici* etiam Auro & Gemmis, quibus se fulgidam coronam redimituros jactitârunt, clàm & paulatim pretiosis lapidibus subtractis, plumaceam substituunt, qualem *Demetrius* [a] ille humi jacentem, neminem sanæ mentis verè diceret sublaturum; Purpuram, *Majestatis* vocabulum, & Insignia *Regi* permittentes, & exantlandas ab ipso juris dicendi curas & difficultates, (quanquam nec has in solidum, sed eorum simul de arbitrio administrandas) dum *Illi* solidas *Legum* ferendarum

[a] *à Laicis etiam Regali potestate tantùm non denudatus.*

rum prærogativas & dominii ſibi arriperent & aſſervarent.

a *Regicidæ totam rei ſeriem edocti ſibi conſulunt.*

Sed iſta clàm adeò *Parricidis* [a] fieri nequibant, (etſi Comitia mutuis benevolentiæ, ſaltem nullis intentatæ hoſtilitatis indiciis per Colloquia & Internuncios, viciſſim ſemet affricarent) quin à ſuis in *Hollandia* & *Scotia* (quorum opera non parvo conſtabat) Emiſſariis totam *Pacificationis* hujuſce ſeriem edocerentur. Itaque ut ſibi è longinquo proſpicerent, ac procellam capitibus impendentem averterent, ineunt conſilia. *Miles* ſub *Fairfaxii* [b] vexillis in promptu aderat; verùm *Dux* ille haud ſatìs pronus in bellum contra *Scotos*, qui nullis adhuc *Anglos* laceſſiverant injuriis; propenſo potiùs in Gentem eam eſſe animo, & *Regicidio* grandibúſque *Regiminis* ſubverſionibus animitùs adverſari, ſuſpicabantur. Accerſunt igitur ex *Hibernia Cromwellium*, bello *Scotico* præpoſituri. Ille properè domum reverſus, ſucceſſuum & victoriarum plenus, ovantis inſtar *Londinum* ingreditur, magnâ catervâ concomitante. Amici, Cives, *Pſeudo-ſenatores*, (Equitatûs cohorte ſimul & Peditatûs Legione per viam diſpoſitis circumſtipati) & inter eos *Fairfaxius* ipſe, cum Spectatoribus, per duo milliaria ſemet obvios dedêre gratulabundi. At cùm Furcas *Tiburnas* deventum, (is locus eſt ubi Sontes publicè ſuſpendio necantur) adſtante illic turbâ

b *Igitur prætermiſſo Fairfaxio, cui mens in Scotos benevola, Cromwellius accerſitur ex Hibernia, qui ingenti cum plauſu atque ſolennitate Londinum revertitur:*

turbâ Spectantium confertissimâ, Parasitus quidam digito ostentans multitudinem, *Deus bone!* inquit, *quanta hominum frequentia te (Domine) salutatum venit?* Subridens ille reponit, *At quantò plures ad carnificinam meam confluxuros, id si fieri contingat, existimas?* Nihil tunc temporis absimilius; verbis tamen omen inerat, quæ postea sæpius narrando repetiit.

Consilio cum a *Parricidis* collato, placet onere levare Baronem *Fairfaxium*; *Generalis Dux* omnium Exercituum per *Angliam*, *Scotiam* & *Hiberniam* declaratur *Cromwellius*; & contra *Scotos* arma capessit, milite commeatúque *Berwicum* versùs transmisso. Non remorantur literæ *Scotorum* b ad *Pseudo-senatum*, *Cromwellium*, & *Hasleriggum* Novi-Castri Gubernatorem datæ; quibus *Pseudo-senatum invasionem meditari in ipsorum patriam* conqueruntur; *eámque contra pactum Unionis utriusque Gentis, & fidem utrinque datam, bello non denunciato, causâ nondum expositâ, eorum responsione neutiquam exspectatâ, nullóque resipiscentiæ loco relicto, si quid deliquerint.* Ut verò bellè procedat fabula, *Ductores Anglorum* Responsum adhibent; quod, ut tempora ista meliùs apud posteros innotescant, enarrare haud gravabor. Sic se igitur habebat, missâ Præfatione.

Regicidium nobis vitio vertitur, de quo Deo potiùs gratias agere tenemur, & Parlamento gra-

a *Mox & Belli Dux Generalis Fairfaxii loco pronunciatur, Scotiam extemplò invasurus.*

b *Scoti dant literas dehortatorias; quibus respondetur ab Anglorum Ductoribus.*

gratulari: cùm Rex effusi sanguinis reus fuerit, ultra omnium Antecessorum sævitiam; obstinatus Reformationis hostis, omniúmque proborum hominum, qui Filium insuper edocuit, ut Paterna premeret vestigia: Huic quidem à saniore populi parte, exclusis ac de ponte dejectis timidis & nequam Senatoribus, meritò nex illata; cui Deus etiam, qui initio monstravit iter, stupendis successibus & jugi benedictione attestatur. Quod objicitur è contrà, Tractatum, jus belli & Nationale Fœdus violari, bello ante indictionem illato, hoc ab Hamiltonio, suíque Parlamenti jussu, jam olim abrogatum; nisi credant solos Anglos religione Tractatûs & Pactorum adstringi, Scotos verò nequaquam. Fœdus & Ligam crepant; sed animadvertant, ibi Religioni & subditorum libertati primariò caveri, Regio honori defensioníque non nisi secundariò & in ordine ad antecedentia: quoniam autem ista sibi mutuò contrariantur, tolli æquum est posterius & ignobilius. Ad Presbyterianismum firmandum quod spectat, sanè non erat ea Fœderis intentio, ut volentibus nolentibus vi & armis imponeretur, nisi quatenus è Sacro Codice Rationísque rectæ momentis ostendi posset; quibus & Ipsi subscribere parati. Postea, *invocato Dei nomine, in visceribus amoris & misericordiæ plenis, sese præ cæteris mortalium exultaturos* ajunt, *modò satisfactionem citra arma & securitatem impetrare potuerint.* Hoc ad mercaturàm *Berwici* adventantibus *Scotis* (quò deli-

deliniti, de iis bene ſentirent, factionéſque inter populum crearent) diſtribui curant.

Cromwellius a etiam phaleris præludit *Scotis*; edicto publicato, & per *Scotiam* ab inſtitoribus ſparſo: ubi *bono animo eſſe* jubet *boneſtos inquilinos, quorum per regiones ducendus foret exercitus, nullâ ſibi cum iis intercedente lite, neque à domiciliis abſcedere; ſibi ſiquidem ſtatutum neutiquam damnum inferre, ſed patrocinari potius. Modeſtiam inſuper & diſciplinam militarem ut recordentur* monet, *quarum oculati teſtes ipſi fuerant, cùm Hamiltonienſes in meditullium Regni victor perſequeretur, & ex anteactis de futuro judicium ferant. Sibi eſſe cordi proborum hominum univerſa; ferrúmque ſe jam ſtringere adverſùs injuriarum authores, qui nuper Angliam pariter ac Scotiam cædibus & ſanguine polluerunt, novis utramque mox implicaturi miſeriis, admiſſo in gremium Rege, ſcelerum comperto.*

a *Cromwellius etiam plebem Scoticam allectat verborum lenociniis:*

Sed ſurdis b canitur, fallaciarum & fraudum hominis jamdudum gnaris: Nam aufugientes confertim Incolæ cum bonis quæ aſportari poterant univerſis in tutiora ſemet receperunt: nec eduliorum quicquam eo in tractu exſpectandum, niſi quæ naves invehèrent littus ex oppoſito adlegentes.

b *at fruſtra; cùm aufugerent omnes, nec cibamenti quicquam penè relinquerent.*

Exeunte menſe c *Junio*, anno ſupra milleſimum ſexcenteſimum quinquageſimo, Equitatûs quinque millia & quingentos, Peditatûs undecim millia, cum ſedecim Tor-

c *Cromwellio Scotiam ingreſſo,*

Tormentis omníque bellico apparatu, ducens in hostica *Muscleburgum* usque, intra lapides ab *Edenburgo* perpaucos, quartis castris venit.

a *Scotorum copiæ Leitham inter & Edenburgum castra ponunt.*

Intera temporis haud otiatum à a *Scotis*; verùm sub *Leslei* senioris auspiciis instituto delectu, quàm celerrimè pars copiarum *Leitham* inter & *Edenburgum* castrametatur, aggere, fossâque & militaribus aliis operibus communita. Quarum in suppetias conscripti undiquaque milites, qui Fœdere adstricti, & neque sub *Montrossano* nec *Hamiltonio* meruerant, in dies confluxêre. Nullâ interim *Regis* habitâ ratione, apud *Sancti Johnstoni* oppidum relicti; obtento, quòd non satis Precationibus vacârat & Mortificationis operibus, ut plasma *Presbyterianum* susciperet.

b *Cromwellius è proximo ad pugnam provocat.*

c *Mox impetum in castra meditatur.*

d *Consultius tamen*

Cromwellius b deinceps intra mille passus à *Scotorum* castris aciem explicat; egressúsque in campum, ut de rerum summa decernatur provocat. Sed *Scotis* ad conflictationem non ità pronis, *Arthuri collem* prope *Edenburgum* c conscendens, hostilia munimenta speculatur, deliberaturus, annon expediret impetu in castra facto hostile vallum rescindere, dum copiæ adhuc suæ validæ perstarent, *Scoti*que aliqua ex parte imparati. Verùm ab ausu isto dissuadent *Ductores*, utpote periculi pleno, si non & temerario. Igitur nihil d indè emolumenti sperandum perspiciens,

ciens, versus *Muscleburgum* ducit, ad milites reficiendos; ponè relictis qui hostem, fortasse impressionem à tergo facturum, distinerent. Et fecerunt quidem, fusósque & fugatos usque persequuntur, donec *Lambertus* a cum altera manu militum repressit, etsi gemino mulctatus vulnere. Complures eo prælio occubuêre; quod tamen instar præludii fuit ad noctis insequentis cladem. Receperat enim in se *Straughanus*, cum mille quingentis equitibus (quos *Clerus* adornaverat) vel de vivo *Cromwellio* triumphare, vel dare mortuum. Suggesta ob eum finem & Ecclesiæ in preces effusæ; cœli pro foribus intonare Sacrorum Ministri, victoriam implorare, (penè dixeram, imperare:) quasi *Divinum Numen* ex officio teneretur *Sanctis* suis, à *Malignitatis* fermento depuratis, & *Sacro* cum Ipso *Fœdere* conjunctis, contra *Hæreticos*, *Sectarios* & *Regicidas* omnino subvenire. Ille interim b operâ subitaneâ validâque *Cromwellianos* adoritur, & primas custodias perturbat: verùm haud læto successu; dum c hostis, aliis super alias conglobatis turmis, fusos *Ecclesiasticos* ad castra usque persequitur; *Straughano* ipso de equo deturbato, & difficulter pedibus in urbem elapso. Fugâ & terrore perculsis omnibus, juxtà ferè inimici in castra penetrârant, ni *Regia Majestas* eo manè adveniens auspicatò interfuerat. Nam d ille, obversis in fugitivos tor-

Muscleburgum versus ducit, militibus reficiendis.

a *Hostem insequentem Lambertus reprimit.*

Straughanus ampullatur, Clerique non minus precibus quam equitatu fretus

b *Anglos adoritur.*

c *Profligatur tamen, ipseque in pedes se conjicit.*

d *Consternatos milites*

Rex in ordinem cogit. tormentis, ni gradum sisterent, & sub tutela machinarum restituerent Ordines, dein alia post aliam cohors stativa in castris reciperet, globos contra minabatur. Totam eam noctem, stratis humi vestimentis, insomnis duxit *Regia Majestas*; at milites a consequente manè, gnari quanto periculo liberârat exercitum, & quàm bene de iis meruerat, in gratitudinis testimonium, aliqui galeros & pilea, alii saga, pro tessera, *C. R.* carbone vel funiculo igniario notata, præferebant.

a *Hinc ei plurimus honos defertur à milite.*

Irâ efferbuit b ad ista militare Consilium: venientésque *Ministri* obnixè rogant, ut semet subtraheret, nec periculosæ militiæ immisceret; fœderatum cum Deo prætendunt, utí *Regum* præterea neminem; nec exponenda erat Hosti vita decem millibus gregariorum potior; & multa istiusmodi. *Rege* autem obstinatiùs abnuente, atque indignum rato qui *Regium* Sceptrum, qui Diadema gestaret, si vulnera metuat, si pro subditis vel sanguinem profundere detrectet; accedunt etiam precatum *Ductores*, rogant, instant, interminantur denique haud obscurè, si nollet, res suas sibi haberet; ni mallet indigna pati, aliò migret: quibus c victus rationibus tandem recedit. Cæterùm *Proceres* & *Ministri* in authores *Regii* adventûs inquirunt, & ferè millenos equites, peditúmque duo millia exauctorari jubent, sub *Malignantium* nomine; vel quòd Fœdere non obstringerentur,

b *Ringunt Ductores; orant Ministri ut recedat:*

c *quibus ægrè tandem auscultat.*

tur,

tur, vel ſerò nimis, nullis pœnitentiæ characteriſmis editis. At iſta eo tempore fugiebant *Cromwellium*, qui ſine lytro propria in rheda [a] captivos, quos nuper corripuerat, mittit *Edenburgum*; ut hoc genere officii demereatur *Eccleſiaſticos*, de quibus ſpem omnem nondum abjecerat; vel ſaltem res hoſtium ſpeculaturus.

a *Captivi domum aſportantur in Cromwellii rheda.*

Ab eo revertitur *Barodunum*, [b] ubi ſtationem naves habebant, ut languentes reficeret commeatu, quietíſque aliquid militibus daret, ac longiùs à caſtris *Scotos* alliceret. Sed præ [c] moræ impatientia retrò profectus, *Edenburgi* deprehendit exultantes & feſta celebrantes ob diſceſſum *Anglorum*, novóq; ſuo adventu lætitiam præcocem conturbavit. Mittitur autem ad *Cromwellium* à Cœtu *Eccleſiaſtico David Leſleus*, ut de *Scandalo* commonefaceret à *Rege* dato, dum *ſubſcriptionem averſaretur, quâ renunciandum erat Patris & Matris ac ſuis ipſius Criminibus: idcirco* [d] *Eccleſiam & Rempublicam palàm facere, nullam ſe Malignantium defenſionem ac tutelam ſuſcepturos*, (nam hucuſque pervicaciter detrectârat *Regia Majeſtas*) *ſed puram putam Dei ob cauſam & Regni depugnaturos.*

b *Is Barodunum redit;*

c *retróque derepente ducens, perturbat Scotorum gaudia.*

d *Malignantium defenſioni abrenunciatur à Clericis laicíſque.*

Scotos ad prælium nullo modo eliciendos videns, *Penlandiæ* montes ſcandit *Cromwellius*; [e] unde *Collingtoni* ædes & *Rubrum ædificium* (quorum utrique defendendo milites imponebantur) ut excuſſos vallo im apertum

e *Cromwellius bina muni-*

menta expugnat, aspectantibus Scotis: a *qui tamen se continent,* tum campum effunderet, coram spectantibus copiis expugnavit. Cùm verò neque sic extrahi potuerint, ferox eductis copiis ultrò citróque circuit castra, lustrat, irritat, aggressionem præsentaneam interminatur. Nihilo a minùs continent se *Scoti*, nonnunquam ex occasione lacessentes, & interturbantes quidem, sed aperto Marte non ausi de rerum summâ concertare: donec velitationibus & leviculis præliis *Cromwellii* vultum intueri, arma exercere, metúmque dediscere milites edocerentur; copiásque *Cromwellianas*, aëris inclementiâ, frigore, fame, vigiliis & crebris conflictationibus detritas, nullo tandem cum negotio debellarent.

b *& ad eluendam pusillanimitatis maculam, certum faciunt Cromwellium pugnæ brevi ineundæ, moventque ad dextram, & sistunt gradum.* c *Ille mox insecutus,* Verùm, b quia rumore percrebuerat, *Scotos* intra specus & latibula se salvâ cute continere, quòd non ausi sint (ignavum pecus) Martis aleam tentare, ut hujus infamiæ maculam abstergerent, splendidam mittunt ad *Cromwellium* Legationem, quò pro certo sciat contrarium se intra paucos dies experturum. Atque ad fidem hujus promissi reverâ faciendam, eductis post biduum copiis, à dextra movent, quasi *Sterlingam* versùs, itérque haud longum emensi, subsistunt. *Cromwellius*, nè præliandi copiam ab iis jam factam detrectare videretur, ducit è contrà c, insequitúrque; cùm autem intra pilæ jactum appropinquaret, incitato

citato equo progreditur ipse speculatum quid obicis interpositum, *Scotis* haud ultrà moventibus. Deprehenso, quod a sine difficultate superari nequibat, stagno paludoso, grandibus machinis (hoc enim solum potuit) effulminare in exercitum; cui *Scoti* ex adverso paribus responsitare bolorum jactibus. Duarum horarum spatio fragoris hujus concentus cum exiguo utriusque partis damno perduravit; mutuo dein recessu finita est ludicræ pugnæ species.

a *stagnum comperit interpositum.*

Repetenti super b *Penlandiæ* montibus stativa *Cromwellio*, nunciatur Hostes *Muscleburgum* intercepturos, & commeatum, quem cymbis pro more *Baroduno* receperat. Igitur eò ducunt nocte perquam intempestâ; & refecto exercitu, quingentos armis sustinendis impares, quà vulneratos, quà morbosos, immittunt in navigiola, cæteris *Hadinam* discedentibus. Præstò sunt à tergo *Scoti*, extrema carpentes, subsannantésque; nec stativa citiùs occupârant, quàm insultus fieret: sed ad quietem tantummodo perturbandam, & stationes infestandas, non ut universis copiis confligeretur. Postero die *Barodunum* c pergunt *Cromwelliani*, medio *Berwicum* inter & *Edenburgum* spatio, littori vicinum: ex Australi plaga *Lomuriæ* montes ægrè superabiles. Eò ad *Copperspitum* miserant *Scoti* manum militum, qui jugis insidentes pauci numero, plurimorum

b *Indè Muscleburgum, nè interciperetur, noctu ducit; mox Hadinam:*

c *postera luce Barodunum, Scotis extrema carpentibus.*

a *qui circumcirca castrametentur.*

transitum impedirent: castra [a] etiam circumcirca *Barodunum* posita. Eâ nocte admodum impluviâ, Ductoribus passim palabundis, gregarii milites (uti semper malè rem gestam ad Proditionem referunt) funes igniculares nescio cujus suasu restinxerant, custodiâ sat magnâ juxta *Anglos* positâ.

b *Inalbescente cælo, Lambertus primùm adoritur Scotos, mox & Cromwellius; qui ingentem reportant victoriam.*

Sed refectis eâ nocte sub tectis [b] *Baroduni* refocillatísque militibus, *Cromwellius* circa lucis ortum bipartitus copias, *Lambertum* primò immittit in custodiam *Scoticam*, ipse à tergo sequitur; & acri commisso prælio, in quo plerisque vulneratis permulti pereunt, dissipatos omnes in castra usque consectatur. Ingens in iis confusio, clamor, huc illuc fugientium strepitus; dein exspirantium ejulatus gemitúsque, victorum clangor & exultatio, fuga, strages exoritur. Tria millia occidione delentur, undecim millibus in deditionem receptis; armorum quindecim millibus captis, cum majoribus machinis universis & apparatu bellico, ducentis & ultrà signis militaribus. Captivi (mutilatis, imbecillibus, & hominibus nihili libertate donatis) ad *Novum-Castrum* in *Anglia* mittuntur; ubi ab *Hasleriggo* præfecto multi inediâ enecantur, brassicæ crudæ foliis comestis, & avenâ perparcè suppeditatâ; robustiores, huic victui superstites, ad pistrinum damnantur, nostras volo *Saccaro-molendinas*, quò ad Insulas usque *Camercanas* ab insti-

institoribus *Anglis* divehuntur. Hæc dum geruntur, rostra personant precationibus *Edenburgicæ*, certam & citam victoriam pollicentia; jam in propinquo esse pedes eorum qui læta annunciarent. Sed ecce, dum exspectantur in horas lætorum nuncii, adsunt tristium; *Lesleus* a ipse horâ ejusdem diei decimâ præstò est, omniáque narrat miserè pessundata. Adeò *periculosa res est, de Deo judicium ferre, & inscrutabilem Providentiæ abyssum nostræ metiri Rationis decempedâ. Instituta nostra, etsi è sincero corde profecta, raro non corrumpunt pravi affectus.*

a *Lesleus ipse cladis nuncius, vanam redarguit rostrorum confidentiam.*

Cromwellius, b retroactis signis victricibus, & gliscente consternatione, *Leitham*, *Edenburgum*, & circumvicina cis *Boderiam* (*Forthæ* nomen jam sortitum) præsidia deditione obtinuit. Solum *Edenburgi* Castrum ausum est obsistere. Solidæ illud rupi præaltæque inædificatum, (*Alati* appellatione nobile) situ & Arte inexpugnabile, quò non nisi per unum clivum præcipitem patescit via, nec nisi duobus tribúsve simul adscendentibus; tormentis quinquaginta munitum cum copioso commeatu, *Dundassio* præfecto, quadringentis stipato militibus. Hoc è vestigio sepimentis c circundare occepit, ut conspectu civitatis prohiberetur; invitatis exinde *Ministris* (qui eò se receperant (*Edenburgensibus*, obtentu Securitatis & patrocinii. Omnia navigia, cymbas, lintrésque in

b *Victori propediem cedunt Leitha cum Edenburgo: cujus tamen castrum obnititur, situ & arte inexpugnabile.*

c *Sepimentis igitur circundari jubet.*

Boderia ſivi *Forthæ* vel frangi jubet, vel cis flumen ad *Leitham* perduci, ut omnis in hoſtica ſeu commeatum ſeu viros tranſmittendi opportunitas abſcinderetur.

Exinde *Sterlingam* [a] ducit, quò totus evaſerat *Scotorum* equitatus, cum reliquiis peditatûs. At munitiorem comperiens quàm quæ iſtâ anni tempeſtate potuerit expugnari, re infectâ digreditur ad [b] *Glaſcouam*, Miniſtrorum animos, qui omnia pro arbitrio moderabantur, illecebris ſuis tentaturus. Hos prenſat, hiſce adblanditur, omnia bona pollicitus, & aliquantulùm emollit, Sirenum inſtar cantu demulcens cicuránſque. Mittit inſuper eâdem operâ ad *Delegatos* vel *Concilium Scoticum*; *Kerrii* [c] *Straghani*que, Ductorum, etiam pertentandi gratiâ; undiquaque diſpertiens veteratores & Paraſitos, qui, tum blanditiis verbíſque melle inſperſis, tum minis & correptionibus flecterent contribulium animos in ejus partes, vel frangerent. Biduo triduóve tenuêre virum deliciæ loci, & cum Miniſtris negotiationes: quo tempore unum è *Montroſſii* membris portæ ſuperimpoſitum inhumârunt milites, eo nomine generoſiores & æquiores quàm qui ſepulturam inhibuerant. Cæterùm, [d] nè perderet operam ex toto, *Jedburgum* oppidum expugnat, mox *Edenburgum* revertitur; paulóque pòſt claſſis applicat *Leithæ*, novo militē, pecuniâ, ſagis militaribus, fœni

a *Indè copiarum reliquias prælio ſuperſtites Sterlingæ, ſed fruſtrà, venatur.*

b *Hinc Glaſcouæ viſitat Miniſtros, & in ſuas partes illicere conatur:*

c *Kerrium literis miſſis Straughanúmque pertentat.*

d *Poſt triduum, capto Jedburgo, redit Edenburgum.*

ni proventu, & omni denique commeatu abunde locupletata.

Quoniam autem vias *Edenburgum* inter & *Angliam* latrociniis & cædibus infestabat pestiferum genus prædonum, quos Mosse-Troopers indigitant, hosce [a] *Monckeus* cum morsario & machinis quibusdam, lectissimâque tum equitatûs tum peditatûs manu, venatum proficiscitur. Quos cùm ex indiciis resciscere in ædibus *Darltoni* pernoctare, haud procul ab *Hadina*, noctu circumseptâ domo, manè capiuntur omnes, morsario & machinis impetiti. *Roslanum* [b] proximo loco venit in manus: dein *Tantalloni* Castrum, quod rupe præruptâ situm, ex lateribus tribus alluitur mari; ad occasum verò, ubi patet introitus, propugnaculis munitissimum; intérque *Edenburgum* & *Barodunum* mediam occupat viam. Hoc insuper à *Monckeo* tamdiu verberatur, donec muris conquassatis & ruinam agentibus, in potestatem venerint omnes *castellani*: quanquam à *Iacobo* Quarto *Scotiæ Rege* multis mensibus obsessum, tormentorum muralium furorem sustinuerat. *Humium* [c] Castrum quoque sub id tempus, etsi super petram editissimam & inaccessam positum, pactâ tamen Præsidiariis impunitate, capit *Fenwicus*.

Sed ad [d] *Edenburgi* Castrum redeundum, quod ut potestatis suæ faciat, nihil intentatum

[a] *Monckeus ad prædones subigendos proficiscitur;*

[b] *Roslanum expugnat, necnon Tantalloni Castrum validissimum:*

[c] *uti & Fenwicus Humium Castrum, haud minùs validum.*

[d] *Cromwellius ad E-*

 tatum

denburgi Castrum perdomandum seriò accingitur.

tatum relinquit *Cromwellius*. Primò cuniculos experiri ſtatuit, accitíſque qui carbonariis operibus aſſueverant, tum *Anglis* tum *Scotis*, foſſionibus indulget; igníſque vi lapides emollire annititur: ſed incaſſum, ob duritiem petræ, quæ a tanta comperta eſt, ut iſtas artes omnino reſpueret. Cùm itaque in aëra mittere nequiret evolatum, in terram proſternere conatur: nocte diéque ſuggeſtu tormentario exſtruendo incumbitur, tam prope caſtri mœnia, ut continuis ictibus paterent: quo demum plurimo cum ſudore excitato, corbibus vimineis terrâ ingeſtâ munitis, morſaria quatuor & ſex majora tormenta librantur; atque immaniter ingenti cum damno ſimul & boatu intonuerunt. Perterrefactus *Dundaſſius* colloquium petit cum b Prætore *Abredonii* & altero, (cujus nomen mihi incognitum) utroque tunc temporis *Edenburgi* agente. Abnuentibus hiſce viris cum eo conferere ſermones, rogat ſecundò licentiam explorandi vires animúmque Concilii *Scotorum* de ope ferenda. Cùm autem nec hujus voti compos redderetur, licentiam nuncii mittendi denegante *Cromwellio*, utrinque ad pugnam accingitur. Tandem, Uxore ſuâ morſarii ictu confractâ, cùm centum & viginti milites clanculùm recepti, pœnitentiæ atque Seditionis ſeminibus interſperſis, *Gubernatori* prætextum facerent, animo

a *Itaque tentatis fruſtrà cuniculis, tormenta admovet; quibus immaniter effulminatur,*

b *quoad Præfectus, petitis incaſſum colloquiis, copiâque ſcribendi ad Concilium Scotorum, Uxore tandem morſarii ictu confractâ.*

animo præconceptum, honestè *Castrum* tradendi, *Fecialem* amandat ad *Cromwellium*, atque a in hos Articulos ex utraque parte consensum est. *Castrum cum bellicis omnibus machinis, commeatu, & apparatu castrensi, cedant in Cromwelli potestatem. Integrum esto Scotis, Scripta tam publica quàm privata, Schedas & Rotula convasare, & Fifam usque deferre. Omnia bona in Castro recondita veris possessoribus quibuscunque restituantur. Milites cum apparatu militari ad Bruntilandiam transvehantur, ægrotantibus & vulneratis, usque dum convaluerint, Edenburgi relictis.*

a *consentiret in hos Articulos,*

Tormentorum b quinquaginta tria capiuntur, quædam & formâ & magnitudine visendâ; octo millia armorum, octoginta pulveris nitrati dolia, omnia *Regis* Peristromata, Aulæa, & Ceimelia. Sic cecidit (ut ità dicam) *Castrum Alatum*, fractis jam alis; & Arx quæ suá *Virginitate* gloriabatur, nullam hactenus passa victorem, *Cromwellio* jam rapitur deflorandà. Telis argenteis expugnatam vociferantur *Scoti*: sed de obscuris judicium meum lubens non interponam.

b *Castróque excederet.*

Proceres interim *Scoti* c trans *Fortham*, indicto ad *Sancti Johnstoni* oppidum *Parlamento*, quid rebus in desperatis factu opus deliberant, ad reliquias Patriæ tutandas, & amissa ex hostium faucibus eripienda: ubi *Regia Majestas* parvi penditur; ani-

c *Consulitur à Scotis quid factu opus.*

múmque vicissim in *Presbyterianos* gerens, ob eorum acerbitatem, in dies offensiorem, ad *Montanos*[a] fugam accelerare, horum in amplexus se conjicere, hisce patrocinari, communémque fortunam experiri cum hisce subditis meditatur; utpote qui à *Confœderatis* rejecti, separatim induerant arma; &, nisi *Regis* cohibuisset reverentia, in *Contribulium* istorum faciem involârant, saltem infestis armis invaserant. Nunc autem, subaudito quàm indignis modis apud *Confœderatos*[b] *Regia Mjestas* haberetur, invitant ad se, tutelam & defensionem pollicentur; putà Marchio *Huntlæus*, Comites *Atholiæ*, *Seaforthii*, Barones *Ogilbei*, *Gurdonii*, *Middletoni*, & complures alii *Dynastæ*. Hisce jam auscultârat *Regia Majestas*; cæterùm prospectat tacita quo pacto ex istorum manibus elabatur. Igitur equum sine ocreis conscendens, non nisi tribus, quasi aucupatum iret, concomitatus, ex oppido egreditur, itérque ad ædes Vice-comitis *Dedupi*[c] facit, in borealibus *Fifæ* confiniis latitaturus; dum nuncii redirent, qui missi sunt *Montanorum* animos, utrùm opitulari potuerint, & reverâ voluerint, certò exploraturi.

a *Rex posthabitus fugam ad Montanos meditatur;*

b *à quibus, arma seorsim indutis, invitatur:*

c *fugitque privatim ad ædes Dedupi.*

Interim per *Anglum* quendam cognito ubi *Rex* delitesceret, ingens exoritur inter *Proceres* disceptatio, An suas sibi res habeat derelictas, & sibi ipsis tantummodo consulant

lant *Scoti*; an gratiâ de novo redintegratâ, majoréque in posterum promissio obsequio, ipsius operâ utantur ad partes omnes & studia concilianda. Hoc placuit plurimis; eóque consilio *Montgomerius* a amandatur ocyùs cum fidissima equitatûs cohorte, qui moneat *Regem*, quàm perniciosa sibi suísque fuerit istiusmodi *Fœderatorum* desertio; hortetur ut redeat; atque de futuro polliceatur, neminem ipsi immorigerum futurum. Profectus ille, Vice-Comitis *Dedupi* domum nocte circuit, intrat manè; provolutúsque ad *Regiæ Majestatis* b pedes, tanto pollet alloquio, ut ejus & cæterorum suasu, comitem se daret retrogradus ad *Sancti Johnstoni* oppidum.

a *Sequitur Montgomerius*,

b *& Regis reditum impetrat.*

Eo decurrente tempore, in cumulum malorum *Principis* c *Auriaci* obitus accessit. Ille Variolis decubuerat, quæ initio blandiri videbantur, nil mali minitari; at post Phlebotomiam, linteamina subindè mutata, esúmque carnis intempestivum, inopinus moritur; certè *Regi* & Familiæ suæ præproperè. Filium verò posthumum, paternæ virtutis (cui plurimum *Belgæ* debent) autotypum, maturi jam simul & acris judicii, etsi ex ephebis nondum excesserit, in solatium reliquit.

c *Obit Princeps Auriacus.*

Jam paulatim inflecti *Scotorum* d animi occeperant. Olim nemo in militiam admittendus, nisi qui fidei rationem redderet,

d *Scoti jam tandem quoslibet*

admittunt in societatem belli; cujus de religione liquidò constaret. Assentatoribus, qui fronte, oculis, vultu optimè mentiebantur, ad arma patebat accessus; strenuis autem, & qui pluribus in bello promeruerant palmis, præstruebatur: nulla restinguendo incendio placebat aqua, nisi quæ puro de latice promanaret; nullus præter sacrum & Spiritûs gladium in hostes distringendus. Nunc belli participant universi, neque tamen nisi crimina sua fassi, & pœnitentiâ qualicunque purgati conscientias. Fœderis a capistro de novo alligantur Marchio *Hamiltoniæ*, Comes *Lauderdaliæ*, *Crawfordii*, *Buchaimi*, Baro *Leithæ*, *Dedupi*, *Levistoni*, cum multis aliis perillustribus viris. *Angli* etiam, utì Dux *Buckinghamiæ*, Comes *Rochestriæ*, *Cliviæ*, *Masseius*, aliíque, quorum nomina me fugiunt, associantur.

a *at priùs Fœderatos.*

Sed *Middletonus* b *Huntlæús*que, Indemnitatis statuto parùm contenti, junctis Comitis *Atholiæ* copiis, movent adversùm, & *Brownii* legionem fundunt; cum *Lesleo* porrò concertaturi, ni *Regio* adventu consopita fuisset ista controversia; singulis Excommunicationis fulmine solutis, Fœderi & Religioni de integro adstrictis, atque in societatem belli pariter admissis.

b *Obnitentes, Rege intercedente, cum cæteris coalescunt.*

Hæc dum trans *Fortham* geruntur, literarum *Cromwellii* moliminúmque vestigia emicare, jactis inter *Scotos* Schismatis seminibus, unde fundamenta *Ecclesiæ* miserum

rum in modum concussa sunt; *Remonstrantibus* a *Regem* adversùs & *Ecclesiasticos* ejus debacchantibus è suggesto; Libellis quoque palàm editis (tandem & Actionibus coram *Cromwellio*) in Consessus generales, quibus, quia clamosis hisce dicteriis interdicebant, petulantiùs obloquuntur: & ubique clamitant, nemini sincerè pio licere vel *Senatûs* jussu, vel *Regis*, vel *Cœtûs Ecclesiastici*, prædictam ob causam, capessere arma.

a *Dissident inter se Ministri.*

Tota Australis b *Scotia*, cum *Cleri* parte maxima, & cui *Kerrius Straughanúsque* præerant equitatus, in *Remonstrantiæ* subscriptionem pertrahuntur; ubi acerbitatis suæ virus evomunt in omnes eos *qui nimis festini Regem intromiserant, nullis videlicet infucatæ Pœnitentiæ vel Conversionis ad Deum editis indiciis; haud exploratis etiam Parricidarum animis, quibus non erat satisfactum*; & multa ejusdem furfuris objectantes: ad extremum indigitant vias quibus hisce malis occurri poterit. *Parlamentum* & *Cœtus Ecclesiasticus* molliori responso mitigare primùm, & quasi fomentis delinire exacerbatos animos, nec non invitare ipsorum *Delegatos* ad *Sancti Johnstoni* oppidum, ut absque strepitu, siqui scrupuli tenuissimi adhuc resederint, eximerentur. Verùm c insolentiùs regerentes provocant ad *Sterlingam*, obtentu *majoris utriusque Consessûs incolumitatis.*

b *Remonstrantia à pluribus subscripta;*

c *quibus seditiose se gerentibus,*

Istam Seditionem ut compesceret *Parlamentum*, *Kerrio* [a] dant in mandatis comprehensum *Straughanum* sistere pro tribunali: quâ re semel ab eo perspectâ, fugit impiger in *Cromwelli* castra, & catastrophen suæ fortunæ dedit, ibi propediem fato concedens. Sic solus *Kerrius* Equitatui præficitur.

[a] *Kerrius armatur in Straughanum, qui mox obiit.*

Jam autem de intestinis inter se *Scotorum* dissidiis desperans *Cromwellius* [b] *Kerrium* persequitur; jussísque ab Australi *Cluidæ* rivi margine procedere *Lamberto* & *Whalæo*, stipantibus quinque legionibus peditatûs, & centenis majoribus sclopis armatis equitibus, ipse à boreali parte progreditur. *Lambertus* per *Pebeelium* ducens, *Hamilitoniæ* stativa posuit: quam rem per exploratores edoctus *Kerrius*, cognito quoque abesse *Cromwellium*, cum mille quingentis equitibus altâ nocte *Lambertum* [c] ex improviso adoritur; ídque successu initio satis felici; donec fortè fortunâ, arbor in via transversim strata, quam cum turma tutabatur Capitaneus, coerceret impetum, dum aciem instrueret *Lambertus*, hostémque circumveniens, à tergo involaret. Facta [d] tum strages est haud contemnenda, & inter cæteros capitur, manu plumbo perfossâ, ipse *Kerrius*; reliquiis ad *Videgoram* usque (*Aeram* nunc vocitant) fugatis; quam etiam civitatem mox occupatam præsidio firmant.

[b] *Cromwellius investigat Kerrium.*

[c] *Hic Lambertum inopinatò adoritur,*

[d] *at improspere.*

Atque

Atque sic, veteri de Exercitu qui huc usque superfuerant, nescio an majori *Regis* cordolio an gaudio, penitus disjiciuntur.

Per [a] eosdem dies, *Londini*, *Presbyterianos* inter tum *Ministros* tum *Laicos*, ingens detecta est conjuratio; quam *Scotia* primùm prodidit, & *Cromwellius*, ortâ è stricturis quibusdam emicantibus suspicione, *Parricidis Angliæ* exenterandam commendavit. *Aeram* fortè applicuerat adversâ tempestate compulsa navis, ad *Manniam* Insulam vela faciens, ut negotii totius rationem *Derbeiæ* Comitem condocefaceret; hanc milites perscrutati, arcanum è tenebris & silentio eruunt. *Londini* postea ad examen vocantur designatores, mutuísque criminationibus universa demum comparuit telæ textura. *Massei* videlicet [b] *Scotorúm*que aliquot instinctu, pecunias & arma conferre decreverant, & exercitum in *Scotia* conscribere, qui, associatis *Kerrio*, Duce *Buckinghamiæ*, Comite *Rochestriæ*, *Masseó*que, *Angliam* invaderet. Hujus rei sistuntur *Jenkinsius*, *Caseus*, *Drakeus*, *Lovius*, aliíque viri *Ecclesiastici* complures, præter *Laicos* *Gibbonum*, *Cookium*, *Potterum*, &c. *Adamus* aliíque inducuntur, (*Fœdere* & *Ligâ* Nationum trium (ut appellare consueverant) adstricti, & qui sub *Essexiæ* Comite meruerant; semet ex parte *Fœderatorum* stetisse, ut omnia expiscarentur, professi, sed qui

[a] *Londini patefacta conjuratio*;

[b] *ad exercitum in Scotia scribendum qui Angliam invaderet.*

F 7 clàm

clàm prævaricabantur) utì teſtimonium luculentius contrà ferrent apud [a] Supremam Juſtitiæ Curiam; convictique pariter omnes adjudicantur morti: quæ reipsâ duobus irrogata eſt imperterritis; reliqui horum ſupplicio abundè commonefacti, & pœnitentiam teſtati, gradatim unus poſt alium poſtmodum dimittuntur.

a Hujus comperti damnantur omnes: duos percutit ſecuris.

Iſtâ vix ſopitâ conſpiratione, nova deprehenditur per Comitatus [b] *Norfolcienſem, Suffolcienſem* & *Cantabrigienſem*, quâ patent *Iceni*, diſſeminata Seditio; quæ tamen inter naſcendum ſtrangulatur, diſſipatis omnibus; è quibus viros plùs minùs quinquaginta vidit una *Norfolcia*, per Supremæ Curiæ judicium, ob hunc auſum, Laqueo ſuffocatos. Et ut ad narrationis finem hæ tragœdiæ tandem perducantur, *Demetas* inter *Cambro-britaniæ*, [c] in Comitatu *Cardiganenſi*, prope *Tivii* fluminis fauces, frequentiſſima inſurgit multitudo: quæ brevi poſtea in exercitûs ſpeciem ſeſe conglobâſſet; niſi undiquaque confluentes quæ in procinctu aderant copiæ incendium ſanguine reſtinxiſſent. Sed hæc extra oleas; niſi *Scoticæ* (quæ hoc anno contigit) invaſionis parumper ſubſerviant in excuſationem.

b Conſpiratur iterum ab Icenis, at fruſtrà;

c uti & à Demetis, pari ſucceſſu.

Ad *Scotiam* verò, unde digreſſi ſumus, redeundum; ubi jam *Regiæ Majeſtatis* indicitur *Sconiæ* ſolennis Coronatio; quadraginta ſeptem *Regibus* [d] eo in loco Coronam *Scoti*-

d Rex Coronam induit Sconiæ,

cam

tam olim indutis: tantâque pompâ peracta est, pro temporis ratione, attritis rebus, quantâ felicioribus in seculis usitatum fuerat. *Argatheliæ* Marchio Coronam capiti imposuit, læto cum populi applausu, displosis tormentis, epulis splendidis, ignibúsque festivis testante gaudium unoquoque.

Tota dehinc *Scotia* fervet armorum apparatu, militum delectu, stipe cogendâ, copiísque ordinandis. *Rex* a ipse *Fifæ Forthæ*que contermina lustrat præsidia, & ad defensionem parat. Indè *Montanos* visitat, compositurus eorum inter se discordias & disceptationes. Verùm quasi Furiis agitarentur, flammæque in dies è sopitis incendiis erumperent recentes, circa imperia & præfecturas acerrimè litigatur: donec indicente *Parlamento*, b ipsa partium nomina tandem abrogantur; & unicuique jure patet ad belli consortium accessus, obnitente quantumvis *Argathelio*. *Delegati* quoque dimovendis *Obstructionibus* instituuntur; quibus demandata est in *Parricidarum* c amicos & fautores tum inquirendi potestas, tum animadvertendi; pluresque meritas hujus criminis dedêre pœnas, *Chesleio* & *Waristonio* ad castra *Cromwelliana* tempestivè dilapsis. *Abredonii Regium* d vexillum erigitur; quò ex omni districtu volones & honorarii milites ubertim confluunt. Exhinc ad *Sterlingam* pergit *Regia Majestas*, lustratóque exercitui *Ducem*

a *defensioniquo Regni totus incumbit.*

b *Discordiæ sopiuntur.*

c *In Parricidarum fautores animadvertitur.*

d *Rex vexillum erigit.*

Ha-

Hamilitoniæ Legati cum titulo præponit; *Davidem Lesleum Instructorem exercitûs, Middletonum Equitatûs Magistrum*, & *Masseum* cohortium *Anglicanarum Archistrategum* constituit. Unicuique a suo assignato munere castrametatur apud *Torwoodam*, quatuor lapidibus à *Sterlinga* distantem, fossâ & aggere circumductis; ut rudes adhuc militiæque inexpertos velitationibus & parvis præliis priùs animaret, quàm plenâ acie de rerum summâ decerneret; novisque insuper delectibus faciendis incumberet: quibus instituendis dum *Eglintonii* Comes aliique Dynastæ *Dunæ-Britannicæ* dant operam, ab hoste *Lilburnio* repentè corripiuntur.

a *ac ordinatâ acie, Torwooda castrametatur.*

Inter [b] hasce curas & summa rerum discrimina, dies *Regis* Natalitius debitissimâ solennitate celebratur; cui condecorando splendida mittunt *Dundeani* donaria genethliaca; *Tentorium* scilicet *elegantissimum, sex Machinas cum apparatu instructas*, &c. unde gratias inprimis promeriti sunt, *Legionem equitatûs ad prælium institutam*, veri affectûs tesseram.

b *Natalem Regium celebrant Scoti.*

Non cessat interea *Cromwellius*; sed milite, vestitu novo, pecuniis, Hippagogis & necessariis omnibus è *Londino* missis abunde instructus, per *Neobrigiam* [c] & *Hamiltoniam* adversùs *Torwoodam* rectà ducit: ubi furibundo animo circumiens huc atque illuc, speculatur omnia, si quà forte aditus in castra

c *Cromwellius Torwoodam visitat,*

ſtra tentari poſſit. Cùm a autem adeò undique munita cernit, ut aggredi ſine periculo nequiret, expugnatis *Calendarii* ædibus foràs provocat.

a *non auſus aggredi.*

Cæterùm *Overtonus*, cymbis, lintribus & hippagogis, cum mille ſexcentis peditatûs & quatuor turmis equitatûs, ingreſſus *Forthæ* b æſtuarium, ad *Regineum Trajectum* juſſus flumen conſcendit, *Scotos* leviter obnitentes repulſans; & ſtatim excitato tumultuario opere propugnaculo ſeſe communiens, ſuccenturiatum *Lambertum* accerſit; qui eodem loco duas pedeſtres legiones tranſmittens & equeſtres totidem, obviàm habuit Tribunum *Brownium* Equitem, cum exercitûs Inſtructore *Holburnio*, quatérque millenis quà equitibus quà peditibus. Magnis c utrinque animis concertatur; at exitu *Scotis* infauſto, quorum duo millia cecidere, captis mille ducentis, cum quadraginta duobus ſignis militaribus, & inter illos *Brownio*, qui prælio non diu ſupervixit. Sic adeò ſtabile adepti ſunt *Angli* trans *Fortham* veſtigium, ut impares ſint univerſæ *Scotiæ* vires illis exinde excutiendis. Iſta dum ad *Fortham* geruntur *Cromwellius Regiis* inſtat caſtris, quaſi jamjam impetum facturus; at eo tantùm fine, ut aliàs diſtineret, quoad *Lambertus* arma infeſta (ut modò memoratum) *Scotis* intulerit.

b *Fortham ſuperat Overtonus; mox & Lambertus:*

c *qui victoriam à Scotis reportant.*

Dehinc *Torwoodam* deſtituens *Rex*, in Vivario

vario *Sterlingæ* castrametatur. *Scoti* autem Panico terrore consternati, *Inchegarvy* a præsidium inexpugnabile in medio *Forthæ* situm, sedecim pone relictis tormentis, deditione indictâ, sine mora tradunt. *Bruntilandia* pariter super ostium *Forthæ*, ulteriore ripâ æstuarii, haud minùs ignominiosè cedit; cum tormentis, bellico apparatu, navibúsque. Horum successuum Regnarus *Cromwellius*, noluit exercitum *Regium* morando diem inutiliter terere; igitur ad *Bruntilandiam* transfretavit: unde amandato *Whalæo*, minoribus præsidiis quæ circa *Forthæ* marísque littora jacebant recipiendis, ipse versùs *Sancti Johnstoni* b Civitatem proficiscitur; quam Baroni *Dafferio* cum mille ducentis viris asservandam *Regia Majestas* submiserat, nullo tamen cum emolumento: *Cromwellius* etenim, aquâ fossis & elicibus exhaustâ, tormentis mœnia quassantibus, extorquet loci deditionem.

a *Præsidia, imperatâ deditione, confestim dedita.*

b *Cromwellius expugnat Sancti Johnstoni urbem.*

Cùm jam procul aberat à *Sterlinga Cromwellius*, & hisce negotiis totus occuparetur, *Rex*, c ordinatis à tergo (quoad liceret) *Scotiæ* rebus, profectionem in *Angliam* auspicatur; ut opem ab hoc Regno suo recipiat, quàm in illo novercantia fata denegârant. Itaque per *Luguvallum*, sive *Carleolum*, quatuordecim circa millia, quà equitatûs, quà peditatûs, citato itinere transducit, *Julii* die novissimo, anno Salutis humanæ millesimo

c *Rex interim in Angliam rectâ ducit, per Carleolum,*

ſimo ſexcenteſimo quinquageſimo primo. Tanta autem cum modeſtia & diſciplinæ ſeveritate progrediuntur milites, quantam vix ullum vidit retrò ſeculum; adeò ut inter *Carleolum* & [a] *Wigorniam*, urbes ducentis & ampliùs milliaribus ab invicem diſſitas, nulli, non dicam caſæ, ſed nè homini illata eſt injuria; unicum ſi excipias Hortifregium, & ſublata quatuor vel quinque poma; quod tamen delictum miles illico luit, glande plumbeâ confoſſus. Omnibus, quòcunque migrarent, præſidiis *Regio* nomine deditio imperatur; nullo tamen cum fructu: locíſque [b] in eminentioribus, CAROLUS SECUNDUS per Fecialem *Rex Angliæ, Scotiæ, Franciæ & Hiberniæ* promulgatur.

[a] *nemini moleſtus.*

[b] *In primariis oppidis Rex Angliæ, &c. denunciatur:*

Cùm primùm hujus expeditionis fama per citatos nuncios ad *Pſeudo-ſenatum* adduceretur, *Regémque* cum milite ſuo equis in via correptis impoſito *Londinum* versùs properare percrebuerat, geminante (utì fit) metu diſcrimina, tantus horror & conſternatio *Parricidarum* [c] & *Rebellium* animos extemplò perculit, ut latibula & effugia deſpondentes meditarentur, *Cromwelliúmque* temeritatis & præcipitantiæ inſimulârint; donec *Regem Wigorniam* versùs digreſſum animad verterint, nováque hauſerint ſolatia ex *Cromwellii* literis, qui bono animo jubet eſſe, omnéſque ſimul nervos intendere, ut poſtremo

[c] *trepidantibus ad rei famam Parricidis.*

ſtremo huic periculo occurſaretur, hoſtéſque in totum obruerentur.

Regiis copiis à læva imminebat *Harriſonus* cum [a] tribus Equitum millibus, eo propoſito in *Angliæ* confiniis relictus; ponè ſequebatur *Lambertus* cum duobus millibus; uterque ex occaſione laceſſentes, remoráſque itineri injicientes. *Warringtoniæ* præſertim infeſtare auſi ſunt, *Merſeium* amnem per pontem ſuperaturos: antè verò quàm abſcindi pons iſte poſſet commiſſo prælio, & amolitis *Lambertianis*, tranſitu potiuntur *Scoti*. Relictâ jam quæ *Londinum* ducebat viâ, *Wigorniæ* inſidere ſtatuunt, *Sabrinæ* in margine ſitæ urbi; unde ex *Cambro-Britannia* receptare ſuppetias, & à *Dobunis Maſſei* operâ (qui pridem *Parlamenti* cauſâ *Gloceſtriæ* cum laude præfuerat) frequentes delectus facere neutiquam deſperabant. Illuc [b] igitur commeant, unámque à *Wallicis* nonnullis qui fortè aderant militibus repulſam paſſi, civitatem occupant, prælongo itinere magnopere attriti, viribus haud modicè imminutis.

a *Regi invigilant Harriſonus cum Lamberto; & Warringtoniæ fruſtrà occurſant.*

b *Rex Wigorniam facilè occupat.*

Dehinc per [c] Literas ſuas invitat *Regia Majeſtas Prætorem Senatúmque Londinenſem*, ad *arma tum in ipſius vindicias, tum juſtæ libertatis gratiâ capeſſenda; veniam antèactorum cuivis reſipiſcenti pollicitus, exceptis Parricidis.* At hæ Literæ [d] Carnificis manu cremantur ad *Periſtylium Regium*; exemplar etiam ab

c *Londinenſes ad opem ferendam blandè invitat:*

d *qui Literas*

Ora-

Oratore Lentalio flammæ traditur coram delectu militari totius *Londini*, in *Mori* (quos vocant) *agris* concelebrato.

indignis modis recipiunt.

Rex insuper statim ab adventu, in *Pitchfordii* prope *Wigorniam* campo, singulos edicto a suo submonet, *qui excesserant ex ephebis, annum ætatis sexagesimum nondum supergressi, ut in ejus suppetias*, juxta vetus *Regni* statutum, *compareant*. Cui Promulgationi debitum ut præstarent obsequium, brevi pòst adsunt *Franciscus* Baro *Talbottus*, Comitis b *Salopiæ* filius natu maximus, cum equitibus sexaginta, *Thomas Horniholdus* cum quadraginta, *Johannes Washburnius* cum quadraginta, *Johannes Packintonus*, *Gualterus Blunteus*, *Radulphus Clarius*, & multò plures tum Equestris ordinis tum Armigeri, præter vulgi duo millia, rebus in desperatis c vexillo sub *Regio* militaturi. Horum accessione quatuordecim millia numerantur; duobus *Scotorum* millibus partim præ itineris longitudine in via lassatis, partim præ formidine dilapsis. Quamobrem plures in castra *Regia* turmatim non confluxerint, conjectare d quisque potuit; nimirum, Immatura *Wallos* inter, & *Londinenses*, nec non *Icenos*, compressa recens seditio, sævitiáque *Pseudo-senatûs*, cassa plectentis tumultuandi studia, præ oculis hominum obversabantur. Ad hæc, subitaneus *Regis* adventus, & prorsus inopinus, omnem par-

a Subditos omnes suppetias poscit.

b Adsunt complures è viris generosis;

c è plebe non nisi duo millia.

d Curtam rari compareriņt.

partibus ejus hortandi se mutuò, commeandi, & confœderandi præripuit opportunitatem. *Scoticarum* denique injuriarum, quas annis non ità pridem elapsis ea gens intulerat, nondum obliterari potuit memoria: nec sanè multùm interesse videbatur, utrùm *Indigenarum* sub tyrannide, an *Scotorum* sub insolentia, duram utrobique servirent servitutem. Quibus omnibus adjicere licet *Democraticorum* simul & *Oligarchicorum*, in excitandis provinciis, augendis copiis, *Regiis*que viris observandis & reprimendis simul, haud levem diligentiam.

a *Cromwellius Wigorniam obsidet cum ingentibus copiis.*

Reversus [a] in *Angliam* postliminiò *Cromwellius* (qui sex millibus ad augmentum victoriarum in *Scotia* relictis *Monckeum* præfecerat) novo vigore *Parricidarum* copias refocillat; viresque statim suas cum *Lamberto* & *Harrisono*, nec non *Gray* & *Fleetwoodo*, conjungens, affluentibus ex omni plaga, quà vi compulsis, quà spontaneis militibus, octoginta millia (si calculos rectè congesserint nonnulli) superantibus, urbem *Wigorniam* circumdisponit.

b *Comes Darbeius cum exigua manu modò scripta*

Sed non sunt silentio prætereunda quæ tunc temporis obtigerunt egregia Comitis *Darbeii*, [b] quamvis inauspicata, molimina. Ille parvâ manu ducentorum & quinquaginta militum fretus, ex Insula sua *Mannia* ad *Lancastriæ* oppidulum applicuit, eâque in regione mille quingentos propediem con-

conscripsit; quos dum ad *Manchestriam* ducit, (quæ *Mancunium* olim) quingentos alios ibi recepturus, malo suo fato in *Lilburnium* incidit, Tribunum a *Parricidarum*, cum suis mille sexcentis. Prælio statim inito, post acrem conflictationem Comes devincitur, binísque vulneribus saucius, ad *Wigorniam* per avia & sylvosa confugit, interemptis Barone *Widderingtonio*, *Thomâ Tisleio* Equite, & *Matthæo Bointono* Tribunis; captísque *Gulielmo Throgmortono* Equite, *Richardo Leggio* Chiliarchâ, cum quatuor aliis Ordinum Ductoribus, ac quadringentis gregariis.

a *debellatur à Lilburnio.*

Regia interim castra speculatur *Cromwellius*, incertus quâ parte faceret impressionem: præludere verò *Uptoniæ* opportunum censuit, septenis infra *Wigorniam* lapidibus ad *Austrum* sitæ, ubi ponte lapideo sternitur *Sabrina* fluvius. Hunc perfregerat *Masseus*, trabémque forte interjecerat arcûs unius extremitates committentem; & oppidulo vicino cum ducentis & quinquaginta equitibus, trajectu tamen incustodito, securus insidebat. *Cromwelliani* b autem, captatâ opportunitate, cruribus divaricatis amplexi trabem, unus post alium, transcendunt; numeróque propè aucti, templum occupant *Uptoniæ*, ac tantisper defendunt, quoad alii, partim fluvium tranantibus equis, partim per pontem aliquatenus reparatum,

b *Masseo indè abacto, Uptoniâ potiuntur Cromwelliani.*

ratum, ſubſequerentur. Serò canit claſſicum *Maſſeus*, manúque graviter læſâ, *Wigorniam* reverti cogitur. Dein contabulatis ſuper cymbas poſitis, *Teamium* amnem ſuperant, qui ab Occidente paulò remotiùs præterfluens, in *Sabrinam* devolvitur, exiguo infra urbem ſpatio. Mox etiam ponte conſimili ſuper ipſam *Sabrinam* fabrefacto, ſub *Bunnii* colle, primum intra lapidem, conjungunt copias omnes, & *Wigorniam* cum viginti millibus proſpectant, quaſi *Regios* in campum provocaturi.

[a] *Middletonus in hoſtem noctu irruit,*

Proximâ nocte, *Middletonus* [a] cum equitatûs & peditatûs *Scotorum* mille quingentis impreſſionem in hoſtica meditatur. Sed in promptu ſtabant *Cromwelliani*, à Sartore quodam (qui tamen proditionem iſtam ſuſpendio luit) opportunè commonefacti: tentant nihilominus *Regii* caſtra perrumpere, at irrito conatu; amiſſóque *Knoxio*, [b] Legionis Inſtructore, cum aliis nonnullis, ad ſuos revertuntur. Jámque tertia lux aderat *Septembris*, genti *Scoticæ*, ob receptam anno ſuperiori *Baroduni* cladem, fatalis & memoranda; cùm, circumſtipante Concilio bellico, *Regia Majeſtas* ex præalto *Cathedralis Eccleſiæ* campanili hoſtica ſpeculatus, urbem versùs ducentes conſpicit. Ad arma ſtatim clamatur, contráque curritur ab ipſo etiam *Rege* ad pontis juxta [c] *Powickum* defenſionem, novique trajectûs per cymbas

[b] *cum ſuorum damno.*

[c] *Egreditur ipſe Rex*

bas (quem modò memoravimus) frustrationem. Vix redierat in Civitatem *Rex*, cùm *Montgomerius* pontis propugnator graviter læsus, & pulveris tormentarii inops, capto *Kytheo*, altero Præfecto, recedit in *Wigorniam*. Hæc autem dum gererentur, ad Orientale Urbis latus conversa *Regia Majestas*, Martis aleam pertentare statuit. Igitur magnâ peditatûs manu stipatus, & equitibus haud sanè multis (nam vix pedem submovebat *Scotorum* Equitatus) in hostium stativa ad sylvam [a] *Perryanam* invehitur animo quidem præsentissimo, cum Ducibus *Hamiltoniæ Buckinghamiæ*que, ac *Alexandro Forbesio* Equite, pedites suos ducente. Primo insultu tormentis potitur, prostratis primipilis; postea verò, etiamsi sagacitate mentis acuta belli sæpius extricaverit, gravia pericula excelso & præter cæteros elato animo adierit, multa & præclara facinora promptâ ac validâ manu Ipse patraverit; etiamsi egregia propriæ & eximiæ virtutis id maximè temporis (vel hoste judice) ediderit; effusê tamen à *Cromwellio* immissis aliis super alias copiis recentibus supra modum oppressus, non desperavit, sed ut se melioribus reservaret, loco cedere, & maturo in [b] Urbem receptu evadere cogitat; quem etiam plaustrum, re armamentariâ onustum, rotâque fortè confractâ, in ipsa *Sudburii* porta transversim jacens,

ad Powicki pontem defendendum, quem hostis mox occupat.

[a] *Ad sylvam Perryanam pugnatur acriter, ubi fortissimè se gerit Rex: at supra modum oppressus,*

[b] *in urbem revertitur;*

cens, aliquandiu retardavit. Sed ab equo desiliens pedester ingressus est; aliúmque sine mora inscendens [a] labantes jam milites ut restituant prælium summâ animi vocísque contentione adhortatur; donec ingruente gravi periculo,' per *Sancti Martini* portam dilapsus, equitatum sub *Davidis Leslei* ductu (magnam partem intactum) assequeretur, pergerétque pontem versus *Barbonii*; enixè atque [b] indesinenter precatus, ut recollectis animis hostem denuo impeterent, agentíque jam in extremis peditatui quàm celerrimè subvenirent. At recusare multi, abjicere aliqui arma, tergiversari omnes, & declinare periculum, quàm fortiter decertando, diem illum aut victoriæ primum aut vitæ supremum facere, maluerunt. Verum dum *Rex* elabitur, Comes *Cliviæ*, *Jacobus Hamiltonius* Eques, Tribunus *Carlisius*, aliíque nonnulli *Regiæ Majestati* fidissimi, cum reliquiis Equitatûs, redintegrato prælio *Sudburii* circa portam, distinere tantisper hostem, donec *Fleetwoodius* ab occidentali parte per suburbia *Sancti Johannis* amne superato penetraret urbem, & *Cromwellius*, disjectis *Sudburii* Valvis, *Comitem* cæteróśque submoveret. Indè [c] signa victricia continuò movet ad *Regale* propugnaculum, à Tribuno *Drummondio* cum mille quingentis militibus defensatum; quem ubi semel imperatam deditionem recusaret,

[a] *suósque ibi jam vacillantes frustrà extimulans, per portam Sancti Martini dilabitur.*

[b] *Equitatum hortatur ad pugnam redintegrandam: sed surdis canit fabulam.*

[c] *Urbs capitur, & Regale propugnacu-*

cusaret, quaquaversus incursans, delevit cum suis omnibus. Deploranda urbis ex eo facies: Hinc *victoriâ potiti* cædere, irrumpere, rapere, captare, minis intonare; indè *victi* fugere, terga vulneribus obvertere, supplices tendere manus; nonnulli frustrà obniti, animósque in vulnere ponere; *Cives* incassum precari, ejulare, plorare. Omnia cadaveribus strata mutilatísve corporibus. Hîc cernere erat solamina quærentes; illic plagis propemodum confectos vitæ simul & miseriarum exitum appetentes. Triduum aut plus eo insepulta servantur cadavera, quæ fœdo spectaculo tabóque horrorem facinoris augebant.

lum, interemptis defensoribus.

Gregariorum [a] tria millia & quingenti cecidere. Dux *Hamiltoniæ*, confracto crure, quatuor aut quinque dies à prælio, haud ultrà, superstes vixit. *Forbesius* utroque crure trajectus. *Captivorum* [b] quinque millia numerabantur, quà *Oppidani* quà *Scoti*; inter quos erant Comites *Rothesius*, *Carneworthius*, *Kelleius*, Baro *Sinclarius*, *Montgomerius*, Præfectus machinatiorium, ut & *Fanshawus Greviúsque Angli*, qui *A petitionibus Anglicis*, cum Ordinum *Scoticorum* Ductoribus, omni commeatu, signísque centenis & quinquaginta quinque.

[a] *Numerus cæsorum,*
[b] *& captivorum.*

Regia [c] *Majestas* paulùm ultra *Barbonii* pontem provecta, (relicto qui Equitatum ferè integrum rectà per *Neoportum* in *Scotiam*

[c] *Rex, relicto Scotorum*

 ducere

equitatu, digreditur,

ducere decreverat *Lesleo*) stipantibus Duce *Buckinghamiæ*, Comite *Darbeio*, *Lauderdalio*, Baronibus *Wilmotto*, *Talbotto*, aliísque *Dynastis* cum equitibus circiter quinquaginta, in avia divertit; partim ut somno se reficeret, partim ut dubios itineris redderet qui persequerentur. Inter proficiscendum narrat Comes *Darbeius*; nuper sibi, cùm à *Lilburnio* profligatus aufugeret, tutum præstitisse diverticulum in domo *Boscobellæ* *Penderellum* a quendam; sed ille Religione *Pontificius*. Eò se *Rex* recipere inprimis statuit. Domus à *Wigornia* viginti sex distat milliaribus, in *Salopiensi* Comitatu, ad *Staffordiæ* confinia, inter *Tongi* Castrum & *Brewoodum* posita, loco in saltuoso, secessui peropportuno. Gnarus viarum *Giffordius* quidam, relicto à læva *Kiddermonastrerio* per *Stourbrigiam* b instituit iter; & ad *Whitladies* (Cœnobium olim *Cistertianarum Monialium*, lapidis unius spatiolo, medias inter sylvas, à *Boscobella* dissitum) apertis concubiâ nocte pulsanti foribus, ab alio *Penderello* cum comitatu inducitur. Dum in istis ædibus capillitium secat *Rex*, (quod igni traditum) fuligine deturpatur manibus, vilibúsque vestimentis induitur, duo alii *Penderelli* c fratres, *Richardus*, qui vicinum *Hobbalii* prædiolum, & *Gulielmus*, qui *Boscobellam* incolebat, accersuntur. Quibus infortunium edoctis *Regiam Majestatem*

a *& suadente Comite Darbeio, pergit Boscobellam versús.*

b *Quum ventum esset ad ædes dictas* Whitladies.

c *Penderellis fratribus abdendum se tradit,*

tem

tem ostentans *Darbeius*, *per fidem*, *per Deum*, *per omnia sacra orat obtestatúrque*, *ut servent incolumem*, *& de perfugio sive latibulo confestim prospiciant*. Optima spondentibus Rusticis, *Richardus* per posticum in sylvam eduxit proximam; jusso antè *Wilmotto*, ut equester *Londinum* a contenderet, ubi ad Insigne *Viridis Draconis apud Vintrie* in vico *Tamesino Regi* statutum erat ipsum conveniре; *Johanne Penderello*, per quam viam eò pergeret securior, ostensurum semet pollicente.

a *Wilmotto Londinum antè amandato.*

Posteaquam in hunc modum Proceres *Regiæ* b *Majestati* pro virili prospexissent, sua de salute deliberant, *Lesleum*que sequi, si & assequi potuerint, planè tutissimum arbitrantur, ob multitudinem, cui à palabundis & paucis militibus non erat metuendum; nec posse majores *Parricidarum* copias attingere tantum spatii emensos. Paululùm indè progressi, Baronem *Levistonum* (qui *Regiæ* cohorti præfuerat) ab hostili militum insequentium impetu sospitârunt; fructu tamen brevi & caduco: nam citò pòst, ultra *Neoportum* c cùm promovissent, in *Lilburnianos* incidunt, qui viribus exhaustos facilè fugant, Comite *Darbeio*, (quem postea militaris concilii judicio damnatum plectunt impii *Parricidæ*) *Lauderdalio*, (qui servatam fidem squalore carceris ad *Regiam* usque *restaurationem* luit) aliísque, quos nomi-

b *Proceres, dum Lesleum assequi tentant,*

c *à Lilburnianis dissipantur, capto Darbeio, aliisque.*

nominare longum esset, correptis. Interea Dux *Buckinghamiæ*, *Levistonus*, *Talbottus*, cum pluribus aliis, huc illuc dilapsi, varia sortiuntur effugia; tandémque trans mare navigant. *Lesleum* a verò, *Neoportum* haud longè transgressum, circumveniunt hostes, integrúmque ferè ipsius aut capiunt aut saltem dissipant commilitium; nominatim, Comitem *Cliviæ*, (qui *Lesleum* à prælio fugiens assecutus fuerat) uti & *Kenmorii*, Baronem *Wentworthium*, ac *Middletonum*. Rustici autem horum plerosque, non sine crudelitatis nota, (à qua gens *Anglicana* plurimùm abhorret) undique palantes, fustibus, bidentibus, trituratoriis instrumentis, & istiusmodi quæ b furor subministrabat armis, malè mulctant; redhostimento continentiæ & modestiæ, quas exhibuerant illac non ità pridem ductantes, perquam incongruo. *Masseus*, c manu saucius, in Comitissæ *Stanfordiæ* clientelam ultrò se fugiens conjecit; cujus sub marito (*Graii* pater is erat) olim *Gloucestriæ* meruerat. Exinde binas post septimanas in *Turrim Londini* tractus, squalore carceris diu maceratus, brevíque coram Supremo Judicii tribunali capitis causam dicturus, vestibus cum bajulo quodam immutatis, incolumis evasit.

a *Lesleus cum suis hosti præda fit*,

b *aut (quod pejus) Rusticis.*

c *Masseus nobili Fœminæ se tradens in Turrim Londinensem conjicitur: unde personatus elabitur.*

Scotiæ Regnum, captâ in hunc modum & deletâ maximam partem *Nobilitate*, victricibus *Anglorum* manibus palmam porrigit;

&

& nisi Radicem Supremus rerum humanarum Arbiter asservâsset, unde quasi de novo animata resurgeret Proles & Causa *Regia*, eadémque Ducis *Albemarlii* dextra (quem adhuc *Monckei* sub nomine indigitare liceat) vulnus opémque per vices intulisset, æternùm perierat.

At a quomodo actum cum *charo Superis Capite*, spe pariter ac *Anglicanæ* sobolis & *Ecclesiæ* sospitatore, quoniam *Anglos* inexplebili cognoscendi ardore laborantes conspicor, & ab omni seculorum memoria vix quicquam hujusmodi obtigit notabilius, ego inpræsentiarum (sicuti ab ipso *Serenissimi Regis* ore haurire datum est) nec parcè nimis, nec incuriosè memorabo.

a *Fusè narratur, quæ fuerint Regis per Angliam latibula.*

In ipso temporis articulo *Regem* in sylvam abiisse res ipsa testatur. Nam vix elapsâ semihorulâ, quæsitum adsunt Tribuni *Ashenhursti* b milites, Cœnobium excutiunt, & per conclavia volitantes; secreta omnia, recessus, abditissimósque angulos perscrutantur. Reprimentibus tamen fatis, extra ædes non prodibant omnino; toto siquidem die stillabat æther impluvius, & ab arboribus deciduus imber herbis gravis incubuit: ità quod aliis damno, *Regi* saluti fuit.

b *Ashenhursti milites cœnobium perlustrant.*

Ille dum inter opaca nemorum densatósque frutices permaneret, *Richardus Penderellus*, runcinâ, quasi sepimentorum instaurationi daret operam, instructus, torale,

cui complicato *Rex* insideret, attulit; petierátque ab uxore Rustici in proximo agentis *Francisci Yatei*, (quæ & ipsi affinitatē junctissima) ut cibamenti siquid in promptu foret, paratum deferret in sylvam. Haud morata, lac apponit saccarique aliquid, nec non ova paucula & butyrum. *Rex*, [a] adventu mulierculæ ob innatam sexui garrulitatem nonnihil perturbatus, *An tu fidem* (inquit) *servare cuiquam potes qui Regi militaverat?* *Imò, Domine*, (respondet illa) *Moriar antè quàm te prodam.* Quo dicto confirmatior, de eduliis allatis liberaliùs vescitur.

a *Rustici uxor cibos defert in sylvam, quibus Rex vescitur.*

Senescente [b] jam die, suam in casulam *Hobbalii* in propinquo sitam *Richardus* eum introducit, ibidémque accingitur ad iter novum, quod erat hâc nocte suscepturus. Interrogârat enim *Rex* inter alia, Num probatæ fidei quempiam nôrit ad *Sabrinæ* ripas habitantem, qui de latebra tantisper prospiceret, quoad copia transeundi [c] fieret in *Walliam*; eâ siquidem in Regione non deerant amici fidissimi, quorum ope aut *Londinum* petere liceret, aut inter abrupta rupium securiùs delitescere. Admonitus igitur de quodam *Wolphio*, quinis abhinc milliaribus, unicóque à *Sabrina* [d] degente apud viculum *Madleyam*, eò noctis horâ nonâ *Richardo* stipante proficiscitur. Primum autem vix emensi milliare, dum molendinum

b *Vesperi subit Richardi Penderelli casulam;*

c *indè iter instituens in Walliam.*

d *Eâ nocte pergit Sabrinam versus*

num aquatile prætergrediuntur, ubi per pontem ligneum ſuperari rivus debuit, portulâ quam aperuerant ſtridente, inſtat Moliſtor, & minaci voce quò vaderent interrogat noƈte tam ſerâ; ſiſterent ſe corám. Deterritus inopino tonitru *Penderellus*, relicto ponte, per undam fugit impiger, ſequitúrque comes *auguſtus*; non tam viſu, quàm pellicearum braccarum ſonitu ſpiſſis in tenebris dirigente. Perpinguis Molitor citò à curſu deſtitit; & reſiduum viæ periculo caruit.

pedeſter, duce Richardo Penderello: territatur à molitore.

Madleyam [a] tandem perventum; foréſque pulſanti *Penderello* continuò cedunt. Hoſpes excipitur amicè, factúſque conſilii particeps *Wolphius* in horreo recondit, quoniam interdiu militum vacua perrarò domus. Mittitur exploratum trajiciendi fluminis opportunitatem, renunciatúrque non ſolùm pontes à militibus cuſtodiri, ſed & pontones & hippagogas quàm ſtrictiſſimè obſervari, eapropter tranſitum fore perquam difficilem ac intutum. Cùm noƈteſceret, intra [b] ædes receptus, à matrefamilias accuratiùs inficitur manus & vultum decocto *Galliocarum*; dictóque vale, per eundem redit pedeſter tramitem ad *Boſcobellam*, commodiorem itinerandi tempeſtatem placidè præſtolaturus.

[a] *Apud Madleyam in horreo reconditur.*

[b] *Flumine ſtrictè obſervato, redit in ſylvam, unde venerat.*

Reverſus antelucano tempore in ſylva commoratur, dum inſpiceret *Richardus*

utrùm subessent viri militares in domo *Boscobellæ*. At ille unicum ibi *Carlisium* (quem ad *Suburii* portam cum aliis *Cromwellianas* copias distinuisse narravimus) deprehendit, qui natus in vicinia, recèns ad familiarem hunc suum diverterat, clàm panem emendicaturus. Audito quis in sylva lateret, *Carlisius* [a] duobus cum *Penderellis* confestim adeunt, atque post lætas utrobique gratulationes in domum inducunt. At arena quæ semet calceamentis dum rivum percurreret insinuaverat, gravis triturâ pedibus, cruoris elicuit stillam; cujus in medelam pedilavio usa est muliercula. Dein agrestium cibamentis [b] ambo refecti, in sylvam continuò redeunt; ubi conscenso frondosi roboris cacumine, diem in edito insumunt; effuso post longas vigilias in somnum *Rege* super brachia & in gremio *Carlisii*. Nocte descenditur, domum repetunt famelici; locúsque ostenditur planè inscrutabilis, latibulum Sacerdotale, [c] quod adeò *Regi* perplacuit, ut nollet ampliùs, ibi dum moram traheret, se dio committere.

a *Summo manè deducitur à Carlisio in Boscobellæ domum.*

b *Refectus inscendit quercum.*

c *Noctu occulitur in latibulo Sacerdotali.*

Humphredus, alius è fratribus quinque *Penderellis*, qui molendino etiam in propinquo præerat, *Sheffnalium* oppidum eodem *Saturno* taxationibus persolvendis contenderat: ubi in ædibus Capitanei *Broadwayi*, nummorum ratiociniis præpositi, *Tribunum* [d] fortè comperit è *Cromwellianis*, qui

d *Penderellus*

qui *Regem* percupidè quærebat. Idémque, audito rusticum hunc prope *Cænobium Whitladies* habitare ; An de *Rege* quicquam nôrat, an de Cœnobio quicquam, interrogat : adjicítque, *Si quis offenderet, sterlinarum libras mille lucraturum; sin occuluisse aut celâsse deprehenderetur, indubiâ morte plectendum. Humphredus* a tamen, *Regis* incolumitati fideique propriæ posthabitâ lucri quantivis spe, nihil se nôsse respondet, arcani celantissimus. Vesperì cùm rediisset, rem totam enarrat *Regi*, qui sequentis *Dominicæ* magnam partem in topiario domui adjuncto sacræ lectioni insumpsit.

molitor interrogatus de Rege,

a *fidem servat inviolatam.*

Johannes interim *Penderellus*, cùm equestrem viam *Londinum* versûs Baroni *Wilmotto* subindicaret, circumfusis undique militibus impeditam adeò deprehendit, ut ipsum b cum equo in Margi-fodina recondere consultissimum duxerit, donec commodiorem invenire posset latebram ; tandémque faventibus astris *Whitgravio* commisit ac *Huddlestono*, quorum hic illius in ædibus tenella trium puerorum ingenia bonis literis expoliebat. Uterque, amandato noctu equo ad Tribunum *Laneum* familiarem suum, qui olim sub *Rege* meruerat, *Wilmotto* hospitalitios lares apud *Mosleiam* aperuêre. Hujus rei per *Iohannem* reducem certior factus *Rex*, eundem denuò mittit investigatum ocyùs *Baronem*, qui mutârat

b *Wilmottus è Margi-fodina prodiens, Whitgravio in tutelam traditur :*

 antè

antè hoſpitium, & ad *Bentleyam* Tribuni *Lanei* domicilium commigraverat. Ibi tandem repertus, *Regíſ*que mentem edoctus, retrò ſe conticinio ſequente ad *Moſleiam* rediturum, *Regis* in occurſum, pollicetur, quinis lapidibus à *Boſcobella* diſtantem. *Johanne Boſcobellam* reverſo, ſtatuit & *Rex* eò [a] pergere, *Wilmotti* viſendi gratiâ; verùm pedeſtri itineri imparem fecerat infelix iſta (quam diximus) pedum tritura. Molitoris igitur *Humphredi* jumentum vili ſellâ inſtratum conſcendens, valedicénſque *Carliſio*, pergit *Moſleiam* verſùs, quatuor *Penderellis* & *Franciſco Yateo* ſatellitibus. Quò ſimul ac ventum erat, ruſticos promiſſis (quæ tandem prælargè perſoluta ſunt) dimiſit oneratos.

[a] *cujus viſendi gratiâ Rex, equo molitoris inſidens, Moſleiam contendit.*

Exin à *Whitgravio* & *Huddleſtono* deducitur ad *Wilmottum*, atque poſt longiuſcula ſuis de rebus colloquia, famémque cibo placatam, in conclave ſecretum abditur ſomni capiendi gratiâ. Poſtero die ſuboluit *Whitgravio*, milites eum captatum [b] adventuros, utpote qui *Regiis* pridem in caſtris militaverat. Et advenêre quidem; ſed quos ille culpâ vacuus declinare noluit; verùm *Rege* in ſecretum dilapſo, foribúſque omnibus eveſtigio apertis, confidenter eos compellat, vicinorúmque teſtimonio atque aliis argumentis contrarium itâ liquidò evincit, ut hominem non ultrà (ne gra-

[b] *Adſunt milites Whitgravium deprehenſuri, at recedunt quieti.*

gradibus quidem conſcenſis) inquietârint.

Eodem a die *Cænobium* denuò perluſtrant milites, utpote à captivo *Signifero* condocefacti, *Regem* inibi pro certo deliteſcere; nam *comitantibus aliis huc adveniſſe teſtis oculatus adnotaverat, abeuntium verò neminem ei conſimilem exiiſſe.* In omnes igitur ædium cameras & receſſus involant; fractis tabulatis, dejectis parietinis, latebrarum occulta rimantur: at incaſſum explorant. Tum patrem-familias, admoto pectori ſclopeto, in examen vocant; & ni *Regem* ocyùs oſtentet, glande confeſtim trajecturos interminantur. At ille *Regem* ſibi omnino notum pernegat; non diffeſſus tamen, illuc eâ nocte divertiſſe complures, qui cibis omnibus devoratis receſſerant. Indè ad *Signiferum* converſi, ceu mendacem miſerè dedolârunt.

a *Rex iterum quæritatur in Cænobio.*

Nocte ſequente, *Whitgravio* cum Uxore, necnon *Huddleſtono* valedicens *Regia Majeſtas*, ubi priùs nomen fecerat à Mercatore *Londinenſi* diſſolvendum, (quas *Cambii literas* vocant) unde (ſi fortè in poſterum aliquà ad *Parricidas* permânet commodata ab iis *Regi* celando opera) pecunias reciperent, ſalutíque ſuæ transfretando conſulerent; Tribuni *Lanei* tutelæ ſe cum *Wilmotto* commiſit, ad b *Bentleiam* perducendum. Ubi ſoror ejus (*Janam* vocitant) ſe deducturam ad locum prope urbem *Briſtoliam*, ubi ſpes trajectûs, recepit; hâc ratione ſcenam ador-

b *Bentleiam migrat; indè Briſtoliam*

 natu-

cens, aliquandiu retardavit. Sed ab equo desiliens pedester ingressus est; aliúmque sine mora inscendens [a] labantes jam milites ut restituant prælium summâ animi vocísque contentione adhortatur; donec ingruente gravi periculo, per *Sancti Martini* portam dilapsus, equitatum sub *Davidis Leslei* ductu (magnam partem intactum) assequeretur, pergerétque pontem versus *Barbonii*; enixè atque [b] indesinenter precatus, ut recollectis animis hostem denuo impeterent, agentíque jam in extremis peditatui quàm celerrimè subvenirent. At recusare multi, abjicere aliqui arma, tergiversari omnes, & declinare periculum, quàm fortiter decertando, diem illum aut victoriæ primum aut vitæ supremum facere, maluerunt. Verum dum *Rex* elabitur, Comes *Cliviæ*, *Jacobus Hamiltonius* Eques, Tribunus *Carlisius*, aliíque nonnulli *Regiæ Majestati* fidissimi, cum reliquiis Equitatûs, redintegrato prælio *Sudburii* circa portam, distinere tantisper hostem, donec *Fleetwoodius* ab occidentali parte per suburbia *Sancti Johannis* amne superato penetraret urbem, & *Cromwellius*, disjectis *Sudburii* Valvis, *Comitem* cæterósque submoveret. Indè [c] signa victricia continuò movet ad *Regale* propugnaculum, à Tribuno *Drummondio* cum mille quingentis militibus defensatum; quem ubi semel imperatam deditionem recusaret,

[a] *suósque ibi jam vacillantes frustrà extimulans, per portam Sancti Martini dilabitur.*

[b] *Equitatum hortatur ad pugnam redintegrandam: sed surdis canit fabulam.*

[c] *Urbs capitur, & Regale propugnacu-*

cuſaret, quaquaverſus incurſans, delevit cum ſuis omnibus. Deploranda urbis ex eo facies: Hinc *victoriâ potiti* cædere, irrumpere, rapere, captare, minis intonare; indè *victi* fugere, terga vulneribus obvertere, ſupplices tendere manus; nonnulli fruſtrà obniti, animóſque in vulnere ponere; *Cives* incaſſum precari, ejulare, plorare. Omnia cadaveribus ſtrata mutilatíſve corporibus. Hîc cernere erat ſolamina quærentes; illic plagis propemodum confectos vitæ ſimul & miſeriarum exitum appetentes. Triduum aut plus eo inſepulta ſervantur cadavera, quæ fœdo ſpectaculo tabóque horrorem facinoris augebant.

lum, interemptis defenſoribus.

Gregariorum a tria millia & quingenti cecidere. Dux *Hamiltoniæ*, confracto crure, quatuor aut quinque dies à prælio, haud ultrà, ſuperſtes vixit. *Forbeſius* utroque crure trajectus. *Captivorum* b quinque millia numerabantur, quà *Oppidani* quà *Scoti*; inter quos erant Comites *Rotheſius*, *Carneworthius*, *Kelleius*, Baro *Sinclarius*, *Montgomerius*, Præfectus machinatiorium, ut & *Fanshawus Greviúſ*que *Angli*, qui *A petitionibus Anglicis*, cum Ordinum *Scoticorum* Ductoribus, omni commeatu, ſigníſque centenis & quinquaginta quinque.

a *Numerus cæſorum,*

b *& captivorum.*

Regia c *Majeſtas* paulùm ultra *Barbonii* pontem provecta, (relicto qui Equitatum ferè integrum rectà per *Neoportum* in *Scotiam*

c *Rex, relicto Scotorum*

ducere decreverat *Lesleo*) stipantibus Duce *Buckinghamiæ*, Comite *Darbeio*, *Lauderdalio*, Baronibus *Wilmotto*, *Talbotto*, aliísque *Dynastis* cum equitibus circiter quinquaginta, in avia divertit; partim ut somno se reficeret, partim ut dubios itineris redderet qui persequerentur. Inter proficiscendum narrat Comes *Darbeius*; nuper sibi, cùm à *Lilburnio* profligatus aufugeret, tutum præstitisse diverticulum in domo *Boscobellæ* *Penderellum*[a] quendam; sed ille Religione *Pontificius*. Eò se *Rex* recipere inprimis statuit. Domus à *Wigornia* viginti sex distat milliaribus, in *Salopiensi* Comitatu, ad *Staffordiæ* confinia, inter *Tongi* Castrum & *Brewoodum* posita, loco in saltuoso, secessui peropportuno. Gnarus viarum *Giffordius* quidam, relicto à læva *Kiddermonastrerio* per *Stourbrigiam*[b] instituit iter; & ad *Whitladies* (Cœnobium olim *Cistertianarum Monialium*, lapidis unius spatiolo, medias inter sylvas, à *Boscobella* dissitum) apertis concubiâ nocte pulsanti foribus, ab alio *Penderello* cum comitatu inducitur. Dum in istis ædibus capillitium secat *Rex*, (quod igni traditum) fuligine deturpatur manibus, vilibúsque vestimentis induitur, duo alii *Penderelli*[c] fratres, *Richardus*, qui vicinum *Hobbalii* prædiolum, & *Gulielmus*, qui *Boscobellam* incolebat, accersuntur. Quibus infortunium edoctis *Regiam Majestatem*

equitatu, digreditur,

a *& suadente Comite Darbeio, pergit Boscobellam versús.*

b *Quum ventum esset ad ædes dictas* Whitladies.

c *Penderellis fratribus abdendum se tradit,*

tem oſtentans *Darbeius*, *per fidem*, *per Deum*, *per omnia ſacra orat obteſtatúrque*, *ut ſervent incolumem*, *& de perfugio ſive latibulo confeſtim proſpiciant*. Optima ſpondentibus Ruſticis, *Richardus* per poſticum in ſylvam eduxit proximam; juſſo antè *Wilmotto*, ut equeſter *Londinum* a contenderet, ubi ad Inſigne *Viridis Draconis apud Vintrie* in vico *Tameſino Regi* ſtatutum erat ipſum conveni- re; *Johanne Penderello*, per quam viam eò pergeret ſecurior, oſtenſurum ſemet pollicente.

a *Wilmotto Londinum antè amandato.*

Poſteaquam in hunc modum Proceres *Regiæ* b *Majeſtati* pro virili proſpexiſſent, ſua de ſalute deliberant, *Leſleum*que ſequi, ſi & aſſequi potuerint, planè tutiſſimum arbitrantur, ob multitudinem, cui à palabundis & paucis militibus non erat metuendum; nec poſſe majores *Parricidarum* copias attingere tantum ſpatii emenſos. Paululùm indè progreſſi, Baronem *Leviſtonum* (qui *Regiæ* cohorti præfuerat) ab hoſtili militum inſequentium impetu ſoſpitârunt; fructu tamen brevi & caduco: nam citò pòſt, ultra *Neoportum* c cùm promoviſſent, in *Lilburnianos* incidunt, qui viribus exhauſtos facilè fugant, Comite *Darbeio*, (quem poſtea militaris concilii judicio damnatum plectunt impii *Parricidæ*) *Lauderdalio*, (qui ſervatam fidem ſqualore carceris ad *Regiam* uſque *reſtaurationem* luit) aliiſque, quos

b *Proceres, dum Leſleum aſſequi tentant,*

c *à Lilburnianis diſſipantur, capto Darbeio, aliiſque.*

 nomi-

nominare longum esset, correptis. Interea Dux *Buckinghamiæ*, *Levistonus*, *Talbottus*, cum pluribus aliis, huc illuc dilapsi, varia sortiuntur effugia; tandémque trans mare navigant. *Lesleum* [a] verò, *Neoportum* haud longè transgressum, circumveniunt hostes, integrúmque ferè ipsius aut capiunt aut saltem dissipant commilitium; nominatim, Comitem *Cliviæ*, (qui *Lesleum* à prælio fugiens assecutus fuerat) uti & *Kenmorii*, Baronem *Wentworthium*, ac *Middletonum*. Rustici autem horum plérosque, non sine crudelitatis nota, (à qua gens *Anglicana* plurimùm abhorret) undique palantes, fustibus, bidentibus, trituratoriis instrumentis, & istiusmodi quæ [b] furor subministrabat armis, malè mulctant; redhostimento continentiæ & modestiæ, quas exhibuerant illac non ità pridem ductantes, perquam incongruo. *Masseus*, [c] manu saucius, in Comitissæ *Stanfordiæ* clientelam ultrò se fugiens conjecit; cujus sub marito (*Graii* pater is erat) olim *Glouceſtriæ* meruerat. Exinde binas post septimanas in *Turrim Londini* tractus, squalore carceris diu maceratus, brevíque coram Supremo Judicii tribunali capitis causam dicturus, vestibus cum bajulo quodam immutatis, incolumis evasit.

Scotiæ Regnum, captâ in hunc modum & deletâ maximam partem *Nobilitate*, victricibus *Anglorum* manibus palmam porrigit;

&

a *Lesleus cum suis hosti præda fit,*

b *aut (quod pejus) Rusticis.*

c *Masseus nobili Fæminæ se tradens in Turrim Londinensem conjicitur: unde personatus elabitur.*

& nisi Radicem Supremus rerum humanarum Arbiter asservâsset, unde quasi de novo animata resurgeret Proles & Causa *Regia*, eadémque Ducis *Albemarlii* dextra (quem adhuc *Monckei* sub nomine indigitare liceat) vulnus opémque per vices intulisset, æternùm perierat.

At[a] quomodo actum cum *charo Superis Capite*, spe pariter ac *Anglicanæ* sobolis & *Ecclesiæ* sospitatore, quoniam *Anglos* inexplebili cognoscendi ardore laborantes conspicor., & ab omni seculorum memoria vix quicquam hujusmodi obtigit notabilius, ego inpræsentiarum (sicuti ab ipso *Serenissimi Regis* ore haurire datum est) nec parcè nimis, nec incuriosè memorabo.

[a] *Fusè narratur, quæ fuerint Regis per Angliam latibula.*

In ipso temporis articulo *Regem* in sylvam abiisse res ipsa testatur. Nam vix elapsâ semihorulâ, quæsitum adsunt Tribuni *Asthenhursti*[b] milites, Cœnobium excutiunt, & per conclavia volitantes; secreta omnia, recessus, abditissimósque angulos perscrutantur. Reprimentibus tamen fatis, extra ædes non prodibant omnino; toto siquidem die stillabat æther impluvius, & ab arboribus deciduus imber herbis gravis incubuit: ità quod aliis damno, *Regi* saluti fuit.

[b] *Ashenhursti milites cœnobium perlustrant.*

Ille dum inter opaca nemorum densatósque frutices permaneret, *Richardus Pendeuellus*, runcinâ, quasi sepimentorum instaurationi daret operam, instructus, torale,

cui complicato *Rex* insideret, attulit; petierátque ab uxore Rustici in proximo agentis *Francisci Yatei*, (quæ & ipsi affinitate junctissima) ut cibamenti siquid in promptu foret, paratum deferret in sylvam. Haud morata, lac apponit saccarique aliquid, nec non ova paucula & butyrum. *Rex*, [a] adventu mulierculæ ob innatam sexui garrulitatem nonnihil perturbatus, *An tu fidem* (inquit) *servare cuiquam potes qui Regi militaverat? Imò, Domine*, (respondet illa) *Moriar antè quàm te prodam.* Quo dicto confirmatior, de eduliis allatis liberaliùs vescitur.

a *Rustici uxor cibos defert in sylvam, quibus Rex vescitur.*

Senescente [b] jam die, suam in casulam *Hobbalii* in propinquo sitam *Richardus* eum introducit, ibidémque accingitur ad iter novum, quod erat hâc nocte suscepturus. Interrogârat enim *Rex* inter alia, Num probatæ fidei quempiam nôrit ad *Sabrinæ* ripas habitantem, qui de latebra tantisper prospiceret, quoad copia transeundi [c] fieret in *Walliam*; eâ siquidem in Regione non deerant amici fidissimi, quorum ope aut *Londinum* petere liceret, aut inter abrupta rupium securiùs delitescere. Admonitus igitur de quodam *Wolphio*, quinis abhinc milliaribus, unicóque à *Sabrina* [d] degente apud viculum *Madleyam*, eò noctis horâ nonâ *Richardo* stipante proficiscitur. Primum autem vix emensi milliare, dum molendinum

b *Vesperi subit Richardi Penderelli casulam;*

c *indè iter instituens in Walliam.*

d *Eâ nocte pergit Sabrinam versus*

num aquatile prætergrediuntur, ubi per pontem ligneum superari rivus debuit, portulâ quam aperuerant stridente, instat Molitor, & minaci voce quò vaderent interrogat nocte tam serâ; sisterent se corám. Deterritus inopino tonitru *Penderellus*, relicto ponte, per undam fugit impiger, sequitúrque comes *augustus*; non tam visu, quàm pellicearum braccarum sonitu spissis in tenebris dirigente. Perpinguis Molitor citò à cursu destitit; & residuum viæ periculo caruit.

pedester, duce Richardo Penderello: territatur à molitore.

Madleyam [a] tandem perventum; foréssque pulsanti *Penderello* continuò cedunt. Hospes excipitur amicè, factúsque consilii particeps *Wolphius* in horreo recondit, quoniam interdiu militum vacua perraró domus. Mittitur exploratum trajiciendi fluminis opportunitatem, renunciatúrque non solùm pontes à militibus custodiri, sed & pontones & hippagogas quàm strictissimè observari, eapropter transitum fore perquam difficilem ac intutum. Cùm noctesceret, intra [b] ædes receptus, à matrefamilias accuratiùs inficitur manus & vultum decocto *Galliocarum*; dictóque vale, per eundem redit pedester tramitem ad *Boscobellam*, commodiorem itinerandi tempestatem placidè præstolaturus.

[a] *Apud Madleyam in horreo reconditur.*

[b] *Flumine strictè observato, redit in sylvam, unde venerat.*

Reversus antelucano tempore in sylva commoratur, dum inspiceret *Richardus*

utrùm ſubeſſent viri militares in domo *Boſcobellæ*. At ille unicum ibi *Carliſium* (quem ad *Suburii* portam cum aliis *Cromwellianas* copias diſtinuiſſe narravimus) deprehendit, qui natus in vicinia, recèns ad familiarem hunc ſuum diverterat, clàm panem emendicaturus. Audito quis in ſylva lateret, *Carliſius* [a] duobus cum *Penderellis* confeſtim adeunt, atque poſt lætas utrobique gratulationes in domum inducunt. At arena quæ ſemet calceamentis dum rivum percurreret inſinuaverat, gravis triturâ pedibus, cruoris elicuit ſtillam; cujus in medelam pedilavio uſa eſt muliercula. Dein agreſtium cibamentis [b] ambo refecti, in ſylvam continuò redeunt; ubi conſcenſo frondoſi roboris cacumine, diem in edito inſumunt; effuſo poſt longas vigilias in ſomnum *Rege* ſuper brachia & in gremio *Carliſii*. Nocte deſcenditur, domum repetunt famelici; locúſque oſtenditur planè inſcrutabilis, latibulum Sacerdotale, [c] quod adeò *Regi* perplacuit, ut nollet ampliùs, ibi dum moram traheret, ſe dio committere.

a *Summo manè deducitur à Carliſio in Boſcobellæ domum.*

b *Refectus inſcendit quercum.*

c *Noctu occulitur in latibulo Sacerdotali.*

Humphredus, alius è fratribus quinque *Penderellis*, qui molendino etiam in propinquo præerat, *Sheffnalium* oppidum eodem *Saturno* taxationibus perſolvendis contenderat: ubi in ædibus Capitanei *Broadwayi*, nummorum ratiociniis præpoſiti, *Tribunum* [d] fortè comperit è *Cromwellianis*, qui

d *Pen-d.rellus*

qui *Regem* percupidè quærebat. Idémque, audito rusticum hunc prope *Cœnobium Whitladies* habitare; An de *Rege* quicquam nôrat, an de Cœnobio quicquam, interrogat: adjicítque, *Si quis offenderet, sterlinarum libras mille lucraturum; sin occuluisse aut celâsse deprehenderetur, indubiâ morte plectendum. Humphredus* a tamen, *Regis* incolumitati fideique propriæ posthabitâ lucri quantivis spe, nihil se nôsse respondet, arcani celantissimus. Vesperì cùm rediisset, rem totam enarrat *Regi*, qui sequentis *Dominicæ* magnam partem in topiario domui adjuncto sacræ lectioni insumpsit.

molitor interrogatus de Rege,

a *fidem servat inviolatam.*

Johannes interim *Penderellus*, cùm equestrem viam *Londinum* versùs Baroni *Wilmotto* subindicaret, circumfusis undique militibus impeditam adeò deprehendit, ut ipsum b cum equo in Margi-fodina recondere consultissimum duxerit, donec commodiorem invenire posset latebram; tandémque faventibus astris *Whitgravio* commisit ac *Huddlestono*, quorum hic illius in ædibus tenella trium puerorum ingenia bonis literis expoliebat. Uterque, amandato noctu equo ad Tribunum *Laneum* familiarem suum, qui olim sub *Rege* meruerat, *Wilmotto* hospitalitios lares apud *Mosleiam* aperuêre. Hujus rei per *Iohannem* reducem certior factus *Rex*, eundem denuò mittit investigatum ocyùs *Baronem*, qui mutârat

b *Wilmottus è Margi-fodina prodiens, Whitgravio in tutelam traditur:*

 antè

antè hoſpitium, & ad *Bentleyam* Tribuni *Lanei* domicilium commigraverat. Ibi tandem repertus, *Regíſque* mentem edoctus, retrò ſe conticinio ſequente ad *Moſleiam* rediturum, *Regis* in occurſum, pollicetur, quinis lapidibus à *Boſcobella* diſtantem. *Johanne Boſcobellam* reverſo, ſtatuit & *Rex* eò [a] pergere, *Wilmotti* viſendi gratiâ; verùm pedeſtri itineri imparem fecerat infelix iſta (quam diximus) pedum tritura. Molitoris igitur *Humphredi* jumentum vili ſellâ inſtratum conſcendens, valedicénſque *Carliſio*, pergit *Moſleiam* verſùs, quatuor *Penderellis* & *Franciſco Yateo* ſatellitibus. Quò ſimul ac ventum erat, ruſticos promiſſis (quæ tandem prælargè perſoluta ſunt) dimiſit oneratos.

[a] *cujus viſendi gratiâ Rex, equo molitoris inſidens, Moſleiam contendit.*

Exin à *Whitgravio* & *Huddleſtono* deducitur ad *Wilmottum*, atque poſt longiuſcula ſuis de rebus colloquia, famémque cibo placatam, in conclave ſecretum abditur ſomni capiendi gratiâ. Poſtero die ſuboluit *Whitgravio*, milites eum captatum [b] adventuros, utpote qui *Regiis* pridem in caſtris militaverat. Et advenêre quidem; ſed quos ille culpâ vacuus declinare noluit; verùm *Rege* in ſecretum dilapſo, foribúſque omnibus eveſtigio apertis, confidenter eos compellat, vicinorúmque teſtimonio atque aliis argumentis contrarium ità liquidò evincit, ut hominem non ultrà (ne gra-

[b] *Adſunt milites Whitgravium deprehenſuri, at recedunt quieti.*

gradibus quidem conſcenſis) inquietârint.

Eodem a die *Cænobium* denuò perluſtrant milites, utpote à captivo *Signifero* condocefacti, *Regem* inibi pro certo deliteſcere; nam *comitantibus aliis huc adveniſſe teſtis oculatus adnotaverat, abeuntium verò neminem ei conſimilem exiiſſe.* In omnes igitur ædium cameras & receſſus involant; fractis tabulatis, dejectis parietinis, latebrarum occulta rimantur: at incaſſum explorant. Tum patrem-familias, admoto pectori ſclopeto, in examen vocant; & ni *Regem* ocyùs oſtentet, glande confeſtim trajecturos interminantur. At ille *Regem* ſibi omnino notum pernegat; non diffeſſus tamen, illuc eâ nocte divertiſſe complures, qui cibis omnibus devoratis receſſerant. Indè ad *Signiferum* converſi, ceu mendacem miſerè dedolârunt.

a *Rex iterum quæritatur in Cænobio.*

Nocte ſequente, *Whitgravio* cum Uxore, necnon *Huddleſtono* valedicens *Regia Majeſtas*, ubi priùs nomen fecerat à Mercatore *Londinenſi* diſſolvendum, (quas *Cambii literas* vocant) unde (ſi fortè in poſterum aliquà ad *Parricidas* permânet commodata ab iis *Regi* celando opera) pecunias reciperent, ſalutíque ſuæ transfretando conſulerent; Tribuni *Lanei* tutelæ ſe cum *Wilmotto* commiſit, ad b *Bentleiam* perducendum. Ubi ſoror ejus (*Janam* vocitant) ſe deducturam ad locum prope urbem *Briſtoliam*, ubi ſpes trajectûs, recepit; hâc ratione ſcenam adornatu-

b *Bentleiam migrat; indè Briſtoliam*

profe-ɛturus, ceu Jana Lanea servus.

natura. *Salvum* (uti vocant) *Conductum* à quodam *Parricidarum* Tribuno nanciscitur, quod ipsi sibi cum unico servo, Generosóque cum conjuge, binis equis insidentibus, liberum iter & securum præstaret ad *Nortoni* prope *Bristoliam* domicilium; cujus nimirum Uxori gravidæ partus appropinquabat. *Jana* soror inter puerperii nixus præstò esse omnino debuit; nec acceptior itineranti comes quàm cum marito consobrina. Bellè in omnibus quadrabat fabula. *Rex* a haud moratus, inscendit equum, *Janæ* se famulum coràm exhibens, dominâ ponè insidente. Sequitur cum uxore *Lasselius* (hoc enim Affini nomen erat.) Præcedit *Wilmottus*, accipitrem in manu gestans, quasi nunquam antè viderat, solâ viæ societate fortuitò conjunctus; idémque certus, cùm *Bristoliam* propiùs ventum foret, de via deflectere ad amici ædes, *Johannis Winteri*, Equitis, rerum ibi occasiones exspectaturus. Ità instructi omnes, profectionem bonis avibus auspicantur.

a *Dat se in viam, comitantibus Lasselio & Wilmotto.*

Bromsgrovii miscet de seipso sermones cum fabro ferrario.

Primus *Bromsgrovii* obvenit casus memorabilis; excusso etenim equi calceo, *Regis* erat ad Fabrum ferrarium deferre, qui alium affigeret. Iste *Regi*, *Quid novi audiret*, percontanti, *Nil*, inquit, *præter victoriam de Scotis à Cromwellio reportatam; ubi quanquam capti vel occisi ferè cæteri, Rex evasit tamen. In Scotiam fortè* (reponit *Rex*) *per*

avia

avia se clanculùm surripuit. Cui Faber, *Illud profectò parùm verisimile; quin potiùs latibulum sibi quoddam in Anglia sortitus est. Ego si deprehenderem, haud modicè lætarer, quia mille libras numerarent mihi Comitia.* Post istiusmodi sermones utrinque habitos abscedit *Rex*, dominæque famulatur in itinere. Ad *Eveshamum* [a] penè provectis, *Avonæ* fluvii vadum transire in animo erat, milliaris unius infra oppidum distantiâ: sed propiùs adventantes, ex adversa ripa militares equos conspiciunt in prato gramina depascentes, insessoribus humi propè cubantibus. Ibi, quid factu opus, consulitur. *Rex* pergere metu dissimulato; *Lasselius* autem (cui recens à militibus facta præ oculis obversabatur injuria) consultius duxit ad vicinum oppidum divertere: cujus formidini obsecundante *Rege*, dum per plateam iretur, en obvios eosdem quos vitârant milites; qui tamen nè minimam creant molestiam, salutati tantummodo resalutant. Sub noctem, ad insigne [b] *Coronæ* ventum apud *Circestriam*, (*Corinii castrum* à veteribus dictam) ubi valetudinarium se simulans, in cubile continuò recessit. Consequente vespere *Marsfieldiam* [c] tenent, ubi apud affinem *Janæ* pernoctatur. Tertiâ luce, cùm *Bristoliam* à læva reliquissent, milliaribus tribus dissitam, ad *Nortoni* habitaculum accedunt; ubi *Jana*, quasi febre tertianâ correpto

Rege,

a *Eveshami per medios milites transit indemnis.*

b *Pernoctat Circestriæ,*

c *dein Marsfieldiæ, tertio die apud Norto-*

num, ubi ægrotum se simulat,

Rege, (quem *Beneficiarii* cujusdam Patris sui natum affirmat) in conclavi privato lectum sterni curavit, contráque febrem à Doctore *Gorgio* misceri medicamenta.

a & à Gorgio Medico invisitur.

Manè prodeuntem foràs interrogat a *Gorgius*, *quid de Rege audiret, quid de prælio.* Sed cùm parùm appositè responderet, *Vereor* (inquit) *nè tu Rotundis capitibus* (eo quasi stigmate inusti vulgò *Parlamentarii*) *operam addixeris; periculum ego faciam cujas tu sis*: atque in cellarium protinus inducto propinat vini calicem in *Salutem Regiam*. Cui *Rex* parem exhauriens, fidem facit, istiusmodi furfuris homuncionem se nunquam extitisse. Manè secundo, *Rex* in Cellario, panem inter & caseum comedendum, cum

b In cellario colloquitur cum Thrasone quodam de Rege.

Thrasone b quodam adstante sermones miscet, qui se prælio *Wigorniæ* nuperrimo interfuisse aiebat, multáque de rebus ibi gestris jactabundus blaterabat. Huic *Rex*, *Num tu videris Regem? Vigesies* (inquit ille.) *At qualis demum erat?* Tum *Regem* intuitus attentiùs, *Te superat* (inquit) *altitudine quatuor digitis.* Postea, dum caput matrifamilias per triclinium fortè prætereunti denudaret, Promus c oculis intentis vultum in-

c A promocondo dignoscitur,

spectans, & diligenter contemplatus, *Regem* esse suspicatur; privatámque nactus occasionem, venerabundus ad genua procumbens, rogat, Annon ità se res habeat. Silentio indicto, fatetur omnino sic esse. Nomen homi-

hominis *Johannes Pope*, qui ante annos quinque ſub *Rege* (tum *Principe Walliæ*) ſtipendium, in Occidua plaga fecerat; poſtmodùm exauctoratus, variis dominis adminiſtrum ſe præbuit, uſque dum hujus *Nortoni* promus-condus redderetur. Dehinc officia complura [a] *Regiæ Majeſtati* præſtitit ſumma cum fidelitate. Primò ſiquidem *Briſtoliam* is miſſus eſt navigium conquiſiturus: at, quod in *Galliam* vel *Hiſpaniam* ſolveret intra menſem, nullum potuit ibi loci inveſtigari. Cùm autem de multis qui ſub ipſo militaverant *Regem* affaretur; unus deligitur *Windhamus*, cujus in hiſce anguſtiis primum caperet experimentum. Incolebat ille villam *Trentam* inter *Durotrigas* in agro *Dorceſtrienſi*.

a homine fidiſſimo;

Jam verò [b] *Wilmottus* ex condicto accedens ad *Nortoni* domum, noctu *Pope* miniſterio ad *Regem* introducitur, collatíſque invicem conſiliis, mox *Trentam* amandatur, percontaturus an auderet *Windhamus* [c] *Regem* hoſpitio excipere, & apud ſe celare poſſet, quoad opportunitate transfretandi frueretur. Reſpondet illico *Windhamus*, Felicitatem illam ſe ſibi impenſè gratulari, quòd inter tot eximios fidiſſimóſque ſubditos, ipſum præſertim hoc dignetur honore; paratum igitur ſe vitam, familiam, & fortunas omnes non modò periculis objicere, ſed & peſſundare, Optimi ſui *Regis* gratiâ. Veniam poſtremo

b *cujus ope Wilmottus introducitur.*

c *Hic Windhami mentem explorat, proſpero cum ſucceſſu.*

ſtremò petit, arcanum hoc, non cum *Matre* tantummodo & *Uxore*, ſed & quatuor Servis, quorum fidem tam in *Regem* quàm in ſemet perſpectiſſimam haberet, communicandi. Annuit *Wilmottus*, *Regém*que tertio pòſt die circa decimam adfuturum pronuncians, revertitur.

At enixa erat præcedente nocte *Nortoni* uxor, & ex eo partu in extremo diſcrimine verſatur, haudquaquam à Sorore (ſic enim *Janam* vocitabat) inter haſce anguſtias derelinquenda. Ut igitur honeſta ſuppetat abituriendi cauſa, codicillos à patre jam annis confecto comminiſcuntur nuperrimè datos, a quibus *à Janæ diſceſſu ſe graviter ægrotâſſe conqueritur, ipſiúſque ope præſentiſſimâ indigere*: jubet igitur, *omni morâ & excuſatione miſſâ, ſi vita parentis cordi ſit, domum feſtinet quàm celerrimé*. Literis prolatis, & rumore per familiam diſſeminato, valedicunt *Jana Laſſeliúſ*que, (uxore penès puerperam relictâ) cum famulo, cujus perſonam *Regia Majeſtas* ſuſtinuit. Itineris hujus ducem ſe præbuit, qui *Wilmottum* per avia deduxerat à *Winteri* domo ad *Nortoni*, *Henricus Rogerſius*; primúmque indè hoſpitium ſortiti ſunt in [b] *Carewi* Caſtello, ſeptem cis *Trentam* lapidibus ſito. Appropinquante adventûs horâ præſtitutâ, *Windhamus* cum uxore, foràs quaſi deambulatum, obviàm prodibant; *Regém*que privatim intromittunt,

a *Jana literas comminiſcitur à patre quaſi moribundo datas, in prætextum abeundi ſerâ noćte.*

b *Iter ad Carewi caſtellum*;

tunt, per quendam ad id muneris destinatum: *Jana* interim cum *Lasselio* apertè, instar [a] affinium è longinquo adventantium, qui crastino die abire decreverant, excipiuntur.

[a] *postero die Trentam, Windhami villam.*

Hîc loci per novemdecim dies tutò commorata est *Regia Majestas*, navigio per otium prospectans, variis incassum tentatis opportunitatibus. Obtigit autem uno die, ut campanarum pulsationibus præter solitum à Rusticis incumberetur; *Regé*que causam inusitati oblectamenti sciscitante, Lætitiam esse respondetur ob [b] *Regis* obitum, cujus fama pervaserat. Dum verò de transfretando diu multúmque deliberatur, venit in *Windhami* mentem quidam (*Eldenus* nomine) Mercator, olim sub *Regio Patre* Centurio, sed qui ab eo tempore mercaturam *Limæ* quæstuosam exercuit; penès hunc fortè navem comparare, quippe quem Baroni *Barkleio* in angustiis versanti tutam præstitisse meminit trajectionem. Ad hunc itaque amandatur *Windhamus* sciscitaturus, an *Wilmottum* aliúmque Nobilem, qui nuper è prælio *Wigorniensi* evaserant, tutò transmittere potuerit. Ille non difficulter auscultare, atque ad [c] *Charmutham* extemplò vadere, *Limæ* finitimam; ubi accersitum nauclerum rogat, silentio priùs imposito, num fidam auderet navare operam *Wilmotto* in *Galliam* cum famulo transvehendo. Annuit homo,

[b] *Fama Regii obitûs.*

[c] *Eldenus navigium conducit Charmutha.*

homo, & cum Centurione paciſcitur, ſexaginta libras, poſt allatum in *Galliam* Nobilem, chirographo perſolvendas. Dies & hora quibus eos in cymba ad navigium apportaret præſtituuntur.

Votis hactenus omnia bellè reſpondent; ſolus deſideratur prætextus in Hoſpitio commorandi dum ſingula parari poſſent in trajectionem. Ob eum finem *Henricus Peterſius* [a] (is *Windhami* ſervus, & ſecreti conſcius) hoſpitam *Charmuthæ* aggreditur, varióſque inter ſermones, Nobiliſſimo Viro famulari ſe narrat, qui Virginem parentibus orbam non procul agentem perditè amaret, à quâ & ipſe pari flammâ redamabatur: Hymenæis interdicente *Patrono*, clàm eam in matrimonium conſtituit noctu rapiendam. An igitur per horas aliquot ea præberet hoſpitium quærit; porrigítque ſimul munuſculum, in pignus uberioris præmii, ſuperaddito & vini hauſtu. Mulier, iſto munere delinita, & puellæ miſeratione tacta, ſpondet operam. Igitur *Trentâ* relictâ, *Rex Charmutham* [b] versùs proficiſcitur, cum *Juliana Conisbeia* (hæc, ancilla facinoris conſcia) eidem equo inſidente, ut Sponſulæ ſpeciem exhiberet. Comitantur Baro *Wilmottus*, Tribunus *Windhamus*, & *Henricus Peterſius*; obvium habent *Eldenum*, inducuntur in privatas ædes (quo ſe obtentu prædiolum inſpectandi receperat:) huic ſe jam

[a] *Commentum Peterſii quo hoſpitium ibi loci parat.*

[b] *Rex eò proficiſcitur, Julianam Conisbeiam cen ſponſulam ſecum apportans.*

jam aperuit *Regia Majestas*, mercedulâ datâ in pignus futuræ gratitudinis. Indè Mercator *Limam* contendit, ut Navarcham propediem acciret ad iter præstituto tempore capessendum; *Rex* cum cæteris ad hospitium *Charmuthæ*; *Petersius* autem cymbam exspectaturus. At hic, post moram usque ad diluculum factam, reversus, nullam advenisse pronunciat. Quo audito, [a] conturbari omnes, & nova inire consilia: nullus hîc morandi locus periculi expers; certum *Regi* ne minimùm cunctari.

[a] *Spe navigii evanescente, abscedit illico.*

Birdportam versùs, brevì habitâ consultatione, *Rex* cum *Juliana*, Tribuno comitante, progrediuntur, in hospitio designato *Baronis* adventum cum *Petersio* præstolaturi. Hic ad *Limam* iturus, ut prævaricationis hujusce causam à Mercatore perdisceret: ille in hospitio moratus, equum de novo calceandum prætexuit. At *Eldenus* Mercator, qui dimidium itineris emensos eos conjectabat, ruptam fidem magnopere demiratus est; nec aliam assignare potuit rationem, nisi quòd amicis dum valediceret in die Nundinarum, (nam eo die *Limæ* celebrabantur) hominem bene potum promissi temporis oblivio ceperat. Postea verò constitit, Navarcham domum reversum, ut mundum aliáque profectioni necessaria compararet, ab Uxore inclusum, foribus obducto pessulo: eodem enim Nundina-

rum

rum die in Oppido promulgabatur Edictum, quo a *sub capitis periculo* cautum erat, *nè mortalium quispiam Regi succurreret, eúmve celaret; mille librarum oblato præmio sistenti cuicunque.* Hinc iste metus invasit mulierculam, nè maritus ex eo officio (quod uxori fassus erat in se recepisse) in sicco naufragium faceret: hinc precibus, lacrymis, tantùm non vi illatâ, contrà nititur; clamoribus tandem intonans, quibus poterat vicinia concitari. Victus igitur importunitate, continuit se domi, commisítque uxoris arbitrio moderandum.

a *Cur Navarcha tam fœdè prævaricatus est.*

Regem b *Birdportam* pergentem anteibat exiguo spatio, viam exploraturus, *Windhamus*; atqui prope oppidum accedens, militibus refertum deprehendit. Armilustrium enim eo die instituebatur & delectus militum, ad *Jarseiam* Insulam, duce *Haynesio*, expugnandam. *Windhamus* eapropter aliò divertere *Regem*: at ille intrepidus oppidum intrare, nè palpum obtrudere *Wilmotto* videretur; partim etiam ut sese nocturnis vigiliis ac itinere defatigatum reficeret, simul & *Wilmotti* adventum exspectaret. *Tribunus* cubiculum & victum comparare; quòd sanè perdifficile inter tot hospites. Interea *Rex* in stabulum equos deducere, atque sedulò curare, nec non in area cum militibus de itinere confabulari. Verùm equiso tradentis c equos intuitus vultum, *O te!* ex-

b *Ventum ad Birdportam militum plenam:*

c *ubi ab equisone*

exclamat, *gratulor adventum, bene te novi. Unde hoc?* (inquit *Rex*) *Exoniæ*, respondet: (ibi *Rex* diu fervente bello permanserat) *ego ibi vixi per duos annos in hospitio. Similiter & ego* (*Rex* ait) *Domino Porterio ministravi. Gratulor, me in contribulem incidisse. Sed video te totum nunc districtum negotiis, ut compotare mecum non vacet. Cùm à Londino redire contigerit, de anteactis uberiùs colloquemur.* Hisce captus promissis, & præsertim negotiorum multitudine confusus, vel *Deo* nubem objiciente, longiori alloquio supersedit. *Rex tantùm non agnitus.*

Paulò pòst, cùm pertransiret oppidum *Wilmottus*, equos inscendunt, & rectà *Londinum* versùs itantibus, complures obviàm se dedere viatores; è quibus unus *Caroli Primi* olim servus: igitur deflectere de via opportunum rati, proximam à læva semitam capessunt; diùque obequitantes, appetente nocte, viculum a attingunt nomine *Brod-windsoram*. Præcedit *Windhamus* percontatum ubi terrarum essent; quodnam viculi nomen; quò via duceret: incidítque bonis avibus in Pandocheum, ipsius olim administrum, qui *Regi* etiam meruerat. Gratulatus hanc sortem, blandè compellat, & quoniam ingruebant tenebræ, pro comitibus pernoctandi copiam non ægrè impetrat. Cæterùm haud diu fuit quin *Conestabilis* (id est, *Viculi præpositus*) adest,

a *Indè fortunâ duce ad Brod-windsoram;*

cum

cum quadraginta militibus à tergo ſecutis, hoſpitiúmque [a] partim ſaltem occupaturis; qui ad oram maritimam feſtinabant, indè ad *Jarſeiam* aſportandi. His jam ædes inſeſſæ, ut in anguſtum propelleretur *Majeſtas Regia.* Sed neque ibi finem turbamentorum adinvenit. Mediâ etenim nocte fœmina, quæ milites comitabatur, perpeſſa eſt puerperii dolores: quâ re auditâ, Villici concurrunt, & ingenti [b] clamore altercantur de nutricatu infantis, matríſque ſuſtentandæ impenſis; donec, inalbeſcente jam cœlo, pertæſi rixas milites ad navigia properant.

[a] *ubi à militibus ibidem pernoctantibus,*

[b] *& Rusticis inquietatur.*

Inter iſta *Charmutam* [c] parumper reſpectare juvat. Parùm enim abfuit quin affigendi calcei mora Baroni *Wilmotto* carò conſtaret, oborto inter Equiſonem & Fabrum ferrarium colloquio. *Unde venerunt hi Nobiles?* rogante Fabro; *Ab Exonia, utì ferunt*, reſpondet Equiſo. Cui Faber, *At ego auſim pronunciare in Arctoa plaga* [d] *noviſſimos calceos fuiſſe affixos.* Cæteris interea rebus ad examen revocatis; quòd nimirum Ephippia noctu non depoſita, Viatores totam noctem vigiles duxiſſent, Famulúſque hoſpitio exierat ſummo manè; hariolantur ſtatim, eſſe *Nobiles* qui à Prælio nupero *Wigornienſi* aufugerant, per mille ambages in haſce oras circumductos, ipſúmque forſan *Regem* intereſſe. Unde [e] prægrandis lucri ſpe con-

[c] *Charmuthæ periclitatur Wilmottus.*

[d] *Ortâ ex Equi calceis ſuſpicione.*

[e] *Equiſo Mini-*

conceptâ, Miniſtellum loci *Weſtleyum* aggreditur Equiſo, *Parricidarum* impenſè faventem partibus, quid agendum ſibi in hoc negotio conſilium ejus expiſcaturus. Sed nec ille preces effundens matutinas debuit interturbari; nec auſus Equiſo longiuſcularum finem exſpectare, nè munuſculo excideret abeuntis hoſpitis: re igitur infectâ rediens, dimittit Generoſum. Hiſtoriâ per fabrum ferrarium evulgatâ, ecce Miniſtellus advolat, Pandocheum anxiè interrogans, Quales eâ nocte ſuſceperat a viatores; Unde venerant, Quò tenderent; Quid ibi loci agitarent. A reſponſis auctâ ſuſpicione, procurrit ad vicinum Eirenarcham *Butlerum*, impetraturus Edictum, quo populum quaquaverſus omnem unà cum militibus ad *Regem* deprehendendum concitaret. Refragante Eirenarchâ, Centurio *Maſſius*, agens in b propinquo, collectis quotquot operâ ſubitaneâ potuit equitibus, rectà *Londinum* versùs inſequitur, ad *Dorceſtriam* uſque; ſed, *Rege* divino planè inſtinctu jam digreſſo, ſpe ſuâ evolutus revertitur.

Per totam dehinc viciniam in fermento erant milites, latebráſque circumcirca excutiunt, & ſuſpectorum rimantur ædes; præſertim c *Hugonis Windhami* Equitis (cujus nepos *Tribunus* erat;) ubi nullis non arculis & angulis accuratiſſimè inſpectis, arreptâque in cuſtodiam integrâ familiâ, eximiæ

ſtellum loci conſulit;

a *qui re penitiùs introſpectâ,*

b *per Centurionem, ſerò licèt, Regem venatur,*

c *præſertim apud Hug. Windhamum.*

formæ atque indolis Puellam in suspicionem vocant, quasi personatum *Regem*; nec antè dimittunt, quàm indubio experimento genuinum exploràssent sexum.

Verùm enimverò certiore indagine premenda sunt *Regis* vestigia. Consilio inito, decretum est, [a] ipsi notas ad *Trentæ* tenebras redeundum; *Baroni*que interea *Wilmotto* cum *Petersio* properandum ad *Sarisburiam*, ut ibi *Johannem Coventrium* consuleret, (*Sigilli magni* olim *Custodis* filium natu primum ex nuptiis secundis) quâ ratione vel mare trajici à *Rege* tutò posset, vel nova saltem latibula inveniri; verendum etenim nè palàm tandem fieret, in uno eodémque loco diutinè immoratus. Habitâ demum cum *Coventrio* consultatione, itur ad viduam nomine *Hide*, quæ viculum incolebat (*Healiam* dictum) intra lapidem à *Sarisburia* primum, ut illa de latebra prospectaret; mittitúrque *Southamptoniam* ad navigium comparandum *Robertus Philippus*, qui *Caroli Primi* sub auspiciis Tribunus militaverat. Hic exinde reversus, navem affirmat in promptu esse, omniáque trajectioni necessaria. Sed inauspicatò [b] contigit, eandem dum Viduæ domum *Regia Majestas* concederet) à *Parricidis* conductam, commeatui militibúsque ad *Jarseiam* asportandis sacramento obligari. Hâc spe igitur evanescente, Tribuni *Gunteri* operam, in quem fortè incidit,

[a] *Rex Trentam revertitur, misso ad Coventrium Wilmotto*

[b] *Navis Southamptoniæ conducta, sed nullo cum fructu.*

cidit,

cidit, eo in negotio *Philippus* efflagitat. Interea *Rex* [a] viduæ domicilium noctu ſubit, menſâque excipitur. *Doctore* inter alios convivas *Henchmanno*, jam *Sarisburiæ* Præſule, accumbente. Cœnatus, Viduæ ſe clanculùm patefecit, & de latibulo rogavit; quanquam illa non niſi ſemel in tranſitu ſolo ante ſeptennium conſpectum, primò ſtatim congreſſu internoſceret. Monetur itaque, *Londinum* versùs abſcedat ſub Auroræ ortum, ſed circumflexo itinere, præſtò ſit horâ primâ pomeridianâ, per poſticum admittendus: eo ſiquidem die Nundinas *Sarisburiæ* celebrandas, & hoc palpo dimiſſis omnibus ſervitiis remotíſque arbitris, ipſum ſe nemine conſcio recepturam. Dictum factum: *Rex* [b] enim cum Tribuno *Philippo*, poſteaquam Matronæ pro more valedixerant, inſcenſis equis abeunt *Stonhengium* viſitaturi, horâque præſtitutâ revertuntur; ubi equos abducente Tribuno, *Rex* occulitur in abdito quodam ſeceſſu, quem belli tempore cimeliis & ſupellectili pretioſiori recondendis exædificârant.

[a] *Rex Healiam contendit.*

[b] *Mandè vale dicto, redit clam famulis, & occulitur.*

Iſta dum geruntur, navigium conducitur *Gunteri* operâ *Brighthelmſtedii* inter Regios [c] *Suſſexiæ*: quo ſemel cognito, paratíſque omnibus ad profectionem neceſſariis, Matronæ reipſâ valedicit *Regia Majeſtas*, migrátque noctu, comite *Philippo*, ad *Simmoni* prope *Portſmutham* domicilium; poſte

[c] *Indè Brighthelmſtedium properat, nacto navim Guntero;*

ro autem die ſub veſperam ad hoſpitium *Brighthelmſtedii*; ubi menſæ ſimul accumbunt præter *Regem*, *Gunterus*, *Wilmottus*, *Manſellus* Mercator, & *Tetershallus* Navarcha ex adverſo *Regi*. Surgens à cœna Navarcha, injuriam expoſtulat cum Mercatore ſeorſim accito, quòd illum deceperit, *Regem* a ſubſtituens pro alio ſuppoſititio. Mercator inficiatur ſtrenuè, inſtátque nè ſit pollicitis minor. At ille pro comperto pronunciat, *Regem* eſſe, qui malè veſtitus famulum ſe gerebat, & pauperculi nomine tegebatur: ídque probè ſe ſcire ex quo tempore claſſem hic ipſe carbonibus à *Novo-Caſtro* divehendis deſtinatam, & in *Dunis* interceptam, illo cum aliis intercedente, dimiſerat. Sed nec Mercatorem latere debuit aut potuit *Edictum*, b quo ſub pœna capitis cavetur nè quis illum tecto vel hoſpitio excipiat, ſpondetúrque mille librarum prælarga merces, ſi quis in apricum protulerit. *Manſellus* innoteſcere homini quod res erat animadvertens, *Regem* protinus compellat; qui ſubintellecto Navarchæ genio, moribúſque inculpatis, unà cum *Wilmotto* pollicitationibus eum aggreditur, naulúmque ſatìs opimum in præſentia numerat. Exinde fidam c ille operam ſpondens; omnia in trajectionem præparaturus abſcedit. Navis in viculo (*Shoram* appellàto) quatuor abhinc lapidibus diſtante ſemiplena erat carboni-

a *ubi inter cœnandum à Navarcha dignoſcitur,*

b *qui à Parricidarum Edicto ſibi timens,*

c *ægrè ſpondet operam,*

bonibus, quos nondum vendiderat; nautis plerisque *Brighthelmstedii* agentibus: hos igitur intempestâ nocte inclamat, surgerent statim, ad navem pergerent confestim; obtento fluitare solutis anchoris, in brevia vel syrtes impacturam; semet evestigio secuturum. Uxorem insuper jubet Aquæ-vitæ phialam in oppido coëmere, alterámque vino *Hispanico* replere, mundo, quod secum portaret, simul dato. At illa, *Cur tam serâ nocte?* respondet: *annon manè sufficeret?* Cúmque acriùs instaret, morámque vel minimam præscinderet, [a] *Rex est* (inquit muliercula) *cui transmittendo destinari te suspicor: at faxit Deus, ut ei sospitando inservias; modò hoc fiat, mihi cum parvulis panem emendicatum in perpetuum ire perinde fuerit. Pandocheus* etiam, tunc temporis probè potùs, *Regem* adoritur, manúmque deprehensam exosculatur, *Quis sis,* (inquiens) *aut unde venis, aut quò tendis, nescio; Dii tamen te servent incolumem precor: Si me mea non fallat conjectura, Ego Comes ero, Uxor Comitissa.*

[a] *uxore (cui subolebat negotium) hominem ad obsequium urgente.*

Appropinquante profectionis horâ, procedunt ad littus, equis insidentes; simulabátque Navarcha, Mercatoribus hisce ex Insula *Vecti* divendita carbonum residua, quapropter eò vela facturum. Navem conscendunt [b] horâ quintâ matutinâ; magnámque diei partem littori legendo insumunt. Inclinante Sole, vela inflectebat Nauclerus

[b] *Nave conscensâ, littus legunt,*

cen Vectim Insulam petentes. ceu Insulæ *Vecti* applicaturus. At *Wilmottus*, qui præcipuam præ se ferebat personam, quasi variaret cum vento animus, post altercationem ex condicto coram nautis aliquamdiu habitam, pactum pro navigatione in *Galliam* commutavit; atque trahente noctem crepusculo, *Fecanum*, exiguum a *Normandiæ* portum, attingunt, & arenâ jam tandem potiuntur exoptatissimâ. Inter navigandum demirabatur Nauclerus, *Regiæ* b *Majestati* rectiùs innotuisse seriem itineris quàm ipsi sibi. Nec illud utique silentio prætermittendum quod inscius nauta (uti casibus ingenium esse potest) argutè satìs respondit. Sedente, dum vela facerent, in gurgustio *Rege* cum Navarcha, homunculus ingressus locum juxtà occupat; oríque insufflat *Nicotianam*: quem ægrè ferens Navarcha, facessere ocyùs cum suo fumo jubet, nec Generoso molestiam creare. At iste dum exiret obmurmurans, *Etiam Feli licitum* (inquit) *intueri Regem*; quod trito apud *Anglos* adagio dici solet.

a *Vespe*ri *Normandiam attingunt.*

b *Rex navigandi callentissimus.*

Terram jam tenebat *Gallicam Regia Majestas*; ubi *Deo Optimo Maximo*, Regum omnium Vigili & Vindici, Terræ maríſque Dominatori, Ventorum & fluctuum Pacatori mitissimo, gratias inprimis agens, Navarchæ se perquam benevolum profitetur; victúmque porrò secum ut haberet blandè invitat. Sed ille fausta omnia precatus, maluit

luit penates proprios & familiam revisere, quanquam cum periculo. Conscendit igitur navem, ventóque derepentè converso, *Poolium* [a] (quod portus apud *Durotrigas*) eâ ipsâ nocte attigit, ibíque vendidit carbones. *Rex* autem *Rotomagum* profectus, mercatores quosdam salutat, *Samburnum* [b] & *Parkerum*; qui veteribus (quasi Sanctorum reliquiæ forent) inter se partitis, novis *Regem* induunt vestimentis.

[a] *Navarcha blandè dimissus, Poolium eâdem nocte appellit.*

[b] *Rex, immutato Rotomagi amictu,*

Doctor [c] *Earlius*, Episcopus jam *Wigorniensis* (qui pridem *A concionibus*, & fortè *Rotomagi* tunc agebat) venit visitatum; quem ut vidit, non statim agnovit: sive Vultus præter solitum obductus, & tempora comarum honore populata *Augustam* speciem obscurârant; sive *Doctoris* mens insperati spectaculi stupore defixa visum hebetârat: certè *Carolum* in *Carolo* requisivit; quoad pleniùs & apertiùs os sacrum contemplatus, jam gaudii certior, ad charissimi *Domini* genua advolutus est, ut seri officii culpam deprecaretur, & erumpentis gratulationis obsequium deferret.

[c] *ubi fortè Doctorem Earlium offendit,*

Proximo [d] die, è *Lutetia Parisiorum*, quò pernicibus alis fama rei confugerat, *Angliæ Regina*, simul & *Dux Aureliæ*, Nobilium globo stipati, procedunt obviàm gratulabundi, atque in *Civitatem* inducunt magno cum populi plausu. Hunc amplexari, hunc dicere omnes in humani generis de-

[d] *Lutetiam Parisiorum proficiscitur,*

cus & delicias asservatum, hunc *Angliæ* spem & columen; hunc ut sartum tectum Deus perpetuò servet, animitùs comprecantur.

Sic salvus ex insidiis hostium evasit, per quem *Britanni* simul omnes de hostibus triumphamus; cujus capiti sacrosancto nisi Cœlites invigilâssent, diis inferis centies devotum omnino periisset. Quòd a inter tot *infimæ sortis* homines, tot *religionis contrariæ*, tot *fœminei sexûs*, quibus effrænis & innata garrulitas, tot *meticulosos*, quibus capitale supplicium horrori erat, tot denique *fractæ spei* & *pecuniarum indigos*, quibus grande lucrum non potuit non esse pergratum, à nemine per duos menses proderetur; Opus planè (si quid aliud) *divinæ* manûs obstupescendum. Atque hoc sufficere potuit, hoc solum, contundendæ *Rebellium* arrogantiæ, qui toties *Providentiam* crepabant ampullanti voce; hoc Terricolas omnes, quàm chara *Deo* sit ejus *Unctorum* salus, irrefragabili testimonio perdocere.

a *cujus incolumitas luculentissimum Divinæ Providentiæ testimonium.*

Cromwellius à clade b *Wigorniensi* triumphantis instar *Londinum* ingreditur, præmissis captivorum quinque millibus; qui ludibrio satìs habiti, vel in carceres compinguntur, vel ad *Saccari-molendina* in insulis *Novi Orbis* amandantur.

b *Cromwellius præmissos captivos Londinum sequitur.*

Interea *Monckeus* (qui jam *Albemarlæ Ducis* honore meritò refulget) copiis *Anglicanis*

nis à *Cromwellii* discessu in *Scotia* relictis, quæ sex millia numerabantur, præpositus, *Sterlingæ* a Castrum aggreditur, & deditione recipit, cum machinis, apparatu, commeatu multo, armorum quinque millibus, Rotulis, Scriniis, Cimeliis, variis *Regum* monumentis ac reliquiis, simul & superbâ inscriptione istâ, *Nobis hæc invicta dedere, Centum sex proavi.* Grandævum *Levinii* Comitem, utì & *Crawfordii-Lindesii*, *Ogilbeium*, *Proceresque* b alios quamplurimos, dum delectui militum incumberent apud *Ellitium* in *Perthiana* Provincia, *Aluredus* Tribunus inopinatò corripuit; nec minùs *Philippum Musgravium* Equitem, Prætorem *Sancti Johnstoni*, cum aliis, delectum facientes militarem *Dumfrisii*. In *Dundeam* c verò, quippe ausam obniti, vi & impetu facto irrumpitur; oppidúmque totum victorum libidini & rapinis exponitur: quo tristi exemplo *Abredonium* (sive *Fanum Reguli*) aliæque civitates commonefactæ, nec non munimenta, semet hostium arbitrio tradere maluerunt.

a *Sterlingæ Castrum Monckeo deditum.*

b *Proceres ab Aluredo correpti.*

c *Dundea Victori præda fit.*

Paulò pòst *Argatheliæ* Marchio, quasi pro forma & in speciem, *Regni* partes aliquamdiu sustinet; *Montani* etiam: qui tamen mediocres d adepti conditiones, herbam tandem porrigunt, cervicésque subdunt *Anglorum* jugo premendas. Nova deinde quatuor in locis conduntur propugnacula,

d *Scotia universa jam penès Anglos, qui no-*

vis propugnaculis sese communiunt;

tam arte quàm situ munitissima, ad quæ maritimo itinere pateret ex *Anglia* commeatui militíque facilis accessus; apud *Aeram* nimirum (aut *Videgoram*) *Innernessiam*, *Sancti Johnstoni* oppidum, & *Leitham*; præter *Sterlingæ* Castrum in supercilio montis positum, ac *Edenburgicum* (quod suprà descripsimus.) In omni denique Provincia castello aliquo potiuntur; unde ortâ denuò rebellione, *Scotiam* quaquà patet persultandi & perdomandi habeant opportunitates. Sed nec terra *Scotica* victorias *Anglorum* terminare potuit; quin maris iras & rabiem aspernati, penetrant ad *Orcadas* a *Hebridásque*, ac in *Shetlandia*, sive ultima *Thule*, trophæa erigunt.

a Orcadásque subigunt.

b Scoti recalcitrant, irrito conamine.

At quemadmodum b colliso capite caudâ sæpenumero minatur Serpens; ità *Middletonus*, Marchio *Huntleius*, Comes *Glencarnius*, *Atholiæ* Comes, aliíque, novis belli facibus exardescunt: quas tamen levi negotio extinxit *Morgani* dextera, dum potiorem partem ante coalitionem pessundaret. Abhinc, qui obsequio minùs assueti pro data occasione recalcitrabant, frænos ultrò capessunt, pactísque articulis spondent se quietos in posterum permansuros.

c Rerum civilium administratio

Judicia c jam exerceri cœpta per universam *Scotiam*; quem ob finem Judices immittuntur itinerarii, præsertim ex *Anglis*, utì *Andreas Owenus* è *Cantabrigia* Legum Doctor,

ctor, *Georgius Smithus*, *Johannes Marchius*, & *Edoardus Mosceleius*; quibus adjiciebantur è *Scotis Craighallus*, *Lockartus*, atque haudquaquam reticendus *Swintonius*. *Concilium Statûs* etiam ex *Anglis* componitur non-Optimatibus, *Scotis* quibusdam sacerrimis intermistis; imò Provinciis omnibus indicitur conventio, in qua ejurato *Rege* subscribere tenentur *Anglicano* regimini, & in unam eandémque cum *Anglis Rempublicam* coalescere. Atque tandem *Delegatos* a numero triginta mittere jubentur ad *Angliæ Parlamentum*. Neque tamen dissimulandum est, *Anglos* (quamquam è *Scotia*) huic muneri destinatos, exceptis *Argatheliæ* Marchione & *Swintoniæ* Toparchâ, qui duo *Scotorum* soli *Parlamento* semet immiscuere. Interdicitur etiam genti Armorum usus, nec non Equorum, nisi præscriptos in fines & necessarios. Porrò commerciis eorum cum exteris & negotiationibus severè invigilatur, nè quid eo prætextu mali molirentur in *Rempublicam Anglicanam*. Sic, sic *Anglorum* requiem interpellare profuit, alieni͡sque semet intrudere turbamentis; imò authores esse Iliadis, quam nos passi sumus, malorum. Sic b *in foveam inciderunt quam nobis excavârant*, *& cassibus irretiuntur quos immerentibus distenderant*; nec Vindicis aut Liberatoris spes ulla, donec olim *è monte Deus* respiciat, & castigatâ gentis perversitate misereatur.

per Judices plerosque Anglos, & Concilium Status:

a Triginta Delegatis suffragandi jus datum in Parlamento Angliæ.

b *Scotis obtigit quod meruêre.*

Sed *Scotiæ* ſatis vacavimus; eâ itaque relicta, ad res propriè noſtras regrediamur. *Jarſeia* [a] jam prodeat in ſcenam: huic expugnandæ cum maximo apparatu & copioſo delectu militari præficitur *Haineſius*; qui navigiis eò delatus, opinione citiùs victoriâ potitur. *Regio* enim militum Præpoſito, dum ſtrenuè & inter primos arma ciens prohiberet *Haineſianos* exſcenſione, in conflictu interempto, alii ſubito terrore conſternati aufugiunt. Indè *Inſulani* novorum dominorum in arbitrium pactis articulis concedunt: *Caſtellum* etiam, quod in rupe ſitum mare circumfluit, æſtu accedente, tormentis & morſariis quaſſatum, deditionem paciſcitur, quâ, convaſatis omnibus ſuis, in *Galliam* tranſire licet. *Mannia* [b] ſequitur. Hæc etiamſi Fœmineâ defenſa virtute, (*Darbeiæ* ſcilicet *Comitiſſæ*) id tamen decoris præripuit Viris, ut *Regis* in cauſa victima ſub manibus *Parricidarum* poſtrema caderet.

a Jarſeiam ſubjugat Haineſius:

b Mannia ultimo loco capta.

Devictis hunc in modum Provinciis omnibus, *Amneſtiæ* ſeu [c] *Oblivionis Actus* decernitur, quo anteactorum omnium memoriâ deletâ, delictis quibuſcunque venia donatur. Sed idem tot limitationibus, cautelis, & exceptionum tendiculis anguſtatus, ut exinde parùm emolumenti cuiquam ſperare licuerit ex animo pœnitentiam agentibus. Qualis tamen cunque fuerit, uni ferè *Cromwellio* [d] debebatur; ab illo ſiquidem rogatus,

c Conſentitur in Amneſtiam qualemcunque;

d ſed non niſi urgente.

gatus, illius præcipuè instantia apud *Pseudo-senatum* obtinuit; nimirum ut benevolentiæ specie victos sibi ipsi conciliaret, simul & in *Comparricidarum* capita odium quantum poterat atque indignationem accumularet. Quippe *tandem aliquando finem rapinis & deprædationibus imponere par erat. Num adeò delectabantur naufragiis redituum reíque familiaris aspectandis? Jam satis iræ, satis vindictæ datum: criminosis tandem veniam efflagitantibus, delictis sat supérque expiatis, misericordia & clementia prorsus exhibenda.* *Cromwellio.*

Verùm odia & a simultates (quorum semina olim jacta, sed durante communi periculo consopita) *Pseudo-senatum* inter & milites jam emicare; quæ mutuis iris diu cocta, in flammas & incendia exardescunt, ac in perniciem excrescunt internecinam. *Adeò rara est latronum diuturna concordia.* Objiciunt b milites, hosce viros honoris & dominii quælibet munia sibimetipsis & amicis propriis in perpetuum arrogare, cæteris omnibus consortio prohibitis; boníque publici obtentu, loca proficua inter se partiri, posthabito reipsâ Publici studio. Cui fini adversùs *Regem* arma distrinxerant? capita sua tot periculis exposuerant, in viscera contribulium & amicorum grassati? *Regicidio* (sic triumphos agunt de infando facinore) operam præstiterant? An ut istos suis in sedilibus constabilirent solos? ut isti æternùm

a *Milites livido in Pseudo-senatum animo,*

b *quem hisce onerant criminibus,*

Sed *Scotiæ* satís vacavimus; eâ itaque relicta, ad res propriè nostras regrediamur. *Jarseia* [a] jam prodeat in scenam: huic expugnandæ cum maximo apparatu & copioso delectu militari præficitur *Hainesius*; qui navigiis eò delatus, opinione citiùs victoriâ potitur. *Regio* enim militum Præposito, dum strenuè & inter primos arma ciens prohiberet *Hainesianos* exscensione, in conflictu interempto, alii subito terrore consternati aufugiunt. Indè *Insulani* novorum dominorum in arbitrium pactis articulis concedunt: *Castellum* etiam, quod in rupe situm mare circumfluit, æstu accedente, tormentis & morsariis quassatum, deditionem paciscitur, quâ, convasatis omnibus suis, in *Galliam* transire licet. *Mannia* [b] sequitur. Hæc etiamsi Fœmineâ defensa virtute, (*Darbeiæ* scilicet *Comitissæ*) id tamen decoris præripuit Viris, ut *Regis* in causa victima sub manibus *Parricidarum* postrema caderet.

a *Jarseiam subjugat Hainesius:*

b *Mannia ultimo loco capta.*

Devictis hunc in modum Provinciis omnibus, *Amnestiæ* seu [c] *Oblivionis Actus* decernitur, quo anteactorum omnium memoriâ deletâ, delictis quibuscunque venia donatur. Sed idem tot limitationibus, cautelis, & exceptionum tendiculis angustatus, ut exinde parùm emolumenti cuiquam sperare licuerit ex animo pœnitentiam agentibus. Qualis tamen cunque fuerit, uni ferè *Cromwellio* [d] debebatur; ab illo siquidem rogatus,

c *Consentitur in Amnestiam qualemcunque;*

d *sed non nisi urgente*

gatus, illius præcipuè instantia apud *Pseudo-senatum* obtinuit; nimirum ut benevolentiæ specie victos sibi ipsi conciliaret, simul & in *Comparricidarum* capita odium quantum poterat atque indignationem accumularet. Quippe *tandem aliquando finem rapinis & deprædationibus imponere par erat. Num adeò delectabantur naufragiis redituum reíque familiaris aspectandis? Jam satìs iræ, satis vindictæ datum: criminosis tandem veniam efflagitantibus, delictis sat supérque expiatis, misericordia & clementia prorsus exhibenda.*

Cromwellio.

Verùm odia & a simultates (quorum semina olim jacta, sed durante communi periculo consopita) *Pseudo-senatum* inter & milites jam emicare; quæ mutuis iris diu cocta, in flammas & incendia exardescunt, ac in perniciem excrescunt internecinam. *Adeò rara est latronum diuturna concordia.* Objiciunt b milites, hosce viros honoris & dominii quælibet munia sibimetipsis & amicis propriis in perpetuum arrogare, cæteris omnibus consortio prohibitis; boníque publici obtentu, loca proficua inter se partiri, posthabito reipsâ Publici studio. Cui fini adversùs *Regem* arma distrinxerant? capita sua tot periculis exposuerant, in viscera contribulium & amicorum grassati? *Regicidio* (sic triumphos agunt de infando facinore) operam præstiterant? An ut istos suis in sedilibus constabilirent solos? ut isti æternùm

a *Milites livido in Pseudo-senatum animo,*

b *quem hisce oncrant criminibus,*

nùm & securè otiarentur, per fas & nefas in omnes, discrimine nullo, pro arbitrio dominarentur, & vindictæ libidiníque privatæ subditos mactarent quantoscunque? Apagè (aiunt;) meliùs ipsis fore ad gubernium pristinum reverti, *Carolum Regem* à mortuis *resuscitare, regimen ipsius denuò subire, quippe quem Legibus obstrictum probè nôrant, earúmque ad normam administrâsse Rempublicam.* Rogant igitur enixè, ut *imponatur tandem finis aliquis hisce Comitiis, novâ subrogatâ & æquali Repræsentativâ suffragiis boni populi, Legésque reformentur;* & cætera, quibus toties petitis ad nauseam usque aures præstruxerant.

a suis tantummodo commodis invigilantes.

Petebant a scilicet ista speciosa bellatores, non ex puro puto Reipublicæ zelo, sed ut, horum casso ac definito imperio, suas ipsi imperitandi vices acquirerent; sperabántque hisce dicteriis & stigmatibus inustos, odio etiam populari perculsos, ipsis tandem dominandi licentiam fore consignaturos.

b Respondetur animosè satìs ad Objectiones.

Pseudo-senatores b è contrà, diutinæ potestatis dulcedine deliniti, milites jubent *rerum suarum satagere, arma tractare, ac jussa capessere, sibimet relictis consiliis & Reipublicæ curâ, nec non novi Regiminis constabiliendi munere; utpote qui diu huic negotio incubuerant, facto progressu non contemnendo, idémque ad complementum ope divinâ maturè perducerent. Interea nè tumultuentur* monent,

nent, *ſibi etenim* (*qui Regem de ſolio dejicere potuerunt*) *non animum, non vires defuturas effrænes in ordinem redigendi; quamvis mallent mitiora experiri.*

Milites [a] verò, dedignati quòd extra oleas & in aliena verſari provincia crederentur, de publico monentibus reſpondent, *haud mercenarios eſſe ſe milites, neque arma ſtipendiorum intuitu, ſed Libertatis publicæ, induiſſe; nec velle deponere, quoad fructum communem perſenſerint. Non debere ipſos ampullari nimiùm in Regia cæde,* (ſic nefando Crimine gloriantur invicem) *quippe qui larvarum inſtar & quaſi perſonati adſtiterant; ſeipſos virtute ſuâ ſuiſque periculis hanc perfeciſſe, cujus illi vel mentionem pertimuiſſent, abſque bellicoſis viris hortatoribus, & primis authoribus.*

[a] *Regerunt milites:*

Pſeudo-ſenatus [b] igitur, plùs jam à ſervitiis & feriante milite ſibi metuens quàm olim ab hoſte *Regio*, toto ingenio & viribus eos ſubjugare, vel ſpecioſè ſaltem exauctorare, annititur; ſed quaſi aliud agens, & obtento imparem fore tot deſidibus & aſymbolis militibus alendis *Rempublicam. Imminuendi* itaque *ſumptûs & impendiorum* ſpecie, *partem exercitûs dimittendam* ſciſcit, *partem dimidiâ ſtipe privandam, variáſque in provincias diſtrahendam*; quo ſimul & rebellionem molientibus *Regiis* præcaverent, ſuóque militi omnem novandarum rerum opportunitatem abriperent.

[b] *quos igitur magnam partem exauctorandos decernit Pſeudo-ſenatus, at quaſi aliud agens.*

Subo-

Subolet hoc militibus, eósque pupugit intus & in cute quòd de fastigio deturbandi jam erant, unde perpingues receperant reditus, & tantùm non imperii participârant: gravatè ferunt stipendiis orbari, nec ampliùs in provincias pro more dominari, nec, inter supprimenda seditionum initia, prædis & rapinis emolumento proprio consulere. Igitur nolunt exauctorari aut ab invicem divelli *Præfecti* militésque, reciprocè prætexentes *Reipublicæ* commodum. *Petitionem* a etiam (cujusmodi olim exhibuerant) propositis haud absimilibus adornant, *responsúmque festinantiùs dari comprecantur; nec enim arma deposituri, quoad abolitis vetusti Parlamenti reliquiis, Repræsentativa æqualibus suffragiis eligatur: atque expeditiorem in progressum, ut nonnulli Exercitûs Præfecti, Delegatorum instar, Comitiis intermisceantur, aut saltem cum Parlamenti Delegatis de Propositis disceptaturi considēant.* Astipulante b *Pseudo-senatu*, duodecim ex utraque parte viri conveniunt, & in commune consultant; ubi *Oliverus Sanjonesius*, Juris municipalis præ cæteris gnarus, nodos in scirpis investigando, & quæ suâ luce patebant offuscando, adeò conturbavit rudes bellatorum animos, ut unum circa vocabulum binos ultra menses comperendinarent.

a *Abnuente milite, novámque Repræsentativam postulante,*

b *pari utrinque numero in commune consulitur, at nullo cum fructu.*

Hæc etiam *Proposita* eventilantur à *Pseudo-*

do-senatu : sed quoniam longum esset singula memorare, circa *Repræsentativam* quam acriter digladiati sunt contrariantibus è diametro sententiis, ego paucis expediam. Quidam [a] ad hanc normam effingi volunt, ad aliam alii, ad neutram nonnulli. *Presbyteriani*, qui rari assidebant immisti, ad *Ligæ* & *Fœderis* modulum conformandam statuunt; severâ scilicet quoad mores & Religionem inquisitione priùs institutâ. *Utopiani* è purioribus, frequentes per cribrationes ulteriùs depuratis, quasi *Oligarchiam* nescio quam somniabant. Alii *Rotationem* quandam præhabere, ut gubernandi munere per vices unusquisque fungeretur. Porrò de *Tempore* [b] haud mitiùs litigatum. Hi periculi plenum rebantur, imò dubio procul exitiale, quemcunque abrogationis terminum assignare, novámque *Repræsentativam* introducere. Illi, non nisi post tres, quatuor, aut quinque annos ejusmodi mutationem fieri volebant. Qui [c] verò jam rerum potiebantur, consultissimum ducunt, ut mortuis & ejectaneis novi succenturientur *Senatores*, quasi insititii. Atque in hanc sententiam pleraque propendebant suffragia; hoc evestigio sciscere pronum erat, etiamsi *Præfectis* hesternâ nocte contrarium privatim promiserant, novam scilicet *Repræsentativam* sese de integro fabrefacturos.

Istud simulac inaudiverat [d] *Cromwellius*, præ-

[a] *Discrepant inter se Pseudo-senatores de Repræsentativæ modo,*

[b] *uti & de tempore;*

[c] *seipsos haud temerè abdicaturi.*

[d] *Cromwellius*

involans, & rem malâ fide gestam, aliáque horrenda crimina in os objiciens,

præceps fertur ad *Senaculum*, jussis ponè sequi denis aut duodenis militibus, ac pro foribus præstolari. Ipse *Fleetwoodio* unico comitante ingressus, in hæc verba *Oratorem* alloquitur; *Satis illusum à vobis populo, satis affinium privatísque prospectum commodis; perdiu hæc subsellia occupantes, Reipublicæ instituendæ, Legum reformandarum, boni communis procurandi obtentu, patriæ imposuistis; dum interim invasistis tantummodo Reipublicæ bona, in omnia quæstuosa & honorifica munia vosmetipsos aut affines vestros ingessistis, in fomentum luxuriæ & impietatis.* Dein pede propulsans humum, (quod signum erat militibus foràs exspectantibus) *Proh* [a] *pudor!* (inquit) *surgite abhinc ocyùs, locum date honestioribus, & fide meliore officia præstituris.* Cùm verò singuli, subitaneo terrore consternati, obmutescerent, unus interpellare ausus est, *Excellentiæ Tuæ cum justitiâ malè constat, ità generatim & promiscuè, absque ullâ probatione, crimen omnibus impingere.* Quo ille commotior, unum pallio prehendens, *Tu Mæchus es*, ait; alium, *Adulter tu*; tertium, *Tu ganeo & ebriosus*; quartum, *Tu* [b] *depeculator*: & irruentibus illicò sclopetariis, omnes excludens, abrogari *Comitia* jubet. *Oratorem* interim surgere nescientem, leviter è Cathedra elevatum, *Harrisonus* expulit. Sic monstrum illud multorum capitum, ingens & horrendum, tot cædibus infame, cujus boatu

a abscedere jubet omnes:

b cessantésque accitis militibus expellit è Senaculo,

boatu tota contremuit *Europa*, uno ſpiritûs ſui anhelitu, nemine reluctante, imò plaudente omni populo, diſflavit *Cromwellius*. Sic *parta peſſime Imperia peſſimè dilabuntur*. Quin & iſtud accedebat in cumulum pœnarum, quòd ludibrio a fierent, inſcriptione illâ foribus affixâ, *Ædes hæ conductitiæ ſunt*. Etiam trivialibus Poëtaſtris irriſi, qui inter affluentis plebeculæ circulos in Urbe mediâ *Duodenos Senatores Aſſe venales* palàm cantillarent. Poſterâ luce, *Concilium Statûs* & qui *A Sacris* erant à *Cromwellio* pariter profligantur; nè *mali corvi malum* ſuperſit *ovum*.

a *& deridendos propinat*,

Hoc exoptatiſſimo facinore *ſcelerum* ſuorum ità delevit memoriam, ut *Soter* b potiùs audiat pro tempore; lætis populi acclamationibus & feſtivis ignibus, quàm gratum erat immani jugo levari humeros, abundè teſtantibus. Libertatem *Ducis* c agnoſcunt, qui crimina vulgò propalata Dominis impotentibus in os objicere non reformidavit: paucis interim colligentibus, ipſum dum jam accuſet quos antè prætulerit, tum prætuliſſe quos aliquando accuſaret. Nimirum ità *Senatum* perpurgaverat, ut abjecto flore, fæcem & purgamenta ſuos in uſus reſervaret, quando voluerit abjecturus. Ipſi quidem *Pſeudo-ſenatores* publico odio cooperti, domum, ut erant juſſi, triſtes receſſerunt; quorum nempe arbitrio ſtare præoptaverant,

b *exultante populo*,

c *& ipſi plurimùm applaudente*.

rant, eorundem arbitrio necesse est ruant; & quando quæstum istum occepissent morem satellitibus suis gerendi, planè recipienda & mussitanda est militum injuria. Sed alium patronum reperiunt neminem. *Respublica* sanè non indoluit tanquam clausæ legum officinæ, sed velut effractæ latronum speluncæ publicis triumphis insultavit.

At eam tamen manet servitus etiamnum tristior, *Cromwellio* jam, ceu *Archistratego*, potentiam supremam arrogante. Cujus tamen affectatæ suspicionem ut procul amoliretur, sensímque prensando securiorem redderet ac solidiorem, simul & *Democraticis* palpum obtruderet, communicato cum *Præfectis* consilio decernitur, *Summam* a *rerum selectis undique sanctis & piis hominibus, numero centum quadraginta quatuor, per sex menses esse committendam; quos penès foret omnia temperare, atque eâ prudentiâ regere, ut vitiis planè deletis omnibus; concordia læta & pax alma Genti affulgeret*. Igitur, adstipulante *Cromwellio*, Præfecti b Exercitûs, è Sanctissimis quos nôrant vel investigare poterant uniuscujusque *Comitatûs* & *Municipii*, totidem Sanctos evocare, (gregariis insuper honestioribus, aut potiùs pragmaticis, quosdam nominare permissis) quos jam clavo admovent de arduis trium *Regnorum* negotiis consultaturos: homines maximam partem illiteratos, ex ima fæce, c proletarios; at eos-

a *Deliberatur quid porrò agendum.*

b *Præfecti Sanctos admovent ad gubernacula,*

c *è fæce vulgi, & è*

eosdem *Zelotas*, *Catabaptistas*, *Christocraticos*, *Democraticos*, *Fanaticos*, & (ut unico verbo expediam) ex omni Secta *Turbones* nequissimos. Hisce tamen intermiscebantur (quos ille fidos fecerat beneficiis & maximè obnoxios) *Cromwellii* callidiores asseclæ, qui cæteros ex occasione moderarentur, & insana molientibus frænos injicerent.

qualibet Secta evocatos:

Hisce in *Comitiorum* ædibus subsellia sortitis primaria cura est in *Oratorem* a *Rouseum* quendam literionem adscire, dein & quo *Titulo* cohonestarentur statuere; multâque super ea re disceptatione præmissâ, tandem *Angliæ Parlamenti* b nomen induunt. Quibus peractis ad opus accinguntur. At, bone *Deus!* quanta & qualis nascitur mox confusio! quam *Cromwellius* & reliqui sagaciores indubiè futuram præsagire, atque in sinu ridere quòd in scopulos impingentes, & difficultatum syrtibus impliciti, gubernacula, communi omnium plausu & gratulatione, uni *Cromwellio* traderent excipienda.

a *qui electo Oratore,*

b *Parlamenti Angliæ nomen induunt;*

Hi *Christi* in terris *Monarchiæ* c viam sternere decreverunt, præsentiam ejus personalem, quasi mox instantem, vaticinantes: ideóque *Sacerdotale* munus, uti *Pontificium*; *Decimarum* solutionem, utì quæ *Judaismum* redoleret; *Leges Angliæ*, ceu *Normannici* jugi reliquias; *Academias* & *Scholas*, quasi *Ethnicas*, futilísque doctrinæ & curiositatis nociva seminaria; *Nobilitatem* deniq; & natalium discri-

c *& mox amentiam suam abundè produnt, in Ministros, Academias &*

Nobilitatem pessimè animati.

crimen, tanquam *Juri naturali* juxtà ac *Christianismo* contrarium judicant: hæc omnia penitus evertenda consciscunt, ac radicitùs evellenda. Quod & reipsâ fecerant procul dubio, nisi pauci illi qui intererant meliùs animati posuissent obicem.

a Curias omnes cassas pronunciant.

b Eirenarchis Connubia demandant.

Reverâ tamen *Cancellariam*, omnésque Justitiæ *Curias* [a] in *Aula Westmonasteriensi* celebrari consuetas, pronunciant cassas. Et uno vel altero Statuto potissimùm hæc portenta Senatorum inclaruerunt. Quippe *Connubiale vinculum*, quod ab ipsis *Ecclesiæ Anglicanæ* incunabulis non nisi per *Curiones* adstringi consueverat, *Eirenarchis* [b] omnino demandârunt: quasi in re tanti momenti nihil opus foret aut solenni prece, aut *Ecclesiæ* benedictione. Trinam insuper *Sponsaliorum publicationem*, quæ fieri semper solebat inter officia Divina celebranda, liberam jam sive in *Templo*, sive in *foro Mercatorio* perficiendam reliquerunt. *Registro* etiam inseri statutum est, non *Baptismum* Infantulorum, sed *Nativitatem*; ut vel indè scias cujus farinæ fuerint hi novi *Reformatores*.

c Sanior pars reluctanti Cromwellio clavum

Cùm autem insaniam suam sat ostentare populo, metúmque simul & odium cæteris incutere permiserat hosce *Cromwellius*, pars ea c cui mens obtigit sanior, unà cum *Oratore* indicto die eum conveniunt, Authoritatem supremam ad pedes ejus denuò provolutam ille ipse ut suscipiat enixè obte-

stan-

ſtantes. *Cromwellius* ore tenus mirari, abnuere, proculque amoliri: tandem verò impetrari hoc ægrè permiſit; eâ tamen lege, ut formula hujuſce rei manibus ſubſcripta & ſigillis ſubſignata traderetur. *imperii tradit;*

Hoc peracto, etſi reluctarentur minores Exercitûs *Ductores* & *Democratici*, qui ex iſto Regimine quæſtuoſa ſibi pollicebantur munia, necnon communicatam dominandi licentiam, ſaltem ſtabiles & perennes in Exercitu Præfecturas; *Lambertus* a tamen, qui ſecundum in præſentiâ gubernii locum, in poſterum verò ſupremum ſibi promiſerat, ſub humili pallio profundam tegens ambitionem, reliquis non ſuaſor modò, ſed & author evaſit *Præfectis*, ut ejuſmodi *Monarchiam* concoquerent, imò unicè quæritarent ac amplexarentur. Jámque ſordet *Reipublicæ* nomen, & *popularis Status*, quem pridem crepuerant, evileſcit: unius gubernatio unicè placet, Εἷς βασιλεὺς, εἷς κοίρανος. Quod olim tot diris tam privatim quàm publicè devovere conſueverant, habitâ cum *Præfectis* conſultatione, pro regimine hujuſce Gentis denunciatur. Nec id tamen *Regio* ſub nomine in ſe recipere, multis licèt ſuadentibus, *Cromwellio* adlubeſcebat b, nè Modeſtiæ ſcilicet naufragium faceret, ac prævaricari nimis apertè videretur. Juncto potiùs tum *Reipublicæ* tum Unius dominio (quæ olim ἀσύστατα) Pro-

a *aſtipulante præſertim Lamberto, ejuſque ſuaſu reliquis Præfectis.*

b *At ille Protector audire voluit, non Rex.*

Protectoris sub titulo rerum capessit habenas; idque, *Instrumenti Gubernationis* sub titulo, his Legibus, quas hìc loci strictim referre non pigebit.

a *Quæ fuerint leges novi Regiminis.*

Authoritas a *suprema Legis-lativa penès Unum, populúmque in Parlamento, resideat; Executivâ totius administrationis Protectori relictâ, iisque qui A Sacris fuerint, quorum numerus non excedat viginti & unum. Diplomata, Processus & Commissiones, ab eo sub nomine* Protectoris *vim suam acquirant; ab eo magistratus omnes, honores & tituli deriventur; eum penès sit omnium criminum condonatio, exceptis Perduellione atque Homicidio. Omnia administrare tenebitur, suffragantibus iis qui A Consiliis fuerint, & secundùm hujus Instrumenti tenorem. Militia tempore Parlamenti Protectorem penès & Senatores esto; intervallis autem Protectorem penès & Consiliarios. Pacis & Belli, Induciarum & Fœderum cum exteris Principibus Protectorem penès & Consiliarios jus esto. Leges neutiquam abrogabit nováque sciscet absque Parlamento. Parlamentum indicatur ante sex menses, & in posterum tertio qnoque anno, aut, si opus fuerit, frequentiùs; cujus abrogandi primis quinque mensibus nullum jus aut facultatem sibi sumat absque* Senatorio *consensu. Numerus* Anglorum *in Comitiis constet è quadringentis, secundùm æqualem distributionem eligendis;* Scotorum *addantur triginta, totidémque*

que Hibernorum. *Eligendorum numerus assignetur unicuique Municipio & Comitatui. Indictio Parlamenti fiat sub Sigillo Reipublicæ ad Vice-comitem Protectoris nomine: sin justis temporibus Protector ipse indicere detrectet, Cancellarius indicere teneatur sub pœna perduellionis: ille autem si officio defuerit, Vicecomitibus incumbat id muneris. Peracta Electio reducatur in tabulas à primario Magistratu, & ad Cancellarium amandetur, manu ejusdem subnotata, viginti ante consessum diebus. Vice-comes Prætórve si prævaricetur, falsam indicens aut illegitimam Electionem, bis mille marcarum summâ mulctetur. Nec eligere poterunt nec eligi quicunque arma adversùs Parlamentum tulerunt unquam. Hibernorum pariter quicunque Rebellioni præstiterunt operam, ut & Pontificii, cadant in æternum ab Electione & jure suffragandi. Omnes contra præscriptas regulas Electiones cassæ habentor, bienniique reditibus mulctentur & tertiâ parte bonorum. Nemo adsciscatur qui annos nondum compleverit viginti & unum; nec nisi notâ fide vir, Dei cultor, bonísque moribus. Nemo jus eligendi arrogato, cui ex Anglicana pecunia ducentæ non suppetunt libræ. Cancellarii graphiarius tabulas intra biduum scribat, curetque Concilio Statûs tradendas, ut judicium fiat de Personis, si qua fortè oriatur quæstio an legitima facta fuerit Electio. Sexaginta Senatores constituant Parlamentum, absenti-*

bus interea cæteris. Præter Statas indictiones, Protectori quoties opus videbitur corrogare Parlamentum fas esto. Scita omnia Parlamenti ad Protectorem deferantur, ut assensum præbeat; quem si dies intra viginti non præbuerit, in leges transeant nihilo minùs efficaces. Consiliarii locum si per mortem aut corruptionem vacare contigerit intervallo Parlamenti durante, Protectori liberum esto cum reliquis Consiliariis novum substituere. Reditus assignetur annuus unde per tres Respublicas justa persolvi poterunt stipendia denis Equitatûs millibus, & quindenis millibus Peditatûs, in defensionem; qui navalibus etiam sumptibus suffecerit: hunc autem Parlamento non licebit imminuere aut immutare, sine Protectoris & Concilii consensu. Modò non videbitur opportunum in posterum ut Exercitus alatur, quicquid supererit redituum in fisco pro subitis rerum occasionibus asservetur. Si opus fuerit extraordinarios facere delectus, novásque conscribere copias, nè fiat absque Parlamenti consensu; sed ante subsequens Parlamentum, & novas leges condere, & pecunias deposcere ad præsentis temporis occasiones, istis fas esto. Omnes fundi, Forrestæ & Jurisdictiones, à Parlamento antehac non venundata, sive Regis fuerint, sive Reginæ, Principis, Episcoporum, Decanorum, sive Delinquentium quorumcunque, ad Protectorem spectabunt. Protectoris officium in posterum electivum esto; cujus tamen

men Regia ſtirps erit omnino incapax: electio autem ad Conſiliarios pertinebit. Pro præſenti Protector eſto Oliverus Cromwellius. *Grandia Reipublicæ munera, veluti Cancellarii, Sigilli Cuſtodis, Hiberniæ Gubernatoris, Thalaſſiarchæ, Quæſtoris, modò Parlamenti tempore vacaverint, Parlamento approbante compleantur; in intervallis autem, approbantibus Conſiliariis. Religio Chriſtiana, prout in Sacro Codice continetur, cedat in publicam Gentis profeſſionem; & ex publico ſuſtententur qui hujuſce curam habuerint; modo tamen alio convenientiore menúſque invidiæ obnoxio quàm per Decimas. Nemo mulctâ vel pœnâ quâcunque adigendus in publicæ Profeſſionis conſenſum, ſed ſuaſionibus tantummodo & argumentis. Nemini, qui fidem in Chriſto Jeſu profitetur, ſuæ Religionis exercitium interdicatur; modò nullam inferat aliis litem aut moleſtiam: Sectæ tamen tum Pontificiæ tum Prælaticæ nè minimum quidem favoris aut licentiæ permittendum: Legéſque omnes in contrarium caſſæ ſunto. Omnia Parlamenti Pacta & conventus ratihabentor. Pacis articuli & conditiones hoſti domeſtico conceſſæ firmentur. Protectores ordine ſinguli juramento adſtringantur, inter ipſa imperii capeſſendi initia, pacem, quietem, & ſalutem Reipublicæ ſe modis omnibus procuraturum, præſentanea pacta nullatenus violaturum, omnia denique pro virili juxta Leges, Statuta & Conſuetudines Angliæ adminiſtraturum.*

a *Jurat in suas leges Cromwellius:*

b *mox Consiliarios eligit ex omni Secta.*

c *Quis fuerit sensus*

Istas in leges a jurejurando consentit *Cromwellius*, dein qui *A Sacris consiliis* futuri sint solerter adsciscendi; quos quidem summa cum astutia ità sibi attemperare videbatur, ut licèt inter se dispares & ab invicem dissentientes, omnes tamen haberet ille pariter obnoxios. Ex unaquaque Secta b elegit aliquot primores, quorum operâ usus reliquos ejusdem farinæ sibi conciliaret: *Præfectos* insuper Exercitûs, (præsertim majores;) deinde qui apud populum gratiâ & authoritate pollebant. Erant *Catabaptistæ*, erant *Independentes*, erant & *Presbyteriani*: aderant *Hiberni*, aderant & *Scoti*: intererant *Oligarchici*, *Democratici*, & (donec liberrimo ingenio vis fieret) *Regius* nonnemo. Harum tot támque diversarum Opinionum, Factionum, Nationum, Sectarum, Ipse nullius fidei, nè professionis quidem certæ, omnium tamen unus auriga, peritissimus habenas moliri, & pro libitu suo inflectere, nunc ad hos accedere, nunc ad illos; modò plures comprobare calculos, modò pauciores: siqui frænum minùs audirent, confestim abjungere paratus. Horum consilio suffultus, *Rempublicam* in se recipit administrandam.

Huic tantæ rerum immutationi pauci præ subitaneo terrore reluctantur, plaudunt verò c plurimi; qui contrà sentiunt, mirantur, cæcóque volvunt pectore. *Presbyteriani*,

ni, *Independentes*, *Regii*, *Neutri* malunt ejus imperio acquiescere quàm *Fanaticorum* arbitrio æternùm mancipari: exultabundi *Milites* plurimùm gloriari: à metu ruinæ jam eximuntur *Academiæ*: liberantur jam à periculo *Jura municipalia*: *Nobilitas*, manca licèt, constare tamen sibi videtur: *Presbyteriani*, de Decimis suis & Disciplina (etiamsi non coactiva) securi, triumphos agunt: *Regii* quoque parùm tristantur, certi jam de Singulari persona, Sceptrúmque sperantes & Coronam (unâ vel alterâ factâ conversione) super basin rectam, in Familiam scilicet *Regiam*, postliminiò derivanda. *Ductor* quilibet *Exercitûs* auream crepat ætatem, quasi jam in perpetuum stabiliretur in officio; nec desperat è gregariis quispiam ad summum imperii apicem per gradus pervenire. *Lambertus* autem, aliique *Præfecti*, præter opimos quibus in præsentiarum saginantur reditus, in consortium regiminis admitti gestiunt, mox etiam post obitum grandævi *Protectoris* ulteriùs evehendi. *hominum in hac tam grandi conversione.*

Inter has domesticas conversiones non deerat *Angliæ* hostis externus; Gravis videlicet ingruebat à *Batavis* a belli moles, quæ ante biennium exorta, & hactenus continuata, in alterius Gentis perniciem (ni *Deo* aliter visum) terminatura videbatur. Urebant *Belgas Represaliæ* b literæ, (quibus promiscue

a *Bellum cum Belgis.*

b *Ejusdem ori-go.*

 scue-

cuè datis, prædones undiquaque exciti, & qui potiùs ex rapto vivere quàm honestè maluerunt, mare totum latrociniis infestantes, navigia plus quam octoginta corripuerunt) necnon Statutum *Parricidarum*, de *importandis forinsecus nullis mercibus, nisi per naves Anglicanas, aut ejusdem regionis unde merces provenerant*. Et fervebat in bellum is populus præpostero consilio. Quando enim eos penès erat opitulari *Regi* contra subditos arma iniqua & nefaria inferentes, tum neque consilio, nec pecuniâ, nec precibus, nec existimatione, neque adjumento quocunque præsto esse voluerunt, (utinam non dicerentur eorum nonnulli *Rebellibus* auxilia Subministrâsse: Jam cùm *Principes* Terrarum sceptra sua & coronas coram *Parricidis* demitterent; sibi capita in eosdem attollenda, cristásque censent erigendas: Vim vi repellendam confestim & sine mora clamitant; poëmatibus adversùs *Regicidas* scelestos & Sectarios personant compita, picturis micant bibliopolarum officinæ. *Vlissingani* potissimùm inepti, qui suas naves debellandis *Anglis* solas sufficere gloriabantur. Verùm non ità sentire *Illustrissimi* a *Ordines*. His trinas in partes discissis, malebant *quidam* non solùm colere cum *Regicidis* pacem, sed & in arctiorem necessitudinem coire: *alii* euntes in sententiam popularem, quantum in se foret repugnare; initâque cum vicinis

a *Variæ Fœderatorum Ordinum eâ de re Sententiæ:*

Prin-

Principibus confœderatione, *Britanniarum Regi* in avitum patrimonium reſtituendo ſatagere: pars *tertia* ſe medios gerentes, propriis velificari commodis, nulla intermittere negotiorum officia, quibus mercimonii & liberi maris uſum demereantur; interim ſi minùs amicè ſe gerant *Parricidæ*, atque rationibus haud æquis inſiſtant, claſſe centum & quinquaginta navium inſtructiſſimâ protinus obruere.

Hæc a demum obtinuit; proptereáque *Pacificatores* deliguntur quatuor; *Catzius*, *Schaepius*, *Perrius*, & (qui *Legatus* apud *Anglos* diu permanſerat). *Neoportus*. Illi Tractatum inſtaurant, quem abruperat *Sanjoneſius*, eodem ab Articulo exorſi ubi ille deſierat. Hinc *Oligarchici* pœnitentiam agere videntur præteritorum; atque in unam tandem cum *Anglis Rempublicam* coalituros ominantes, blandos & faciles ſe præbent, porrectíſque ulnis amplexantur. Dein mentionem injiciunt *Legati Belgici* (nequaquam tamen bellum denunciantes) de centum & quinquaginta navibus quas habebant in procinctu ad ſulcandum pelagus, piratas capiendos, & navigationem ſartam tectam conſervandam; nihil verò mali velle noſtris inferre, imò nè cogitare quidem.

a *Quarum mediâ vincente, Pacificatores in Angliam immittuntur.*

Æſtuante autem *Tractatu* inauſpicatò contigit (utrâ ex parte μῆλον ἔριδος, aut fax belli injecta, neſcio) ut ingens *Blakium*

inter & *Trumpium*, utriusque gentis *Thalassiarchas*, [a] pugna committeretur. Fertur à nostratibus, aplustre seu summi mali verticem nolle *Belgas* demittere, quod in prærogativæ nostræ testimonium & venerationis specimen ab omni peregrina nave vendicamus; & *Trumpium*, inani tormenti displosione hujus admonitum, primam vim infestam intulisse, ídque *Magistratûs* sui jussu. Cæterùm, undecunque orti essent irarum stimuli, detonabatur utrinque grandibus tormentis mugientibus, post meridiem, vicesimo quarto *Maii*, Anno salutis humanæ supra millesimum. sexcentesimum quinquagesimo secundo; donec prælium cæca nox dirimeret, quasi horrendum spectaculum ab oculis mortalium amolitura. Nusquam priùs ab omni seculorum memoria, non dicam per *Europam*, sed & Orbem terrarum, tanto boatu, viribus, animis, tantámque in perniciem, pugna commissa est maritima; à qua *Belgæ*, nostris licèt ferè duplo numerosiores, duabus tamen desideratis navibus, parili, si non majore clade, recesserunt. At, cùm isto inopinato insultu nullam reportare possent victoriam, [b] deprecantur omnem offensam, quasi fortuitò pugnatum fuerit, ipsis nihil minùs cogitantibus. Continuata verò utrinque bellandi præparatio; nostris quidem nullatenus ingrata, utpote certis tamdiu cer-

[a] *Fervente Tractatu atrox pugna committitur.*

[b] *Deprecantur offensam Belgæ.*

certamen protrahendi, dum ad Coalescentiam adducti *Belgæ* porrigerent herbam, vel (cujus spem indubiam excitabat portuum nostrorum opportunitas, & frequentia navium bellicarum cum apparatu) ad incitas redacti, victorum arbitrio læti obtemperarent. Utraque pars obfirmabat animum, paratis quæ in mutuum exitium facerent universis. *Belgæ* a *Danos* invitant ad belli consortium; qui idcirco classem *Anglorum* in *Suntæ* freto (est id maris *Baltici* ostium) retinent primùm, dein *Hafniam* deferunt, malis, pice & cannabaceis onustam, quibus tunc temporis impensè indigebant *Regicidæ*; facto tamen ex *India Occidentali Scotiæ*que borealibus haud levi supplemento. *Rex* insuper *Angliæ* agmen quadratum navium *Anglicanarum* in auxilium offert; cui tamen copiam vexilli super mali verticem non nisi suis in portubus gestandi faciunt, nè vulnus inter duas *Respublicas* fieret immedicabile. Utraque pars plures identidem cogit navales socios, naves instruit, nauticam auget militiam; imò terrestribus copiis classis utraque adimpletur. Desperatâ jam b pace, retrò cedunt *Pacificatores*; pugnatúmque secundò & tertiò; sed fortunâ *Belgis* jugiter novercante: nisi quòd in mari *Tyrrheno*, ad *Livornam*, *Trumpius* junior binas obruens naves, tertiámque capiens, (postea tamen stratagemate rece-

a *Danos tamen suppetias poscunt.*

b *Confligitur iterum iterúmque.*

b *Tandem Pax quæritur, Cromwellio jam Regni habenas moderante.*

ptam) nostrorum incuriâ superior evasit. Tunc a autem orbe nostro converti cœpto, cùm *Cromwellius* imperii clavum arripuerat, *Stonii* & *Dolmani* (qui *Angli Belgarum* partibus studebant) officiis intervenientibus, novi *Pacificatores* quatuor denuò accedunt, *Beveringius*, *Jounstallius*, *Neoportus*, *Perriús*que, inprimis speculaturi quid ista rerum vicissitudo compendii allatura sit, utì & de pace condicturi.

Ter jam devicti *Belgæ*, sat supérque vires *Anglorum* experti sunt; captis mille septingentis navibus mercatoriis, bellicis multis submersis laceratísque, cæsis compluribus navium Præfectis, commercio & navigatione interceptis, gliscente denique inter populares seditione, (penè dixeram Rebellione:) Sed quartum & novissimum prælium præ cæteris omnibus luculentissimè ostendit ex qua parte staret victoria; quando carcere, infamiâ, morte, ob malè rem gestam, haud pauci mulctarentur; alii præmiis, promissis & manubiis, porrectis etiam spiritûs vini plenis haustibus prolectabantur: & quasi hujus in alea certaminis fortuna *Belgii* versaretur, ultimísque conatibus extrema quælibet in vindicias patriæ molirentur, disciplinam restituunt, naves fabricant validiores, machinas fundunt in longinquius ejaculaturas, hominésque fidissimos, egregiæ virtutis & audaciæ, præficiunt; imò & ex *Ordi-*

nibus

nibus nonnullos delegatos circumvehi curant, ceu ignaviæ vel fortitudinis testes oculatos. Tandem è *Texelo* ac a *Wielinga* fluminibus (opperiente ibidem per sex menses classe *Anglicanâ*) solventes anchoras, vela nostris obvertunt, cum centum navibus & quinquaginta magno impetu concurritur; eo tamen post diutinam conflictationem successû, ut *Trumpius* b cum Prætoria sua in hostile agmen fortiter invectus pilâ pectus transfixus occumberet; vir ingens animi (nam & in hoste laudanda virtus) & maritimorum scientissimus: Cujus necem fœda strages simul & fuga consecuta est; viginti septem navibus *Belgicis* eo in prælio aut aquâ deletis aut igne, duobúsque c millibus sociorum navalium & militum interemptis, mille captis cum sex *Capitaneis*: cùm è nostratibus quadringenti non ultrà milites uno cum navigiolo desiderabantur; è septingentis autem vulneratis plerique postmodum convaluerunt.

a *Quartum prælium Belgio funestissimum,*

b *cæso Trumpio,*

c *duobúsque prætereà millibus.*

Hisce malè adeò succedentibus, *Belgæ* fœdus cum *Cromwellio*, (*Danis* etiam in pacem adscitis) depaciscuntur. *Coalescentiæ* d cùm leviculam fecerat ille pro forma tantummodò mentionem, eámque rejicerent *Belgarum Delegati*, prætermisit statim intactam, ad alia collimans. At *Beveringius* & *Neoportus Hollandiæ* & *Westfrisiæ* nominibus daturos se operam privatim pollicentur, pactísque

d *Fœdus init Cromwellius cum Belgis Danísque:*

que se astringunt, [a] *Quòd neque Auriacum Principem* (in cunis etiamnum vagienten, noxæque vacuum Infantulum) *neque ejusdem Lineæ quempiam Provinciæ suæ Præfectum, Vicarium sive Archithalassum electuros: & quantum ad suæ Provinciæ Ordinum suffragia attinet, ut DD. Ordinum Generalis militiæ præficiatur nunquam permissuros.* Cui tandem ut astipulationem suam attribuerent *Groningæ Ordines*, obtinuerunt, reclamantibus nil minùs cæteris *Provinciis.*

a *Fabam insuper cudit in Auriaci Principem.*

Sed Pax *Belgis* concessa penè nostram interverterat. Nautæ [b] enim & navales socii queritantes se defraudari stipendiis promissis, tumultuari, & seditionem agentes ad *Aulam albam* ingenti numero conglobati cum fremitu & minis advolare, nec non increpationibus mordacibus postulare. At *Cromwellius Præfectis* nonnullis stipatus subitò occurrens, strictis gladiis quosdam nautas occidendo, dissipatis cæteris, tumultum composuit.

b *Nautæ seditiosi.*

At nè sic quidem mittere *Belgas* fas est. Accidit [c] enim ut cœptis cum *Belgio* bellis, tria navigia, quæ *Salvatoris*, *Sampsonis*, & *Sancti Georgii* insignia gerebant, ab *Hamburgo* & *Lubeca Hanseaticis* civitatibus, mercatoribus quibusdam *Amsterlodamensibus* (sed falsis sub nominibus) operam locabant, oneribus conducendis à *Sancto Lucaro Hispaniæ* (quæ *Guadalquiviro* (olim *Bæti*) flumine recipere

c *Tres naves Hanseaticæ sistuntur,*

cipere debuerunt) ad *Amsterlodamum*. Sed oneratæ naves contrariis agitatæ procellis ad *Dunas* nostras applicantes, in *Celoces* nostras ventis formidolosiores impegerunt. Quas excutientes *Aurei velleris* prædivites deprehendunt, (quadringentis millibus librarum sterlinarum, quà lateribus argenteis, quà gazis aliis pretiosis, onustas ferunt) & sistunt donec certos prædæ *Parricidas* faciunt. Illi autem in *Thamesin* flumen deduci jubent: ubi a *Hispaniarum Legato Don Alonso de Cardenas* Argentum & merces inscripta simulantur, qui omnem lapidem movet ut liberata dimitterentur. At *Parricidæ*, obtentu Justitiæ exquirendæ, foro *Thalassiarchæ* examinanda subjiciunt: quod comperendinando in longum protrahit litem; donec lateres argentei, necessitatis publicæ prætextu, è navigiis extracti, & in *Turri Londinensi* procusi, *Olivero Cromwellio* tum dominante, fisco cum cæteris bonis adjudicarentur.

a *& adjudicantur fisco.*

Transeamus jam ad *Lusitanos*; quorum *Regis* excusationem boni consulit b *Cromwellius*, factíque quam præ se ferebat pœnitentiam: proinde *Saccaro* naves onustas, repensatis nostratium damnis, dimittit; inito præterea Fœdere; cui corroborando *Medowus* unà in *Lusitaniam* redeunte cum *Legato* ablegatur.

b *Lusitani reconciliatur Cromwellius.*

At non omiserim hîc loci *Legati* c Fratrem,

c *Legati Frater.*

trem, *Don Pantaleontem de Sà* cui redire in patriam neutiquam datum. Ille siquidem in *Peristylio novo Londinensi* sub noctem deambulatum prodiens, illatúmque sibi dedecoris aliquid suspicatus, sequente vesperâ ut ulcisceretur, eundem locum invisit, stipatus omni suo famulitio, strictísque gladiis & sclopetis viros fœminis intermistos aggreditur. Sublato exinde clamore, *Gerardus* quidam Tribunus *Regius* exserto gladio in authores tumultus *Portugallos* solus invehitur, fugatque universos. At a manè proximo insimulatur *Donnus* ille homicidii, ob *Greenwaii* cujusdam cædem (qui innocuus eo in tumultu conciderat) & comprehensus sistitur coram summo *Angliæ Justitiario Rollesio*, assidentibus & quibusdam *Juris Civilis Doctoribus*; qui etsi de privilegiis *Legati* longam præmitterent disceptationem, reus tamen à *Judice* pronunciatur, brevíque post super collem [b] *Turris Londinensis* securi percutitur; vultu antè impallescente, quasi umbras mortis persentisceret priusquam emoreretur.

Don Pantaleon de Sà,

a *ob admissum Londini homicidium.*

b *securi plectitur*,

Eodem [c] tempore locóque, quantumvìs causâ & fortitudine disparibus, fatum obtigit & *Gerardi*. Quippe ille coram *Supremo* (utì vocitabant) *Justitiæ tribunali Regiæ* causæ assertor condemnatur, eodémque pegmate prior plectitur imperterritus, & alacritate plenus, quo secundo loco *Portugallus*.

c *unà & Gerardus ob assertam causam Regiam.*

gallus. Ità morte suâ conciliati ambo videbantur, qui nuperrimè sua invicem impetebant viscera.

Vowellus a Ludimagister idem funus habuit, etsi suspendio necatus; qui supremis Justitiæ Curialibus in os injustitiam fortiter objiciens, Judices simul cum *Cromwellio* coram tribunali Summi *Dei* provocavit, qui tribuet unicuique secundùm opera sua.

a *Vowellus ob eandem laqueo peremptus.*

Sed ad *Regem* nostrum revertamur, qui *Louvres* pago *Parisiorum* hospitio exceptus, non segnis indoluit infortuniis; sed omnia pertentabat, quibus in melius rebus reparatis iniquam propitiâ tandem fortunâ commutaret. Favorem *Regium* b modis omnibus aucupatur, *Cardinalis* etiam, & *Principum*, *Hispanum* & *Gallum* inter pacem restituere conatur; sed casso labore, *Cardinale* nimirum operam intervertente. *Principibus* exinde *Galliæ Regi* (qui *Cardinalis* causâ parùm conveniebant) reconciliandis, nunc huic persuadendo, nunc illos mitigando, navat operam. Tandem *Lotharingiæ* Ducem (vires cum *Galliæ Principibus* adversùs *Gallum* conjungentem) induxit, ut è *Gallia* pacatè emigraret, quamvìs iram & vindictam totus in introitu spiraret. At hoc nostro *Regi* carò constitit: dum enim *Ipse* cum *Duce Eboracensi* colloquia privatim cum *Lotharingio* miscerent, *Beaufortii Dux* superveniens forte, adversæ Factionis *Principibus* palàm fecit;

b *Rex Angliæ Gallum omni officio promereri studet;*

fecit; qui, quòd postea partes eorum deseruerat *Lotharingius*, *Regi* [a] vitio vertentes, nescio quæ scommata & calumnias in ipsum totúmque famulitium *Galli* congesserunt. Istis aliquantulùm commotus, ad *Sancti Germani* oppidulum recedens commoratur, donec *Burdeauxium de Neuf-ville* de pace cum *Cromwillio* arcta transegisse inaudiverat. Deinde in *Germaniam* per *Leodium* & *Aquisgranum* profectus ad [b] *Coloniam Agrippinam*; cujus *Prætor* & *Senatores* congiario opiparo invitantes, omnibus officiis benevolentiæ grati adventûs indicia testantur.

[a] *Indignis tamen modis habitus*,

[b] *migrat ad Coloniam Agrippinam*.

In *Anglia*, *Regii* quò se verterent initio nescii, omnem verò volvunt lapidem, ut pristinum [c] in statum *Regem* restituant, & excusso tyrannidis fræno suam demum vindicent libertatem. *Parricidæ* pauci quidem horum præ multitudine, sed qui tamen dolo præpollebant, & victoriâ potiti, arma pecuniámque occupabant; clancula-riis insuper & exploratoribus adeò scatentes, ut omnibus graves [d] incumberent; nec privatim intermiscere sermones & consilia, imò nè mussitare, licuerit. Hinc omnia molimina & libertatis indipiscendæ conatus antevertuntur. *Presbyteriani* etiam, *Regi* licèt bene volentes, maxima tamen ex parte suis votis pertinaciter adhærescere, neque cum *Regiis* communicare consilia, nec in unum coire sive confœderare, odium vetus

[c] *Sui interim in Anglia movent omnem lapidem*,

[d] *removétque Cromwellius*.

imis

imis infixum medullis potiùs gerere. *Regii* nihilominus a confabulandi opportunitates gradatim nacti, per fidos nuncios, per cyphras & abstrusos characteres, per signa mutósque digitos mutua communicando consilia, hortando, animando, excitandóque, *Cromwellio* contranituntur. Quidam audaciores jussa ipsius apertè detrectare; multi ægrè obsecundare prætextu Legis contrariæ; multi aliis coloribus undique conquisitis: hi partibus *Presbyterianis*, illi *Democraticorum*, alii *Anabaptistarum* simulantes se addictos, interturbare, omniáque miscere.

a *Mutuis tamen hortaminibus àditum comperiunt.*

Tandem *Delegati Regii* b per universam *Angliam* institui cœpere; *Superiores Londini*, *Inferiores* in singulis *Comitatibus* aut *Provinciis*; instructi authoramentis, quibus res suas procurare fas erat, seséque invicem & *Regiam Majestatem* per intercommeantes Emissarios, de principio & progressu negotiorum, déque rerum opportunitatibus facere certiores: hisce autem *Presbyteriani*, sed pauci, intermiscebantur. Concessa est his *Delegatis* alios post alios in confœderationem paulatim pertrahendi facultas: quod hoc pacto moliuntur. Unusquisque, prout potuit, compertæ c fidei sodales suos de insurgendi decreto, locóque & tempore, consilii participavit: sed non nisi clanculum, atque uno solo simul præsente; nè si rem

b *Res tandem per Delegatos agi cœpta,*

c *quàm cautissimè;*

in

in posterum evulgari contingeret, inveniri testes adversùs quempiam possent plures uno. Ità negotium per innumeros homines disseminatum est, ipsâque multitudine formidandum.

Pauci *Nobiles*, aut *Majores* aut *Minores*, quin conscii facinoris astipularentur; & licèt nonnulli subire detrectarent periculum, fidem plerique servabant. Imò a *Democraticorum* complures, qui jam *Cromwellii* Tyrannidem acriùs aversabantur quàm legitimum *Regis* dominium, ad eandem sententiam accedunt; nominatim *Overtonus*, qui *Scotiæ* olim præfuerat, & *Wildmannus*, ambo primarii. Spes erat, *Democraticorum Regiorúm*que consociatis copiis vincendum, aut saltem ad æquiora cogendum, *Cromwellium*; deinde *Regios*, conversis in eos armis, ex facili debellandos. Ferebatur enim duo millia Equitatûs Peditésque innumeros huic militiæ nomina dedisse ex parte *Democraticorum*.

a *conspirantibus etiam & Democraticis*,

Urbium b & *Munimentorum Præfecti* spem faciunt, in Confœderationem se concessuros: de machinis quoque prospectum, diésque præstituitur unus, alter, tertius insurgendi; cum in omni pariter Comitatu arma simul induti distraherent undiquaque hostem, & quò se verteret ignarum pessundarent.

b *urbiúmque Præfectis nonnullis*.

At ista c non fugiunt *Cromwellium*, qui ner-

c *Verùm Crom-*

nervos omnes intendit & virium & ingenii, ut negotii totius texturam & ichnographiam penitiùs introspiceret, in apertum doli conscios produceret, consilia interverteret, atque insurgendi tempora, supposititia substituendo, conturbaret. Isto modo *Cornaviorum* [a] ac *Salopiensium*, immaturam admodum excitando, suppressit conjurationem. Sed *Brigantum* in agro *Eboracensi*, apud *Hessami* planitiem, ingenti numero conventus indicitur, inter quos & ipse *Fairfaxius* præsentiæ suæ spem fecisse dicebatur. Ibi *Rochestriæ* Comes (quem sub *Wilmotti* Baronis nomine sæpius memoravimus) atque *Nicolaus Armorerius* Eques tempore præstituto conveniunt, ut se belli duces reliquis præstarent. At hi ambo, paucis [b] comparentibus, & plerisque præ metu dilapsis illicò, in fugam semet conjiciunt, & apud *Cattieuchlanos Alesburgi* à *Parricidarum* administris comprehensi, ægrè è manibus eluctantur. *Henricus Slingsbeius* & *Richardus Malevererius* Equites cum aliis deprehensi, custodiæ mandantur. Inter *Coritanos* etiam, prope *Nottinghamiam* in *Limpida Sylva*, (vulgò *Sherwoodi Forresta*) ingens comparuit eâ nocte populi frequentia. Cæterùm quà indiciis proditi, quà metu proprio perculsi, *Ductoris* etiam super electione discissi, aufugiunt omnes; quorum comprehensi non pauci, carceris tædio luunt ope-

wellius consilia expiscatus, facilè intervertit;

a *aliis immaturè,*

b *aliis timidè insurgentibus;*

operam. Eodem tempore inter *Belgas Wiltoniæ* circiter trecenti, sub auspiciis *Wagstaffi*, Instructoris Generalis Exercitûs, insurgentes, in *Sarisburiam* irrumpunt, ubi tum temporis *Comitiis* (nostrates *Assizas* appellitant, consessus videlicet Judicii statarios, coram quibus in omni Comitatu bis è carceribus annuatim rei sistuntur, & civiles causæ determinantur) duo Regni *Judices* intererant jus redditurі: in quos manus injecerunt, humaniter tamen dimittentes. Exinde huc illuc paucos per dies divagantur, copias [a] auxiliatrices frustrà opperti; quoad ex ipsis multi tandem disparuerint, cæteríque à *Crookii* cohorte in stativis opprimerentur, incolumi *Wagstaffio*, tenebrarum beneficio, evadente. *Londinum*, *Cantium*, cæteræque *Provinciæ*, alienis malis condocefactæ, à rebus turbandis in præsentiâ sibi temperârunt; neque tamen clam esse potuerunt *Cromwellium*. Comes *Oxoniæ*, Barones [b] *Willoughbeius de Parham*, *Neoportus*, *Comptonus*; Equites etiam *Littletonus*, *Peytonus*, *Packintonus*, *Ashburnamus*, *Russellus*; *Leggius*, *Robertus Philippus* Tribuni; *Halseius*, aliíque, quibus recensendis jam non vacat, innumeri, correpti, carceris diuturni squalore (ad Insulas aliquot relegati) macerantur: *Democratici* quoque *Wildmannus*, *Overtonus*, nec non *Vaneus*, captivi detinentur.

a *Nemine non spe suâ frustrato.*

b *Plurimi viri primarii carcere mulctati;*

In

In captivos omnes, adverſùm quos liquidò de facto conſtitit, ſeverè demum inquiritur. Generoſum [a] ſanguinem effudere complures, ſecuri apud *Sarisburiam* perculſi, & *Exoniæ* aliquot, *Penruddockius*, *Grovius*, *Lucaſius*; & alii, quos æternitati commendare par eſſet, ſuſpendio periêre, ſtatuas promeriti. Sed in raros præterea pœnâ capitali animadverſum eſt, quippe flagrante crimine non deprehenſos, aut multitudine immunitatem præſtante, aut denique uno in ſilentium alteri profuturum perquàm obſtinato.

[a] *extremo ſupplicio haud pauci.*

Porrò, quo jam modo res innotuerit *Cromwellio* docebimus Lectorem. Angaris & veredariis publicis (quos omnes fere ſibi obnoxios habuerat) poteſtatem fecerat dubios ſiſtendi, ſuſpectorum literas reſignandi, clàm legendi; & ſi quid manifeſtè molitiones novas ſpectaret, ipſi renunciandi; ſi ænigmaticè quid ſcriptum, codicillos deſcribendi, donec certam anſam captandi, vel notam ſuſpicionis inurendi haberet. Tabelliones & Nuncios omnes obſervarât, aliquando in tranſitu per alios corripiens, & à capite ad calcem rimando, & omnia excutiendo, minis carceréque terrens, mero multo aliiſque machinis torquens, abdita & ſecreta eorum expiſcabatur. Corycæos plures & ſubauſcultatores multos itaque unumquemque, per tractum ſortitus ille

fuerat

a *Proditores Regiis immissi,*

b *præ cæteris Manningus in Aula Regis versatus,*

c *cui tandem jure optime nex illata.*

d *Cromwellius indicit*

fuerat a clancularios, præsertim inter ipsos *Regios*, qui palàm jactitabant causam & defensionem *Regis*; egenos tamen & subleftæ fidei, qui rimantes quæcunque poterant secreta, deferebant. Sed hi parvi momenti, res publicè notas, & quandoque sibi invicem contrarias, detegere assueti: Grandem sibi adscivit *Cromwellius* & palmarium proditorem, nomine *Manningum*, b cujus pater in *Regia* causa tutanda conciderat; ipse quoque olim sub *Rege* meruerat, ac pede vulneratus est; generoso sanguine oriundus, & Religione *Pontificius*: qui tamen ut acceptior fieret, gradúmque futuræ proditioni poneret, Deo velut illudere ausus, Sacram Synaxin juxta Ritus *Anglicanos* suscepit. Hunc dolo & illiciis totum in suas partes traxit *Cromwellius*, qui *Regis* in famulitium & Aulicorum consortium sese insinuârat, obtentu suppetiarum, quas ad sex millia librarum annuatim à *Regiis* erogaret, *Cromwellio* interim pecunias istas clanculùm numerante. Hoc iste obductus pallio, *Regis* & Amicorum consilia securè expiscatur, & hebdomadatim enarrat; usque dum c tandem (utì nulla diu celatur Proditio) suo se sorex prodit indicio, atque tot fortium virorum necis reus, tenui suo, quo solo potuit, cruore horrendum scelus expiavit.

Sed d *Parlamentum* indicitur *Londini*, neutiquam tamen more majorum. *Communes* (ut

(ut vocantur) sive *Plebeii* soli ad Comitia *Regni* totius invitantur concelebranda; nec hi tamen liberâ totius populi electione suffulti. Priusquam autem *Senaculum* ingredi liceret, *Cromwellius* in hunc sensum alloquitur viros: *Misera Reipublicæ facies, domi forísque jactatæ, ante susceptum à nobis imperium; inimicitiæ cum Belgis internecinæ, cum Lusitano Gallóque bella, cum Hispano & Sueco pax bello finitima: Jam* [a] *verò cum plerisque concordia firmatur, cum cæteris brevi ineunda, rationibus Angliæ commodissimis. Procerum & Nobilium ordo vacillabat, ad Æqualitatem omnia reducendo; Ministerium sive munus Sacerdotale tantùm non abrogatum; Leges avitæ propemodùm damnatæ: Jam autem in vado est Dynastarum præeminentia, Ministris Decimæ Legibus vires asseruntur, ab optimis Judicibus administratis; Academiis etiam fundi sui, quibus infruniti homines inhiabant. Hæc* [b] *vobis in Reipublicæ bonum sunt rati-habenda, scitísque appropriatis in seculum stabilienda; ad hæc vestro opus adjumento, hæc vestræ curæ demandamus.* Ista præfatum *Cromwellium* nullâ (ut assolet) gratulatione excipientes, consultatum recedunt *Senatores*.

Parlamentum è solis Plebeiis;

[a] *ubi sua crepat benefacta.*

[b] *quibus petit à Senatu stabilimentum.*

Lentalio in *Oratorem* [c] denuò ascito, *novi Regiminis Instrumentum* primò aggrediuntur, cujus omnes in examen vocant & excutiunt Articulos, primo plurimùm inhærentes eventilando. *Præfecti Exercitûs*, qui

[c] *Illi potiùs Regiminis Instrumentum vellicant,*

a *renitentibus Præfectis Aulicisque,*

A Sacris a *Consiliis*, omnésque *Cromwellii* clientes strenuè reclamant; aientes, *Instrumentum illud pro supposito & basi Regiminis accipiendum; nec ullo modo in jus vocandum; quippe cujus authoritate Consessus celebratur, contra Naturæ dictamen fore, Rationísque supremam authoritatem, si coram Judice sisteretur.* Etiam interminantur plurimi (potissimùm *Lambertus*) ipsos, nisi hoc *Parlamentum* suis statuminaret calculis, secundum, tertium, quartúmque indicturos, donec publico tandem assensu comprobaretur. Verùm enimverò contrarium tuebantur mordicùs *Democratici*; b *Gubernium dolo & vi partum regerentes, non jure; nec ullo populi suffragio libero suffultum; exinde insidias libertati Reipublicæ strui, viámque sterni ad gravissimam tyrannidem.* Imò unus eò provectus est audaciæ, ut palàm pronunciare non dubitârit, *è Regia potiùs stirpe adsciscendum aliquem ad Monarchiam tam propè accedentibus, quàm sibi Sceptrum & Coronam* Cromwellius *arrogaret.*

b *urgentibus tamen Democraticis.*

c *At istas dissertationes severè inhibet Cromwellius,*

De hisce c dissertationibus commonefactus *Cromwellius*, accedit ad *Senatum* indignabundus, monétque, *non huc ideo accersitos esse, ut omnia quasi pristinum in Chaos confundendo redigerent, & de novo miscerent, sed super basin præpositam & fundamenta irrevocabiliter jacta fabricam ut exstruerent: Authoritatem quâ gaudebat ipse in dubium vocari*

haud

haud posse, nisi & propriam unà labefactarent potestatem; quippe ab Ipso traxisse originem Consessum hunc Senatorium, ab Ipso consultandi privilegium accepisse: Sibi soli jus infigendis fundamentalibus competere; ædificiis altiùs attollendis & expoliendis adesse Ipsis facultatem: Ratum esse sibi, imperium & authoritatem supremam penès Unum sustentare, Comitia tertio quovis anno indicere, non ultra quinque menses absque ejus consensu duratura, &c. *Hæc violare aut innovare, nec Protectorem penès nec Parlamentum fore; in cæteris pro suo arbitrio & boni communis ratione statuere licere.*

Sed [a] quia monita non sufficerent, vim placet adhibere. Posterâ luce, pro *Senaculi* foribus excubante satellitio, nemini patebat introitus, qui non subscripto nomine sequentibus astipularetur: *Ego fidelitatem præstabo Domino Protectori; nec ibo Unius Regimen immutatum.* Plures, quibus fastidio fuit iste bolus, considendi privilegio abdicantur; nihilo minùs tot *Democratici* scrupulum *Obligationis* devorârunt, quot Factiones ambas in æquilibrio ferè *Democraticam* & *Cromwellianam*, suspenderent; utrique parti se conjungentibus qui clàm *Regi* bene volebant, simultates insufflantibus, &, quantum fieri potuit, partes inter quas hæc seriò agerentur acriùs committentibus. Verùm ità [b] sibi invicem officiunt, ut quinque mensibus jugiter altercando attritis, res suas

[a] *singulisque Senaculum ingressuris necessitatem imponit assentiendi Regimini.*

[b] *Operam tamen om-*

K Crom-

nem perdidit. Cromwellius hisce in Comitiis nequicquam potuerit promovere.

a Ruinam ejus machinantur Democratici militares: Nec in *Senatu* solummodo vigent Spiritus *Democratici*, a sed & in *Exercitu*. Hi enim intermistis consiliis machinantur, quo modo *Cromwellium* comprehensum sisterent coram *Senatu*, & perduellionis reum condemnarent; arbitrati nimirum, si manus injicientes captivum eum facerent, extemplò fore rerum conversionem, cristas clientelâ & fautoribus ejus demittentibus, angulósque & latebras disquirentibus. Certè *Præfecti* trium Equitatûs millium, & qui Peditatûs manui non contemnendæ præerant, ea de re apparanda & ordinanda propinquis in ædibus *Somersettanis* alibique sæpiuscule convenerunt: sed anteaquam in procinctu res foret, pervenit (prodente *Prideo*) in aurem *Cromwellii*, qui b *Comitia* properantiùs abrogando, admolitiones istas antevertit, *Præfectósque* militari Sacramento in posterum solutos exauctorat.

b quod ille subolens, mox abrogat Comitia.

c Cum Sueco firmat pacem, Interea *Suecos* c Legatione splendidâ perfunctos, & æquali magnificentiâ tractatos, dimisit *Cromwellius*, pace jam firmatâ, & spe insuper factâ propinquioris nexûs amicitiæ.

d Gallóque. Cum *Gallo* d etiam paciscitur, suppetiásque se aliquando missurum, si per *Angliæ* res liceret, pollicetur.

Verùm enim verò conatibus hisce deerat adhuc

adhuc ſpecioſus *ſupremæ Authoritatis* prætextus. *Collectiva* ſuffragia denegârant *Comitia*; ſupplendum itaque reſtat, *univerſo populo corrogato*, per [a] *Diſtributiva*; & à *Præfectis* initium commodiſſimè ſumendum. Igitur à *Scotiæ* Ductoribus, per ſingulas ſeorſim Legiones, gratulatoriæ *Petitiones* adornantur, quibus, *Domino Protectori* congratulari lubet ob mutatum in melius *Reipublicæ* regimen. *Macte* jubent, *cælóque monſtrante viam in ſuſcepta Provincia progredi* hortantur; *ſe ſequi paratos* aiunt *per omnes difficultatum ſalebras, illúmque fortunarum juxtà & vitæ diſpendio defenſuros*. At [b] *Præfectos* inter *Anglicanos* excuſationem quandam comminiſci præſtabat; *quaſi* videlicet *Malignantes & Patriæ hoſtes jam triumpharent, ac ſi ſolutis compaginibus, & ſimultatibus unà gliſcentibus, Exercitus quaſſaretur, & mox Duci Cromwellio abrenunciaret. Ejuſmodi ergò Petitionem concinnari oportebat, quâ Protectori applaudendo contraſentientes redarguerent*. Ægrè quidem hoc obtinuit per *Democraticos*; tandem verò, (nonnullis Subſcriptionem detrectantibus, qui malebant ſe livori & vindictæ *Cromwellii* totos objicere, quàm turpi obſequio populi jus & privilegia prodere) fere omnes in *Petitionem* conſentiunt. *Exercitu* [c] chorum ducente, ſequuntur *Municipes* & *Provinciales* quidam; atque hi, œſtro neſcio quo perciti, tot tantíſque

[a] *In Authoritatis ſtabilimentum Petitiones gratulatorias adornari curat à Scotiæ Ductoribus,*

[b] *dein à Præfectis in Angliâ,*

[c] *mox à Municipiis quibuſdam.*

virum onerant præconiis, ut dum alii alios verborum lenociniis exſuperare ſatagunt, Blaſphemiæ crimen incurrunt, dotéſque *Deo* peculiares Huic ore prophano attribuere non erubeſcunt.

a *Juſtitiæ cultor videri voluit,*

Juſtitia a interim (nè nimiùm à nobis vapulet) ad priſtinum ferè decus & ſplendorem inſtituitur, tum diſtributiva tum commutativa; *Judicibus* officio ſuo ſecundùm æquum & juſtum procul ab avaritia perfungentibus; *Legibúſque* in Foris (paucis exceptis, atque ubi *Cromwellio* ipſi vel feritur vel metitur) vim ſuam in univerſos exſerere permiſſis, abſque omni mora vel obſtaculo. Mores item b hominum externè ſaltem in melius reformati, ſive fomentis luxuriæ reverâ ſubductis, ſive Legum antiquarum, ſed de novo ad executionem revocatarum, metu. Aula etiam ſua ad normam ſeveram ordinata; neminem hîc ebrium mœchúmve, nullum hîc publicè reum repetundarum ſine animadverſione gravi deprehendere fuit.

b *rigidúſque morum cenſor,*

c *& Cleri fautor;*

Inter *Eccleſiaſticos* c etiam præcipuam ſanctimoniæ opinionem conciliare ſibi ſtuduit; *Cleri* enim amantiſſimus præ cæteris mortalium videri voluit; quamvìs nulli *Sectarum* albo nomen ſuum inſcribi paſſus, nullius juratus in dogmata: *Independentium* reverâ placitis propenſior, ſuis rebus ità ſuadentibus; at *Orthodoxis* & ad normam

An-

Anglicanam reformatis ſeverè inimicus. *Cleri* optare ille pacem, & ut in unum ovile ſub uno paſtore Chriſto convenirent, mutuóque ſemet affectu demum amplecterentur, unicè ſuſpirare; dum a acriùs inter ſe committeret ex occulto, & exortas ſemel circumferret ſcintillas, latiúſque ſpargeret. *Presbyterianos* inter & *Independentes* ſpecioſa procudit reconciliationis propoſita; ſed inſtante conſenſu, longiùs eoſdem diſſociavit: *Scotorum* etiam *Remonſtrantium* & *contra-Remonſtrantium* internatas controverſias modificandi & pacandi obtentu, latiſſimè diſperſit igniculos atque in flammas inſufflavit. *Fanaticis* omnibus frigidam per vices infundere ſolebat, ut ſcrupulis ſuis contumaciùs inhæreſcerent cerebroſi; quorum ſi potuerit ad ſuum genium attemperare quempiam, in ſecreta penetrando, mollem ſe præbuit & ſequacem in opiniones & apices Religionis cujuſcunque. Cæterùm lactare pariter omnes beneficiorum ſpe, ac officiis demulcere, ità tamen ut nôrint fræno non obniti; ſecùs, graviter iraſci, miníſque intonare. *Presbyterianos*, b ſi capita præ aliis altiùs attollere, ſi vicinis moleſtos ſe gerere, ſi Gubernationis fræna mordere, aut in civilia negotia ſemet ingerere (quod illis proclive ſatìs) conſpicaretur; tum interminari, omnia mala Sectæ denunciare, tum *Catabaptiſtarum*, *Tremebundorum*, & *Fanaticorum*

a *cujus tamen diſſidia dum ſopire videbatur, clàm inſufflabat:*

b *Presbyterianorum faſtum ſolerter reprimens.*

corum cæterorum habenas laxare, (quibus volupe erat concionantibus obgannire, & inter ſacra celebranda inſulſis alloquiis perturbare;) atque iſtiuſmodi pecudum armentis moleſtiam creabat intumeſcenti *Presbyteriano*. Imò geſtientem audivere multi, quòd faſtuoſam eam Sectam, (utì privatim appellare conſueverat) quæ neminem ſe præter tolerare potuit, ad bonam frugem perduxerit, adeò ut licentiam ab eo ſupplices petierint, conceſſámque gratulati fuerint, proprios inter cœtus, & eos quibus ultrò ſubjacere placuit regimini, tum concionandi, tum reliqua officia divina ritu ſuo peragendi.

Epiſcopatui [a] & *Liturgiæ Anglicanæ* addictis (quamvìs publico hujus uſui interdiceretur) privatim & in ædibus conductitiis copiam indulget ſuarum Formularum. Doctorem *Brownriggum*, Epiſcopum, alióſque doctos viros, quos olim nôrat *Cantabrigiæ*, (dum ibi loci morari illis per *Senatum* licuit) non fovere modò, ſed etiam deperire videbatur, viſitare illum frequentiùs juſſos: iiſdem tamen diſcedentibus, moris erat obliviſci, calumniari, illudere. Si quos *Regiæ* Cauſæ velificari, aut in Ipſum fabam cudere ſuſpicaretur; tum eundum ad Inſulas *Orbis Novi*, tum piſtrina & catenas intentare, tum verbis corripere, Sacra interturbare, coram Præfectis aut Eirenarchis ſiſtere,

[a] *Livido erat in Eccleſiam Anglicanam animo; etiamſi paucos demulcere ſolitus.*

ſiſtere, nec, niſi vadimonio pro pace colenda moribúſque inculpatis dato, libertate donare. Verùm utcunque ſe res habuerit, etiamſi triſtis videretur atque deplorandus *Eccleſiæ* ſtatus, non eſt diſſimulandum nunc mitiùs agi quàm ſub aliorum præterlapſo rigore ac tyrannide.

Independentes a præcipua honoris & quæſtûs loca ſortiuntur, quos ille familiaritate ſuâ cohoneſtare voluit; iíſque tandem congregandi facultatem indulſit apud Xenodochium *Sabaudienſe*, ut illuc ex omni Provincia convolantes Eccleſiarum *Independentium* Antiſtites ſive Myſtæ, *Fidei* ſuæ *Confeſſionem* adornarent, abſurdáſque ſimul opiniones (quibus eos inuſſerant nonnulli) procul amolirentur: ſed præſertim & reipſâ, ut ſuas oſtentarent copias & vires, ſibíque invicem omnes innoteſcerent atque conſociarentur. Hunc autem *Conventum*, etiamſi non niſi *Richardo* rerum habenas tractante concelebrârint hi viri, *Oliveri* tamen ſub faſcibus impetrârant. *Fanaticis* b quibuſcunque ſuum non prohibet cultum. *Pontificios* (etſi publicè deteſtari & odio plùs quàm *Vatiniano* proſequi videri voluit) aliquos ſibi admodum familiares habere, & officiis multis animos demereri. Imò ſemel fervebat cum iis negotiatio de *Toleratione Religionis* univerſali concedenda, tertiam partem redituum (quâ per Leges noſtras mul-

a *Independentes in ſinu fovebat;*

b *ſed nec Fanaticis inimicus, nec Romano-Catholicis.*

ctantur) pro certa pecuniæ summa ignoscendo. Sed quoniam de pretio non convenire poterant, ac populo ingratum fore, & novis rebus daturum originem subolfecerat; re infectâ pro tempore satius deserere habuit. Quidquid autem eo in negotio peractum, omnibus *Missæ* suæ copiam clàm dedit, & nunquam majore licentiâ vel audaciâ grassati sunt tum *Jesuitæ* tum *Sacrificuli* (quibus Lege cautum est, nè capitis periculo intra *Angliæ* pomœria pedem inferant) in Castris, in Foro, in Pulpitis, (imò ad promotiones patebat aliquibus accessus) adeò ut inter instabiles & malè fundatos opimam Neophytorum messem comparârint.

a *Concionatorum Censores creat ex omni secta,*

Conventum indixit ex Laicis & Clericis, tum a *Presbyterianis* tum *Independentibus*, necnon *Anabaptistis*; penès quos erat de Promotionibus & Beneficiis Ecclesiasticis cessione, privatione, aut morte vacantibus, competitores sistere, ad examen vocare, de moribus juxtà ac eruditione, inprimis de *Sancti Spiritûs inhabitantis indiciis*, quandoque & de Civilibus (veluti, *An arrideret Status Politicus*) interrogare. Hisce licitum erat aut admittere ad curam animarum, aut arcere, nullo prorsus Ordinationis habito respectu. Non referam quantum, b pro uniuscujusque ingenio, in hoc genere officii, prensationibus, pretio, pollicitationibus,

b *in rem suam fœdè attentos.*

bus, præmiis, *Simoniacè* transegerunt: etiam & Laicis, Militibus, propolis, propudiis, decoctoribus permissum sacra pollutis manibus contrectare, cum sacri Ordinis hominibus quibusdam intermistis, & concionandi peritis.

Seculares officiis a speciosis & uniuscujusque genio accommodatis prensat ac demere-tur. *Nobiles* & *Dynastas* (nam & cum perpaucis aliquantulum ipsi intercedebat necessitudinis) jocis oblectare, acroamatibus cum iis decertare, genialibus comessationibus, Musicâ, Aucupio, & Venationibus excipere. *Pios* b autem & Sanctimoniam professos sanctis colloquiis, Precibúsque (ubi opus esset) & commentationibus sacris; divinam suspicere Clementiam, oculísque & vultu simul ad cœlum sublatis, manu pectori admotâ, *Numen* verbo tenus venerari, imò lacrymas exprimere atque suspiria. Ruri c cùm ageret, è Vivario semel in anno vel sæpius venatum exposito cervo, nummísque aliquot ad vinum combibendum porrectis, eos qui viciniam incolebant exhilarare. *Minores* d *Ductores* congiariis frequentiùs devincire; nonnunquam in media cibatione, fame nondum pacatâ, gregarios milites pulsatis tympanis intromittere ut semesas raptarent reliquias. *Robustos* ac verè militares nocivis & validis exercitiis tractare; veluti prunâ candente non-

a *Favori omniū pro cujusque genio velificatur; Nobilium,*

b *Sanctimoniam præ se gerentium,*

c *Rusticorum,*

d *militum quoque;*

nonnunquam ocreis injectâ, vel culcitris hinc indè in capita vibratis. Semel autem præludiis hujusmodi probè lassos & risu laxatos *Præfectos* ad cordis apertionem provocavit; eóque modo ab incautis elicuit arcana quædam, quæ perpetuis tenebris optabant postmodùm involuta; dum ipse, sententias omnium scrutatus, celaret suam. Nè pigeat lectorem quòd istiusmodi minutias adnotaverim; quorum quidem nulla foret habenda ratio, nisi à leviculis hisce planéque deridendis magna rerum momenta dependerent. Omnia enim quæ isto artificio captare potuit, in mente reponebat, quoad ipsi proferre vacaret, usibúsque suis pro re natâ adaptare.

a *ad sua semper emolumenta limo oculo prospectans.*

Dives promissis, at idem donorum tenacissimus; nunquam enim aut Munus aut a Officium quodcunque impertiebat, quin sui commodi bilance librârat priùs exactissimè, ut uberrimos inde fructus perciperet, ut cùm populares suos, aut sagaciores, aut ad omnia obeunda promptissimos evehere dignaretur. Omnium animos, vel ipsorum hostium, penetrare doctus & circumflectere, dispositis circà tendiculis, artificiis & fallaciis. Si quem irretiri viderit, eundem ingratis muneribus objicere solebat, veluti Tributis exigendis, aliísve hominibus defendendis & accusandis; atque ità cæteris invisissimum reddere nitebatur: sin ex toto infle-

cti

cti & ad ingenium ipsius conformari noluerit, tum res suas sibi habere jubet, & perire diuturni servitii tempora.

Nemo subtiliùs in mores [a] hominum introspexit & ingenia, quibuscum res habuit agendas, vel maturius in cute cognoverit; nemo plures callebat; imò per universam *Angliam* si quis egregiè facultate quâvis polleret, ejus non potuit latere nasum. Omnia animi sui *Pathemata* seu Affectus in promptu habuit & ad nutum: flendi [b] gnarus, cùm amici lacrymas conspexerit, sine dolore tamen; in sinu gerere videbatur, omnibúsque humanitatis officiis prosequi, quem tamen odio habebat; exæstuare quandoque & immaniter debacchari, rixásque ad pugnam usque ciere; posterâ tamen luce pœnitere irarum, & exinde captare ansam blanditias accumulandi. Sed de Tyranno satìs; pauca jam de *Rege*.

[a] *subtilissimus morum perspector*,

[b] *summúsque dissimulandi artifex*.

Coloniæ [c] *Agrippinæ* non diu commoratus erat, priusquam fama percrebuerat de Fratre suo, *Duce Glocestriæ*, quem adhuc impuberem trans mare miserant *Parricidæ*, nec alium ob finem (prout creditum à multis) quàm ut Fidei suæ *Religioni*sque naufragium faceret. Versabatur ille quidem in summo discrimine medias inter *Pontificiorum* catervas, qui *Circea* pocula porrigebant, comminantes iram Dei æternam pœnásque temporales, nisi *Fidem Romanam* amplexaretur.

[c] *Rex Carolus fratrem Glocestriæ Ducem è Gallia accersit*,

retur. Quamvis autem egregiè ſtaret in acie contra iſtos veteratores,a & exemplo inaudito *Religionem* orthodoxam ſtrenuè propugnaret, *Regia* tamen *Majeſtas* de molli & cerea ætate metuens, nè tandem aliquando cederet, aut horum importunitate victus, aut maternis allectus blandimentis, *Marchionem Ormondiæ* in *Galliam* amandat, cum literis dehortatoriis patheticè exaratis, qui è manibus & cuſtodia *Reginæ Matris* perduceret ad *Coloniam Agrippinam*. Ex *Hollandia* quoque ſimul adventavit *Maria Princeps*, multíque præterea *Nobiles*, qui cum *Rege* viſitatum *Principem Neoburgicum Duſſeldorpiæ*, necnon *Epiſcopum Moguntiæ*, proceſſerunt. *Sueciæ* quoque *Reginam*, *Italiam* versùs peregrè proficiſcentem, non procul à *Francofurto ad Manum Regia Majeſtas* ſalutavit. *Sorori* dein *Principi*, ad *Spadanas* aquas deductæ, valedixit, atque ad notum hoſpitium *Coloniæ* revertitur. Quo in loco, ut Aſtrologicis b prædictionibus fidem conciliet, *Epiſcopus Avenionenſis* ex *Gallia* Schema miſit ad *Regem*, opus *Onealii* cujuſdam Mathematici, quo *Regem*, triumphantis inſtar, in *Angliam* intraturum pro certo pollicebatur, Anno ſupra milleſimum ſexcenteſimum ſexageſimo; (quod poſtea vidimus & mirati ſumus reverâ præſtitum, exultante ſupra modum univerſo populo:) utrùm ex *Artis* ſuæ documentis, an fortuitò iſta prædixerit, in

a *nè impuber in Pontificiorum caſtris de Religione ſua periclitaretur,*

b *Reſtaurationem ſuam prædictam cernit ab Aſtrologo quodam Onealio.*

in medio relinquo. *Rex* nihilo ſeciùs animum in *Angliam* gerit intentum, cuilibet proſpectans opportunitati, quam fronte captaret, vel ad res ſuas promovendas prudenter converteret.

Cæterùm, dum ille magna cum animi tranquillitate res adverſiſſimas perferret, nulla prorſus *Cromwellio* [a] res inter proſperas aut quies aut ſecuritas, ex quo tanto impetu detonuerat noviſſimus turbo; ſive ſtimulis Conſcientiæ agitatus, ſive periculis confertim ingruentibus perterrefactus, continenter ſe geſſit inquietem. Interdiu vultu erat intento ad nova & inuſitata ſpectacula; cujuſcunque peregrini, præſertim gaudentis, geſtus, mores, habitum, linguam, etiam & greſſum acriter animadvertebat: nunquam ex ædibus prodibat niſi multo ſtipatus ſatellitio; quin & interiùs loricatus, armíſque offenſivis, gladio, acinace, ſclopetis abundè inſtructus; nunquam rectâ, regiâ, vel eâdem viâ repetitâ, nunquam non incitato gradu & præproperè pertranſiens. Intra ædes, [b] quot ſeris, quot clavibus comprimuntur, fores? Raró ter aut ſæpius eodem in cubiculo pernoctabat; nec in ullo quocunque quod duobus tribúſve non patebat poſticis circumcirca diſpoſitis exploratoribus.

a *Cromwellius curis mordacibus jugiter exagitatus,*

b *nuſquam ſe tutum autumat.*

Liceat unam rem exponere, ridiculam quidem, ſed à quâ mortis ſuæ penè momen-

 tum

tum penderet. Quia nephriticus erat, ac arenulis multoties vexatus, varia nonnunquam ingurgitabat potulenta; deinde vehementiori aliquo & multiplici motu corpus agitabat, putà equitatione, aut in carruca, ut impetu facto vesicam exoneraret. Uno igitur die *Thurloum* (qui *A Secretis*) evocavit, ut eum privatim comitaretur in Vivarium (vulgò *Hide-Parke*) non ultra lapidem ab urbe *Londino* dissitum, atque ibi carpento semet exercitarent. Eò cùm deventum esset, sellam [a] Rhedæ seu carpenti conscendit ipse *Cromwellius*, quam trahebant à *Duce Holsatiæ* dono nuperrimè missi sex equi generosi. At flagellum simulac vibrare cœperat, currus non exaudit habenas; verùm excusso qui primo insidebat equo & regere debuit Equisone, fræna mordent simul omnes, & regiminis impatientes, dominíque sui nescii, novum aurigam è transtro decutiunt in temonem; & indè [b] extra jugum jactantes, humi dejectum paludamento implicato raptant; usque dum vulneribus haud paucis mulctatus, sclopo quod tectim gestabat sponte exonerato, & lacero tandem paludamento, liber evasit ex ipsis lethi faucibus. *Divino* Numini non ità placuit *Anglorum* hanc *pestem* extingui; quanquam non procul aberat debita criminibus suis pœna, ut vivus ab equis effrænis discerperetur. At Veredariis & Poëtastris pergratum facessit

[a] *Exercitando corpori Rhedæ sellam inscendens,*

[b] *parùm aberat ut vivus ab equis discerperetur.*

nego-

negotium; & per cunctas cœnas haud tristis Fabula pervagatur.

Inops a jam pecuniarum *Cromwellius* dispersis per *Provincias* militibus liberum commeatum pro stipendiis permisit; & ab Insurrectione novissima captavit ansam, nullo intentato, nedum probato crimine, omnes eos qui *Regis* causâ passi fuerant Sequestrum expilandi, *decimâ* bonorum & hæreditatum parte solvi annuatim jussâ; nisi quis fortè redimere se totius indictæ summæ solutione maluerit. Nihil *fides publica*, nihil *Amnestia* profuit; quanquam ingenti pretio & prægrandi ære numerato constiterat, vel pactis Articulis in deditione præsidiorum & b propugnaculorum fuerat impetrata: nihil innocentia multorum, qui immiscere se his negotiis noluerunt: uno reatu pariter involvuntur omnes; una necessitas ejusdem æris numerandi.

a *De novo grassatur in Regios; quos decimâ bonorum parte spoliat,*

b *indiscriminatim.*

Novi *militares Præfecti* c (*Instructores Exercitûs* dicti) corrogandis hisce nummis ubique Provinciarum præficiuntur, numero quatuordecim, districtibus singulis (qui è tribus fortè vel quatuor Comitatibus constabant) veluti apud veteres *Romanos* *Tribuni* militares jure consulari, sic hi summa propemodum cum potestate præpositi. Atque nè pecuniarum d tantùm gratiâ grassari viderentur, inquirere iis permissum, De omnibus qui olim *Regis* causâ induerant arma,

c *Majores Generales Provinciis præficit.*

d *quibus ingens in suspectos facta potestas,*

ma, vel eidem causæ patrocinarentur; de iis qui arma pridem comparârunt, aut equos veredarios aut angarios conduxêre aut accommodâre; de Conventibus privatis; de iis qui magnis sumptibus vivunt, at unde suppetat ignoratur; de hominibus nihili & erronibus; de quolibet lusûs genere, ad quem ubertim concurritur; de iis qui stabilitum regimen aversantur, aut repugnant; de tumultum cientibus aut seditionem admolientibus; de iis qui popinis, tabernis, compotationibus indulgent; de *Ministris* illiteratis & scandalum præbentibus, & *Ludi-Magistris*: Istiusmodi farinæ omnes investigandi, sistendi, & coràm adductos castigandi data *Instructoribus Exercitûs* vel (ut vulgò audiunt) *Majoribus Generalibus* potestas. His etiam superadditi erant singulis in Comitatibus, Urbibus & Provinciis, Assessores, è populi fæce plerumque, (paucis melioris notæ nonnunquam intermistis) quibus ex famâ vulgari, notitiâ propriâ, vel solâ conjecturâ, deferre alios licuit, sistere, accusare; & unà sedentibus, operam dare Instructori Exercitûs adjudicanti. Deus bone! quàm se basilicè gerebant! quanto turgescebant fastu, despectis præ se omnibus cujuscunque stemmatis aut conditionis! At sævire placuit a inprimis adversùs *Ecclesiæ Anglicanæ Ministros*, satìs jamdiu calamitosos, quibus è laribus & Promotionibus suis olim

a præsertim in Ministros Beneficiis suis exutos,

olim ejectis, per hosce non licuit homines vel puerulis erudiendis dare a operam, quo panem sibi suísque lucrentur, nisi (quod paucis obtigit, & perrarò) Fanatico quodam intercedente. *Regiis* autem sequestro, sive jure sive injuriâ, semel syderatis, de novo imponitur *Decimatio*; carceribus, vinculis, deportatione ad Insulas intentatis, & nonnunquam etiam illatis. Impotens quidem horum dominatio; pro arbitrio & despotica authoritate agunt omnia; sese, formularum & usûs forensis ignaros & contemptores, controversiarum arbitros ingerere, illásque in favorem factionis & clientelæ determinare; pœnas irrogare novas & planè inusitatas; imò & Leges sciscere, mediâ nocte lectulis exsuscitare, in pistrinum dare, imò homines ingenuos & viculis præpositos (*Conestabiles* vocamus) flagris exceptos cippis mulctare; *Nobiles*, & nulli addictos parti, imò qui *Parlamento* nomina sua dederant, etiam qui olim in consessu *Dynastarum* hæreditario jure sedem occupârant, ad suffragia sua in futuris electionibus *Parlamenti* danda propellere. Tandem b immodicâ istâ dominatione inebriati, *Protectorem* ipsum vix agnoscere, atque grandem in *Tyrannum* recalcitrare cœperunt; unde paulatim fractam potentiam, accedente *Parlamento*, visum est penitus abrogare.

a quibus etiam puerulorum eruditione interdicitur.

b Tandem Immodicâ potentiâ, ipsi Cromwellio suspectâ, prorsus exuuntur.

Sub idem tempus nuncium, unum à

Cubi-

Cubiculis, in *Poloniam* amandat *Cromwellius*, qui *Regi Sueciæ* Victorias congratuletur; missis & quatuor equis generosis in pignus benevolentiæ.

Dubium an sint privatæ res narratu dignæ; sed tamen, ut sensus populi innotescat, enarrabimus. *Davisonus*, a *Holderus* & *Thoroldus* onerantur suspicione quadam, quôd *Regi* velificârint, eique introducendo navârint operam: igitur Latrunculatori committuntur, coram *supremæ Curiæ tribunali* brevi sistendi. Copiam interea deambulandi foràs ab illo nacti, militem custodem in secessum aliquem pellectum, & subterfugio eorum nolentem consentire, plumbo trajiciunt. At postea comprehensi, coram *Banci Regii* Judice in *Aula Westmonasteriensi* rei peraguntur homicidii; atque b *duodecim-Virorum* suffragiis (ea nimirum forma nostratibus arridet, & per Leges licita) capita sua subdunt. Quamquam autem flagrante crimine deprehensi fuerant, ipséque *Judex* condemnandis hisce viris operam suam promiserat; Scrupis tamen nescio quibus in medium adductis, à *Juratis* sive *Quæsitoribus* duodecim crimine liberantur; & re auditâ, ringit *Cromwellius*, qui certissimæ morti apud se addixerat.

a *Quidam ob Regis causam incarcerati*,

b *ob admissum pòst homicidiũ sistuntur, & à duodecim Quæsitoribus liberantur.*

Patrium c morem graviter incusat hoc exemplo; memor item *Lilburnii* ante biennium iræ suæ pariter subducti. Fors & *Stawellus*

c *Pari modo Lilburnius è*

wellus ſubiit; Eques ille, præter fidem Articulis in præſidii deditione pactam, ter in quæſtionem capitis adductus, (immane hoc, nec Legibus conceſſum, iterum eodem de crimine interpellari) ter albis *Quæſitorum* calculis morti exemptus eſt. Validiſſimum hoc Tyrannidis ſufflamen, veluti a *Juſtitiæ moram*, è medio tollendum ſuadet; queſtus *prophani Vulgi miniſterio ſancta judicia temerè committi; maxima Legum momenta non ſententiis Juris-prudentum niti, ſed cœtûs omnium ingenuarum Artium planè rudis, etiam communi penè ſenſu deſtituti, placitis & præjudicio ſuſpendi. Magìs intereſſe Juſtitiæ ut per quinquaginta Viros, ex flore totius populi lectos, de capitibus fortuníſque Civium ſtatuatur*. His ille coloribus ſaluberrima majorum inſtituta convellere, novum *Lanienæ* à ſe conditæ commentum tueri.

lethi faucibus ereptus, atque ter Stawellus Eques.

b *Objicitur à Tyranno contra morem patrium Duodecim-viralis Inquiſitionis.*

Sed ſciant tam Exteri quam Poſteri, conſuetudinem hanc duodecimviralis Inquiſitionis ex æquo b & bono petitam, ſingulari *Regum* tum *Saxonicorum* tum *Normannorum* indulgentiæ debitam, ab omni retrò memoria ad nos traductam, hâc ætate, cùm aliquantiſper intermitteretur, publicis deſideriis maximè comprobatam. Æquiſſimi *Plebis* æſtimatores *Plebeii*, *Nobilitatis Nobiles*; ſiquidem ejuſdem loci atque ordinis hominibus ineſt Charitas, abeſt Invidia. Præterea, ſi quos *Prætor* ediderit tibi infenſos, licet

b *Aſſeritur mos ille omnium ſaluberrimus.*

licet etiam atque etiam rejicias. Nec imprudentes appellare fas, facti rationem à testibus, rem omnem coram allegantibus & probantibus, Juris naturam à Judice Legum studiis innutrito, edoctos. Cæteras partes simplex & incorrupta mens rectiùs examinat quàm calliditas alienæ libidinis administra. Judices & Assessores à se pendent, in commune consulunt, Gratiam *Principum* cum utilitate publica demerentur. Contrà planè, quos læsus *Victor* in vitam tuam ac bona constituerit arbitros, uni *Domino* morem gèrentes obsequiis grassantur. Reos Cives, antè servos, jam ut hostes (ità ferunt) publicos torvùm intuentur; nec cunctanter *Majestatis* convictos & extremo supplicio mulctandos pronunciant. Mira siquidem Juris compendia sunt iidem *Actores*, *Testes*, *Quæsitores*, *Judices* aperte dicam *carnifices*, etiam non raro *Criminum Autores*.

Sabaudiæ Pedemontanæ in regione grave contigit ea circa tempora turbamentum: Dux etenim loci, militibus immissis, *Reformatæ Religionis* complures ex ædibus propriis non sine cæde ac sanguine exturbârat. Horum a in patrocinium assurgit *Cromwellius*, literis eapropter ad *Helvetos* & *Galliæ Regem* scriptis, missóque visitatum *Commissario*, qui & ulteriores iras deprecaretur, eorúmque indigentiam porrectâ pecuniâ sublevaret. Suppetias enim, eorum tantummodò in gra-

a *Oppressis à Duce Sabaudiæ Reformatis subvenit Cromwellius.*

gratiam, per omnes *Angliæ* tractus vicatim emendicatas, partim quidem inter eos dispertiit, maximâ parte aliis usibus destinata.

Tunc autem æstuabat *Anglia*, bellum in occulto coquens: cujus molem primò persensit *Mare* [a] *Mediterraneum*; dein & in *Hispanorum* capita detonuit, etsi non eâdem ictûs violentiâ. Primæ maritimæ Classi *Blakius* præfuit, vela in *Mare Mediterraneum* facere jussus, ut navales nostras vires ostentaret, *Algeriámque*, *Tripolim* & *Tunetum* (seu *novam Carthaginem*) circuire, illarúmque urbium, (quæ Pirateria potiùs dicenda sunt) redemptis quos possidebant captivis nostratibus, amicitiam conciliare; abnuentes verò, illatâ vi ad æquiora cogere. *Algeriæ Divanum*, [b] lytro æquali persoluto, collatísque simul muneribus honorificis, captivos absque difficultate restituit, & Edicto jubet concedi *Anglis* in futurum liberè commercandi copiam. *Tunetensium* autem, qui superbè responderant, castigat insolentiam, octonas naves *Porto-farinæ* præsidio (nostris in ipsum portum irruentibus) in favillas redigens; quo fractis *Infidelium* viribus & cristis demissis, in pacta tandem consentiunt.

At majorem [c] apparatum altera Expeditio postulabat; utpote quæ dissentientium militum & exauctoratorum è reliquiis coagmentata erat, *Essexii* nimirum, *Walleri*, *Mas-*

[a] *Expeditio in mare Mediterraneum, duce Blakio.*

[b] *qui cum Algeria facilè coiens, Tunetensium fastum, incensis in ipso portu navibus, castigat.*

[c] *Major altera in Orbem novum.*

Massei, &c. quibusdam tum *Regiis* tum *Democraticis* parciùs intermistis. Hi [a] scilicet graves domi, & ferè indigi, rerum novandarum occasionibus invigilabant; ideóque foris quod agerent inventum, nè aliis molesti forent, *Angliam*que tot capitum discessu ut paulùm exonerarent. Palàm [b] jactitabat *Protector* immensam gloriam, divitias, atque dominium latè per *Indiam Occidentalem*, bello in *Hispanum* illato, propagandum: neque [c] nervos tantummodo succidi gazis, quibus bellum per *Europam* circumferebat, sed & spirituum influxum omnino præpediri. Quin [d] & Victoriam sibi pollicebatur ex facili, parvóque parabilem. Pauci siquidem aderant *Hispani*, per vastum *Americæ* tractum dispertiti; populósque indigenas, præ tædio durissimæ servitutis, credibile erat primâ libertatis facie contra *Hispanorum* Tyrannidem insurrecturos. Oppida licèt munitissima, bello tamen imparata, desuetis defensioni militibus; imò quamvìs promptissimo milite gauderent, præcluso tamen per navigia pelago, terraque tam *Indis* quàm *Anglis* commeatum prohibentibus, brevi præ inedia interitura. [e] Cæterùm erant in propinquo Coloniæ nostrates, unde tot millia cœlo victuíque assueta supplementum præberent annuatim; adeò ut nec miles deficere posset perdomandis Provinciis, nec populus in feliciorem glebam trans-

a *Ratio hujus prima.*

b *Secunda.*

c *Tertia.*

d *Quarta.*

e *Quinta.*

transſplantandus. Adhæc, [a] ambitionis flammam ſatìs ardentem inſufflat acriùs *Theologaſter* quidam, (cui enthuſiaſticum ingenium *Cromwellii* probè perſpectum.) Hic *Macte* jubet; *Lapidem* eum vocat *è monte ſine manibus exciſum, qui comminuet Hiſpani ſuperbiam, graviſque incumbet humeris Antichriſti, & viam ſternet puriori doctrinæ per univerſum Orbem diſſeminandæ.* Hâc igitur ſpe turgidus, Ductores & Præfectos accerſit undiquaque, prenſat, verborum lenociniis demulcet, diſponit ad navigationem, promiſſis ſervitii anteacti ſtipendiorum reliquiis, aureíſque neſcio quibus præterea montibus. Gregariorum etiam delectum inſtituit, Claſſem ſat magnam adornat; rebus maritimis [b] *Pennium* præponit *Thalaſſiarcham*, terreſtribus copiis *Venablium*, (ambos inter ſe diſſitiſſimos;) adjunctis inſuper *Delegatis*, *Indorum* ingenia, linguas, portus, & locorum opportunitates callentibus, quorum ad arbitrium unà çum *Præfectis* omnia gererentur; mandátque ut abirent ocyùs ad *Inſulas Camercanas*, apparatu bellico permulto brevi ex *Anglia* ſubſecuturo.

[a] *Sexta.*

[b] *Pennius claſſi præeſt, terreſtribus copiis Venablius.*

Iſta dum in *Anglia* [c] gererentur, mirati ſunt vicini *Principes* quò tenderent: *Hiſpanum* verò præcipuè pungebat, qui è *Dunkerka Marchionem de Leda* ſciſcitatum amandat, an pacem cum eo coleret. Ille autem è re-

[c] *Hiſpano præſertim ſibi metuente.*

responsis conjecturam rei faciens, properantiùs recedit, at serò pœnitens præmaturæ venerationis.

a *Barbadam primò applicant;*

Barbadam,[a] Insularum nominatissimam, intra sex aut septem septimanas, usi secundo vento, tenuerunt; unde ad *Sancti Christophori* aliásque circumnavigantes, ad novem decémve millia delectum faciunt; non tam militum, quàm bajulorum, vernarum, flagrionum, mastigiorum, quos exspectatio prædæ, non laboris & periculi militaris in consortium elicuerat; magìs implendo numero, quàm armis inferendis idoneos. Hoc freti exercitu, (veteranos aliquot interspersos fuisse non inficiabor) apparatu militari nondum ex *Anglia* adducto, ita ut multi hastarum loco brassicæ stemmatibus uterentur, Insulam *Hispaniolam*[b] adnavigant, ut *Domingâ* urbe capitali devictâ & firmatâ, relictóque ibi loci armamentario, necnon quot potuerint militibus, ad *Carthagenam* porrò civitatem in *Americano* Continente proficiscerentur. Atqui cùm in conspectum *Domingæ* ventum esset, exposita una pars militum prope urbem, dum cæteri circumflexo itinere progressi ex altera simul parte impetum facerent, signum dari præstolatur. Hi verò, malo suo fato, portum adscensioni designatum leucis decem prætervecti, alio in loco conscendunt, & itinere per arenosam sylvísque opacis consitam regionem

b *brevi pòst Hispaniolam; (indè, captâ Domingâ, Carthagenam petituri.)*

facto,

facto, adeò [a] torrefacta sunt æstu sitíque ipsorum viscera, ut aliqui præ tædio viarum exhaustis spiritibus mortui conciderint; multos ad placamenta sitis investiganda palantes hostis interemerit: cæteri vix jam ferre gradus aut pedibus insistere valentes, suos tandem aliquando conveniunt commilitones. Ibi animos pejùs, quàm sitis corpora, *Decretum* affligebat, quo *sub capitis pœna jubentur Aurum, Argentum, & pretiosam supellectilem* (si quæ hujusmodi offenderint) *commune in ærarium inferre*. Prædæ spes hactenus sustentârat mentes; jam omni solatio destituti, memoriâ & sensu lassitudinis de novo subeunte, ducunt agmina *Domingam* versus, cùm [b] subitaneo sclopetorum imbre ingruente, ter centum lanceis armati *vaccarum-venatores* æquè subitò è latebris erumpentes involant, ordinibusque fractis, ad satietatem, imò ad fatigationem usque, cædunt. At secundo die, refecto prout potuit Exercitu, successit opus tentatum paulò auspicatius.

Conversis demum agminibus infelici terræ valedicunt, sexcentis aut suprà desideratis. Dein ad *Jamaicam* vela faciunt, Occidentem [c] versùs, Insulam peramœnam, quasi deliciarum hortum, cujus arenâ sine magno negotio potiuntur, *Hispanis* discessum pactis. Ibi verò scelerum vindex, dira grassata est in *Anglos* lues, quæ, duobus ex-

[a] *Sed vincuntur, primò ab æstu sitique.*

[b] *mox ab Insulanis,*

[c] *tandem (apud Jamaicam, quò se receperant) à lue.*

ceptis millibus, pervasit atque delevit intra sex menses exercitum universum. Postea paulatim novi militis & commeatûs adventu refocillati, ex omni *Jamaica Hispanos* arcent, (quæ sexaginta leucas in longum porrigitur, lata triginta,) & de novo ingruentes egregiè rejiciunt; totum sibi tractum vendicantes, propugnaculis hic illic in defensionem excitatis. Sic superbiam & fastum hominis Divina reprimit Sapientia.

a Hispano bellum indicente, Cromwellius Gallo fert opem, hisce conditionibus.

Ut bellum [a] bello rependat, promulgatione indicit *Hispanus* adversùs *Cromwellium*: Ille verò cum *Gallo* depaciscitur, ut *Hispanum* alieno periculo & sumptibus lacesseret. Pactum est ergò, ut *sex millia Cromwellius mitteret in Flandriam, stipendiis Gallicis sustentanda, oppidúmque quod secundo in loco contigerit expugnari cederet in Anglorum ditionem; & ut* Carolus *Rex Angliæ cum tota familia exularet è Gallia, nè fortè suppetiis quibuscunque hostem posset adjuvare.* Ista præsentiens *Regis* Frater, *Dux Eboracensis*, qui hactenus *Galli* partes sub auspiciis *Marescalli Turenii* egregiè tutabatur, servitio renunciat; & brevi pòst, à Comite [b] *Fuensaldagnio*, simul & *Johanne Austriaco*, *Dux* idem & *Rex* Frater in *Flandriam* invitantur, annuâ novem millium sterlinarum pensione suppeditatâ, quam redux in *Angliam* plenariè rependit *Majestas Regia*. *Bruxellas* primò deventum; postea *Anglis*, *Scotis*, & *Hibernis*

b Rex Carolus invitatus migrat in Flandriam, uti & Eboraci Dux,

qui-

quibuscunque è *Gallorum* [a] castris evocatis, *Eboraci Dux* cum suprema potentia præficitur, & *Hispano* militat.

[a] *qui jam Hispano militat.*

Eo [b] tempore huc advenit ex *Hollandia Hebræus*, *Manasses Ben Israel*, Rabbi *Judæorum*, petiítque à *Protectore Judæis* hasce terras incolendi copiam, simul & negotiandi, adductis ad favorem conciliandum haud paucis argumentis; utì inprimis ab *innocentia vitæ*, *lucro item ex commerciis*, aliísque juxta nativas Gentis dotes inventu facilibus. Præcipuas autem desumpsit laudes ab *Intelligentiæ plenitudine*; *quippe illis innotescere Principum omnium designationes & molimina, quæ cæcis volutabant pectoribus*; *hæc enarrare in se recepit, simul & eorum consilia ipsi nocitura intervertere*. Pöstremò, quod instar omnium argumentorum, *grandem pecuniæ vim in numerato exhibituros* affirmat, *millibus aliquot annuatim in ærarium immittendis*. Aureæ pollicitationes [c] cum lucri odore suavissimo citò animum expugnârunt, exhaustis præsertim tunc temporis ærariis, ære alieno ad immensum contracto, quin & circumspiciente undique *Cromwellio* unde suppeterent nummi sumptibus ferendis. At Causatio deerat & honestatis color. Indicitur itaque dies, quo convocati *Theologi* sententiam super ea referant: *Quamobrem, cùm Deum precibus veneremur propter Judæorum conversionem, eosdem tamen à consortio nostro exterminemus:*

[b] *Judæus, Manasses Ben Israel, Genti suæ liberum petit introitum in Angliam.*

[c] *Cui, præsertim ob spem lucri, auscultat Cromwellius: at consulti primò Theologis,*

quasi verò metuere Religioni nostræ debeamus à Judæis, qui tot radiis divini luminis & tanto splendore circumcingimur. Ille certus complurium suffragiorum pedibus iturientium in ipsius placita. Sed a quæ (malum!) tempestas ruebat in oppositum! contrà-disputantibus die inducto quibusdam *Theologis*, non sine tacito æstu ac furore, ut definitionem controversiæ declinare potiùs quàm promovere, rapido contrariantes orbi, viderentur. Stat illi nihilominus clàm connivere, mercandi per *Angliam* exercitium permittere, Religionémque juxta ritus *Mosaicos* indulgere, nullâ inspectione publicâ præcedente, nullâ annuâ (sicuti apud *Pontificios* in usu est) subsequente, nullâ comitante præceptione sive eruditione didascalicâ.

a *quorum aliqui, præter ejus exspectationem, contrà-sentiunt.*

Sed annum hunc illustrârunt b præsertim *Montacutii* (qui jam Comes audit *Sandvici* & *Hypothalassiarcha Regius*) *Blakii*que facinora. Hi etenim classi navali conjunctim præpositi, ultra *Gades* & *Herculeas columnas* dum *Iberico* littori invigilarent, in c octo prægrandes incidunt *Hispanicas* naves; quas adoritur actutùm *Stainerius* cum tribus tantùm celocibus (nec enim præ vento licuit pluribus appropinquare,) sed è quibus tam atrox intonuit in *Hispanicas* tormentorum procella, ut intra tres aut quatuor horas devicerit universas; una in fundum depressa, alia incendio corrupta, duæ fuga elapsæ in

b *Classis Anglicana, Ducibus Montacutio Blakióque,*
c *Naves octo Hispanicas gazis onustas expugnat;*

Gades,

Gades, duæ aliæ ad littus allisæ perierunt, quibuscum unà perditi sexagies mille argentei lateres, aliæque immensi pretii divitiæ. Duæ [a] tamen cesserunt in victoris manum, cum ingenti signati Auri ad sexcenta millia & Argenti pondere, palacris, emblematibus, aliísque quantivis pretii, unà cum duobus *Marchionis* filiolis, *Don Josepho de Sanega*, atque *Don Francisco de Lopesio*. Ipse *Marchio de Baydexio* flammis absumptus est, cum uxore, filiaque mox Ducis *Medinæ Sidoniæ* filio nupturâ. Fratres ambo superstites gratìs libertate donantur à *Cromwellio*.

[a] *quarum duæ captæ.*

Jam verò *Anglia* per minores istos *tyrannos*, quos *Majores Generales* appellitabant, probè subactâ, & eorum tædio (uti supra diximus) obrepente, *Parlamentum* aliud indicitur; non autem [b] antiquo more, sed è populo vel plebe solâ conflatum, triginta è *Scotia*, totidémque ex *Hibernia* evocatis; *Cromwellio* multos prensante, multorum electiones *Majoribus Generalibus* & suffragia intervertentibus; nimirum nè scaterent ædes *Democraticis*. Nulli tamen ingrediendi *Senaculum* licentia datur, qui se non priùs adstringeret subscripto nomine *Protectoris* Dominio; *Democratici* autem omnes & ferè *Oligarchici* eo nomine excluduntur à consessu. In *Oratorem* cooptatur *Thomas Widdringtonus* Eques Auratus. Multa *Cromwellio* [c] profutura sciscunt: *Nemo machinabitur*

[b] *Parlamentum secundum è plebe sola compositum, immistis Scotis Hibernisque,*

[c] *Cromwellio*

magis accommodum; *tur Cromwellii necem sub pœna capitis; Abrenunciandum Regio titulo Caroli Secundi.* Neque hîc silentio prætermittendum quòd eo tempore multa in *Regis* præjudicium vulgò jactata: veluti *tabidum eum esse, eóque morbo brevi intermoriturum; Melancholicum quoque, & Monasticæ vitæ deditum, casso imperandi desiderio; Ducem insuper Eboracensem esse professione Pontificium:* ut eâ ratione incautos credulósque ad sua vota prolectarent, omni remoto peccandi fræno. *Vectigalia* renovantur *maritima & portitoria; taxatio* quoque *triennalis ingens irrogatur, in omnes domos novis superædificatas fundamentis, Londini, & intrà decem ab urbe lapides; quantum est unius anni reditus, mulctæ loco semel indicitur.*

a *quippe quem Regio titulo insigniri volunt,*

Tandem cive quodam *Londinensi* a hortatore, Comitia Regio titulo cum plerisque Regalibus (jam dudum usurpatis) donare *Cromwellium* statuunt; pluréſque *Senatores* ultrò citróque commeantes, ut ille boni consulere dignaretur, orant obsecrántque: quem ille nonnunquam quasi accepturum se simulat, aliquando dubius mentis hæsitat, atque tandem per ambages detrectat.

Lectori haud ingratum opus crediderim, si rationum apices quibus ad capessendum Regis titulum, specie tenus reluctantem, intùs verò avidissimè captantem, *Cromwellium* inflectere *Senatores* annitebantur: ego hîc loci strictim adnotavero. Sex aut septem *Dele-*

Delegatis ornanda sedulò hæc *Sparta* a demandatur à *Comitiis*. Urgebant autem hi viri, *Regis titulum ab ipsis hujusce Gentis incunabulis, ultra mille trecentos annos obtinuisse; Populo quandoque Regiam personam displicuisse, Regium titulum nunquam abrogatum: Eundem porrò Legibus nostris intertextum, genio populi accommodatum, Parlamenti suffragiis non antecedentis modò, sed & hujusce comprobatum.* Respondet b *Cromwellius, Suasoria esse hæc, non cogentia argumenta; Protectoris titulum adaptari posse Legibus; Providentiam illis obniti, quæ aliò jam nomen convertit; Nec absque piaculo posse se tot piis & religiosis hominibus displicere.* Reponunt c autem *Delegati, Titulum debere Legibus accommodari, non Leges Titulis; imò suspectam esse Titulorum innovationem, ceu Tyrannidis sublatentis involucrum; nec nisi post seculum ejusmodi mutationis incommoda sentiri; qua ipsa de causa Regi Jacobo (cùm ad hoc Regnum primus accederet) ipsius in Titulo pro* Anglia Scotiáque, Magnam Britanniam *inseri, denegatum erat à Parlamento. Non tam sibi detrectando Regis titulum quàm Genti derogari; cujus honori est Regem habere Gubernatorem. Protectoris nomine nunquam designatum supremum Moderatorem, nisi temporaneum in Regis minorennis custodiam, Regníque administrationem eúmque maximam partem infortunatum. Istam in præsentiarum à militibus enatam appellationem Victoriam*

a *adductis hisce coràm argumentis:*

b *quibus cùm ille responderet,*

c *regerunt satis nervosè.*

ctoriam spirare; & ab alio Parlamento jure optimo rescindi posse. Titulo Regis semel abolito, instabile fore regimen & infidum, & vacillante basi haud diu duraturum: ter vel quater intra quinque annos immutatum esse, & etiamnum fluctuare; ut olim populo Romano mali ominis erat Titulo vacillare, qui nec Principis pertulere nomen, nec perpetui Dictatoris, nec Principis Senatûs, donec tandem arbitrium Cæsaris pro Lege habebatur. At instar omnium a argumentorum erat *Statutum Anno Edovardi Quarti nono, & Henrici Septimi tertio, ubi Lege cautum est, neminem luiturum pœnam arma pro Rege de facto gestantem, quantumvis injusta; eâdémque Lege fretos novissimis in bellis plures à partibus Regiis stetisse quàm ex animi affectu. Providentiam verò quod spectat, eam non minùs emicare Regimine in Monarchicum denuò converso ad evitandam confusionem atque tumultuantem populum compescendum, quàm à Monarchico ad Protectorium nomen innovando. Bonos denique pióśque viros Parlamenti decreto velle acquiescere, quanquam fortè discrepare privatim viderentur.* Respondenti sæpiuscule *Cromwellio* replicant *Delegati*, eandémque serram reciprocando diem terunt; at in idem multis ambitiosê utrinque prolatis recidunt.

a *Argumentum palmarium.*

Non minùs interim negotii facessunt privatæ dissentientium b intercessiones; *Leguleiorum* plerique *Commissarii*, sive *Delegati*

b *Quinam stabant*

Magni

Magni Sigilli, *Judices*, *Militúm*que *Præfecti* quidam, rationibus freti prædictis, orant, instant, importunè atque ardenter efflagitant, ut *Regio nomini in se recipiendo consentiat*. Ex a altera parte, *Catabaptistæ*, *Sectarii*, *Democratici*que scriptis Literis, Colloquiis, Petitionibus monitoriis, aures obtundere, fatigare. *Militum* etiam & minorum *Ductorum* quamplurimi junctis eundem in finem viribus Petitionem adornant. Ille verò, dum hæc fierent, incertos æquè omnes ac dubios animi dimittit; at viros militares increpat oratione perseverâ, *suarum rerum satagere* jussos, *quid enim illis agendum cum Parlamenti decretis? arma curent illi, & intra cancellos proprios modestè se contineant, missis negotiis civilibus: sin officii & obsequii memores esse desierint, nec Deo nec sibi rationes quibus eos bonæ frugi faceret defuturas*.

pro Regio titulo capessendo.

a *Qui non minùs acriter obstabant.*

Regis b manibus pedibúsque contendunt ut iretur in priorem sententiam; utpote quam haud exigui momenti credebant ad causam suam à mortuis resuscitandam, dum continua *Democraticos* inter & *Cromwellium* contentionis poma spargerentur; de novo etiam introducto *Regis* officio, non aliam fore nisi inter *Familias* binas controversiam, utra genuinum sortiretur titulum; unâ indubitati juris potiente, alterâ nullius. Adde quòd palàm hoc faceret, qua de causa bellum fuerat initio concitatum, nempe unius

b *Regii in priorem ibant sententiam varias ob causas.*

Cromwellii ambitione. Sed ille, poſtquam omnium opiniones cunctatione ſuâ explorâſſet, modeſtius & è re ſuâ magìs eſſe cenſuit, parùm faſtuoſo cum *Protectoris* [a] titulo authoritatem nullis Legibus definitam & pluſquam *Regiam* circumferre, quàm auguſtam appellationem captando ſe mundo deridendum proponere. Tandem condicto *Senatorum* conventu pronunciat, *Non auſum ſe Regio cum titulo in præſentia ſuſcipere imperii gubernacula*; certus tamen futuris in *Comitiis* eundem ſenſim & gradatim invadendi, quantumvìs demiſſè ſe gereret in præſenti, & obnixè recuſaret.

a *Cromwellius Coronam, quam percupidè avebat, reſpuens;*

Neſcio an memoratu dignum ſit, quod ominis inſtar mali plures interpretabantur. Dum *Aulæ albæ* cœnaculum conſcenderent *Senatores*, cum *Cromwellio* ſuper ea re poſtremò diſceptaturi, Filio ipſius natu maximo *Richardo* concomitante, cecidere plurimi deſuper in terram, fractis nimio pondere quibus aſcenderetur pervetuſtis gradibus; multi exinde vulnerati tibias cubitúſque, & inter eos graviter læſus *Richardus* ipſe diu decubuit.

Sed cùm *Regium* detrectaret *Cromwellius*, *Protectoris* [b] *Reipublicæ* titulum, quem prior ſuſceperat, ſuperantibus duobus tantùm ſuffragiis, attribuit ipſi *Conſeſſus Parlamentarius*; convenítque inter omnes de *Articulis Regiminis*, paucis (nè nil egiſſe viderentur) in

b *Protectoris titulo (ægrè tamen) à Comitiis donatur.*

in melius immutatis; adjectâque *Procerum* vel *Dynastarum domo* (quorum electionem ipsius arbitrio permiserunt) *ut hi viri nimiùm festinantibus quandoque Populi Comitiis fræna ex occasione injiciant. Successorem* etiam sive proximum Hæredem consciscendi copiam indulgent. Nemini autem, electo legitimè atque ad scrupulos prædictos, *consessu Parlamentario*, prætextu sub quolibet, interdicendum.

Die præstituto ad *Aulam* procedunt *Westmonasteriensem* [a] *Senatores*, *Cromwellii Inaugurationem* solenniter instituturi, & adstipulationem recepturi. Qui cùm theatrum eo fine præstructum, circumsedentibus Comitiis, conscenderat, insignia Majestatis porrigens *Orator Widdringtonus*, *Vestem* nimirum talarem coccineam, murium *Ponticorum* pelliculis duplicatam, *Biblia Sacra*, *Gladium Sceptrúm*que, sic affatur subter conopeum adstantem: *Coccineo vestimento te donant Comitia, Magistratûs emblemate, Rectitudinis insuper & Justitiæ; hoc indutus, optimo jure dicêris Togatus. Intermiscentur ibi colores albus rubérque, Misericordiæ Justitiæque symbola; & sanè duas habeas Tu manus oportet; plectentem & amplectentem. Codex is (in quo bene Tu versatus es) Liber est Vitæ, constátque duobus è Voluminibus, Veteri & Novo; quorum alter Christum velatum exhibet, alter revelatum. Liber est librorum, nec magis ibi*

[a] *& solenniter inauguratur ab Oratore.*

vitæ regulas invenies, quàm optima Gubernationis exempla. Sceptrum instar scipionis: Tueris baculus debilibus, & auxilium pauperculis: Principes appellat Homerus Sceptrigeros. En & Gladium, non militarem, sed civilem; non ad offensionem, sed defensionem; non tam tui ipsius, quàm populi: modò licet affigere Symbolum istud, Sum Domini Protectoris ad defensionem populi. *Sacramento* tum dicto, perlectísque *Regiminis Articulis*, Tubæ præcinunt, atque *Protector Angliæ, Scotiæ* & *Hiberniæ* promulgatur; languidâ mox insequente populi acclamatione. *Hinc intelligas quid & quanta Tyranni potentia, simulata virtus, Juridicorum strophæ, spes blanda, timor sollicitus, novarum rerum studium, & speciosi obtentus, contra jus & fas inter (aliàs) prudentissimos homines potissimâ parte efficere potuerunt:* ut in consimili casu verbis utamur alienis.

Hisce ità peractis, breve post spatium feriari per tres vel quatuor menses permissum est *Comitiis*, & *Protectori* vacat alterius *Senaculi Dynastas* adscire. Non oportet autem effrænem illam diversorum Hæreticorum segetem, quæ [a] in dies luxuriabat, intactam hîc loci prætermittere. Præter *Arrianismum* contra *Divinitatem Christi Salvatoris*, alióſque horrendos Errores, quos ore prophano coram *Parlamento* impunè defensabat *Biddle* quidam; *Coppii* quoque virulentiam in ipsius

[a] *Colluvies hæreticorum hujusce temporis:*

ipſius *Dei* nomen publicè eructatam; *Fryum* etiam, qui olim *Comitiis* venenum ſuum interſperſit; præter *Erburium*, qui ut Hæreſeon portenta dum valeret inter milites & in Urbe impunè diſſeminavit, ità moribundus in teterrimam *Blaſphemiæ* vocem impuram animam exhalavit; *Saltmarſhium* inſuper, & aliorum examina neſcio quot ab Inferis revocata, (Enthuſiaſmo *Crommellii Ductorúm*que obſtetricante) prodiit in lucem nova & antehac inaudita *Tremulorum* progenies, è quibus unum primarium ſtitere coram ſe *Comitia*: de illo igitur pauca mihi narranda veniunt.

Jacobus a erat is *Naylorus*, (olim ſub *Lamberto* meruit) qui pro *Chriſto Jeſu* ſe gerere non erubuit, vocéque, vultu, geſtu, *Chriſti* perſonam imitabatur: & eò tandem inſaniæ pervenit, (creſcente per plauſus multorum & admirationem aliorum audaciâ) ut in omnibus eundem repræſentaret. Nam equinum conſcendens pullum, urbem verſùs *Briſtoliam* obequitabat, ſternente viam ſuæ Sectæ populo frondibus ramuſculíſque, & *Hoſanna*, *Hoſanna*, ingeminante, *Benedictus qui venerit in nomine Domini*. Sed nec ibi ſe ſiſtit præceps amentia: Divinam venerationem lymphaticus affectat, quaſi poſſet ille mortuos in vitam revocare, morboſis reſtituere ſanitatem, & ad *Chriſti* ſimilitudinem jejunare. Tandem *Senatores*, continuis

a *è quibus Naylorum non puduit pro Chriſto Jeſu ſe venditare;*

tinuis incusantium clamoribus defatigati, coràm citatum, [a] flagris ignominiosè cædendum jubent, numellis includendum, & pistrino perpetuo coërcendum. Abrogatis tamen *Comitiis* evasit liberum monstrum hoc hominis, *Pseudo-senatûs* redivivi decreto.

a donec flagris & carcere mulctaretur; qui mille neces meruerat.

Eo tempore periclitatum est [b] *Cromwellii* caput à percussore *Democratico*, *Sundercomo* quodam. Aiebant, ab *Alonso de Cardenas* (*Hispaniarum Regis* olim apud *Anglos Legato*, jam verò in *Flandria* agente) subornatum, in hanc cædem insurrexisse. Domum conduxerat iste sæpius patrando facinori opportunam; sed spe semper evanescente, sclopetum nactus duodecim vel plures simul glandes evomiturum, decrevit è topiario (ubi via publica hortis utrinque positis coit in angustum, apud viculum *Hammersmithum*, non procul à *Londino*) trajicere prætereuntem *Cromwellium*, dum Basilicam versùs *Hamptoniensem* in carruca proficisceretur; & equo citatiori se repentè ex adverso proripere. Sed, quia conscio altero habebat opus, cùm tempus profectionis instaret, *Toopius* quidam è Prætorianis in scenæ apparatum conducitur. At sicarius [c] prodit sicarium, *Toopius Sundercomum*; qui perduellionis pœnas ut primus daret, statuto novitio sistitur pro tribunali, & insidiarum adversùs *Protectorem* condemnatur. Paucis verò horis supplicio destinatum tempus antece-

b Cromwellio struit insidias Sundercomus Democraticus.

c qui ab altero conspiratore proditus, sistitur, & damnatur:

tecedentibus, a mortuus invenitur in cubili, quanquam pisce sanior videretur, nullis intùs vel extrà comparentibus violentiæ indiciis, de quo varii pro cujusque ingenio varias comminisci sententias tutò potuerunt.

a *ab Carnificis vim elusit morte prætnaturà.*

Cæterùm *Christocratici* & *Democratici* acriores, conquisito undique quantum poterant apparatu, contra *Monarchiam* in herba nascentem b arma protinus illaturi, repentè deprehenduntur, capto præter alias res vexillo, cui insigne *Leonis exporrecti & jacentis* inerat, ista cum inscriptione, *Quis suscitabit eum?* Delectúque prorsus impedito, Carceri mandantur *Lawsonus* navalis Præfectus, *Harrisonus* Tribunus, *Richius*, pluréesque Ductores Exercitûs, cum *Vaneo*, *Danversio* & aliis, qui *Cromwellii* Regiam authoritatem nequibant pati. *Lambertus* etiam, cùm spe omni successionis cassum se scito *Parlamentario* animadverteret, prævaricari cœpit, atque ad partes *Democraticorum* transire: cujus eum criminis cùm semel compertum haberet *Cromwellius*, diplomate confestim revocato c exauctorat, *Fleetwoodió*que d summam rerum loco sibi proximo committit; incongruum simul & intutum ratus, ut militiæ præsit supremus, qui Regimini civili hostem se palàm profitebatur.

b *Insurgentes Democratici deprehenduntur.*

c *Lamberto exauctorato*
d *sufficitur Fleetwoodius.*

Cromwellius interim, quò plures *Democraticos* molliter inflecteret, sibique obligatos redderet, multos horum adscivit in *Dy-*

na-

nastarum a consortium, ut cum seipso Dominii eos participare videretur; sed istiusmodi homunciones, qui *Proceribus* verisque *Satrapis* ludibrio fuerint, nec splendorem & nobilitatem aut impertire poterant, aut mutuari; reverâ nullius loci aut meriti, ex ipsa plebeculæ fæce. Vultis in medium adducam? Ducat igitur chorum *Prideus*, qui abjectissimæ sortis, inservierat zythepsario; & ut securiùs adhuc peculetur, Cerevisiæ cocturam conducit, *Protectoris* ædibus privatim, & *Classi* publicè inserviens. *Husonus* alter, qui sutrinæ nuper inclusus, pedibus aptabat calceos. *Berckstedus*, qui olim subulas, calamistra, digitabula venum exposuit, lucelli causâ dignatus quólibet cursitare; sed cui jam honorifica *Turris Londinensis* custodia, *Cromwellio* auspice, demandatur. *Cooperus*, qui *Southwarkianis* in suburbiis propôla, mille res minutulas nundinabatur. *Berrius*, qui anthracopôla; & *Whalæus*, qui arte suâ pannariâ cassus, in *Scotiam* recesserat usque ad hujusce belli tempora. Reliquorum enumeratione supersedendum duxi, nè lectori nauseam excitarem. Interea quinque vel sex reipsâ *Nobiles*, b antiquo stemmate oriundos, pro sociis adjungit, iisque in Domo *Procerum* consessum indulget; qui tamen cum cæteris commercari nolunt, atque ad unum omnes detrectant consessum, nè progeniem suam polluerent contagio.

a *Dynastæ Cromwelliani ex ipsa vulgi fæce;*

b *paucis è Nobilitate intermistis: (qui ab istiusmodi sociis abhorrent,)*

tagio. Alii è Domo Popularium ad hanc *alteram* evocati, sua præferunt subsellia, nec *Dynastis* istiusmodi annumerari volunt. Immittuntur insuper tres Filii *Protectoris*; *Gener* scilicet unus, (notandum etenim duas natu minores Filias *Cromwellium* in matrimonium non ità pridem collocâsse, unam Domino *Richio Comitis* (qui tunc erat) *Warwicensis* nepoti, atque ille haud diu supervixit; alteram Baroni [a] *Falconbergio* (de quo jam loquimur) præter filiam primogenitam olim *Cleypolio* nuptam) dein uterque Natorum, *Henricus* natu minor, quem *Hiberniæ* simul præposuit, & *Richardus* natu maximus: de quo (quia mentionem facturus sum in sequentibus) paucula in præsenti, priusquam novum hoc *Procerum* domicilium reliquero, expedire liceat.

[a] *genero item suo Falconbergio, & utroque filio:*

Ut suspicionem b omnem arrepti ad se suósque Dominii procul amoliretur *Cromwellius*, *Richardus* primogenitum rus amandat, aucupióque & venatui indulgere permittit. Sic ille, vir bonâ indole, comis & affabilis, procul à paternis artibus, plebem hospitaliter excipiendo, Nobiles minores communibus exercitiis recreando, cunctis perhumaniter tractatis, præter intercessiones aulicas, aliáque id genus præstita officia, non auram solummodo popularem promeruit, sed melioris notæ complures sibi devinxit. Quem tandem Pater ab hisce ludicris avoca-

b *è quibus Richardus ad rusticam vitam amandatus,*

avocavit, & paulatim *Reipublicæ* curis admovit; primò *Commercii Delegatis* assidere jussum, dein *Senaculo* popularis Consessûs immissum, jam autem *Proceribus* accersitum (utì modò diximus) in Domo superiori. Porrò *Cancellarium* [a] creavit *Academiæ Oxoniensis*, nec non sibi ipsi A Sacris, atque in Exercitu *Tribunum*; ut non modò populo sed & militibus ostentaretur, útque prensaret omnes, & quantum potuit amicos sibi consuescendo faceret.

[a] *tandem creatur Cancellarius Academiæ Oxoniensis, patrique suo A Sacris.*

Aderat jam dies quo congregari debuit universa *Senatorum* [b] cohors, tam *Democratici* qui à *Cromwellio* exclusi fuerant initio *Comitiorum*, ob repudiatam subscribendi conditionem, quàm *Proceres* sive *Dynastæ*, qui scito *Cromwelliano* superius complerent domicilium. Sed non poterit non mirari Lector, quanto supercilio novitios hosce *Proceres* despicerent inferioris subsellii *Senatores*, Quâ authoritate simul considerent? Cui bono? Quo proposito illuc vocati? contemptim interrogantes. Quin & ludibrio habebant & scommatibus nescio quibus insectabantur; nec adduci poterant ut commune cum his hominibus quicquam haberent, aut ulla intermiscerent consilia. *Dynastæ* tamen è contra, (utì docuerat *Cromwellius*) adblandiri, assentatiunculis conciliare velle, illecebris propitiari, nihil intentatum relinquere quo mansuefacerent.

[b] *Parlamentum è duobus Senaculis, quibus inter se malè convenit, nothis Proceribus vili habitis ab Inferiori Domo.*

Sed

Sed perstant usque morosi, ad omnia difficiles & refractarii. Quibus rebus à *Cromwellio* perspectis, & præsertim quia novas res moliri *Regios* subintelligeret *Regís*que in procinctu esse nescio quot millia, quibus *Angliam* invadere niteretur, imò & reipsâ hisce terris interesse *Ormondiæ Marchionem*, excitandis Provinciis clàm invigilantem; has ob causas *Parlamentum* a istud fictitium & (ut ità dicam) histrionicum protinùs abrogavit.

a *hinc abrogantur ista Comitia.*

Haud diu fuit, quin turbamenta dilucidiùs comparuerint; *Corcario* b tunc temporis in *Sussexiâ Bournii* viculi (quis crederet?) sacrificulo seu Ministro, qui tamen apud *Doncastriam* olim *Rainsborii* cæde maduerat, Equite item, (qui notior est quàm ut nominetur, & *Regiis* in castris antè meruit) aliisque pluribus, quos beneficiis suis *Regia Majestas* cumulârat, ultrò citróque *Regem* inter & *Cromwellium* commeando, & clàm prævaricando, consilia expiscantibus, & fœdè prodentibus. Generalis ferè Insurrectio per *Angliam* designabatur, nimirum *Hullæ*, *Londini*, *Sussexiâ*, *Surriâ*, locísque compluribus; cui & ipse *Rex* cum transmarinis copiis à *Marsino* gubernandis præstò esse statuerat. Sed frustrà fit, per clancularios (uti dictum) re totâ *Cromwellio* patefactâ.

b *Nova Regiorum molimina intervertuntur à Cromwellio, dotegentibus clancularìis.*

Ægrè dilapsus est *Ormondiæ Marchio*, scapham in *Sussexia Sackvilli Gravesii* operâ con-

conſcendens: atqui deprehenſorum numerus[a] ingens reatûs ſuſpicione prægravatur; eóque nomine *Suprema Justitiæ Curia* (Quis à riſu ſibi temperaret, modò ſanguinis crimen non pollueret?) denuò ſtatuitur, *Lisleo* moderante. Coràm ſiſtuntur *Mordantius*, *Comitis Petroburgenſis* filius, *Stapleius* uterque, *Woodcockius*, *Slingsbeius* Eques, *Huetus* Theologiæ Doctor, *Mallorius*, *Riverius*, *Dykus*, & alii multi. *Huetus* contumaciæ condemnatur, ob authoritatem *Curiæ* parùm agnitam: *Slingsbeius* autem, quòd olim *Hullæ* incarceratus cum *Waterſio* de propugnaculo *Hullæ Regias* in manus tradendo negotiaretur. *Mordantius* abſolvitur, unico tantùm ſuffragio ſuperante; cum *Prideus* intra quartam horulæ partem adventârit, ſententiam ſuam in contrarium dicturus: adeò in confinio mortis poſitus videbatur. *Woodcockius* capitis cauſam egit adeò dextere, ut ſententiam eluderet. Cæteri vel criminis haud comperti, vel *Cromwellii* clementiam, quod alios incuſarent, experti, vel denique perduellionis condemnati. *Huetus* & *Slingsbeius*[b] ſecuri percuſſus uterque. Alii vero quatuor plectuntur ſuſpendio ſemi-necati, genitalibus & interaneis coràm exſectis combuſtíſque, capitibus ſuper Pontem *Londinenſem* palo infixis, membris denique quadripartitis, & ſuper quatuor Urbis portas in edito collocatis. *Gregarii* numero tuti, carcere

[a] *Complures ad capitis cauſam agendam pertrahuntur.*

[b] *Duos inſigniores plectit ſecuris, quatuor alios patibulum.*

cere diu macerati, tandem dimittuntur, factum ejurantes. Ità qui ob intentatum *Tyrannicidium* Triumphalem arcum & honores quidem summos promeruerant, cruentas in manus hostium delapsi, acerbâ & ignominiosâ morte perimuntur.

Sed ut istiusmodi [a] motibus præcaveret in futurum, & securiùs firmaret malè partum & infidum dominium, præter milites qui exercitum constituebant, alios *adscriptitios* sive evocatos conscribit, scilicet equestrem in omni *Comitatu* cohortem; hanc autem *Volones* ferè complebant, quos aut ambitio dominandi, aut spes adscendendi, aut prædæ aucupium, aut saltem otiosæ atque desidis vitæ tædium, in istam militiam allexit: iisque præposuit ex affinibus unum clientibúsve. Hi licèt inpræsentiarum exiguo mererent stipendio, quæstuosa tamen munera occupando, atque compilando ex omni occasione *Regios*, emolumento proprio abundè consulere posse sperant. Hisce incumbebat *Provinciis* invigilare, foris publicis aliísque numerosis conventibus interesse, privatas hominum concursiones inhibere, taxationes vel tardè vel non omnino solventibus extorquere, hospitio militum gratuito nummísque pœnæ nomine impositis, suspectos insuper deprehendere, domos eorundem rimari, arma si qui habeant nocturnis aggressoribus amoliendis abripere,

[a] *Cromwellius ad abundantem cautelam novum conscribit Equitatum è volonibus;*

re, motus denique, si fortè contigerint, in herba nascentes actutùm obruere.

a & Delatores passim sibi demeretur.

Porrò *Delatores* [a] in singulis urbibus, parœciis majusculis, *Nobiliúm*que familiis, sibi habuit obæratos; quibus affusis aliquot beneficentiæ suæ guttulis, rivísque promissis in futurum, subintelligere solebat omnium affectus, molitiones & consilia. Inter hos quosdam è *Regiis* (nimirum quorum fidem aut prava mentis dispositio corruperat, aut res angusta domi) ab intimis habere gestiebat, eósque non blandis tantummodò pollicitationibus lactare, sed & grandi solebat adstringere pecuniâ. Hi etenim cæteris *Regiis* promiscuè semet insinuantes, ob operam antegresso tempore diligenter & cum laude navatam, & obtentu *Regiæ* causæ promovendæ, consilia omnia & machinationes expiscabantur & prodebant. Sic suæ simul Tyrannidi consulit vafer *Cromwellius*, ansásque confœderandi præscindit universas.

Blakius iterum, sed jam postremò, in scenam vocandus. Ille maris *Atlantici* vasta scrutatum penetralia hoc anno missus, classem *Hispanicam* subaudivit, aureo vellere prædivitem, in insulam *Tenariffam* præ formidine divertisse, atque in portu *Sancta-Cruciensi* stationem peragere velle, donec *Blakius* aut ab inhorrescente hyeme, aut præ cibamentorum & commeatûs indigentia, domum retrocedere cogeretur. Sed eò velis

velis obversis adnavigans, portum formâ lunari comperit, septem circumcirca propugnaculis communitum, duobus Castellis ad cornua dispositis, navésque septendecim proras faucibus objicientes, ut certis ferirent intrantes displosionibus: nec sibi temperare potuit *Gubernator*, quin subsannaret *Anglos*, pungerétque dicteriis. Eapropter [a] *Blakius* cum celocibus portûs limen ingressus, machinis ac tormentis effulminat in Castella cum propugnaculis, donec aufugerent exinde milites, scaphísque invecti nautæ, naves quotquot erant *Hispanicas* igne atque incendio corrumperent. Tum ultione quàm prædâ ditior, secundo usus est vento, qui sicuti venienti afflaverat, ità & promovit excedentem.

[a] *Blakius ansu inaudito classem Hispanicam in ipso portu Sanctæ Cruciensi redigit in favillas.*

At valeat *Blakius*, quippe qui in ista Expeditione *Hydropi-scorbuto* periit. Vir & ab hoste [b] laudandus, qui severioribus olim studiis probè navatâ operâ, *Magisterium Artium* in Collegio *Wadhamensi Oxoniæ* adeptus est, vixítque diu quietus apud rusticos in agro *Somersetensi*; donec ingruente Civili Bello, cùm eum *Parlamentarii* quidam prensâssent, *Limam Tauntonámque* ad miraculum usque contra *Regem* tutaretur. Tum Navium Præfecturæ admotus *Sillinas* insulas domi expugnat: postea *Thalassiarchæ* titulo & officio cohonestatus, rebus forìs gestis inclaruit. *Gallicum* enim perdomuit fastum,

[b] *Ejusdem obitus, character, & res gestæ.*

ſtum, *Portugalliam* in ordinem coëgit, *Belgarum* vires fregit, totóque pepulit mari, Piraticam repreſſit, bis denique de *Hiſpano* triumphavit; in hoc uno culpandus, quòd *Parricidarum* partibus adhæreſceret.

Eâdem tempeſtate gravia gentes inter *Hyperboreas* exorta ſunt diſſidia. *Carolum Guſtavum* [a] *Sueciæ Regem* in *Poloniam* graſſantem, à Confœderatis *Polono* & *Brandenburgico* excitus à tergo adoritur *Fredericus* tertius *Daniæ Rex*; & renunciatis induciis, *Bremersfordiam* oppugnat, ſicut alia *Bremenſia* munimenta. Quod ſimul ac in aures *Caroli Guſtavi* pervenerat, ille, relictâ quo licebat modo [b] *Poloniâ*, per *Caſſubiam*, *Pomeraniam* & *Megalopolitanum* Ducatum copias in *Holſatiam* ducit, & amiſſa recuperat; imparem prælio *Fredericum* ad Inſulas uſque exagitat, totámque *Cimbricam Cherſoneſum*, quæ *Holſatiam Jutiámque* complectitur, perſultat; atque hyemis perſeveræ beneficium nactus, per congelatum pelagus, auſu temerario, non ſine ſummo exercitûs ſui periculo, *Fioniam* transducit; eâque cum circumjacentibus Inſulis, unâ poſt aliam, devictis, *Silandiam* exiguo trajectu diſſitam pari modo ingreditur, Caſtrum *Croneburgum* occupat, & *Haffniam* metropolin longâ obſidione claudit.

Utraque pars interea vicinarum Gentium opem invocat; *Anglorum* [c] *Carolus Guſtavus*,

a *Danus à tergo laceſſit Suecum Polono jam gravem.*

b *Suecus feſtinato itinere deflectens, in Cherſoneſum, Danum ulciſcitur & ad extrema impellit.*

c *Dein Anglos*

ſtavus, *Belgarum Fredericus*. Illi claſſe opus erat & navalibus ſociis: Huic omni adjumento, milite nimirum veterano, navibus & commeatu. *Suecus* obtulit *Anglis* in ſecuritatem & præmium laboris exantlandi *Gluckſtadium*, cum territoriolo trans *Albim* flumen, (quod tamen ejus in poteſtate non erat) & *Lethum* propugnaculum ad *Viſurgis* fluvii oſtium. Sed *Anglis* vel *Gottenburgum* in ſinu *Codano* prope *Suntam*, vel *Elſenburgum* quod è *Scania* maris *Baltici* fauces occupat, expoſcentibus, de iis non convenit inter *Cromwellium* & *Sueciæ Regem*. Claſſem a verò non contemnendam mittunt *Angli* ſub *Montacutii* ductu (qui jam *Sandvici Comes* & Periſcelide *Regiâ* ornatus) quoſque Mediatores, *Medowum* unum, (quem *Equitem Elephantis Rex Fredericus* creavit) *Jepſonum* alium, qui de pace redintegranda negotiarentur, & poſtea *Tractatores* tres alios præter *Montacutium*. At *Belgæ Anglos* b non interturbaturos ſecuri, ut liberum per *Suntam* commercium vindicarent, ac *Daniæ* ſimul *Regi* in extremis verſanti ſuccurrerent, claſſe ſub *Generali Opdamo* adornatâ, neceſſariis omnibus inſtructiſſimâ, damno æquali cum *Suecis* maritimo prælio decernentes, *Haffniæ* commeatum & rerum omnium penu copioſum ſubminiſtrant.

Suppetias poſcit;

a *qui claſſem illuc mittunt, binóſque Mediatores.*

b *Belgæ pariter Dano ſuccurrunt; initâ cum Sueco pugnâ maritimâ.*

Ad *Flandriam* hiſtoriolæ me ſeries jam vocat;

cat; ubi labi in dies & in [a] deterius vergere res occeperant *Hispanorum*. Instructus Exercitus sex millium *Anglorum* sub *Reinoldi* ductu pone *Portum Iccium* (*Callisium* hodie audit) exponitur; quorum ope *Gallorum* copiæ primò *Grevelingam* expugnant, nec multò pòst *Mardiki* [b] propugnaculum, lapidibus duobus à *Dunkerka* dissitum; atque hoc *Anglis* per hyemem servandum traditur, qui præter vallum aggerémque, sudibus humo ingestis circumcirca muniunt, & ad robur inexpugnabile deducunt. Tentare nihilominus volebat nobilissimus *Dux Eboracensis*; [c] millibus igitur circa quatuor contrà adductis, partim *Anglis*, *Scotis* & *Hibernis*, partim *Hispanis*, per insultum aggreditur nocturno tempore. Sed *Morganum* in procinctu comperit, *Anglorum* ejus loci Præfectum, vigilantiâ parem, in hoc autem longè superiorem, quòd firmo tectus munimento contra hostem in aperto positum decertaret: igitur cùm armis, sclopetis, scalis, pyrobolis, pontonibúsque pensilibus frustrà perrumpere niteretur, tandem cecinit receptui. At non ità impunè *Aumontii Marescallus* instat *Ostendæ*; nam astu militari eò attractus, prodendi oppidi spe factâ, luit conceptæ opinionis temeritatem ipse captivus redditus, cum fortissimorum virorum strage non exigua.

Vere proximo venit obsessum [d] *Dunkerkam* cum

[a] *Gallus Anglorum ope Grevelingam perdomat;*

[b] *mox & Mardiki propugnaculum, quod Anglis defensandum traditur.*

[c] *Huic Eboraci Dux frustrà vim infert.*

[d] *Dunkerkæ obsidio:*

cum ingenti *Gallorum* & *Anglorum* simul exercitu *Mareſcallus Turenius*, vallo, aggere, aliiſque operibus urbem citò circumveſtiens, invigilantibus maritimis & *Anglorum* navibus. Neceſſe ſiquidem erat vel clavem hanc *Flandriæ Gallorum* in poteſtatem redigi, vel belli aleam incertam, dubiis adhuc rebus, experiri. Abripi ſi permitterent, præter amiſſum quod è re piratica & mercatura perceperant emolumentum, privarent *Hiſpanum Angli* cæteris quoque portubus, (quorum in manus ceſſuram *Dunkerkam* haud difficulter augurabantur) viámque pro arbitrio ſuo panderent exercitum ducentibus infeſtum in meditullium regionis. Placet a igitur *Johanni Auſtriaco*, ſummo *Flandriæ* Præfecto, experiri Martem. Eum ob finem, coactis è Præſidiis circumjacentibus quindecim plùs minùs millibus, additiſque quatuor *Eboracenſi* ſub *Duce*, ſed dimidiatis, Legionibus, arenarum tumulos occupat, à caſtris *Turenii* dimidio lapidis diſtantes, obſidionem ex occaſione datâ conturbaturus. Verùm *Turenius* proximo manè, ſatis copiarum ad obſeſſos continendos relictis, cum reliquo exercitu b *Hiſpanos* hunc in modum aggreditur. *Anglorum* circà trecenti ſub ductu *Devauxii* ſcandere arenæ tumulos jubentur, & *Hiſpanicas* indè amoliri copias, ponè ſequentibus duobus millibus, & qui clauderent agmen circà quatuor millibus, ex

a *quam conturbatum venit Auſtriacus cum exercitu.*

b *Conſigit Gallus vincitque.*

utroque cornu & ponè dispoſito Equitatu. *Hiſpani* copiis contrà ordinatis excipiunt animoſè; fit clamor ingens intermiſtarum gentium. Tandem verò, quanquam inſtabilis arena firmum non præberet adſcendentibus veſtigium, *Hiſpani*que interim continuis glandium imbribus in capita detonarent, *Angli* victoriam reportant, *Hiſpanis* undiquaque fugatis & cæſis. Tum demum involat Equitatus *Gallicus*, cujus impetum diu ſuſtinuit commiſſo prælio *Dux Eboracenſis* cum Fratre *Duce Glocestriæ*; qui tamen ambo, ingruentibus *Anglis* ruſſatis & obruente multitudine, cedunt arenâ, totóque tandem profligantur campo. Mille periêrunt & ſuprà eo in prælio, mille quingenti capti ſunt è gregariis, octoginta Ductores, tormenta omnia cum bellico apparatu.

a Paulò pòſt, confoſſo Gubernatore, potitur oppido, Angliſque largitur in militiæ præmium.

Pergunt nihilominus in defenſione ſua *Dunkerkiani*; a donec *Marchione de Leda* glande plumbeâ trajecto, animam ſimul exhalaret cum *Gubernatore* oppidum, cederétque in poteſtatem *Regis Galliarum*, qui, ut pactorum liberaret fidem, noſtratibus donat, in præmium laboris exantlati, ſervandúmque tradidit b *Lockarto Scoto* (nam *Reinoldus* hyeme ſuperiori mare trajiciens in infirmo navigiolo, ut ſe coram *Cromwellio* purgaret ab objecto proditionis crimine, (quaſi cum *Eboracenſi Duce* miſcuiſſet conſilia)

lia) naufragium fecerat) qui duxerat uxorem *Cromwellii* neptim, & in *Gallia Legati* ejus vicem gerebat. Eodem anno *Winoxbergam*, *Fuernam*, *Yperas*, *Oudenardam*, aliáque quamplurima loca occupârunt *Galli*, *Anglicis* armis adjuti, Equitatu totam ferè *Flandriam* persultante. Sic Tractatui via strata est *Gallum* inter & *Hispanum*, Nuptiísque postmodum celebratis.

Domum revocare jam libet stylum, & contemplari [a] propiùs adventantis *Cromwelliani* fati prælудia. Dum triumphis lætatur ille transmarinis, edacibus domi curis ac difficultatibus colluctatur. Præterquam quòd unicè amata filia, *Cleypolo* nupta, Ψόων internorum musculorum apostemate sat magno laboraret, eadémque varia inter tormenta horrendósque cruciatus extincta esset, postquam hystericis etiam præ vaporibus furens, modò hæc, modò illa crimina paternam in faciem objectando, plurimùm inquietâsset. Maximè tamen [b] molesti sunt *Democratici*, qui perpetuis angoribus animum excruciant; præsertim quòd *Fleetwoodius* gener unà cum Uxore favere istis hominibus & propitiari, eorúmque in gratiam supplicare viderentur: imò & abstinebat à paternis ædibus, quanquam in propinquo positis, dum Sororem in extremis agentem inter planctus & ejulatus oportuit consolari, illum licèt hæredem (utì quibusdam

a *Cromwellius ægrotare cœpit; animo primùm, ob extinctam Filiam charissimam,*

b *& invalescentes indies Democraticos,*

narraverat) ſupremo teſtamento ſcripſerat. Adhæc *Desborius*, qui ſororem ejus in matrimonium duxerat, *Pickeringus* etiam & *Sydenhamus*, quos A Sacris Conſiliis fecerat, ſecretas cum *Lamberto* aliiſque *Democraticorum* coryphæis coitiones contrà habere, hos palàm laudare & encomiis immodicis cumulare.

Sed nec animo ſolùm ægrorat; Febre ſiquidem brevi poſt a laticâ & lentâ corripitur, quæ tandem ſpuriam in Tertianam degeneravit: provecto per ſeptimanam morbo, abſque ullis periculi indiciis, utpote nunc iſtam mali ſpeciem, nunc aliam præ ſe ferente; ut nè prohiberet ſecundo die ab ambulando foras. Poſt prandium autem accedentibus ad eum ſeptem quos habebat primariis Medicis, quidam ex tactu pulſum intermiſiſſe pronunciat: quo audito, ille ſubitò conſternatus ore pallet, ſudatiunculas patitur, & ferè deliquium, jubétque ſe ad lectulum b deportari; atque ibi cardiacis refocillatus, ſupremum condidit teſtamentum, ſed de rebus privatis & domeſticis. Manè ſummo, cùm unus è cæteris (quo nec egomet mihi intimior) viſitatum veniret, percontatur, *quare vultus ei adeò triſtis?* Cúmque reſponderet, *ità oportere, ſi cui vitæ ac ſalutis ejus pondus incumberet; Vos* (inquit) *Medici me creditis* c *intermoriturum*: dein cæteris amotis (Uxorem manu complectens) ita

a *mox & corpore; febriculâ quâdam correptus,*

b *qua tandem lectulo eum affigit,*

c *ſecundum tamen ſua*

ità hunc affatur, *Tibi pronuncio, non esse mihi hoc morbo moriendum; hujus enim certus sum.* Et quia intentiori adspectantem oculo ad ista verba cerneret, *Tu me* (inquit) *nè credas insanire; verba veritatis eloquor, certioribus innixus quàm vobis Galenus aut Hippocrates vester suppeditat rationibus. Deus ipse hoc responsum* [a] *precibus dedit, non meis unius, verùm & eorum quibus arctius cum illo commercium & major familiaritas. Pergite alacres, excussâ penitus à vultu tristitiâ, méque instar servuli tractate. Pollere vobis licet prudentiâ rerum; plus tamen valet Natura quàm Medici simul omnes; Deus autem Naturam longiori superat intervallo.* At quiete imperatâ, quia maximam noctis partem duxerat insomnis, exeunti è cubiculo fortè occurrit alius Medicus, quem diu habuerat perquàm familiarem; cui is, *Vereor nè mania immineat Patienti*; retulítque omnia quæ observârat. Tum ille, *Næ tu hospes & peregrinus in his ædibus: téne latet quod gestum est novissimâ nocte? Sacellani, scilicet, omnésque Deo præchari, per diversas Palatii partes dispersi, Deum pro salute ejus comprecati sunt, atque hanc reportârunt omnes vocem*, Convalescet. Imò & eò insaniæ [b] deventum, ut publico jejunio ejus in gratiam celebrato, non tam obtestarentur *Deum* ut valeat, quàm gratias agerent propter indubia convalescentiæ pignora; vota inprimis nuncupante gravi

de convalescentia,

[a] *ob fidem Enthusiasticis Ministellis & Parasitis temerè adhibitam,*

[b] *qui morituгum vanâ spe lactant, ipsique Deo*

raptatus à *Diabolo*, ſed claro die, eodémque quo bis *Scotos* devicerat. Diſſecto cadavere, in *Animalibus* partibus vaſa cerebri juſto pleniora videbantur; in *Vitalibus* pulmones aliquantiſper inflammati: ſed in *Naturalibus* fons a mali comparuit; *Liene*, licèt ad adſpectum ſano, intùs tamen tabo inſtar amurcæ referto. Corpus etſi exenteratum, aromate repletum, ceratíſque ſextuplicibus involutum, loculo primùm plumbeo, dein ligneo fortíque includeretur, obſtacula tamen univerſa perrumpente fermento, totas perflavit ædes adeò tetrâ Mephiti, ut ante ſolennes exſequias terræ mandari neceſſarium fuerit.

brevi post extinguitur, Sept. 3. 1658.

a Liene præ ceteris partibus diſſecti cadaveris malè affecto.

Atqui deeſt etiamnum *Characteriſmus*; quem, b amoto præjudicio, miſsíſque quæ ſuprà adnotavimus in *Hiſtoriæ* decurſu, ſic habete. Natus c erat honeſtis parentibus in agro *Huntingtonienſi*, teneríſque ab unguiculis haud obſcura præbuit d *Enthuſiaſmi* ſpecimina. Nam (utì à fide dignis accepi) narravit olim puer comparuiſſe ſibi ſub humana ſpecie, qui *Regem* eum futurum pronunciaret; cujus rei certior factus Ludimagiſter, paterno juſſu verberibus caſtigavit. Fundamenta literaturæ poſuit *Cantabrigiæ*, ſed infida; citò ſtudiorum ſatur, plus equis gaviſus campíque aprici gramine. Verùm ab uno indecoro diſce e omnes quibus in ætatis vere luxuriabat inficetias. *Oliverus Cromwellius*, Avunculus ejus, Eques hone-

b Character Cromwellii.

c Ortus.

d Enthuſiaſmus puerilis.

e & Scurrilitas.

 ſtus

ſtus & probus, procul ab hujus artibus, *Chriſti Domini Natalitia* patrio more feſtivè colebat, Muſicâ, tripudiis, aliiſque ſolutioris animi oblectamentis; *Archi-mimo* (uti aſſolebat) res ludicras moderante. At iſte, obſervatâ grandi colluſorum frequentiâ, ſuas ocreas & chirothecas (parcant mihi Lectores graves) fimo imbuit, atque *Archimimum* cæteróſqve convivas inter ſaltandum conſpurcat, & veſtimenta polluit, adeò ut integra domus odore non *Sabæi* thuris oppleretur. Igitur *Archi-mimus*, interpoſito cruribus baculo prægrandi, robuſtiorum in humeros tolli præcepit, ſtagnóque immerſum propinquo bene prolui. Plura ejuſdem farinæ poſſem adjicere, niſi me reverentia Lectoris abſterreret. Adoleſcens cum fœmina nobili confarreavit; ſed brevi poſtea tum ſua tum materna bona, (pater enim antè defunctus erat) effuſus in a Luxum, funditus dilapidavit, adeò ut ad reſtim propemodum redigeretur. Dein agens reſipiſcentiam, *Concionibus ſacris*, *Lectionibus piis*, & *Mortificationis operibus* totus vacat; conductóque *zythepſario*, velut rem familiarem quam antè decoxerat recocturus, eidem dat operam, ſimul & agriculturæ. Ab eo tempore, Avunculo illum ſummopere peroſo, *Roberto Stewardo* Equiti, *Regiorum* quorundam & *Clericorum* operâ conciliatus eſt, hæréſque tandem ſcriptus. Patri-

a *Luxus juvenilis, & Reſipiſcentia.*

trimonio a tamen paulò pòst ad assem pes-sundato, statuit in *novam Angliam* proficisci, omniáque in hunc finem præparat. Interea factum, ut ope *Sectariorum* in *Parlamentum* cooptaretur, ubi socios sibi nactus criminis, quà Ambitione quà *Religionis* zelo dementatos, nullum intermisit offensionis b lapidem quin volveret, nullum contentionis pomum quin spargeret, in *Regis* præjudicium, fabulas comminiscens, scintillas exsuscitans, fovens, circumferens, donec luculentas tandem flammas & incendia excitârat. Exinde bello se ingerens, non re minùs quàm nomine Capitaneus, meruit contra *Regem* suum, *Carolum Primum*, Beatissimæ memoriæ *Principem*. Tum continuas *Regiorum* victorias animo perpendens, admonuit c *Parlamentarios*, *Plebem* cum *Rege Generosis* stipato inæquali semper *Marte* præliaturam, ob causas & motiva parùm æqualia, hinc *Honorem*, illinc autem *stipendia*: quòd si paribus animis decertare cuperent, si porrò ut vincerentur hostes, honestos oportere milites & ex mera Conscientia pugnaturos undique conquiri, vel saltem ejusmodi *Ductores* militibus præponi. Eo de consilio sæpiusculè gloriantem complures audierunt: hinc *Legionis* unius conscribendæ veniam à *Parlamento* nactus, ex omnibus ubivis *Provinciarum* militibus quibuscum ipsi commercii quippiam intercesserat, *honestos* (uti ab

a *Rei familiaris angustia.*

b *Lividus in Regem animus.*

c *Consilium Parlamentariis dat.*

ipso ferebantur) vel scriptis literis vel per nuncios corrogavit, atque Sacramento militari sibi adstrinxit. Huc itaque *Acephali*, *Catabaptistæ*, *Tremuli*, & (ut verbo expediam) tota *Fanaticorum* colluvies & sentina certatim convolant, adeò ut ille plusquam millenos numeraret, equestrem militiam tentaturos. Hi autem initio nec arma tractandi nec equos gnari, diligentiâ solertiâque [a] bellatores acerrimi evaserunt; equis etenim curandis, nutriendis ac detergendis indies assuefacti sunt, & si opus foret simul humicubando; arma insuper polire, nitida & usui expedita servare, loricas optimas induere, séque cætero armaturæ genere communire condocefecerat eos *Cromwellius*. Atque hoc exercitii militaris genere, præ reliquis commilitonum omnibus emicuêre virtute bellicâ, pluresque ab hoste palmas reportârunt. Hoc *Novi* (ut vocabatur) *Moduli* initium. Hi *Præfectorum* & *Ductorum* officia per exercituum cohortes ac turmas plerasque sortiti sunt; gregariorum locum implente robusto & expedito milite, quem summâ disciplinâ instructum continebat. Indè [b] supremus *Equitum* factus *Magister*, pòst *Legatus*, *Archistrategus* denique, nec non *Protector* evadit, & ad summum honoris culmen & fastigium grassatus est. Quo imperii apice feliciter superato, curæ fuit inprimis adscensionis gradus demoliri, nè pateret æmulis idem con-

a *Disciplina militaris.*

b *Imperium.*

conſcenſus. In [a] *Reipublicæ* adminiſtratione tantâ uſus eſt induſtriâ quantâ hactenus pauci. Quod de aliis philoſophantur, ego profectò veriſimile de eo dixerim; habuiſſe nimirum duos *Angelos* aſſiſtentes, *bonum* & *malum*: Dum pulſaret pectus, ſuſpiria, preces & lacrymas effunderet, omnia bona pollicitus, *Bonum* ei prædominari; quando verò per mendacia & fallacias machinamenta proditionéſque necteret, à *Malo* præcipitem agi. *Imperio haud indignus, niſi ſcelere, dolo, ſanguine, proditione tum aliorum, tum ſui præſertim Principis, rapuiſſet.*

a *Imperitandi modus.*

Proximo die, *Richardus* [b] filius natu maximus, poſt collatas invicem ſententias, *Protector* ſalutatur à *Conſiliariis*; factâque per Fæcialem promulgatione, (dum terror ſubitaneus per populum graſſaretur) *Londini* primò in locis notiſſimis, deinde per omnes *Angliæ*, *Scotiæ* & *Hiberniæ* tractus renunciatur. Imò & *Exercitûs Ductores* (etiamſi contraria pectoribus coquerent conſilia, cruda adhuc & immatura) gratulatum adveniunt, & ſubſcriptâ ſyngraphâ, obſequium [c] defenſionémque pollicentur. Ille verò, nullo percitus Ambitionis inſtinctu (utpote temporibus difficillimis, factionibus gliſcentibus, *Democraticis* impotenter graſſantibus, injuriâ etiam *Regiis* illatâ, Nemeſique à tergo ſequi ſolita præ oculis obverſante, genio quoque ſuo à dominatione

b *Richardus capeſſit Regni gubernacula.*

c *non tam ambitione propriâ, quam aliorum ductus blandimentis.*

ne alieno) vitâ privatâ frui maluerat in pace, odii & periculi expers. At his illiciis & fortunâ lenocinante juvenilis animus in perversum agitur, totusque demum titillante (ut sunt res hominum) *Imperii* splendore in sententiam concedit. Admovebat unà stimulos nescio quæ *Provinciarum* insania; quippe ceu œstro quodam agitatæ, cum *Petitionibus* approbatoriis numero circiter nonaginta quaquaversus advolant, ut exorienti Soli adblandirentur.

a *Cromwellii funus perquam sumptuosum,*

Parentat *Richardus Oliveri* a *Cromwellii* manibus exsequiis magnificis, immensísque sumptibus, quos eo proposito suadent *Consiliarii*, ut ære alieno jam satis gravatus, nummorum adhuc indigentior fieret. Verùm disceptabatur inter *Præfectos*, an pullatos ipsos incedere vestimentis talaribus conveniret, etsi militum turmis per totam viam circumdispositis, nè fortè *Regia* cohors una vel altera, quasi de cœlo repentè lapsa, pompam funebrem conturbaret. Inhumatus b est in *Basilica Westmonasteriensi*, quæ adeò inclaruit *Regum* nostratium bustis, ut nihil *Europa* poterit ostentare splendidis ac sumptuosis defunctorum Monumentis spectabilius, ibi quasi jura daturus *Principum* umbris, quos tanto odio vivus prosequebatur. Ejusmodi sepulturam Augustos inter cineres etiam *Matthæus*, *Iretonus*, *Bradshawus*, totúmque *Parricidarum* agmen affectârat.

b *& sepultura Regios inter cineres.*

Ea

Ea fabula haud citiùs exitum ſortita eſt, quin nova oritur derepente. Quippe a *Democratici* ſtruunt inſidias, & *Richardi* ruinam, quam animo agitabant, gradatim aggrediuntur. Primò *Fleedwoodii* frequentant ædes, adblandiendi prætextu, nec non *Precum* pro more ſimul celebrandarum: è longinquo primùm confabulantur; *Lambertum* alióſque de ponte dejectos *Ductores Desborio* conciliant, & hiſce qui manent in Exercitu. Mox injiciunt ſermones de *Protectoris* officio, quaſi *Fleetwoodio* b jure deberetur, ſupremóque, dum mente conſtaret *Oliverus*, teſtamento deſignatum foret; *Richardum* autem ſurreptitio quodam modo ac fraude paucorum è *Conſiliariis*, dum præ vi morbi pater obſtupeſceret, ſurrogatùm; expedire ſibi ut à pio, experto, multíſque in difficultatibus verſato *Ductore* gubernentur. Sic interjectam ſemel Contentionis facem pergunt omnimodâ ventilatione incendere, ac renovato continenter pabulo excitare. Commiſſis hoc pacto inter ſe affinibus, mutuíſque alterius in alterum iris accenſis, gregarii prenſationibus ad partes invitantur; & nè oleum & operam perdere viderentur, eorum gratiâ ſtipendia (è quibus nuperis temporibus duo per ſingulas ſeptimanas denarii ſubtrahebantur) numerari poſtulant.

a *Democratici in Richardum malè animati,*

b *Fleetwoodium cum eo committere annituntur.*

Poſtea in diſſertationem venit *Exercitûs* regimen. *Crommellius* pro libitu imperaverat

merâ

merâ despoticâ authoritate, quemlibet exauctorans militem æquè ac *Præfectum*, aliúmque substituens; nemini jam debet tantùm licere, nec immodicâ frui prærogativâ. Igitur in *Petitionem* a deventum est à militibus, ubi supplices rogant, ut in posterum *absque militari Concilio suffragante nemo miles loco privetur, neque contra militem agere cuiquam fas sit nisi lege militari; nec Homicidii, Furti, Sacrilegii aut Rapinæ causam dicere, nisi pro militari Centurionum tribunali, miles teneatur; penésque militem sit, Archistrategum sibi seu Ducem belli primarium consciscere.* De his coram *Protectore* verbo tenus disputatur, dein scriptis ac Declarationibus palàm evulgatis.

a *Milites immodica sibi vendicant privilegia.*

Hisce *Concilium Statûs* & *Regimen* cùm perciperet *Richardus* agitari procellis, ad *Parlamentum* b confugere opportunum duxit, ejúsque opem in arduis experiri. Indicitur itaque *Senatus* duobus è domiciliis (ad normam *Instrumenti*) componendus, adjectis & *Scotorum Hibernorúm*que Delegatis; neque citiùs conveniunt, quàm altercantur adversùs *Adscriptitios Proceres*. Hi de novo proscinduntur, atque in dubium venit quo jure, quâ lege subsellia ista occuparent. Nec minùs in *Domo Communium* æstuatur inter *Democraticos* & *Aulicos*; illis contendentibus tum *Scotos* tum *Hibernos Anglicano* Consessu abdicandos, utpote nullâ lege suffragandi jure donatos, *Protectori* soli mancipatos, neuti-

b *Parlamentum indicitur, ubi variis altercationibus tempus teritur nullo cum fructu;*

neutiquam *Rempublicam* repræsentantes.

Tandem post diutinam disceptationem & contumelias,a reconciliationis ergô, sciscunt inferioris domicilii *Senatores* velle se cum *alterius* domicilii (*superioris* enim nomen sedulò devitabant) viris de publicis negotiis in præsentiâ tractare; modò illud fraudi non fuerit veris & antiquâ prosapiâ natis *Proceribus*, iisque qui *Reipublicæ* in hoc Bello partes non deseruerant.

a *Conciliantur tamen.*

Posteab & *Recognitio* in *Richardi* gratiam introducta turbas haud leves concitavit, susque déque disputantibus *Aulicis* in ejus verba juratis atque *Democraticis*. Eâ insuper arreptâ occasione, invehuntur in *Gubernii Instrumentum*, tanquam à *Comitiis dimidiatis nec sui juris hominibus extortum*; & in omnes *Articulos* inquirendo, contra *Cromwellii* manes debacchantur. Hisce adjunxêre se non pauci qui *Regi* studebant, ut in æquilibrio detentis contrariis partibus, nihil utrinque certi statüeretur.

b *Instrumentum Gubernii eventilatur.*

Rescindunt c tamen *Overtoni Democratici* de custodia mandatum (quasi contra Leges latas) ab *Olivero Cromwellio* olim irrogatum; & à *Jarseia* Insula, ubi incarceratus permanserat, accitum prope *Albam Aulam* ostentare se triumphantis instar permiserunt. Nec non *Berkstedum* d *Turris Londinensis* Custodem, & *Butlerum Exercitûs Instructorem* fastuosissimũ, Perduellionis fulmine syderare in præsentiâ satis habuerunt. In

c *Overtonum ab exilio revocant.*

d *Berkstedum & Butlerum perduellionis postulant.*

a *Præfectis urgentibus Proposita sua*, b *sibi ipsi deficit Richardus.*

Interea a *Præfecti Exercitûs* obfirmatis animis urgent proposita sua; quorum consilia *Democratici* multi *Parlamentarii* ferè gubernabant. Hosce ad coërcendos cum quidam suaderent, operámque ultrò sponderent, (comprehensis ex improviso, dum b consilium agitaturi convenirent, præcentoribus) abnuit *Richardus*; partim ex pusillanimitate, quòd non auderet frementibus Præfectis obniti; partim verò præ credulitate, persuasus nimirum à *Fleetwoodio* Sororis marito, unà & Avunculo *Desborio*, nolle Exercitum (etsi propriis frui averet privilegiis, ac *Regiminis* formam aliquantulùm immutaret) ejus vel personæ vel commodo quicquam inferre detrimenti, quod non amplissimis repensaret beneficiis. Satìs ergò habuit *Richardus*, Patris ad exemplum, intonare minis, corripere verbis, rugitu infremere. At illi non contremiscunt, bruto potiùs fulmine irritati ferociunt; nec solùm dicteriis & posticâ sannâ excipiunt, sed ruditûs instar vilipendunt, & grandiora contra-moliuntur.

c *Atque ab amicis deseritur.*

Ab c hoc tempore consilio manúque deficiunt qui optimè priùs ei volebant; nec operæpretium arbitrantur ejus intermiscere semet negotiis, quem Deus adeò dementârat, ut ipsi sibi sua neglectui forent. Igitur operam & studia *Regi* addicunt, cujus ex parte stare jus & æquum liquidò demum intellexêre.

At

At a *Præfecti* (vergentibus ad maturitatem propositis) *Remonstrantiam* cudunt, in qua contra *Malignantium* nomen machinas invertunt; *elapsam ex animo* queritantes *originem controversiæ, séque (ni caverint) retrò in Regia castra sublapsuros; postibus affigi eorum nomina qui Regicidio navârant operam; multos in dies Regios è partibus transmarinis huc advolare, atque impunè spectante populo Regiam causam jactare, consiliáque miscere;* & plura istiusmodi. Simul comprecantur, *ut hisce malis obviàm eatur quàm celerrimè; Democratiæ* subinducendæ studium non obscurum præ se ferentes. Hanc denique *Richardum* rogant ut *Comitiis* dignetur exhibere, quasi fulgure ante tonitru perterrefacientes. Sed *Comitia*, intermistis quibusdam verè *Democraticis*, (ex designato ut quidem crediderunt, & ut haberet contrà offensionem Exercitus) edicto prohibent, satìs pro imperio, *Nè* b *Præfecti vel militum complures ad conciliabula celebranda simul conveniant, usque dum statuerint Comitia de rebus istis.* Irritati exinde c *Præfecti*, militiæ *Londinensis* Præpositos adeunt, & in consensum & conspirationem secum alliciunt, ut ipsi eodem involuti reatu eadem à *Comitiis* petere haud vereantur. Quod quidem, *Iretono* (fratre *Præfecti* olim demortui) tunc temporis *Prætore*, aliisque viris primariis intercedentibus, haud ægrè consecuti sunt.

a *Præfecti Remonstrantiam edunt.*

b *& conciliabulis interdicuntur à Senatu.*

c *Hinc in conspirationem alliciunt Londinensis militiæ Ductores.*

Istis

Iſtis præliminaribus officiis defuncti *Præfecti* Exercitûs, collectis in conticinio copiis, *Baſilicam* [a] *Albam* (ubi agebat *Protector*) obſidione cingunt, immiſſis interim *Desborio* & *Fleetwoodio*, qui eum obnixè peterent ut *Senatûs* conſeſſum abrogaret, moneréntque, *Præfectos, hoc ni fiat ocyùs, flammas ædibus minitari, omnéſque daturos occidioni qui obſtiterint*. Horum [b] comminationibus perterrefactus *Richardus*, ope *Civitatis* incaſſum imploratâ, deficiente proprio tum milite tum ſatellitio, abſterritíſque Cubiculariis & cæteris ſervitiis, Programmati tandem ſubſcribit, quo publicè promulgato jubet abrogari *Comitia*.

a *Mox Baſilicam Albam obſident.*

b *Quorum precibus ac minis devictus Richardus abrogat Comitia.*

Hinc paucis diebus ad pœnitentiam facti conceſſis, & nova conſilia; interim non deerant multi, qui omnia ei mala ominabantur, imò & imminere pronunciabant; Familiæ ſuæ hoſtibus infenſiſſimis jam rerum potitis, nec minùs livore quàm faſtu tumidis, qui nemini fidem præſtiterant. Palpare forſan inpræſentiarum hos velle atque adblandiri, [c] donec authoritatis ejus obtentu viribus amicorum & præſidiis ſpoliaverint; exinde odio & ludibrio expoſitum capitis poſtulaturos; ídque Legis olim latæ prætextu, quâ *Monarchiam* affectare vel ſubinducere ſub pœna capitis vetabatur. Oſtenſum præterea, *patere adhuc tutum Regia ſub* [d] *Clementia receptum, modò crimen paternum ſuo compenſa-*

c *Ille periculis jam circumcinctus,*

d *Regiam deſpon-*

pensaret obsequio; Regium esse constare promissis; Legatum adesse Daniæ, qui vadimonium præstaret ex parte Regis pacta fore secura; neque hoc esse factu adeò difficile, cùm hactenus libera sit contagio Classis, Thalassiarchâ pronus in servitium Regis, Parricidis juxtà infensus ac invisus; Portsmutha insuper vellet in intimam cum eo confœderationem simul consentire, aliáque propugnacula munitissima; Populi quoque pars maxima, tum Regis instinctu, tum ipsius ruptorúmque Comitiorum in vindicias, confluerct; Hibernia denique tota ejus etiamnum imperio subesset. His & similibus adductis argumentis, in medio pendebat, quid faceret incertus; fluctuabatur inter spem & metum, amissâ rei bene gerendæ occasione vel corruptâ, nunc horum consilia, nunc illorum anteferens, quandoque ad fugam proclivis: donec tandem à *Fleetwoodio* [a] aliisque (quorum clàm rogârat sententias) *Democraticis* edoctus, *quantò satius foret certis gaudere privilegiis, quàm ignota gravissimo cum periculo experiri*, attonitus in Basilica commoratur.

sare suadetur causam.

a dissuadente Fleetwoodio.

Interea convocato concilio, *Præfecti* qui *Richardo* studuerant, *Ingosbeius*, *Goffius*, *Whalæus* & *Falconbergius*, exauctorantur, suffectis in *Tribunatum* quos *Pater* olim excluserat *Democraticis*, *Lamberto*, *Harrisono*, *Richio*, *Packero*, *Okeio*, aliisque. Dein Exercitûs *Præfecti* b cum aliis quinque vel sex obsoleti *Pseudo-senatûs* membris in ædibus *Oratores* anti-

b Præfecti Pseu-

do-senatum *ab inferis resuscitant,* antiqui *Lenthalii* convenientes, postulant, *ut diu intermissam de novo capesseret in Parlamento Cathedram, & Reipublicæ habenas denuò moderaretur.* Cui ille principio refragari, invictis in contrarium adductis Argumentis; postea verò quà *Vanei Lambertíque* præsertim tum minis tum postulationibus, quà propriâ pusillanimitate, quà dominandi libidine persuasus, in sententiam concedit. Agnitâ quâ *Pseudo-senatum* affecerant *Præfecti* injuriâ, actâque publicâ professione pœnitentiâ, & reciprocis pactis sese adstringentibus de novo *Senatoribus, Orator* ille (Fascibus etiam prælatis) ingreditur *Comitiorum* inferius domicilium, a stipantibus quotquot è Triviis, Popinis, Tabernis, Exercitu etiam & Ergastulis peti poterant; quos tamen si computes, quadraginta duorum numerum ægrè complebant: adeò tenui filo pendebant tum temporis res *Angliæ*. Hi verò homunciones pro *Rebus publicis* tribus se gerere, leges figere & refigere, quoslibet deportare, bona publicare; vitæ ac necis possessionúmque omnium arbitros se ingerere nulli dubitant.

a (*& quos homines:*)

Articuli autem sive *Pacta* sic se habebant. *Libertas* b *Personarum, Bonorum etiam Proprietas, omnibus pariter sunto inviolabiles. Certus Legis ac determinatus esto processus. Omnia delicta quæ spectant ad Gubernii immutationem aboleantur. Omnia Statuta & Decreta maneant*

b *hisque legibus adstrictum,*

inte-

integra, quoad contraria ſciſcantur. Publica debita ſolvantur accuratè. Nemini Deum in Chriſto Spiritúmque Sanctum colenti, & Sacrum Codicem pro Dei verbo amplectenti, ſuâ Religionis interdicatur profeſſione, exceptis Prælaturâ & Papiſmo. Miniſterium genuinum & zelo fervidum modis omnibus foveatur. Academiæ atque literarum Scholæ reformantor. Fleetwoodius in præſentiâ copiis præficiatur tam terreſtribus quàm maritimis. De futuro, Authoritas Legislativa penès Parlamentum eſto, & quem populus elegerit Senatum; Executiva penès Concilium Statûs. Protector ære alieno liberetur; eique pro lauto ſtipendio decem millia librarum numerentur annuatim, durante vitâ, præter alia decem in perpetuum. Matri quoque, dum in vivis fuerit, octo millia è Fiſco ſolvantur annuatim.

His legibus a adſtipulati, conſeſſum in domicilio *Parlamenti* obtinent jam denuò *Parricidæ*; quas quanti æſtimarent palàm omnibus actutùm faciunt. Interim *Senatorum* olim excluſorum à *Præfectis* multi, (quamvìs *Regis Caroli Primi* morte & *Procerum* Domicilii ceſſione abrogata vetera *comitia* crederent) qui numero trecentos exceſſerunt, ad alia incommoda evitanda conſeſſum affectantes, ſedulò averruncantur. Paucos poſt dies *Richardum* miſſis Delegatis interrogant, *Quomodo placeret mutata Regiminis forma*; *Quo ære alieno opprimeretur*: ut ſpe benevolentiæ injectâ, ſpontaneam elicerent *Authoritatis* abdica-

a *in Senaculum immittunt.*

dicationem. Respondet, *Æquum sibi videri, ut eorum Authoritati submittat, quorum exspectat protectionem: Seneschallum suum debitorum ratiocinia exhibiturum.* At a non arridebat nisi categorica & disertis in verbis Juris consignatio; cui ille quasi alacris præbuit assensum. Jam tandem supellectili bonisque omnibus jubetur cedere, non auro vel argento, non cimeliis aut peristromatis, non sindone carbasisve, quæ in angusto convasari poterant, servatis; omnia Fisco adjudicantur. Ipse *Basilicâ* b jubetur nudus exire, atque Creditorum omnium actionibus obnoxius, imò capite forsan plectendus, si per alia negotia vacaret.

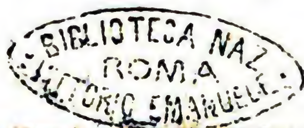
a *Richardus, fascibus præmetu consignatis,*

b *nudus è Basilica egreditur,*

En fluxam mortalium fidem, & mirum *Divinæ* (quæ humanis præest, versatque pro libitu imperia) *Providentiæ* indicium. Ille, cui jam modò Tria Regna parebant, præ tædio nuperorum motuum sorte suâ contenta, sub Trium veteranorum *Ductoru* auspiciis, *Fratris* videlicet, & *Sororii*, & (quem ingentibus obnoxium beneficiis fecerat *Cromwellius*) Tertii, intra exiguum unius anni spatium videt interversa. Certè c furtivis nudatus coloribus, multum festivitatis & facetiarum pictoribus facessit ac poëtastris; omniúmque convitiis ac scommatibus, tum *Parricidarum* tum popelli, abundè proscissis, utì olim *Dictator* accersitus ab aratro, ità jam *Protector* ad Aratrum retrocedit.

c *& ludibrio factus, ad vitam rusticam se denuò confert.*

FINIS.

TABULA MEMORABILIUM.

A

N *Arran*

A

B

B

C

C

Cor-

Fin-

F

G

Judi-

K

L

Lou-

Nau-

N

O

O

Mo-

se

Sta-

T

Lou-

M

Midia

N

Nau-

Por-

T

V

Vena-

W

FINIS.

AMSTELODAMI,
E Typographia PAULI WARNAER,
in vico Galli anguli,
cIↃ IↃc LXIII.